

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Στις Σύγχρονες Δημοσιογραφικές Σπουδές

Διπλωματική Εργασία

***Η στάση του ελληνικού τύπου έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης
πριν και μετά το δημοψήφισμα του 2015***

Αλίκη Λούβρου

Επιβλέπων καθηγητής: Χρήστος Φραγκονικολόπουλος

Πάτρα, Ιούλιος 2018

© Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 2018

Η παρούσα Εργασία καθώς και τα αποτελέσματα αυτής αποτελούν συνιδιοκτησία του ΕΑΠ και του φοιτητή, ο καθένας από τους οποίους έχει το δικαίωμα ανεξάρτητης χρήσης, αναπαραγωγής και αναδιανομής τους (στο σύνολο ή τμηματικά) για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, σε κάθε περίπτωση αναφέροντας τον τίτλο και τον συγγραφέα της Εργασίας, καθώς και το όνομα του ΕΑΠ όπου εκπονήθηκε.

Η στάση του ελληνικού τύπου έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης πριν και μετά το δημοψήφισμα του 2015

Αλίκη Λούβρου

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

Χρήστος Φραγκονικολόπουλος

Αναπληρωτής Καθηγητής

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Νικόλαος Παναγιώτου

Επίκουρος Καθηγητής

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Πάτρα, Ιούλιος 2018

Η παρούσα διπλωματική εργασία μου προσέφερε τη δυνατότητα να αποκτήσω γνώσεις σε πολύ ενδιαφέροντα πεδία όπως της πολιτικής επικοινωνίας, της ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας και της ερευνητικής μεθόδου της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου. Για την ευκαιρία αυτή οφείλω να ευχαριστήσω τον κ. Γ. Πλειό, καθηγητή στο Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ του Πανεπιστημίου Αθηνών, την κ. Δ. Δημητρακοπούλου και τον κ. Ν. Παναγιώτου, επίκουρους καθηγητές στο Τμήμα Δημοσιογραφίας και Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Ιδιαίτερα, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Φραγκονικολόπουλο, αναπληρωτή καθηγητή στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, για τη συνδρομή του, τη θετική του στάση και τη δυναμική του υποστήριξη στις δύσκολες στιγμές. Ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στις δύο εφημερίδες, την Εφημερίδα των Συντακτών και την Καθημερινή, για τη δωρεάν πρόσβαση που μου προσέφεραν στα αρχεία τους.

Τέλος, η διπλωματική εργασία είναι εξαιρετικά αφιερωμένη στην οικογένειά μου, που με στήριξε όλο αυτό το διάστημα με αγάπη και κατανόηση, και ιδιαίτερα στο σύζυγό μου, ο οποίος συνέδραμε τόσο ουσιαστικά, με τις τεχνικές γνώσεις του και το αναλυτικό πνεύμα του, όσο και ηθικά, και με ώθησε να ολοκληρώσω το περιπετειώδες τούτο εγχείρημα.

Περίληψη

Η άποψη ότι το στοίχημα της πλήρους υλοποίησης του ευρωπαϊκού σχεδίου περνά μέσα από τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας ενισχύεται συνεχώς στη σύγχρονη ακαδημαϊκή κοινότητα και όχι μόνο. Το εργαλείο μέσα από το οποίο διοχετεύεται η επικοινωνία στη σύγχρονη εποχή είναι πλέον η δημοσιογραφία και τα ΜΜΕ. Ένα έγγραφο που κυκλοφόρησε το 2015 από την Silke Adam, καθηγήτρια πολιτικής επικοινωνίας στο Πανεπιστήμιο της Βέρνης, ορίζει τη δημόσια σφαίρα ως τη σχέση μεταξύ πολιτικών και πολιτών, η οποία μπορεί να ενισχυθεί από τα ΜΜΕ. Αυτό, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, συντελείται μόνο μέσα από τους εθνικούς φορείς δημοσιογραφίας, ειδικά σε χώρες με εξειδικευμένη γλώσσα, που δεν μπορούν να συμμετέχουν σε άλλου είδους κανάλια επικοινωνίας. Μια ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα στην πραγματικότητα μπορεί να έχει δύο διαστάσεις: αφενός, τον εξευρωπαϊσμό των εθνικών μέσων ενημέρωσης, από την άλλη πλευρά, τη δημιουργία διακρατικών μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Ο ελληνικός έντυπος τύπος συμβάλλει και αυτός με τη σειρά του στη διαμόρφωση μιας εξευρωπαϊσμένης δημόσιας σφαίρας (κάθετος εξευρωπαϊσμός της εθνικής ΔΣ). Το Ελληνικό Κράτος για σχεδόν μία δεκαετία ζει και αναπνέει εντός ενός περιβάλλοντος πολλαπλής κρίσης, οικονομικής, πολιτικής, μα κυρίως κοινωνικής. Η διενέργεια διαλόγου όσον αφορά την επικρατούσα κρίση και ο μανδύας της πολιτικής αντιπαράθεσης με τον οποίο αυτός είναι ενδεδυμένος, έχει σαν συνέπεια να διαβρώνεται επικίνδυνα η δημόσια σφαίρα καθώς και η ευρωπαϊκή μορφή της, η οποία βρίσκεται ακόμη σε λανθάνουσα κατάσταση.

Αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής είναι η στάση του ελληνικού έντυπου τύπου απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατά την περίοδο του δημοψηφίσματος του 2015 το οποίο είχε ως σημείο αναφοράς τη σχέση της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Τα ΜΜΕ στο σύνολο τους και ο τύπος ειδικότερα, όντας ένα από τα αξιόπιστα μέσα επικοινωνίας, έχουν την δυνατότητα να επιδράσουν καθοριστικά και ποικιλοτρόπως στο πλαίσιο ανάπτυξης της δημόσιας συζήτησης. Με αφορμή λοιπόν την παραπάνω παραδοχή, στόχος της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιάσει τον τρόπο με τον οποίο οι εφημερίδες εκφράστηκαν απέναντι στη διενέργεια του δημοψηφίσματος του 2015 και

κατ' επέκταση να επηρεάσουν την κοινή γνώμη, συνδράμοντας στην ανάπτυξη ή όχι της ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας.

Αναλυτικά, η εργασία δομείται σε τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύεται η έννοια του δημοψηφίσματος και τα όσα ισχύουν, όσον αφορά στην ελληνική συνταγματική πραγματικότητα, κάνοντας αναφορές στα ελληνικά δημοψηφίσματα τα οποία έχουν διεξαχθεί, στην ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην πορεία της καθ' όλη την περίοδο της οικονομικής κρίσης έως και το 2015.

Το δεύτερο κεφάλαιο συμπληρώνει το θεωρητικό υπόβαθρο της εργασίας κάνοντας εκτενή αναφορά στη δημόσια σφαίρα και στην ευρωπαϊκή της μορφή, καθώς επίσης και στα μοντέλα κοινού, στην πολιτική επικοινωνία και στον ρόλο των ΜΜΕ.

Το τρίτο κεφάλαιο αφορά την εμπειρική έρευνα της εργασίας και συγκεκριμένα την ανάλυση δύο ιδεολογικά αντίθετων πολιτικών εντύπων. Ειδικότερα, εξετάζονται τα άρθρα των πρωτοσέλιδων δύο κυρίαρχων εφημερίδων, της Εφημερίδας των Συντακτών και της Καθημερινής, σε χρονικό διάστημα 1,5 μηνός συνολικά, σε μία προσπάθεια να διερευνηθεί η επίδραση που ασκούν στο δημόσιο πεδίο και στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται σε πίνακες και σε γραφήματα τα αριθμητικά και τα στατιστικά αποτελέσματα της έρευνας.

Τέλος, στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο της διπλωματικής εργασίας, αξιολογούνται και ερμηνεύονται τα αποτελέσματα και συζητούνται οι περιορισμοί και οι προοπτικές της έρευνας αυτής.

Λέξεις – Κλειδιά

Ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα, δημοψήφισμα, πολιτική επικοινωνία, ελληνικός τύπος

Abstract

The view that the goal to achieve the full potential of the European project goes through the creation of a European public sphere is constantly being strengthened in the modern academic community and beyond. The tool through which communication is being channeled into modern times is now journalism and the media. A document released in 2015 by Silke Adam, professor of political communication at the University of Bern, defines the public sphere as the relationship between politicians and citizens, which can be enhanced by the media. At European level, the public sphere takes place mostly through national media, especially in countries with a unique language, who cannot participate in other communication channels. A European public sphere can in fact have two dimensions: the Europeanisation of the national media and the creation of transnational media.

The Greek press also contributes to the formation of a Europeanized public sphere (vertical Europeanisation). The Greek State has been living and breathing for almost a decade in a multi-crisis environment, economic, political, but mostly social. The debate about the prevailing crisis and the resulting political confrontation has the effect of dangerously eroding the public sphere as well as its European form, which is still latent.

The subject of this thesis is the attitude of the Greek press towards the European Union during the 2015 referendum, which formed a reference point for the relationship between Greece and the European Union.

The media, as a whole, and the print press in particular, being one of the most reliable means of communication, have the potential to play a decisive and diverse role in the development of the public debate. In the light of the above assumption, the aim of this paper is to present the way in which the newspapers expressed their views in the 2015 referendum and thus influenced public opinion, contributing to the development or not of the European public sphere.

The work is structured in four chapters. In the first chapter we analyze the concept of referenda and what applies to the Greek constitutional reality by referring to the Greek referenda that have been held up till the accession of Greece to the European Union and its course throughout the economic crisis until 2015.

The second chapter complements this theoretical background by making extensive reference to the public sphere and the European public sphere, as well as to the models of public political communication and the role of the media.

The third chapter consists of the presentation of the quantitative analysis of two ideologically opposite political newspapers. In particular, we explore all the headline articles of two major newspapers, “Efimerida ton Syntakton” and “Kathimerini”, over a period of 1.5 months in total, in an attempt to investigate the influence they have in the public domain and in shaping public opinion.

The fourth chapter includes the numerical and statistical results of the survey and their presentation in tables and graphs.

In the fifth and final chapter of the present thesis the results are evaluated and interpreted and the limitations and perspectives of this research are discussed.

Keywords

European public sphere, referendum, political communication, Greek press

Περιεχόμενα

Περίληψη	v
Abstract	vii
Περιεχόμενα	ix
Κατάλογος Γραφημάτων	x
Κατάλογος Πινάκων	xi
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια	xii
1. Κεφάλαιο 1 ^ο Ελλάδα & Ευρωπαϊκή Ένωση	1
1.1 Τα Ελληνικά Δημοψηφίσματα	1
1.2 Η Ελλάδα και η Ευρωπαϊκή Ένωση – Πολιτική και Οικονομική Ενοποίηση	9
1.3 Η Ελλάδα στη Δίνη των Μνημονίων	14
2. Κεφάλαιο 2 ^ο Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και Δημόσια Σφαίρα	24
2.1 Αποσαφήνιση της Έννοιας Δημόσια Σφαίρα	24
2.2 Τα Μοντέλα Κοινού & η Δημόσια Σφαίρα	30
2.3 Κριτική Αποτίμηση της Δημόσιας Σφαίρας	31
2.4 Η Ευρωπαϊκή Δημόσια Σφαίρα	33
2.5 Το Θεωρητικό Υπόβαθρο της Ευρωπαϊκής Δημόσιας Σφαίρας	35
2.6 Πολιτική Επικοινωνία	38
2.7 Πολιτικές Εφημερίδες και Δημόσια Σφαίρα	43
2.8 Πολιτικός Παραλληλισμός	45
3. Κεφάλαιο 3 ^ο Μελέτη Περίπτωσης	47
3.1 Το Δημοψήφισμα της 5η Ιουλίου 2015	47
3.2 Δείγμα Έρευνας	50
3.3 Ερευνητικά Ερωτήματα & Μεθοδολογία	50
3.4 Στατιστική επεξεργασία των στοιχείων	57
3.4.1 Πηγή Δημοσιεύματος	57
3.4.2 Διάθεση απέναντι στους ευρωπαϊκούς θεσμούς	57
3.4.3 Επίκληση συναισθήματος	58
3.4.4 Ευρωπαϊκή Δημόσια Σφαίρα	60
4. Κεφάλαιο 4 ^ο Αποτελέσματα στατιστικής ανάλυσης	61
4.1 Δεδομένα της Έρευνας	61
4.2 Πηγή Δημοσιεύματος	61
4.3 Στάση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση	63
4.4 Επίκληση Συναισθήματος	80
4.5 Ευρωπαϊκή Δημόσια Σφαίρα	97
5. Κεφάλαιο 5 ^ο Συζήτηση - Συμπερασματικές παρατηρήσεις	102
5.1 Πηγή Δημοσιεύματος	102
5.2 Στάση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση	102
5.3 Επίκληση Συναισθήματος	107
5.4 Ευρωπαϊκή Δημόσια Σφαίρα	111
5.5 Δυνατότητες και Περιορισμοί της Έρευνας	112
5.6 Προτάσεις- Προοπτικές του Ερευνώμενου Θέματος	113
5.7 Επίλογος	115
Βιβλιογραφία	118
Παράρτημα Α: «Επιλεγμένα άρθρα μελέτης»	123

Κατάλογος Γραφημάτων

Γράφημα 1: Πηγή πληροφορίας ΕΦΣΥΝ.....	62
Γράφημα 2 : Πηγή πληροφορίας ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ.....	62
Γράφημα 3: Πηγή πληροφορίας ΕΦΣΥΝ & ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ.....	63
Γράφημα 4Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 2/6 - 27/6/15 (αριθμός άρθρων).....	64
Γράφημα 5Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 2/6 - 27/6/15 (αριθμός άρθρων).....	65
Γράφημα 6Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 2/6 - 27/6/15 (αριθμός άρθρων).....	67
Γράφημα 7Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 28/6 - 5/7/15 (αριθμός άρθρων).....	68
Γράφημα 8Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 28/6 - 5/7/15 (αριθμός άρθρων).....	69
Γράφημα 9Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 28/6 - 5/7/15 (αριθμός άρθρων).....	71
Γράφημα 10Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 6/7 - 18/7/15 (αριθμός άρθρων).....	72
Γράφημα 11Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 6/7 - 18/7/15 (αριθμός άρθρων).....	73
Γράφημα 12Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 6/7 - 18/7/15 (αριθμός άρθρων).....	75
Γράφημα 13Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 2/6 - 18/7/15 (αριθμός άρθρων).....	76
Γράφημα 14Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 2/6 - 18/7/15 (αριθμός άρθρων).....	77
Γράφημα 15Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 2/6 - 18/7/15 (αριθμός άρθρων).....	79
Γράφημα 16: Στάση ΕΦΣΥΝ και ΚΑΘ απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση το χρονικό διάστημα 2/6-18/7/15	80
Γράφημα 17Α: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 2/6 - 27/6/15 (αριθμός άρθρων).....	81
Γράφημα 18Α: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 2/6 - 27/6/15 (αριθμός άρθρων).....	82
Γράφημα 19Α: Επίκληση συναισθήματος 2/6 - 27/6/15 (αριθμός άρθρων).....	83
Γράφημα 20Α: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 28/6 - 5/7/15 (αριθμός άρθρων).....	85
Γράφημα 21Α: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 28/6 - 5/7/15 (αριθμός άρθρων).....	86
Γράφημα 22Α: Επίκληση συναισθήματος 28/6 - 5/7/15 (αριθμός άρθρων).....	87
Γράφημα 23Α: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 6/7 - 18/7/15 (αριθμός άρθρων).....	89
Γράφημα 24Α: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 6/7 - 18/7/15 (αριθμός άρθρων).....	90
Γράφημα 25Α: Επίκληση συναισθήματος 6/7 - 18/7/15 (αριθμός άρθρων).....	91
Γράφημα 26Α: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 2/6- 18/7/15 (αριθμός άρθρων).....	93
Γράφημα 27Α: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 2/6 - 18/7/15 (αριθμός άρθρων).....	94
Γράφημα 28Α: Επίκληση συναισθήματος 2/6 - 18/7/15 (αριθμός άρθρων).....	95
Γράφημα 29: Συναισθημα που εκφράζεται από ΕΦΣΥΝ και ΚΑΘ το χρονικό διάστημα 2/6-18/7/15	97
Γράφημα 30Α: Ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα - ΕΦΣΥΝ (αριθμός άρθρων).....	98
Γράφημα 31Α: Ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα - ΚΑΘ (αριθμός άρθρων).....	99
Γράφημα 32Α: Ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα (αριθμός άρθρων).....	100

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1 ΕΦΣΥΝ πηγή πληροφορίας	62
Πίνακας 2 ΚΑΘ πηγή πληροφορίας.....	62
Πίνακας 3 Πηγή Πληροφορίας	63
Πίνακας 4 Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 2/6 - 27/6/15.....	64
Πίνακας 5: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 2/6 - 27/6/15	65
Πίνακας 6: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 2/6 - 27/6/15	66
Πίνακας 7: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 28/6-5/7/15.....	68
Πίνακας 8: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 28/6 - 5/7/15	69
Πίνακας 9: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 28/6 - 5/7/15	70
Πίνακας 10: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 6/7-18/7/15.....	72
Πίνακας 11: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 6/7 - 18/7/15	73
Πίνακας 12: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 6/7 - 18/7/15.....	74
Πίνακας 13: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 2/6-18/7/15.....	76
Πίνακας 14: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 2/6 - 18/7/15	77
Πίνακας 15: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 2/6 - 18/7/15.....	78
Πίνακας 16: ΣΤΑΣΗ ΕΦΣΥΝ - ΚΑΘ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΕΕ 2/6-18/7/15.....	80
Πίνακας 17: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 2/6 - 27/6/15	81
Πίνακας 18: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 2/6 - 27/6/15	82
Πίνακας 19: Επίκληση συναισθήματος 2/6 - 27/6/15	83
Πίνακας 20: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 28/6 - 5/7/15	84
Πίνακας 21: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 28/6 - 5/7/15	86
Πίνακας 22: Επίκληση συναισθήματος 28/6 - 5/7/15	87
Πίνακας 23: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 6/7 - 18/7/15	88
Πίνακας 24: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 6/7 - 18/7/15	90
Πίνακας 25: Επίκληση συναισθήματος 6/7 - 18/7/15	91
Πίνακας 26: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 2/6 - 18/7/15	92
Πίνακας 27: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 2/6 - 18/7/15	94
Πίνακας 28: Επίκληση συναισθήματος 2/6 - 18/7/15	95
Πίνακας 29: Επίκληση Συναισθήματος 2/6-18/7/15	96
Πίνακας 30: Ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα - ΕΦΣΥΝ	97
Πίνακας 31: Ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα - ΚΑΘ	99
Πίνακας 32: Ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα	100

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΝΕΛ	Ανεξάρτητοι Έλληνες
ΑΜΚΑ	Αριθμός Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλειας
ΔΕΚΟ	Δημόσιες Επιχειρήσεις Και Οργανισμοί
ΔΕ	Διπλωματική Εργασία
ΕΣΥ	Εθνικό Σύστημα Υγείας
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΑΠ	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕΚΑΧ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΣΚΤ	Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών
ΕFSF	Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας
ΕSM	Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας
ΕFSM	Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Χρηματοπιστωτικής Σταθεροποίησης
ΕΦΣΥΝ	Εφημερίδα των Συντακτών
ΘΕ	Θεματική Ενότητα
ΚΑΘ	Καθημερινή
ΜΜΕ	Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας
ΜΟΧΠ	Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής
ΣΠΟΠ	Πολιτικής
ΟΝΕ	Οικονομική και Νομισματική Ένωση
ΟΛΠ	Οργανισμός Λιμένα Πειραιά
ΠΑΣΟΚ	Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα
ΠΣ	Πρόγραμμα Σπουδών
ΠΕ	Πτυχιακή Εργασία
ΣΣΑ	Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης
ΣΥΡΙΖΑ	Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς
ΣΥΝ	Συντονιστής
ΤΜΣ	Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης
ΦΠΑ	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης

1. Κεφάλαιο 1^ο Ελλάδα & Ευρωπαϊκή Ένωση

1.1 Τα Ελληνικά Δημοψηφίσματα

Το πολίτευμα της Ελλάδας είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία, όπως ρητά ορίζεται στο πρώτο άρθρο του Ελληνικού Συντάγματος με τη μορφή που έχει από τη μεταπολίτευση μέχρι και σήμερα. Με το δημοψήφισμα που διεξήχθη τον Δεκέμβριο του 1974 επιλύθηκε για πρώτη φορά με τρόπο οριστικό και αδιαμφισβήτητο το πολιτειακό ζήτημα που είχε προκαλέσει τόσα πάθη στη νεότερη ελληνική ιστορία (Κολιόπουλος, et al, n.d.). Το πολίτευμα αυτό αποτελεί έμμεση μορφή δημοκρατίας, καθώς ο Ελληνικός Λαός μέσω των εκλεγμένων αντιπροσώπων με την εκλογική διαδικασία συμμετέχει στην πολιτική ζωή της χώρας. Οι εκλογές, επομένως, αποτελούν το βασικό συστατικό στοιχείο της πολιτικής διαδικασίας, μέσω των οποίων επιβεβαιώνεται η νομιμότητα του δημοκρατικού πολιτεύματος ((Heywood 2014: 247).

Όπως ορίζεται από το άρθρο 51 παρ. 3 του Ελληνικού Συντάγματος, όσοι έχουν την ελληνική ιθαγένεια και έχουν ολοκληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους μπορούν να συμμετέχουν δια της ψήφου τους στην εκλογική διαδικασία¹. Η ψήφος είναι μυστική, ενώ κάθε πολίτης διαθέτει μία και μόνο ψήφο, η οποία είναι ισότιμη με αυτές των άλλων πολιτών.

Ωστόσο, στο πλαίσιο του σημερινού πολιτεύματος προβλέπονται και κάποιες περιπτώσεις όπου ο πολίτης έχει τη δυνατότητα άμεσης συμμετοχής στην άσκηση εξουσίας, όπως ο θεσμός του δημοψηφίσματος, συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στην ουσιαστική διεύρυνση του θεσμού της λαϊκής κυριαρχίας (Μπεσίλα-Μακρίδη, 1997:355).

Το δημοψήφισμα αποτελεί μία από τις πιο συνήθεις μορφές έκφρασης της άμεσης δημοκρατίας σε πολιτεύματα έμμεσης δημοκρατίας. Ως διαδικασία, το δημοψήφισμα περιλαμβάνει τρία στάδια: το στάδιο της πρωτοβουλίας(1), της δημόσιας συζήτησης(2) και το στάδιο της απόφασης(3)². Κατά τη διενέργεια του δημοψηφίσματος ο πολίτης

¹ Σύμφωνα με το άρθρο θα πρέπει το άτομο να έχει την ικανότητα δικαιοπραξίας και να μην έχει υποστεί αμετάκλητη ποινική καταδίκη για συγκεκριμένα εγκλήματα. Επιπροσθέτως το άτομο αυτό πρέπει να έχει εγγραφεί στους εκλογικούς καταλόγους (Καλτσόγια Τουρναβίτη, 2002:203).

² Η διαδικασία του δημοψηφίσματος διεξάγεται σύμφωνα με τις αρχές της καθολικότητας και της μυστικότητας της ψηφοφορίας, επίσης σύμφωνα με την αρχή της ισότητας της ψήφου, του δικαιώματος του ψηφοφόρου να διαμορφώνει ελεύθερα την άποψη του, την ουδετερότητα τόσο των δημοσίων, όσο και των

καλείται να εκφράσει τη θέση του για συγκεκριμένο πολιτικό ζήτημα για το οποίο ερωτάται. Η απόφαση από το δημοψήφισμα, ωστόσο, μπορεί να έχει χαρακτήρα είτε συμβουλευτικό, είτε δεσμευτικό (Heywood, 2014:254).

Μία από τις διακρίσεις του δημοψηφίσματος είναι εκείνη που το διαχωρίζει σε γνήσιο³ και σε προσωπικό. Ως γνήσιο ορίζεται το δημοψήφισμα, όταν το όργανο που έχει εκ του Συντάγματος τη δυνατότητα να το προκηρύξει, επιδιώκει τη λήψη απόφασης από το εκλογικό σώμα με την επιλογή ανάμεσα σε δύο συγκεκριμένες λύσεις ελεύθερα, χωρίς να υπάρχει κανενός είδους εξαναγκασμός. Αντιθέτως, ως προσωπικό δημοψήφισμα ορίζεται αυτό που μέσα από τη διεξαγωγή του επιδιώκεται η τυπική επικύρωση μίας απόφασης που έχει ήδη ληφθεί, όσον αφορά είτε σε ένα πρόσωπο, είτε σε ένα πολιτικό σύστημα (Σπηλιωτόπουλος, 1988: 320).

Στο Σύνταγμα του 1925 προβλέφθηκε για πρώτη φορά η συνταγματική κατοχύρωση του δημοψηφίσματος, Στο σώμα του κειμένου και συγκεκριμένα στο άρθρο 123 παρ. 5 αναφερόταν ότι «*Η Εθνική Συνέλευσις δύναται να υποβάλη την περί αναθεωρήσεως απόφασιν της εις δημοψήφισμα., οπότε αι αναθεωρημέναι διατάξεις τίθενται εις ισχύν, εάν εγκριθούν από τον λαόν*». Με μία μικρή παραλλαγή η διάταξη αυτή επαναλήφθηκε στο Σύνταγμα του 1927, στο άρθρο 125 παρ. 5 (Μπεσίλα – Μακρίδη, 1996: 355). Σύμφωνα με το άρθρο 44 του Συντάγματος του 2008, σε περιπτώσεις εξαιρετικά επείγουσας και απρόβλεπτης ανάγκης ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, μετά από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου, μπορεί να εκδώσει πράξεις νομοθετικού περιεχομένου, οι οποίες πρέπει να υποβληθούν για κύρωση στη Βουλή μέσα σε διάστημα 40 ημερών από την ημερομηνία έκδοσης. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορεί με διάταγμά του να προκηρύξει δημοψήφισμα για κρίσιμα εθνικά ζητήματα, εφόσον έχει προηγηθεί απόφαση με απόλυτη πλειοψηφία επί του συνόλου των βουλευτών, η οποία λαμβάνεται ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου. Επίσης, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δύναται να προκηρύξει δημοψήφισμα με διάταγμα και στην περίπτωση ψηφισμένων νομοσχεδίων, τα

διοικητικών αρχών, την ανόθευτη διεξαγωγή αλλά και την αντικειμενική και πλήρη ενημέρωση των ψηφοφόρων (Δ. Τσούρκας, 1982: 869-876).

³Το γνήσιο δημοψήφισμα διακρίνεται σε αποφασιστικό, όταν μέσα από τη βούληση του εκλογικού σώματος παράγεται συντακτικό ή νομοθετικό αποτέλεσμα ή συμβάλλει στην παραγωγή αποτελέσματος με δεσμευτικό κανόνα δικαίου και σε συμβουλευτικό, όταν μέσω αυτού, το εκλογικό σώμα εκφράζει την άποψή του για απόφαση την οποία έχει λάβει άλλο κρατικό όργανο, το οποίο έχει αρμοδιότητα, είτε συντακτική, νομοθετική, είτε κανονιστική από το σύνταγμα. Επίσης το δημοψήφισμα διακρίνεται σε λαϊκό όταν συμβαίνει με πρωτοβουλία των πολιτών και σε κρατικό όταν η πρωτοβουλία για τη διεξαγωγή του ανήκει στα κρατικά όργανα (Δημητρόπουλος, 1997:77). Για όλες τις διακρίσεις του Δημοψηφίσματος βλ. (Δημητρόπουλος, 1997:55-59).

οποία ρυθμίζουν σοβαρό ζήτημα κοινωνικής φύσεως, εκτός των θεμάτων που αφορούν σε δημοσιονομικές πτυχές, εφόσον το αποφασίσουν τα 3/5 του συνόλου των βουλευτών και εφόσον έχει προηγηθεί πρόταση των 2/5 του αριθμού των βουλευτών, σύμφωνα με τον Κανονισμό της Βουλής (Μαυριάς, 2014: 394 & Καλτσόγια-Τουρναβίτη, 2002: 178-179).

Στο Ελληνικό Κράτος το πρώτο δημοψήφισμα διενεργήθηκε μερικές δεκαετίες μετά από τη δημιουργία του και συγκεκριμένα τον Οκτώβριο του 1864, όταν εξορίστηκε ο βασιλιάς Όθωνας από την Ελλάδα και ενώ είχε οριστεί προσωρινή κυβέρνηση υπό τον Δ. Βούλγαρη. Το ζήτημα που τέθηκε στο συγκεκριμένο δημοψήφισμα ήταν η εκλογή νέου προσώπου για το βασιλικό αξίωμα. Παρά το γεγονός ότι κατά το δημοψήφισμα ο Ελληνικός Λαός εξέλεξε τον πρίγκιπα Αλφρέδο, δούκα του Εδιμβούργου, τελικά⁴ νέος βασιλιάς της Ελλάδας ανέλαβε ο Γουλιέλμος Γεώργιος της Δανίας (Παπαρρηγόπουλος & Καρολίδης, 1993 & Μπεσίλα – Μακρίδη, 1996: 356-357).

Το επόμενο δημοψήφισμα πραγματοποιήθηκε το 1920, το μήνα Νοέμβριο και ενώ βρισκόταν στην εξουσία η κυβέρνηση Ράλλη⁵. Αντικείμενο αυτού του δημοψηφίσματος ήταν ξανά το πολίτευμα, όχι όσον αφορά στο θεσμό αλλά στο πρόσωπο. Συγκεκριμένα, στόχος του δημοψηφίσματος ήταν, μέσω μυστικής ψηφοφορίας, να χορηγηθεί στην Ελληνική Κυβέρνηση ειδική εξουσιοδότηση, ώστε να υποβάλει στον Βασιλιά Κωνσταντίνο παράκληση να επανέλθει στην Ελλάδα και να αναλάβει τα καθήκοντα του⁶. Τελικά, το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος ήταν υπέρ της επιστροφής του Κωνσταντίνου και ο ίδιος επέστρεψε στην Ελλάδα αναλαμβάνοντας καθήκοντα ως Βασιλέας της Ελλάδος (Παπαρρηγόπουλος & Καρολίδης, 1993 & Μπεσίλα – Μακρίδη, 1996: 357-358).

⁴Η Ελληνική Κυβέρνηση είχε προτείνει τον Αλφρέδο για το βασιλικό αξίωμα με σκοπό να ασκηθεί πίεση στην Αγγλία, ώστε να ενωθούν τα Επτάνησα με την Ελλάδα, όπως είχε υποσχεθεί η τελευταία σε περίπτωση που εκλεγόταν πρόσωπο που θα ήταν αρεστό στην Βασίλισσα της Αγγλίας. Ωστόσο, στην προαναφερόμενη εκλογή αντέδρασε τόσο η Γαλλία, όσο και η Ρωσία, υποστηρίζοντας ότι υπήρχε παλαιότερη συνθήκη η οποία απέκλειε να εκλεγούν στον ελληνικό θρόνο μέλη βασιλικών οικογενειών τα οποία ανήκαν στις Προστάτιδες Δυνάμεις (Παπαρρηγόπουλος & Καρολίδης, 1993 & Μπεσίλα – Μακρίδη, 1996: 356-357).

⁵Τον προηγούμενο μήνα και συγκεκριμένα στις 25 Οκτωβρίου 1920 προκηρύχθηκαν εκλογές, οι οποίες και πραγματοποιήθηκαν την 1^η Νοεμβρίου 1920. Κατά την εκλογική αναμέτρηση ανάμεσα στους βασιλικούς, με αρχηγό τον Δ. Γούναρη, και τον Βενιζέλο με το Κόμμα των Φιλελευθέρων, επικρατούν οι πρώτοι, ενώ ο Βενιζέλος εγκαταλείπει τη χώρα και την κυβέρνηση αναλαμβάνει ο Γ. Ράλλης. Ο τελευταίος ανέλαβε την πρωθυπουργία τελικά, καθώς ο Δ. Γούναρης παρά το γεγονός ότι ηγούνταν του κόμματος δεν ήταν αποδεκτός από τις προστάτιδες δυνάμεις.

⁶Στα ψηφοδέλτια τα οποία ήθελαν την επαναφορά του βασιλιά Κωνσταντίνου αναγραφόταν το όνομά του, ενώ σε εκείνα που δηλωνόταν η άρνηση επαναφοράς του βασιλιά ήταν εγγεγραμμένη η λέξη «όχι» (ΦΕΚ 259/Α'/11.11.1920).

Δεν πέρασε πολύς καιρός για τη διενέργεια του επόμενου δημοψηφίσματος, παρά μεσολάβησαν μόνο τέσσερα χρόνια. Συγκεκριμένα, το 1924 ξέσπασε στην Ελλάδα μία σειρά επαναστατικών ενεργειών από υποστηρικτές της δημοκρατίας, με συνέπεια ο τότε βασιλιάς Γεώργιος Β΄ να εγκαταλείψει την χώρα. Το Μάρτιο του 1924 ο Π. Κουντουριώτης, που εκτελούσε τότε καθήκοντα αντιβασιλέως και στη συνέχεια έγινε ο πρώτος εκλεγέντας Πρόεδρος της Δημοκρατίας, και ο Α. Παπαναστασίου, ο τότε πρόεδρος της Βουλής, προκηρύσσουν δημοψήφισμα, ώστε οι Έλληνες να εγκρίνουν ή όχι την απόφαση της Εθνοσυνέλευσης «...όπως συνταχθή η Ελλάς εις δημοκρατίαν Κοινοβουλευτικής μορφής»⁷ (ΦΕΚ 70/Α΄/29.3.1924), όπως και τελικά εγκρίθηκε, καθώς η προαναφερόμενη μορφή του πολιτεύματος υπερψηφίστηκε (Παπαρρηγόπουλος κ.ά., 1993 & Μπεσίλα – Μακρίδη, 1996: 358).

Το επόμενο δημοψήφισμα διενεργήθηκε το 1926, με στόχο να εκλεγεί ο τότε στρατηγός και βουλευτής Θ. Πάγκαλος στη θέση του Προέδρου της Δημοκρατίας, ο οποίος είχε καταλάβει πραξικοπηματικά την εξουσία και είχε διαλύσει στη συνέχεια την Δ΄ Εθνική Συνέλευση, η οποία όπως χαρακτηριστικά είχε δηλώσει «....έχει από πολλού χρόνου απολέσει την εμπιστοσύνη του Έθνους». Τελικά, με ποσοστό 93, 31%, εκλέχτηκε στη θέση του Προέδρου της Δημοκρατίας αναλαμβάνοντας μάλιστα καθήκοντα, προτού επικυρωθούν τα αποτελέσματα του δημοψηφίσματος από τον Άρειο Πάγο (Παντελής, Κουτσομπίνας, & Γεροζήση, 1995: 120).

Μία δεκαετία σχεδόν αργότερα πραγματοποιήθηκε το επόμενο δημοψήφισμα, το οποίο αφορούσε πάλι στο πολίτευμα και συγκεκριμένα εάν ο λαός επιθυμούσε τη διατήρηση του υφιστάμενου δημοκρατικού κοινοβουλευτικού πολιτεύματος ή την καθιέρωση της Βασιλευομένης Δημοκρατίας. Στις 10 Οκτωβρίου 1935 η Ε΄ Εθνική Συνέλευση μετά τη διενέργεια ψηφοφορίας αποφασίζει να καταργήσει το πολίτευμα της αβασίλευτης δημοκρατίας και να διενεργήσει δημοψήφισμα το οποίο πραγματοποιείται στις 3 Νοεμβρίου του ιδίου έτους και εν τέλει ο Ελληνικός Λαός δια της ψήφου του αποφασίζει να επανέλθει η Βασιλευομένη Δημοκρατία με τον Γεώργιο Β΄ να επιστρέφει στη χώρα (Παπαρρηγόπουλος κ.ά., 1993).

Πριν κλείσει η επόμενη δεκαετία, τον Ιούνιο του 1946, προκηρύσσεται από την τότε κυβέρνηση Κ. Τσαλδάρη νέο δημοψήφισμα, το οποίο διενεργείται δύο μήνες αργότερα

⁷Τα ψηφοδέλτια τα οποία ήταν υπέρ της Δημοκρατίας ήταν χρώματος λευκού, ενώ αυτά που ήταν υπέρ της Συνταγματικής Βασιλείας ήταν χρώματος κίτρινου (Παπαρρηγόπουλος, κ.ά., 1993).

και συγκεκριμένα την 1^η Σεπτεμβρίου 1946. Το δημοψήφισμα αυτό οποίο αφορούσε εκ νέου σε ζήτημα της βασιλείας και συγκεκριμένα εάν πρέπει να επανέλθει ο βασιλιάς Γεώργιος Β΄. Το συγκεκριμένο δημοψήφισμα διεξάχθηκε κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου Πολέμου και μέσα σε ένα έντονο κλίμα τρομοκρατίας και τελικά είχε ως αποτέλεσμα την επάνοδο του βασιλιά με ποσοστό 68, 3% (Παπαρρηγόπουλος κ.ά., 1993 & Μπεσίλα – Μακρίδη, 1996: 359-360).

Για το επόμενο δημοψήφισμα που έγινε στη χώρα, μεσολάβησε πάνω από μία εικοσαετία, καθώς αυτό προκηρύχθηκε στις 5 Αυγούστου 1968 και διενεργήθηκε σχεδόν δύο μήνες αργότερα, στις 29 Σεπτεμβρίου 1968. Το δημοψήφισμα αυτό είχε ως βασικό αντικείμενο την κατάρτιση νέου Σχεδίου Συντάγματος. Διενεργήθηκε κατά την περίοδο της δικτατορίας και είχε καταρτιστεί από μία εικοσαμελή επιτροπή, την οποία είχε ορίσει η τότε δικτατορική κυβέρνηση Παπαδόπουλου. Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος ήταν η υπερψήφιση της συνταγματικής αναθεώρησης.

Πέντε χρόνια αργότερα και ενώ η δικτατορία στην Ελλάδα εξακολουθεί να υφίσταται, ο Γ. Παπαδόπουλος, ο οποίος πλέον έχει αναλάβει Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας, προκηρύσσει τη διενέργεια νέου δημοψηφίσματος στις 12 Ιουνίου 1973, σκοπός του οποίου ήταν η νομιμοποίηση του δικτατορικού καθεστώτος απέναντι τόσο στην εσωτερική, όσο και τη διεθνή αντίδραση (Παντελής, Κουτσουμπίνας & Γεροζήσης, 1995: 968). Η παραπάνω επιδίωξη θα επιτυγχανόταν μέσω της έγκρισης από το εκλογικό σώμα, νέου σχεδίου για την τροποποίηση του συντάγματος και με την κατάργηση της Βασιλευομένης Δημοκρατίας και την ανακήρυξη της Προεδρικής Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας. Το αποτέλεσμα ήταν θετικό από το εκλογικό σώμα υπέρ των προαναφερόμενων θεμάτων με ποσοστό 68, 18% (Μπεσίλα – Μακρίδη, 1996: 361).

Ένα χρόνο αργότερα, στις 22 Νοεμβρίου 1974, ο τότε πρόεδρος της Δημοκρατίας, Φ. Γκιζίκης, προκηρύσσει δημοψήφισμα εκδίδοντας προεδρικό διάταγμα, ώστε ο Ελληνικός λαός να αποφασίσει για το εάν επιθυμεί Βασιλευόμενη ή Αβασίλευτη δημοκρατία. Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος έδειξε την επικράτηση των δημοκρατικών στοιχείων και της κατάλυσης του θεσμού της Βασιλείας (Μπεσίλα – Μακρίδη, 1996: 361-362).

Τα δημοψηφίσματα που προαναφέρθηκαν στην πλειοψηφία τους ήταν προσωπικά, καθώς στόχος της διεξαγωγής τους ήταν η επικύρωση από τον λαό της εκάστοτε απόφασης, την οποία είχε πάρει η πολιτική εξουσία, όσον αφορά σε πρόσωπο ή σε κείμενο το οποίο η

τελευταία είχε συντάξει ή όσον αφορά σε εφαρμογή μίας συγκεκριμένης πολιτικής (Βολουδάκης, 1994: 19).

Το προσωπικό δημοψήφισμα επιδιώκει να φανερώσει ότι το εκλογικό σώμα εμπιστεύεται το πρόσωπο το οποίο το διεξάγει και όχι να εγκρίνει ή να απορρίψει ένα νομοθετικό κείμενο. Επίσης, σύμφωνα με τον Νικολακόπουλο (1997), το προσωπικό δημοψήφισμα χαρακτηρίζεται ως μία «ψευδοεπιλογή» καθώς αναφέρεται σε ένα καθεστώς το οποίο ήδη υπάρχει, και όχι σε ένα καθεστώς το οποίο είναι απόρροια της λαϊκής επιλογής. Σε πολλές περιπτώσεις η διατύπωση στην περίπτωση του προσωπικού δημοψηφίσματος είναι σκόπιμα συγκεχυμένη, ιδίως στην περίπτωση που το ερώτημα που τίθεται είναι διπλό και απαιτείται να υπάρξει ενιαία απάντηση. Τέλος, το προσωπικό δημοψήφισμα διεξάγεται υπό συνθήκες είτε νομικού, είτε πραγματικού, είτε ψυχολογικού εξαναγκασμού (Σπηλιωτόπουλος, 1988: 320).

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι το δημοψήφισμα ως διαδικασία διαρκώς διευρύνεται, τόσο όσον αφορά στη νομική του πρόβλεψη, όσο και ως προς την πρακτική του εφαρμογή, αποτελώντας την μοναδική έκφραση αυθεντικής λαϊκής κυριαρχίας και προσδίδοντας στη Δημοκρατία περιεχόμενο ουσιαστικό. Ωστόσο, όσον αφορά το Ελληνικό Κράτος η διαδικασία του δημοψηφίσματος δεν εντάσσεται στην πολιτική του κουλτούρα, πράγμα που φανερώνεται από την σπανιότητα διενέργειας του, εν αντιθέσει με άλλες χώρες που διεξάγουν συχνά δημοψηφίσματα, όπως για παράδειγμα την Ελβετία (Hague & Harrop, 2011) την Ιταλία και την Ιρλανδία.

Αξίζει να αναφερθεί ότι το 2011 πραγματοποιήθηκαν μία σειρά νομοθετικών ρυθμίσεων όσον αφορά στη δημοψηφισματική διαδικασία στην περίπτωση της Ελλάδας, για να έχει τη δυνατότητα η πολιτική εξουσία να προσφεύγει στο μηχανισμό του δημοψηφίσματος πιο εύκολα, ενώ οι Έλληνες πολίτες φάνηκε, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων, ότι είναι θετικά διακείμενοι απέναντι σε αυτό (Διαμαντόπουλος, 2011). Επίσης, έναυσμα για την διενέργεια δημοψηφίσματος το 2015 αποτέλεσε μερικά χρόνια νωρίτερα και συγκεκριμένα το 2011, η αναγγελία διεξαγωγής δημοψηφίσματος από το Γ. Παπανδρέου, ο οποίος ως Πρωθυπουργός της Ελλάδας αντιμετώπισε ουσιαστικά τη χρεωκοπία της ελληνικής οικονομίας. Στόχος τους μέσω της διεξαγωγής δημοψηφίσματος ήταν να πραγματοποιηθούν αλλαγές στο Σύνταγμα, ενώ μέσω αυτού θα επεδίωκε ο Ελληνικός Λαός να εγκρίνει ή όχι τη δανειακή σύμβαση, ώστε να καλυφθούν οι χρηματοοικονομικές ανάγκες της χώρας. Η ανακοίνωση του, όμως, προκάλεσε πληθώρα

αντιδράσεων και από την αντιπολίτευση αλλά και από το εσωτερικό του κόμματός του, με συνέπεια να ανακαλέσει την πρότασή του, ενώ παράλληλα ξεκίνησε η διαδικασία αντικατάστασής του (“Παπανδρέου: Δημοψήφισμα για τη νέα σύμβαση,” 2011).

Το δημοψήφισμα μπορεί σε αρκετές περιπτώσεις να ενεργοποιήσει τους πολίτες εμπλέκοντάς τους σε ζητήματα κοινωνικού και πολιτικού περιεχομένου, να ενισχύσει την πολιτική τους αυτοπεποίθηση και να λειτουργήσει παιδευτικά τόσο προς ιδίους, όσο και ως προς τους πολιτικούς. Ωστόσο, ελλοχεύει ο κίνδυνος στη συχνή διεξαγωγή τους να προκληθεί κόπωση στο λαό, με συνέπεια να μειωθεί η εκλογική προσέλευση (Hague & Harrop, 2011) & (Διαμαντόπουλος, 2011).

Επίσης, ο τρόπος διατύπωσης του ερωτήματος σε ένα δημοψήφισμα μπορεί να ασκήσει επίδραση στον εκάστοτε ψηφοφόρο. Για παράδειγμα, μέσα από τη θετική ή από την αρνητική διατύπωση διαφοροποιείται σημαντικά η εκάστοτε απάντηση, ενώ επιπλέον η διατύπωση μπορεί να είναι με τέτοιο τρόπο δομημένη, ώστε να προσανατολίζει τον ψηφοφόρο προς συγκεκριμένη κατεύθυνση. Σε κάθε δημοψήφισμα θα πρέπει να υπάρχει αντιστοιχία ανάμεσα στο πρόβλημα και το ερώτημα που τίθεται, ενώ το τελευταίο θα πρέπει να είναι διατυπωμένο με σαφήνεια, ώστε να μην παραπλανά τον ψηφοφόρο (Δημητρόπουλος, 1997) και να ακολουθούνται θεσμοθετημένοι κανόνες για τη διεξαγωγή του (Διαμαντόπουλος, 2011).

Παρά το γεγονός ότι ο θεσμός του δημοψηφίσματος επιδιώκει την διευκόλυνση και την απεμπλοκή από τα εκάστοτε αδιέξοδα, ενώ απώτερος στόχος του είναι η αποτροπή των κοινωνικών συγκρούσεων, μπορεί να λειτουργήσει και αποτρεπτικά του δημοκρατικού θεσμού. Η παραπάνω θέση υποστηρίζεται από το επιχείρημα ότι το δημοψήφισμα δεν διεξάγεται από την κοινωνία, αλλά από το εκάστοτε πολιτικό σύστημα ή τους έχοντες δύναμη σε οικονομικό, πολιτικό και επικοινωνιακό επίπεδο, επιδιώκοντας να απομακρύνουν την προσοχή του κοινωνικού συνόλου από πιθανά προβλήματα που το απασχολούν. Παράλληλα, το δημοψήφισμα, λόγω του διλήματος που προκαλεί, πολλές φορές δημιουργεί πόλωση, κοινωνικές φορτίσεις και συγχύσεις κυρίως ιδεολογικής κατευθύνσεως (Διαμαντόπουλος 2011) και εμφανίζονται διχαστικές τάσεις στην κοινωνία.

Βέβαια, εάν το πολιτικό σύστημα θεωρεί ότι η απόφαση του δημοψηφίσματος μπορεί να οδηγήσει σε συγκρούσεις, έχει τη δυνατότητα εξεύρεσης τρόπων ανάκλησης εφαρμογής της (Μαύρος, 2015). Επιπλέον, ένα δημοψήφισμα μπορεί να οδηγήσει είτε στην διάσπαση

ή την εσωτερική ιδεολογική διαίρεση κομμάτων ή κομματικών σχηματισμών, είτε σε περίπτωση χαμηλού ποσοστού προσέλευσης στις κάλπες ή οριακής επικράτησης του ενός εκ των δύο απαντήσεων, υπάρχει η πιθανότητα δημιουργίας κοινωνικής διαίρεσης (Διαμαντόπουλος, 2011).

Όσον αφορά στην περίπτωση της Ελλάδας, φαίνεται ότι η εκάστοτε κυβέρνηση επιδιώκει την εφαρμογή του θεσμού κατά το δοκούν, χωρίς να δίνει μεγάλη σημασία στην λειτουργικότητα του. Αναλόγως λοιπόν με τον τρόπο χρήσης του θεσμού μπορεί να ανακύψουν διάφορα ζητήματα τόσο συνταγματικού, όσο και πολιτικού περιεχομένου. Τα τελευταία είναι απόρροια της έλλειψης ελεγκτικών μηχανισμών με συνέπεια σε αρκετές περιπτώσεις οι κυβερνήσεις να χρησιμοποιούν το συγκεκριμένο θεσμό για να επιτύχουν κομματικά οφέλη. Έτσι, μία κυβέρνηση έχει τη δυνατότητα να διενεργήσει δημοψήφισμα για ένα κρίσιμο εθνικό θέμα, οποτεδήποτε το επιθυμεί, καθορίζοντας αυτή εξ ολοκλήρου τους όρους σύμφωνα με τους οποίους αυτό θα διεξαχθεί. Όπως χαρακτηριστικά έχει επισημάνει ο Βολουδάκης (1994: 93), εάν το δημοψήφισμα προκληθεί από Κυβέρνηση, δεν αποκλείεται η πιθανότητα να είναι στημένο, είτε γιατί μέσω αυτού η τελευταία επιδιώκει να ενισχύσει τη θέση της, είτε για να μπορέσει, όταν το έχει ανάγκη, να παραθέσει το αποτέλεσμά του στο πλαίσιο μίας αποτυχίας της.

Ολοκληρώνοντας, για να μπορεί να υποστηριχθεί ότι το δημοψήφισμα εκφράζει τη λαϊκή κυριαρχία, θα πρέπει να τηρείται μία σειρά προϋποθέσεων. Πιο συγκεκριμένα, το ερώτημα μέσα από την απάντηση του ΝΑΙ ή του ΟΧΙ θα πρέπει να απαντάται επακριβώς. Επιπλέον, κάθε κυβέρνηση θα πρέπει να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τις συνέπειες είτε της μίας είτε της άλλης απάντησης, ενώ κατά τη διεξαγωγή του θα πρέπει να προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα καθώς και τα δικαιώματα της μειοψηφίας. Δεν θα πρέπει κατά τη διεξαγωγή του να υπάρχει ένα κλίμα έντονα συγκινησιακό, ενώ όπως αναφέρει και ο Διαμαντόπουλος (2011) θα πρέπει να υπάρχει μεγαλύτερη ευρύτητα όσον αφορά στα πολιτικά κέντρα και τη δυνατότητα τους να προκηρύξουν δημοψήφισμα. Μόνο εάν τηρηθούν όλα τα προαναφερόμενα, είναι δυνατόν ο θεσμός του δημοψηφίσματος να απαγκιστρωθεί από τις αγκυλώσεις του πολιτικού συστήματος.

1.2 Η Ελλάδα και η Ευρωπαϊκή Ένωση – Πολιτική και Οικονομική Ενοποίηση

Η αφετηριακή σκέψη για την δημιουργία μίας ένωσης κρατών στο ευρωπαϊκό έδαφος είχε ως βάση την οικονομία. Στόχος των πρωτεργατών της ευρωπαϊκής ενοποίησης ήταν η συνεργασία των πρώην εμπόλεμων κρατών στη διαχείριση των δύο κύριων πρώτων υλών της πολεμικής βιομηχανίας, με το σκεπτικό ότι οι χώρες που συνδέονται με εμπορικές συναλλαγές δημιουργούν μεταξύ τους οικονομικές αλληλεξαρτήσεις, κάτι που ελαχιστοποιεί το ενδεχόμενο συγκρούσεων (“Ιστορική Αναδρομή στην Ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης,” n.d.). Με τη Συνθήκη του 1951 ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ), που ορίστηκε να ισχύει για 50 χρόνια.

Από το 1951 χρειάστηκε να μεσολαβήσουν είκοσι χρόνια, ώστε η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) να εντάξει στο πλαίσιο της και το πολιτικό σκέλος κατά τη διάρκεια της Συνόδου στη Σύνοδο του Λουξεμβούργου 1970. Αρχικός στόχος της πολιτικής συνεργασίας ήταν να υπάρξει συντονισμός μεταξύ των κρατών - μελών στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής μέσω της δημιουργίας ενός νέου οργάνου υπερεθνικού χαρακτήρα, το οποίο ονομάστηκε Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Στο τελευταίο συμμετείχαν οι αρχηγοί των κρατών μελών και κατά τη διενέργεια των συνεδριάσεων του Οργάνου αυτού επιδιωκόταν η προσπάθεια επίλυσης διαφόρων ζητημάτων που δεν είχαν συζητηθεί στο Συμβούλιο των Υπουργών.

Η προσπάθεια την πολιτικής ενοποίησης μεταξύ των κρατών - μελών θα επιβεβαιωθεί μέσα από την υπογραφή της πανηγυρικής Διακήρυξης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στουτγκάρδης στις 20 Ιουνίου 1983. Από αυτό το χρονικό σημείο και ύστερα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα ενταχθούν και οι υπουργοί οικονομικών, όταν συζητούνται θέματα που αφορούν στην οικονομία. Παράλληλα με την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γίνεται μία ακόμη διεύρυνση των τομέων συνεργασίας μεταξύ των κρατών - μελών, καθώς πλέον συμπεριλαμβάνονται τομείς όπως το περιβάλλον, η υγεία, η κοινωνική πολιτική, η τεχνολογία, η ενέργεια, η κοινή εξωτερική πολιτική, η δημιουργία πολιτικής ιθαγένειας και η προστασία των καταναλωτών.

Μία δεκαετία αργότερα, το 1993 υπογράφηκε στο Μάαστριχτ η ομώνυμη συνθήκη, ή αλλιώς η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, 2018). Με τη συνθήκη αυτή, τόσο η οικονομική όσο και η πολιτική ενοποίηση

προχωρά ακόμη περισσότερο οδεύοντας προς την ολοκλήρωση. Η συγκεκριμένη συνθήκη περιελάμβανε σειρά διατάξεων οι οποίες προέβλεπαν την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ONE), και συγκεκριμένα την υιοθέτηση του ευρώ ως κοινού⁸ νομίσματος, καθώς επίσης και την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας και την Κοινή Αγροτική Πολιτική. Επίσης, ρυθμιζόνταν ζητήματα που αφορούσαν τον τομέα της δικαιοσύνης, της αστυνομίας και ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Ένωση (Χριστοδουλίδης, 2010).

Ειδικότερα, το πιο σημαντικό σημείο της συγκεκριμένης συνθήκης το οποίο και επιβεβαιώνει την επιθυμία μετάβασης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας σε Ευρωπαϊκή Ένωση αποτέλεσε η απόφαση που αφορούσε την οικονομική και την νομισματική ένωση των κρατών - μελών με κομβικό σημείο την 1^η Ιανουαρίου 1999.

Τα κριτήρια σύγκλησης για την ONE, όπως αυτά ορίζονταν από το άρθρο 1091 της Συνθήκης (Treaty_on_European_Union_EI, 1992), ήταν τα εξής:

- Σταθερότητα των τιμών με χαμηλότερο ρυθμό πληθωρισμού⁹
- Την ύπαρξη σε διεθνές επίπεδο χαμηλών ανταγωνιστικών επιτοκίων¹⁰
- Την ύπαρξη δημοσιονομικής πειθαρχίας¹¹
- Νομισματική σταθερότητα¹²
- Να υπάρχει ταχεία οικονομική ανάπτυξη και να δημιουργηθούν περισσότερες και πιο ασφαλείς θέσεις εργασίας (Μιχαλάκης & Σταματοπούλου, 1993).

Όσον αφορά το Ελληνικό Κράτος, αυτό συνδέθηκε με την Κοινότητα από τον Ιούλιο του 1961 μέσω της Συμφωνίας Συνδέσεως της Αθήνας, το περιεχόμενο της οποίας αφορούσε

⁸Η ιδέα για τη δημιουργία ενός κοινού νομίσματος το οποίο θα υιοθετούσαν όλα τα κράτη- μέλη της ΕΟΚ συμπεριλήφθηκε στο μνημόνιο Marjolin, το οποίο δημοσιεύθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 24 Οκτωβρίου 1962. Η τελευταία γνωστοποιούσε ότι επιζητούσε έως το τέλος της δεκαετίας του 1960 να μεταβεί σε μία οικονομική ένωση εντός της οποίας θα ήταν αμετάκλητα προσδιορισμένες οι συναλλαγματικές ισοτιμίες των κρατών μελών (Scheller, 2006: 17).

⁹Ο πληθωρισμός δεν θα μπορούσε να ξεπερνά τον μέσο όρο επιτοκίων των τριών κρατών – μελών τα οποία είχαν την καλύτερη επίδοση (Μιχαλάκης & Σταματοπούλου, 1993).

¹⁰Το ονομαστικό μακροπρόθεσμο επιτόκιο δεν θα μπορούσε να ξεπερνά της δύο μονάδες όσον αφορά τον μέσο όρο επιτοκίων των τριών κρατών που είχαν την καλύτερη επίδοση (Μιχαλάκης & Σταματοπούλου, 1993).

¹¹Η δημοσιονομική πειθαρχία αφορούσε το δημόσιο έλλειμμα το οποίο δεν μπορούσε να ξεπερνά το 3% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ), εξαιρουμένων των ειδικών περιπτώσεων καθώς επίσης και το δημόσιο χρέος το οποίο δεν έπρεπε να ξεπερνούσε το 60% του ΑΕΠ εξαιρουμένης της περίπτωσης που το δημόσιο χρέος φανέρωνε τάση μείωσης η οποία άγγιζε τον στόχο του 60%. (Μιχαλάκης & Σταματοπούλου, 1993).

¹²Για τουλάχιστον χρονικό διάστημα δύο ετών έπρεπε το νόμισμα του κράτους - μέλους να συμμετείχε στο μηχανισμό ισοτιμίας του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος, ώστε να μην υποτιμηθεί (Μιχαλάκης & Σταματοπούλου, 1993).

στην χορηγία οικονομικής βοήθειας, αλλά και στην αμοιβαία δασμολογική απαλλαγή τόσο αυτού όσο και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Εντός της ίδιας συμφωνίας συμπεριλαμβανόταν και η διαδικασία την οποία έπρεπε να ακολουθήσει η Ελλάδα, ώστε να αποτελέσει μελλοντικά πλήρες μέλος της Ένωσης (Χριστοδουλίδης, 2010).

Στο μεταξύ, η Ελλάδα πέρασε από την δικτατορική περιπέτεια, μετά το τέλος της οποίας και συγκεκριμένα στις 12 Ιουνίου 1975, υποβάλλει τη σχετική αίτηση ένταξης, για να αποτελέσει μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η τελευταία αποδέχεται την αίτηση στις 28 Μαΐου 1979 και την ενεργοποιεί την 1^η Ιανουαρίου 1981. Παράλληλα η Ελλάδα το ίδιο έτος ζητά οικονομική ενίσχυση η οποία και της προσφέρεται από τα Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης. Τα Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα αποτελούσαν μία μορφή αλληλεγγύης από μέρους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας προς τα κράτη-μέλη τα οποία είχαν ενταχθεί σε αυτή και ήταν οικονομικά αδύναμα έναντι άλλων.

Την 1^η Ιανουαρίου 1999 η Ευρωπαϊκή Ένωση προχωρά σε έκδοση του κοινού νομίσματος του Ευρώ, το οποίο αρχικά τουλάχιστον δεν είχε υλική υπόσταση αλλά η χρήση του ήταν καθαρά λογιστική, με απώτερο στόχο την προώθηση της αντίληψης για την οικονομική ενοποίηση και σε νομισματική βάση (Χριστοδουλίδης, 2010).

Η ΟΝΕ επεδίωκε να υπάρξει συντονισμός στις οικονομικές πολιτικές των κρατών - μελών, οι οποίες, εν αντιθέσει με την νομισματική πολιτική, εξακολουθούσαν να βρίσκονται κάτω από την εθνική κυριαρχία των τελευταίων. Σκοπός του προαναφερόμενου συντονισμού ήταν να πραγματοποιηθούν οι στόχοι που είχε θέσει η Ευρωπαϊκή Κοινότητα στο πλαίσιο δράσης της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς και του ελεύθερου ανταγωνισμού. Για να μπορέσουν να πραγματοποιηθούν οι προαναφερόμενες επιδιώξεις, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα έπρεπε να παρακολουθεί το σύνολο των οικονομικών εξελίξεων κάθε κράτους – μέλους μέσω εκθέσεων που υπέβαλλε προς αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και εφόσον είχε προηγηθεί ενημέρωση του κράτους - μέλους για την οικονομική πολιτική που εφαρμόζε (Neill Nugent, 2009: 300).

Ιδιαίτερα ευαίσθητος για την οικονομία είναι ο τομέας της δημοσιονομικής πολιτικής, καθώς ο εκτροχιασμός του μπορεί να προκαλέσει πληθώρα προβλημάτων που σχετίζονται με τη νομισματική πολιτική. Επιπλέον, ένα κράτος - μέλος της Ευρωζώνης που αντιμετωπίζει σημαντικό πρόβλημα δημοσιονομικής φύσεως μπορεί να επηρεάσει

σημαντικά και την νομισματική πολιτική των υπολοίπων κρατών - μελών. Συνέπεια των προαναφερόμενων το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχει τη δυνατότητα οικονομικής ενίσχυσης των κρατών – μελών, τα οποία έρχονται αντιμέτωπα με δυσκολίες λόγω έκτακτων περιστάσεων (Χριστοδουλίδης, 2010).

Για να αποφεύγονται τα προαναφερόμενα προβλήματα, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έχει δημιουργήσει το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ), το οποίο βοηθά στη δυνατότητα επιβολής ενός αυστηρού οικονομικού συντονισμού των κρατών - μελών. Πιο συγκεκριμένα, κάθε κράτος – μέλος πρέπει να δρα εντός ενός συγκεκριμένου πλαισίου δημοσιονομικής πειθαρχίας και είναι υποχρεωμένο να προετοιμάζει σε ετήσια βάση έναν ισοσκελισμένο προϋπολογισμό με απώτερο στόχο τόσο την επίτευξη της σταθερότητας, όσο και τις σύγκλησης με τα άλλα κράτη - μέλη. Σε περίπτωση που η οικονομική πολιτική που εφαρμόζει ένα κράτος - μέλος δεν εντάσσεται στο πλαίσιο των κοινοτικών οδηγιών, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενημερώνει το εν λόγω κράτος ότι πρέπει να εφαρμόσει μία σειρά μέτρων ώστε να μειώσει το έλλειμμα, ενώ υπάρχει και η δυνατότητα επιβολής κυρώσεων από μέρους του όπως για παράδειγμα να του επιβάλλει πρόστιμα ή να το επιπλήξει δημοσίως (Χριστοδουλίδης, 2010).

Σε θεσμικό επίπεδο η ΟΝΕ αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα(ΕΚΤ) και το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ), ενώ σε πλήρες επίπεδο άρχισαν τη λειτουργία τους τον Ιανουάριο του 1999, αν και είχαν ιδρυθεί τον Ιούλιο του 1998.

Αρμοδιότητα της ΕΚΤ είναι να διαμορφώσει μία νομισματική πολιτική για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Όσον αφορά την λειτουργία της αυτή είναι ανεξάρτητη και δεν υπόκειται ούτε σε κάποιο κράτος- μέλος ούτε σε κάποιο κοινοτικό όργανο, ωστόσο ελέγχεται από το Ελεγκτικό Συνέδριο. Όργανα της ΕΚΤ αποτελούν το Διοικητικό Συμβούλιο, το Γενικό Συμβούλιο και η Εκτελεστική Επιτροπή. Το πρώτο αποτελείται από μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής και από τους διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών των κρατών - μελών. Επιπλέον, κατά τη διενέργεια των συνεδριάσεων υπάρχει η δυνατότητα συμμετοχής του Προέδρου του Συμβουλίου της Ευρώπης και ενός μέλους της Επιτροπής, χωρίς ωστόσο να έχουν δικαίωμα ψήφου. Το Διοικητικό Συμβούλιο είναι αρμόδιο για τη λήψη αποφάσεων, ενώ οι τελευταίες εκτελούνται από την Εκτελεστική Επιτροπή (Nugent, 2009).

Όσον αφορά το δεύτερο όργανο της ONE, το ΕΣΚΤ, αρμοδιότητα του είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών μέσω της στήριξης που παρέχει στη γενική οικονομική πολιτική που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Πέρα από την προαναφερόμενη αρμοδιότητα του να χαράσσει και να εφαρμόζει νομισματική πολιτική, συμβάλλει ώστε να ασκούνται ομαλά οι πολιτικές οι οποίες σχετίζονται με την προληπτική εποπτεία του εκάστοτε πιστωτικού ιδρύματος και επιδιώκει να σταθεροποιεί το χρηματοπιστωτικό σύστημα (Nugent, 2009: 424-425).

Κατά το τρίτο στάδιο¹³ μετάβασης της ONE συστάθηκε η Οικονομική Χρηματοπιστωτική Επιτροπή, η οποία απαρτίζεται από δύο μέλη του κάθε κράτους μέλους, δύο μέλη της Επιτροπής και δύο της ΕΚΤ. Ανάμεσα στις αρμοδιότητες της συγκαταλέγεται και η παρακολούθηση της οικονομικής και της χρηματοπιστωτικής κατάστασης του κάθε κράτους- μέλους της Κοινότητας (Nugent, 2009).

Στο πλαίσιο της ονομαστικής σύγκλισης του Ελληνικού Κράτους, το τελευταίο εφαρμόζοντας το Αναθεωρημένο Πρόγραμμα Σύγκλησής για την περίοδο 1994-1999 το οποίο είχε αντικαταστήσει το προηγούμενο της περιόδου 1993-1998, επεδίωκε να ικανοποιήσει τα κριτήρια της Συνθήκης του Μάαστριχτ για το 1997. Μέσα σε διάστημα τεσσάρων ετών από τότε που εφαρμόστηκε το πρόγραμμα η Ελλάδα κατάφερε να επιτύχει σε ποσοστιαίες μονάδες τη μεγαλύτερη σύγκληση σε σχέση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Η τότε Ελληνική Κυβέρνηση έθεσε ως στόχο να πετύχει την εξασφάλιση της συμμετοχής της Ελλάδος στο 3^ο στάδιο της ONE κατά το 2001, δηλαδή ένα χρόνο πριν ξεκινήσει η κυκλοφορία του Ευρώ ως φυσικού νομίσματος. Για να μπορέσει να επιτευχθεί η παραπάνω επιδίωξη το Ελληνικό Κράτος έπρεπε το 1999 να πληροί το σύνολο των

¹³Καθώς η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνειδητοποίησε ότι ήταν αναγκαία η δημιουργία μόνιμου μηχανισμού για να μπορούν οι συναλλαγματικές ισοτιμίες να είναι σταθερές μεταξύ των νομισμάτων των κρατών μελών, για να μπορέσει να επέλθει η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς, αποφασίστηκε κατά την διάσκεψη κορυφής της Χάγης το 1969 να καταρτιστεί σχέδιο για να ολοκληρωθεί η ONE. Λίγο αργότερα, στις 3 Μαρτίου 1970, η Επιτροπή γνωστοποίησε στο Συμβούλιο την πρότασή της για τη δημιουργία της ONE σε τρία στάδια. Το πρώτο στάδιο είχε ως αφετηρία την 1^η Ιανουαρίου 1971 και χρονικό περιθώριο ολοκλήρωσης τα τρία έτη. Στόχος ήταν μέσα σε αυτό το χρονικό διάστημα να δημιουργηθεί η κατάλληλη υποδομή για την εξέλιξη της διαδικασίας ολοκλήρωσης της ONE σε θεσμικό επίπεδο. Το δεύτερο στάδιο σύμφωνα με την εξέλιξη που θεσμικό και οικονομικό επίπεδο του πρώτου σταδίου, θα αποτελούσε το ενδιάμεσο στάδιο το οποίο θα προετοίμαζε το έδαφος για το τρίτο στάδιο. Τέλος, το τρίτο στάδιο θα είχε ως στόχο τον αμετάκλητο προσδιορισμό των ισοτιμιών των νομισμάτων των κρατών – μελών ή τη δημιουργία ενός ενιαίου νομίσματος. Ωστόσο, η παραπάνω διαδικασία δεν κατάφερε να προχωρήσει, καθώς με την κατάρρευση του Bretton Woods δημιουργήθηκε κύμα αστάθειας στις συναλλαγματικές αγορές, με συνέπεια να παρατηρηθούν διακυμάνσεις όσον αφορά τις ισοτιμίες των ευρωπαϊκών νομισμάτων (Scheller, 2006: 18).

κριτηρίων της σύγκλησης και το επόμενο έτος να υποβάλει αίτηση, ώστε να αξιολογηθεί η πορεία του.

Η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωζώνη επιτεύχθηκε το 2000, καθώς το Συμβούλιο Κορυφής με απόφαση του την 20^η Ιουνίου 2000 έκρινε ότι η Ελλάδα είχε ικανοποιήσει τα κριτήρια σύγκλησης και μπορούσε πλέον να αποκτήσει το νέο νόμισμα από την 1 Ιανουαρίου 2001.

1.3 Η Ελλάδα στη Δίνη των Μνημονίων

Η νομισματική ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωζώνη το 2000 αποτέλεσε ταυτόχρονα την ελπίδα για ένα πολλά υποσχόμενο μέλλον που ανοιγόταν διάπλατα για την οικονομία και κατ' επέκταση για την ελληνική κοινωνία. Ωστόσο, οι υψηλές προσδοκίες διαψεύστηκαν σε σημαντικό βαθμό από την πραγματικότητα, καθώς το Ελληνικό Κράτος δεν κατάφερε να εφαρμόσει τις απαραίτητες μεταρρυθμιστικές αλλαγές σε σημαντικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας, ώστε να καταστεί ανταγωνιστικό απέναντι στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και στις χώρες που προέρχονταν από το πρώην ανατολικό μπλοκ και εντάχθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο της διεύρυνσης.

Αναλυτικότερα, **το ελληνικό δημόσιο χρέος**, παρά τις προσπάθειες που γίνονταν, εξακολουθούσε να είναι αρκετά υψηλό, κατάσταση την οποία τροφοδοτούσε η παραδοξότητα και το πλήθος των στρεβλώσεων τις οποίες εξέθρεψε η ελληνική κοινωνία και οικονομία (Αγγελόπουλος, 2009). Η δημιουργία και η διόγκωση του δημόσιου χρέους είναι καταγεγραμμένη και δημοσιευμένη από τις επίσημες αρχές από τη δεκαετία του '70 μέχρι σήμερα και δεν αμφισβητείται από κανέναν. Αυτό όμως που αποτελεί αντικείμενο έρευνας, μελέτης και διαφωνίας είναι οι λόγοι που οδήγησαν στη δραματική επιδείνωσή του. Ενδεικτικά αναφέρονται μερικοί από τους λόγους αυτούς:

α) η διόγκωση του κράτους με τις αθρόες προσλήψεις στο δημόσιο, οι οποίες δεν συνοδεύτηκαν από ένα πιο παραγωγικό και πιο αποτελεσματικό δημόσιο τομέα. Αντίθετα, προκειμένου να δικαιολογηθεί η ανάγκη για περισσότερες προσλήψεις, το ίδιο το διοικητικό/πολιτικό σύστημα νομοθετούσε με σκοπό την αύξηση της γραφειοκρατίας και επομένως των διοικητικών εμποδίων σε οποιαδήποτε αναπτυξιακή προσπάθεια.

β) η αδυναμία πάταξης της φοροδιαφυγής και της συλλογής τόσο των έμμεσων, όσο και των άμεσων φόρων, γεγονός που αύξαινε διαρκώς τις κοινωνικές ανισότητες, αφού πάντα τα εύκολα θύματα ήταν οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι.

γ) οι αυξημένες δαπάνες στην άμυνα.

δ) η καθυστέρηση στη διαχείριση (εξυγίανση, αποκρατικοποίηση) των υπερβολικά ελλειμματικών κρατικών επιχειρήσεων.

ε) το τεράστιο κόστος των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 και η παντελής εγκατάλειψη των υποδομών που κατασκευάστηκαν τότε.

στ) οι σχέσεις εξάρτησης και διαπλοκής μεταξύ πολιτικού και οικονομικού κατεστημένου και με την υποστήριξη των ΜΜΕ.

ζ) ο τρόπος με τον οποίο είχε δομηθεί το ευρώ, το οποίο απαγόρευε να υπάρξει στήριξη από τα κρατικά ομόλογα απέναντι στις κερδοσκοπικές πιέσεις των χρηματοπιστωτικών αγορών και λόγω του ανεξέλεγκτου τρόπου λειτουργίας των τελευταίων, οι οποίες εκμεταλλευόμενες τη δυσχέρεια στην οποία βρίσκονταν τα ελληνικά ομόλογα, επωφελήθηκαν σημαντικά (Ηλιαδάκης, 2009).

Από τη στιγμή που η Ελλάδα εντάχθηκε στη ΕΟΚ έως και τη μετάβαση της στην ΟΝΕ παρατηρείται μία συνεχής αυξητική τάση του υπάρχοντος χρέους, ανεξαρτήτως από το ποια κυβέρνηση βρίσκεται στην εξουσία, γεγονός που επιβεβαιώνει την πεποίθηση ότι καμία από τις κυβερνήσεις δεν πέτυχε να δημιουργήσει εκείνο το πλαίσιο των προϋποθέσεων, οι οποίες θα έθεταν μία στέρεη βάση για να επιτευχθεί η οικονομική ανάπτυξη και ευημερία στο Ελληνικό Κράτος. Κατά την περίοδο 1999-2010 το ελληνικό χρέος σε σύγκριση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο διπλασιάστηκε, ενώ η πραγματοποίηση των Ολυμπιακών Αγώνων συνέβαλε στην περαιτέρω διόγκωσή του, φθάνοντας στο 107% του ΑΕΠ για το 2007, ενώ το 2008, όταν και ξέσπασε η χρηματοπιστωτική κρίση, το χρέος ξεπέρασε το 110%.

Παράλληλα, αποκλείονται τα κρατικά ομόλογα από τις αγορές, καθώς και ο δανεισμός από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, με συνέπεια ο μοναδικός πόρος μέσω του οποίου μπορούσε να αναχρηματοδοτηθεί το δημόσιο χρέος να είναι μέσω της αύξησης των φορολογικών εσόδων. Ωστόσο, οι κυβερνήσεις εξακολουθούσαν να φορολογούν τα μεσαία στρώματα, χωρίς να θίγουν τα μεγάλα εισοδήματα, με συνέπεια να αυξηθούν ακόμη περισσότερο τα επίπεδα της φοροδιαφυγής. Η συνεχής πίεση την οποία δέχονταν

τα ελληνικά κρατικά ομόλογα συνδυασμένη με τη μη δυνατότητα αύξησης των εσόδων είχαν ως συνέπεια να στρέψουν την Ελλάδα προς τους πιστωτές.

Από τις πρώτες μέρες του 2010 υπήρξε μία διάχυτη και συνεχής ανησυχία για το υπερβολικό δημόσιο χρέος της Ελλάδας (Charter, 2010), ενώ κάποιες ευρωπαϊκές δεξαμενές σκέψης υποστήριζαν ότι κάποια από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, βρίσκονταν σε δυσχερή οικονομική θέση, λόγω του γεγονότος ότι για πάνω από μία δεκαετία εφαρμόστηκαν κεϊνσιανές δανειακές πολιτικές. Παράλληλα, ένας σημαντικός αριθμός οικονομολόγων υποστήριζε ως καλύτερη λύση για τον έλεγχο του δημοσίου χρέους να επιβληθούν υψηλότεροι φόροι και δραστικά περιοριστικά μέτρα σε χώρες όπως η Ελλάδα και η Ιρλανδία, οι οποίες είχαν δεχθεί πακέτα κοινοτικής βοήθειας. Στην παραπάνω θέση, όμως, αντιτάχθηκαν αρκετά κράτη – μέλη της ΕΕ, μεταξύ των οποίων και η Γαλλία, θεωρώντας ότι αυτά αποτελούσαν απαράδεκτη παραβίαση της εθνικής κυριαρχίας του εκάστοτε κράτους - μέλους.

Η Ελλάδα βρέθηκε από τα τέλη του 2009 σε κατάσταση αδυναμίας χρηματοδότησης του τρέχοντος ελλείμματος και αδυναμίας αναχρηματοδότησης του χρέους και πληρωμής των ελληνικών κρατικών ομολόγων που έληγαν τον επόμενο χρόνο, ομόλογα που κατείχαν κατά ένα μέρος εγχώριες τράπεζες, ασφαλιστικά ταμεία, κλπ., και κατά ένα μέρος φορείς και τράπεζες του εξωτερικού.

Στις 8 Μαΐου 2010 υπογράφηκε η πρώτη δανειακή σύμβαση («Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης»-«Loan Facility Agreement» μεταξύ της Ελλάδας και των υπόλοιπων χωρών του Ευρώ και ο «Διακανονισμός Χρηματοδότησης Αμέσου Ετοιμότητας» - «Stand-by Agreement» με το ΔΝΤ). Η σύμβαση αυτή που έμεινε γνωστή ως το πρώτο «Μνημόνιο» αποτελούνταν από 3 επιμέρους τεύχη:

- α) "Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής" (ΜΟΧΠ),
- β) "Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης" (ΤΜΣ) και
- γ) "Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής" (ΣΠΟΠ).

Για την παρακολούθηση της εκτέλεσης της σύμβασης συγκροτήθηκε ομάδα εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, γνωστή και ως "Τρόικα", η οποία ανά τρίμηνο αξιολογούσε την

υλοποίηση των όρων του "μνημονίου" και αποφάσισε για την εκταμίευση της αντίστοιχης δόσης του δανείου.

Για να μπορέσει να περιορίσει τον κίνδυνο στάσεως πληρωμών, το Ελληνικό Κράτος έπρεπε να βρει τους απαραίτητους χρηματοδότες, ενώ οι έως τότε χρηματοδότες λόγω τους αφερεγγυότητας του ελληνικού οικονομικού περιβάλλοντος, αύξησαν τόσο πολύ τα επιτόκια δανεισμού, σε σημείο απαγορευτικό για την χώρα. Με αφορμή το δανειακό πρόβλημα της Ελλάδας, η Ευρωπαϊκή Ένωση συνεργαζόμενη με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, δημιούργησε 3 μηχανισμούς χρηματοδότησης οικονομιών που βρίσκονται σε αντίστοιχη με την Ελλάδα θέση, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (European Financial Stability Facility – EFSF), τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Χρηματοπιστωτική Σταθεροποίησης (European Financial Stabilisation Mechanism - EFSM) και αργότερα τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (European Stability Mechanism - ESM).

Το επονομαζόμενο «Μνημόνιο» κάτω από το οποίο ζει και αναπνέει τόσο σε πολιτικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο η ελληνική κοινωνία από τον Μάρτιο του 2010 θεωρείται, ίσως, το σημαντικότερο ιστορικό γεγονός που έχει σημαδέψει τη νεότερη ελληνική ιστορία μετά την μεταπολίτευση και το Σύνταγμα του 1975. Είναι, ουσιαστικά, κυβερνητικό πρόγραμμα, που αφορά κάθε πτυχή της πολιτικής ζωής της χώρας προβλέποντας μία σειρά μεταρρυθμίσεων, οι οποίες πρέπει να πραγματοποιηθούν εντός καθορισμένων χρονοδιαγραμμάτων. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα, αν και στην ουσία επιβλήθηκε στο Ελληνικό Κράτος από τους δανειστές, εγκρίθηκε μέσω ψηφοφορίας από τη Βουλή των Ελλήνων. Το αντάλλαγμα για την έγκριση του «Μνημονίου», που επέφερε στους πολίτες μεγάλη επιδείνωση του βιοτικού τους επιπέδου, ήταν η εισροή 110 δισεκατομμυρίων ευρώ, προκειμένου να καλύψει η χώρα τις μεσοπρόθεσμες δανειακές τις ανάγκες και να αποφύγει την πτώχευση. Μέσω της συγκεκριμένης συμφωνίας επιδιωκόταν να αντιμετωπιστεί ο άμεσος και ορατός κίνδυνος της χρεοκοπίας της Ελλάδας και να τεθεί σε εφαρμογή ένα μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα, το οποίο θα περιλαμβάνει μία σειρά αλλαγών, ώστε να θεραπευτούν οι παθογένειες της ελληνικής οικονομίας, που είχαν δημιουργήσει το δημοσιονομικό έλλειμμα και το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας, με απώτερο στόχο την ανασυγκρότηση της οικονομίας.

Οι στόχοι του προγράμματος αυτού επεδίωκαν να διορθωθούν οι δημοσιονομικές και εξωτερικές ανισορροπίες του Ελληνικού Κράτους και να αποκατασταθεί σε διεθνές

επίπεδο η εμπιστοσύνη προς την ελληνική οικονομία. Επίσης, επεδίωκαν να αποκατασταθεί η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας μέσω της πραγματοποίησης διαθρωτικών αλλαγών, που θα αποσκοπούσαν στον περιορισμό του κόστους παραγωγής τόσο των αγαθών, όσο και των υπηρεσιών. Παράλληλα, ευελπιστούσαν να διατηρηθεί η σταθερότητα του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος. Για την πραγματοποίηση των παραπάνω στόχων οι πολιτικές που έπρεπε να υλοποιηθούν αφορούσαν σε αλλαγές στο δημοσιονομικό τομέα, στο χρηματοπιστωτικό τομέα και στην εφαρμογή διαθρωτικών πολιτικών. Επιπλέον, ορίστηκε να πραγματοποιείται κάθε τρίμηνο αξιολόγηση σε ποσοτικό επίπεδο, ώστε να μπορεί να γίνεται τμηματική εκταμίευση της οικονομικής βοήθειας προς την Ελλάδα.

Στη συνέχεια, τον Ιούνιο του 2011, η Ελληνική Βουλή ψήφισε το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής για το χρονικό διάστημα 2012-2015. Στην ουσία, το συγκεκριμένο πλαίσιο αφορούσε σε μία σειρά μέτρων λιτότητας, που αποσκοπούσαν στον περιορισμό των δαπανών και στην αύξηση των εσόδων του Ελληνικού Κράτους. Επιπροσθέτως, επιδιωκόταν ο περιορισμός του μισθολογικού και λειτουργικού κόστους του δημοσίου, ενώ επιβλήθηκαν νέα φορολογικά μέτρα. Παράλληλα, δημιουργήθηκε και ο Οργανισμός Αποκρατικοποιήσεων που στόχος του ήταν η αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας (“Αποκρατικοποιήσεις με διαδικασία εξπρές,” 2011).

Το ίδιο χρονικό διάστημα διενεργήθηκε Σύνοδος Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την οποία συζητήθηκε ο τρόπος αντιμετώπισης του Ελληνικού Χρέους αλλά και η εξεύρεση λύσεων, ώστε να θωρακισθεί το ευρώ απέναντι σε κάθε κερδοσκοπική επίθεση. Κατά την ολοκλήρωση της Συνόδου συμφωνήθηκε η εκ νέου δανειοδότηση της Ελλάδας με δάνειο ύψους 130 δισεκατομμυρίων ευρώ. Παράλληλα, προβλέφθηκε να γίνει επιμήκυνση από 15 σε 30 χρόνια των ομολόγων τα οποία έληγαν άμεσα έως το 2020 (“Ευρωπαϊκή συμφωνία για το ελληνικό χρέος στη Σύνοδο Κορυφής,” 2011). Την ίδια περίοδο οι οίκοι αξιολόγησης και συγκεκριμένα ο Fitch και Moody’s υποβάθμισαν το Ελληνικό Κράτος σε καθεστώς περιορισμένης χρεοκοπίας (“Σε περιορισμένη χρεοκοπία η Ελλάδα,” 2011).

Ωστόσο, ανέκυψαν διάφορα ζητήματα, καθώς πολλά κράτη – μέλη της ΕΕ φάνηκαν απρόθυμα να συμμετέχουν στο πρόγραμμα δανειοδότησης της Ελλάδας, χωρίς να έχουν εξασφαλίσει συγκεκριμένες εγγυήσεις. Χαρακτηριστικά αξίζει να αναφερθεί ότι η Ελλάδα υπέγραψε διμερή συμφωνία με τη Φιλανδία, προκειμένου να της παρέχει τις απαραίτητες

εγγυήσεις και η τελευταία να συμμετέχει στο πρόγραμμα. Αλλά, επειδή άλλες χώρες αντέδρασαν, όπως η Γαλλία και η Γερμανία, εν τέλει η συμφωνία ακυρώθηκε (“Κατά των εγγυήσεων που ζητά η Φινλανδία τάχθηκε η Μέρκελ,” 2011), (“Γερμανική παρέμβαση στη συμφωνία Ελλάδας και Φινλανδίας για τις εγγυήσεις,” 2011) & (“Γαλλία: «Όχι» σε διμερείς συμφωνίες για Ελλάδα,” 2011).

Τον Αύγουστο του ίδιου έτους η οικονομία του Ελληνικού Κράτους βρισκόταν πολύ μακριά από τους στόχους που είχαν τεθεί, καθώς υπήρχε σημαντική υστέρηση των εσόδων και επίσης μεγάλη αύξηση των δαπανών.

Η προαναφερόμενη κατάσταση, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι υπήρχε φόβος να μην καταβληθεί στην Ελλάδα η 6^η δόση, οδήγησαν σε μία νέα σειρά μέτρων, τα οποία ανακοινώθηκαν τον Σεπτέμβρη. Πιο συγκεκριμένα, τα μέτρα αυτά αφορούσαν στην επέκταση του μέτρου της εργασιακής εφεδρείας, στην επιβολή νέου έκτακτου φόρου για τις κατοικίες, στην περικοπή των συντάξεων και του εφάπαξ, στις περικοπές των μισθών του δημοσίου, στην εφαρμογή ενιαίου μισθολογίου, στη μείωση του αφορολόγητου ορίου, σε ανοίγματα πληθώρας κλειστών επαγγελματιών (“Μέτρα σοκ για την έκτη δόση,” 2011). Τα νέα μέτρα είχαν ως συνέπεια την πρόκληση πολλών και εκτεταμένων κοινωνικών αντιδράσεων με σειρά απεργιών, διαδηλώσεων, και καταλήψεων σε πολλές δημόσιες υπηρεσίες.

Στις 23 Οκτωβρίου του ίδιου έτους πραγματοποιήθηκε εκ νέου σύνοδος κορυφής της ΕΕ, στόχος της οποίας ήταν να καταρτίσει ένα οριστικό σχέδιο, ώστε να αντιμετωπιστεί η κρίση χρέους που είχε ανακύψει στην Ευρωζώνη (“Άρχισε η Σύνοδος Κορυφής,” 2011). Μερικές μέρες αργότερα, στις 27 Οκτωβρίου, επήλθε συμφωνία, όπου μεταξύ άλλων έγινε κούρεμα του ελληνικού χρέους κατά 50%, ενώ συμφωνήθηκε η παραχώρηση ενός πρόσθετου πακέτου βοήθειας ύψους 130 δισεκατομμυρίων ευρώ. Παράλληλα, οριζόταν η επιβολή προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής, το οποίο θα διαρκούσε έως το 2021 καθώς, επίσης, και τη δημιουργία ενός μόνιμου εποπτικού μηχανισμού, ώστε να υπάρχει συνεχής παρακολούθηση για την εφαρμογή των απαιτούμενων αλλαγών. Τέλος, συμφωνήθηκε να υπάρξει ανακεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών (Αθανασίου, 2011).

Παρά το γεγονός ότι η προαναφερόμενη κίνηση θεωρήθηκε ως κάτι θετικό από την τότε ελληνική κυβέρνηση, ωστόσο υπήρξε μεγάλη αποδοκιμασία από την αντιπολίτευση και τα

άλλα κόμματα, υποστηρίζοντας ότι επρόκειτο για ελεγχόμενη χρεοκοπία. Παράλληλα, υπήρχε έντονη ανησυχία στην ελληνική κοινωνία, όσον αφορά στις επιπτώσεις που θα είχε η συγκεκριμένη συμφωνία για το μέλλον της χώρας (“Οι πρώτες εκτιμήσεις για το «κούρεμα» και τις επιπτώσεις στη ζωή μας,” 2011).

Η σειρά των νέων μέτρων που ήταν συνέπεια του νέου μνημονίου περιελάμβαναν τη μείωση του κατώτατου μισθού κατά 22%, την κατάργηση 150.000 θέσεων εργασίας στο δημόσιο έως το 2015, ατομικές ή επιχειρησιακές συμβάσεις έναντι κλαδικών, και άρση της μονιμότητας σε ΔΕΚΟ. Επιπροσθέτως, περιελάμβαναν επιπλέον περικοπές σε συντάξεις, επιδόματα, δαπάνες υγείας και άμυνας, την κατάργηση των Οργανισμών Εργατικής Κατοικίας και Εστίας, την αύξηση των αντικειμενικών αξιών και την ενοποίηση των φόρων όσον αφορά σε ακίνητα, το άνοιγμα 20 κλειστών επαγγελμάτων, την αύξηση στις τιμές των εισιτηρίων στα αστικά μέσα μεταφοράς, την κατάργηση φοροαπαλλαγών και του συντελεστή χαμηλού ΦΠΑ στα νησιά και την κατάργηση 200 εφοριών (Λάμπρος Σταυρόπουλος, 2012). Το δεύτερο μνημόνιο τελικά ψηφίστηκε τον Φεβρουάριο του 2012.

Ταυτοχρόνως, οι συνεχείς διαπραγματεύσεις της ελληνικής κυβέρνησης με τους δανειστές κατέληξαν στην δημιουργία του τρίτου Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 που υπερψηφίστηκε τον Νοέμβριο του 2012. Αναλυτικότερα, το πακέτο μέτρων λιτότητας που το συνόδευε περιλάμβανε την αύξηση κατά δύο έτη του συνταξιοδοτικού ορίου ηλικίας, την μείωση των συντάξεων και του εφάπαξ, την κατάργηση της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας, καθώς και των δώρων Χριστουγέννων και Πάσχα και των επιδομάτων αδείας για τους δημοσίους υπαλλήλους και τους συνταξιούχους, μείωση του χρόνου προειδοποίησης απολύσεως από 6 σε 4 μήνες, περικοπή σε ειδικά μισθολόγια, κατάργηση πληθώρας οικογενειακών επιδομάτων και πληθώρας άλλων μέτρων.

Τον Αύγουστο του 2013, ο Βόλφγκανγκ Σόιμπλε, ως ο πανίσχυρος υπουργός οικονομικών της Γερμανίας, διατύπωσε την άποψη ότι τα μέτρα λιτότητας που είχαν ληφθεί μέχρι τότε δεν είχαν αποδώσει τα αναμενόμενα και οι διαρθρωτικές αλλαγές που είχαν γίνει δεν ήταν αρκετές, οπότε διαπίστωσε ότι «θα χρειαστεί να υπάρξει ένα άλλο πρόγραμμα διάσωσης για την Ελλάδα». Αυτή η άποψη του Σόιμπλε δεν έγινε αποδεκτή από άλλα μέλη του γερμανικού κυβερνητικού συνασπισμού, όμως, ο κ. Κλάους Ρέγκλινγκ, επικεφαλής του

Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ESM), συμφώνησε στο ότι η Ελλάδα ενδέχεται να χρειαστεί μια τρίτη δέσμη μέτρων διάσωσης το 2014.

Πράγματι, όλο το 2014 και με αφορμή τους τακτικούς ελέγχους της «Τρόικας» και τα χαμηλά δημοσιονομικά αποτελέσματα που πετυχαίνει η Ελλάδα, καταγράφεται μια συνεχώς αυξανόμενη πίεση από τους δανειστές για λήψη επιπλέον μέτρων λιτότητας. Ενόψει της αξιολόγησης του τρέχοντος τότε προγράμματος μέχρι τις 31/12/2014, τα τέλη Νοεμβρίου του 2014 ο τότε υπουργός οικονομικών Γκίκας Χαρδούβελης αποστέλλει στους δανειστές το περίφημο «email Χαρδούβελη» που αποτελούσε την πρόταση της ελληνικής πλευράς. Αυτή η πρόταση, όπως τη δημοσίευσε η «Καθημερινή» στο πρωτοσέλιδο της στις 2/12/2014, περιελάμβανε ένα πακέτο μέτρων της τάξης του 1 δις Ευρώ. Σημαντικότερα από αυτά ήταν:

- αύξηση του ΦΠΑ στα ξενοδοχεία από 6, 5% σε 13%
- «πάγωμα» των ονομαστικών συντάξεων το 2016 και το 2017
- εφαρμογή των διασταυρωτικών ελέγχων με το μητρώο ΑΜΚΑ και το φορολογικό μητρώο, ώστε να βρεθούν οι συνταξιούχοι που δεν πρέπει να λαμβάνουν συγκεκριμένα επιδόματα.
- πλήρης εφαρμογή του άρθρου 13 του νόμου 3863/2010 για συγκεκριμένες περικοπές στις συντάξεις που μεταφέρονται στα μέλη μιας οικογένειας, 3 χρόνια μετά τον θάνατο του συνταξιούχου.
- Απόσυρση της μείωσης της έκτακτης εισφοράς αλληλεγγύης του 30% για το 2015 και το 2016.
- Επιβολή φόρου πολυτελείας.
- Αύξηση των φόρων σε καπνό και αλκοόλ
- Αύξηση στα έσοδα κλινικών δοκιμών
- Αύξηση στα τέλη που σχετίζονται με τις αιτήσεις για την έκδοση πιστοποιητικών άδειας κυκλοφορίας, κατάργησης ή τροποποίησης για φάρμακα κ.λπ.
- Επιβολή τελών - τιμολογίου για την υγειονομική περίθαλψη ξένων πολιτών
- Βραδινά ιδιωτικών κλινικών σε νοσοκομεία του ΕΣΥ (20 εκατ. ευρώ)

- αναφορά για ιδιωτικοποιήσεις στον ΟΛΠ, στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης, στους σιδηροδρόμους και στον τομέα των αυτοκινητοδρόμων και της Εγνατίας
- παρεμβάσεις στο ασφαλιστικό σύστημα για μείωση συντάξεων και αύξηση ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης.

Με αφορμή την αδυναμία εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας προκηρύσσονται εκλογές στις 29/12/2014 για τις 25/1/2015. Στις εκλογές αυτές κερδίζει ο ΣΥΡΙΖΑ και συγκροτεί κυβέρνηση συνεργασίας με τους ΑΝΕΛ και αναλαμβάνει Πρωθυπουργός ο Αλέξης Τσίπρας.

Μετά από αρκετούς μήνες δραματικών και αδιέξοδων διαπραγματεύσεων, στις 28 Ιουνίου 2015, ο πρωθυπουργός ανακοινώνει τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος για τις 5 Ιουλίου με ερώτημα τη συμφωνία του λαού με την πρόταση των δανειστών ΟΧΙ ή ΝΑΙ. Το δημοψήφισμα είναι συντριπτικό υπέρ του ΟΧΙ με ποσοστό 61, 31%. Παρόλα αυτά, στις 13 Ιουλίου 2015, ο πρωθυπουργός Αλέξης Τσίπρας καταλήγει σε συμφωνία με τους δανειστές για ένα νέο πρόγραμμα, όχι επιεικέστερο από εκείνο της πρότασης συμφωνίας στην οποία βασίστηκε το δημοψήφισμα. Η Ελλάδα θα λάβει δάνειο ύψους 86 δισ. Ευρώ, το οποίο θα παραδοθεί στην Ελλάδα σταδιακά από το 2015 έως τον Ιούνιο του 2018. Περιλαμβάνει ένα αποθεματικό ύψους έως και 25 δισ. Ευρώ για τον τραπεζικό τομέα, προκειμένου να αντιμετωπίσει ενδεχόμενα έξοδα αναδιάρθρωσης τραπεζών. Σε αντάλλαγμα, η Ελλάδα θα πρέπει να εξορθολογήσει το σύστημα ΦΠΑ και να διευρύνει τη φορολογική βάση για να αυξήσει τα έσοδα, να μεταρρυθμίσει το συνταξιοδοτικό σύστημα, να διασφαλίσει την πλήρη νομική ανεξαρτησία της ΕΛΣΤΑΤ, να μειώσει αυτόματα τις δημόσιες δαπάνες για να πάρει πρωτογενή πλεονάσματα, να μεταρρυθμίσει τη δικαιοσύνη, να εκσυγχρονίσει τη νομοθεσία για την αγορά εργασίας, να εκσυγχρονίσει και να ενισχύσει την ελληνική διοίκηση, να ανακαλέσει τους νόμους που ψηφίστηκαν από την κυβέρνηση Τσίπρα και οι οποίοι κινούνταν προς αντιμνημονιακή κατεύθυνση- εκτός από αυτή που αφορά την «ανθρωπιστική κρίση», - να προσδιορίσει σαφή αντισταθμιστικά ισοδύναμα για τα κατοχυρωμένα δικαιώματα που δημιουργήθηκαν στη συνέχεια (π.χ. για την επαναπρόσληψη των απολυμένων δημόσιων υπαλλήλων), να ανακεφαλαιοποιηθεί το ελληνικό τραπεζικό σύστημα και να ιδιωτικοποιηθούν 50 δισεκατομμύρια κρατικά περιουσιακά στοιχεία. Για να στηρίξει την ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης στην Ελλάδα έως το 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα συνδράμει στην κινητοποίηση μέχρι 35 δισ. Ευρώ, για τη χρηματοδότηση επενδύσεων και οικονομικών

δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των ΜΜΕ. Το επενδυτικό σχέδιο για την Ευρώπη θα προσφέρει επίσης ευκαιρίες χρηματοδότησης για την Ελλάδα.

Στις 14 Αυγούστου, μετά από μια ολονύχτια διαμάχη, το ελληνικό Κοινοβούλιο στήριξε τη νέα συμφωνία διάσωσης της χώρας, παρότι περισσότεροι από 40 βουλευτές του ΣΥΡΙΖΑ ψήφισαν κατά της συμφωνίας. Έτσι, η κυβέρνηση αναγκάστηκε να στηριχθεί από τις δυνάμεις της αντιπολίτευσης, και συγκεκριμένα από τη Νέα Δημοκρατία, το Ποτάμι και το ΠΑΣΟΚ. Μετά την απόφαση του Κοινοβουλίου, η Ευρωομάδα εξέφρασε την ικανοποίησή της για τη συμφωνία μεταξύ της Ελλάδας και των δανειστών της και ξεκίνησε την έναρξη των εθνικών διαδικασιών που απαιτούνται για την έγκριση του νέου προγράμματος στήριξης. Αυτές οι εθνικές διαδικασίες ολοκληρώθηκαν μέχρι τις 19 Αυγούστου και η Ελλάδα έλαβε την πρώτη εκταμίευση της αρχικής δόσης μέχρι € 26 δισ.

2. Κεφάλαιο 2^ο Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και Δημόσια Σφαίρα

2.1 Αποσαφήνιση της Έννοιας Δημόσια Σφαίρα

Το θέμα της δημόσιας σφαίρας θεωρείται ότι βρίσκεται στην καρδιά κάθε προσπάθειας να επανεννοιολογηθεί η δημοκρατία, καθώς ο πολίτης που έχει αποσυνδεθεί από την δημόσια πολιτική σφαίρα αποτελεί σημαντική ένδειξη της πιθανότητας πολιτικής αδιαφορίας (Poster, 1995). Επιπλέον η δημόσια σφαίρα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με της δομές που έχουν διαμορφωθεί σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο στη σύγχρονη μεταβιομηχανική κοινωνία.

Η θεωρία της δημόσιας σφαίρας διαμορφώθηκε, αναπτύχθηκε και έγινε σημείο αναφοράς στις επιστήμες της κοινωνιολογίας, της επικοινωνίας και της δημοσιογραφίας από τον Γερμανό κοινωνιολόγο και φιλόσοφο Habermas. Σύμφωνα με την Χαμπερσιανή θέση, η δημόσια σφαίρα ως έννοια στο πλαίσιο των σύγχρονων κοινωνικών επιστημών γίνεται αντιληπτή ως μία σκηνή εντός της οποίας εδράζεται η πολιτική συμμετοχή μέσω των δημοσίων ομιλιών ή συζητήσεων. Είναι, επομένως, ο χώρος στον οποίο οι πολίτες έχουν τη δυνατότητα να συζητούν τις κοινές τους υποθέσεις και να δημιουργούν με αυτόν τον τρόπο μία θεσμοθετημένη πολιτική αρένα, ανεξάρτητη από την κυβέρνηση στην οποία ο λόγος αλληλοεπιδρά. Ο Habermas (1964)¹⁴ (Habermas, 1991), όντας επηρεασμένος τόσο από τον Μάρξ όσο και από την ιστορική διαλεκτική, αναφέρεται στη δημόσια σφαίρα ως το πεδίο της κοινωνικής ζωής εντός του οποίου μπορεί να δημιουργηθεί και να αναπτυχθεί η έννοια της «κοινής γνώμης».

Στην ουσία, η δημόσια σφαίρα λειτουργεί διαμεσολαβητικά ανάμεσα στη δημόσια και την ιδιωτική ζωή. Συγκροτεί μία θεατρική σκηνή, σύμφωνα με τον Χρυσανθόπουλο (Χρυσανθόπουλος, 2013 : 706-707), πάνω στην οποία λαμβάνει χώρα η πολιτική συμμετοχή μέσω της διαδικασίας του διαλόγου και αναπτύσσεται ένας χώρος κοινωνικής ζωής εντός του οποίου διαμορφώνεται η κοινή γνώμη. Η δημόσια σφαίρα επομένως είναι απαραίτητη, καθώς δίνει τη δυνατότητα να υπάρξει σύνδεση μεταξύ της διαδικασίας λήψης πολιτικών αποφάσεων και της διαδικασίας διαμόρφωσης κοινής γνώμης. Θα

¹⁴ Από το βιβλίο «The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society.» του Habermas, όπως μεταφράστηκε στα αγγλικά από τον Thomas Burger το 1991.

πρέπει, βέβαια, να επισημανθεί ότι η κοινή γνώμη δεν πρέπει να γίνεται αντιληπτή απλά ως ένα σύνολο απόψεων των ατόμων που αποτελούν μέλη της κοινωνίας, αλλά είναι πολύ πιο ισχυρή, καθώς εντάσσεται στους μηχανισμούς διαμόρφωσης αλλά και μετάδοσης της πολιτικής εξουσίας.

Ο Habermas επισημαίνει ότι η κοινή γνώμη είναι συνέπεια τόσο του ορθού λόγου όσο και της ενεργούς συζήτησης και αντιπαράθεσης μεταξύ των ατόμων. Η αντιπαράθεση αυτή έχει δημόσιο χαρακτήρα, καθώς επιδιώκει να καθορίσει την κοινή θέληση και το γενικό καλό, ενώ δεν εντάσσεται στη λογική της σύγκρουσης των ατομικών συμφερόντων. Στο πλαίσιο της δημόσιας σφαίρας η συζήτηση χαρακτηρίζεται από ανοιχτότητα και από δημοσιότητα, καθώς αναφέρεται σε δημόσια συμμετοχή η οποία είναι επιθυμητή ακόμα και αν οι συνθήκες δεν το επιτρέπουν πάντα (Steeg & Risse, 2010). Επιπλέον, δύο ακόμη χαρακτηριστικά της συζήτησης η οποία λαμβάνει χώρα στη δημόσια σφαίρα είναι ότι αυτή είναι κυρίαρχη και ισότιμη (Giddens, 2002: 503). Δηλαδή, αυτή λειτουργεί ανεξαρτήτως κοινωνικού και οικονομικού status, προσανατολιζόμενη ως επί το πλείστον στην ουσία και το περιεχόμενο των ιδεών και όχι στην πολιτική δύναμη. Επίσης, η διαδικασία της αντιπαράθεσης απαιτεί ως προϋπόθεση την πλήρη δυνατότητα δημοσιοποίησης των εκάστοτε πολιτικών υποθέσεων αλλά και των συνεπειών αυτών, ώστε να μπορέσουν να αποδοθούν οι ορθές κρίσεις (Γουλιάμος, 1988 σ.117).

Η δημόσια σφαίρα, επομένως, δημιουργείται στο πλαίσιο κάθε ορθολογικής συζήτησης, όπου τα άτομα που συμμετέχουν σε αυτή συγκεντρώνονται με απώτερο σκοπό τη δημιουργία ενός δημοσίου σώματος (Habermas, 1991). Οι συμμετέχοντες σε αυτή τη νοητή σφαίρα δεν συνδιαλέγονται για τα προσωπικά τους ζητήματα, ούτε περιορίζονται από νομικούς περιορισμούς που επιβάλλει μία κρατική γραφειοκρατία. Αντιθέτως, εντός αυτής της νοητής σφαίρας στο άτομο παρέχεται απόλυτη ελευθερία ως προς το δικαίωμα του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι, ενώ μπορεί να εκφράζει την άποψη του δημοσίως για θέματα και υποθέσεις γενικού ενδιαφέροντος (Habermas, 1991).

Η δημόσια σφαίρα αποτελεί κάτι τελείως διαφορετικό και ξεχωριστό από την έννοια του κράτους, καθώς είναι ο χώρος εντός του οποίου παράγονται και διακινούνται ομιλίες και απόψεις έξω από τον έλεγχό του, οι οποίες συνήθως ασκούν κριτική στο κράτος. Το τελευταίο και η δημόσια σφαίρα δεν μπορούν να συμπίπτουν διότι συνήθως η δεύτερη ασκεί έλεγχο στο πρώτο. Ο έλεγχος του κράτους από τους πολίτες μέσω της δημόσιας

σφαίρας είναι δημοκρατικός και αποτελεσματικός μόνο όταν είναι ελεύθερος, δεν εξαρτάται και δεν επηρεάζεται από την κρατική εξουσία.

Με βάση πάλι τον Habermas, η δημόσια σφαίρα ορίζεται ως εκείνο το πλαίσιο το οποίο μεσολαβεί και ενυπάρχει μεταξύ της κοινωνίας και του κράτους, μέσα στο οποίο οι πολίτες οργανώνονται ως «κομιστές» της κοινής γνώμης. Η αρχή της πληροφόρησης λειτουργεί ως αντίβαρο απέναντι στις ενδεχόμενες κρυφές πολιτικές της κρατικής εξουσίας ώστε, προοδευτικά, να γίνει εφικτός ο δημοκρατικός έλεγχος των κρατικών δραστηριοτήτων (Habermas, 1991). Πάνω σε αυτή τη συλλογιστική βάση, η δημόσια σφαίρα προοιωνίζει τη δημιουργία και την ενίσχυση του Κράτους Δικαίου, καθώς επίσης και της Κοινωνίας των Πολιτών. Ειδικότερα, η τελευταία γίνεται αντιληπτή ως το ενδιάμεσο στρώμα μεταξύ της εξουσίας και των εξουσιαζόμενων, όπου οι τελευταίοι μέσω οργανωμένων ομάδων προστατεύονται από την κρατική αυθαιρεσία.

Για τον Habermas, η δημόσια σφαίρα είναι η βασική λειτουργική αρχή σε μία δημοκρατική κοινωνία και αναφέρεται στο ιδεώδες της δημοκρατικής επικοινωνίας. Η ιδανική δημόσια σφαίρα χαρακτηρίζεται από τις εξής αρχές :

- Την ελεύθερη και ανοικτή πρόσβαση από όλους στη δημόσια συζήτηση
- Την ισοτιμία όλων των συμμετεχόντων στη δημόσια συζήτηση
- Την μη εξαίρεση κανενός θέματος από τη δυνατότητα συζήτησης
- Τα αποτελέσματα της δημόσια συζήτησης κρίνονται με γνώμονα τα καλύτερα επιχειρήματα
- Στόχος της συζήτησης που λαμβάνει χώρα στη δημόσια σφαίρα είναι η ομοφωνία (Habermas, 1991).

Η δημόσια σφαίρα για να γίνει κατανοητή πρέπει να την αντιληφθεί κανείς ως έναν ιδεατό χώρο όπου συντελούνται η κοινή διαχείριση του συνόλου των δημοσίων υποθέσεων, η ρύθμιση με έννομο τρόπο του συνόλου των κοινωνικών και πολιτικών σχέσεων οι οποίες διαμορφώνονται στην πολιτική ζωή αλλά και η δίκαιη και έλλογη επίλυση των εκάστοτε συγκρούσεων που ανακύπτουν (Μανιτάκης, 2001: 60).

Η δημόσια σφαίρα γίνεται επίσης αντιληπτή ως ένας διαφορετικός τρόπος διαμόρφωσης των κοινωνικών σχέσεων, αποτελώντας στην ουσία μία καινοφανή σύλληψη της πολιτικής κοινότητας (Κανελλοπούλου-Μαλούχου, 2012: 287 – 288), όπως αυτή αναπαρίσταται στα έργα του Habermas. Εντός των προαναφερόμενων κειμένων η

δημόσια σφαίρα αποτελεί ένα φαινόμενο το οποίο χαρακτηρίζεται από μοναδικότητα τόσο για τον τομέα της σύγχρονης πολιτικής, όσο και της πολιτιστικής ιστορίας του δυτικού κόσμου, στην Ευρώπη και στη Βόρεια Αμερική.

Η δημόσια σφαίρα είναι από την αρχή συνυφασμένη με την εμφάνιση των σύγχρονων μέσων μαζικής ενημέρωσης, με τα βιβλία, τα περιοδικά και τις εφημερίδες. Συνεπώς, η πραγματική, λειτουργική, δημόσια σφαίρα περιλαμβάνει πολύ περισσότερα από την κοινοβουλευτική συνέλευση και τις πολιτικές συζητήσεις στις σελίδες των κορυφαίων εφημερίδων. Σύμφωνα με τον Habermas (1991), η δημόσια σφαίρα εμφανίστηκε αρχικά ως λογοτεχνική, επικεντρωμένη στη φανταστική λογοτεχνία (μυθιστορήματα) και στη συνέχεια εμπλουτίστηκε με την πολιτική διάσταση και με τις συζητήσεις και τις δημοσιεύσεις στο πλαίσιο της σύγχρονης φιλελεύθερης δημοκρατίας. Έτσι, ουσιαστικά, η δημόσια σφαίρα αποτελείται από ένα πολιτικό και ένα πολιτιστικό μέρος, όπου το τελευταίο ενέχει και πολιτική σημασία. Αυτό διαπιστώνεται ειδικότερα στον έντυπο τύπο και συγκεκριμένα τις εφημερίδες στις οποίες εμφανίζεται τόσο η πολιτική, όσο και η πολιτιστική διάσταση αλλά και η σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ τους (Gripsrud, 2007: 481-483).

Βασική αρχή της δημόσιας σφαίρας είναι να επικρατεί ο διάλογος που αναπτύσσεται μέσα από επιχειρήματα, και όχι οι σχέσεις εξάρτησης ή εξουσίας ή το χρήμα. Τόσο το κράτος όσο και η κοινωνία πρέπει να αναπτύσσονται και να κατευθύνονται μέσα από τη συζήτηση και το διάλογο. Σε αυτήν ακριβώς την αρχή θα πρέπει και ο Τύπος να προωθεί τον διάλογο και τη συζήτηση και να μην υπόκειται σε κάθε είδους συμφέροντα ή εξαρτήσεις. Είναι θεμελιώδες ζήτημα η δημόσια σφαίρα να λειτουργεί με βάση το διάλογο και τη συζήτηση, διότι δρα καταλυτικά στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης. Προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης διαλόγου βοήθησε και η επικράτηση του καπιταλιστικού συστήματος και η άνοδος των ευρωπαίων αστών, ως συνέπεια των ιστορικών γεγονότων¹⁵, που είχαν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία και την ανάπτυξη μιας «διαλογιζόμενης» δημόσιας σφαίρας (Price, 1995: 30-32).

¹⁵Σύμφωνα με τον Habermas η Προτεσταντική Μεταρρύθμιση επέδρασε καταλυτικά όσον αφορά την κυκλοφορία των εντύπων, αλλά και οι ενέργειες του Λούθηρου και του Καλβίνου έθεσαν υπό αμφισβήτηση την μακρόχρονη κοινωνική και πολιτική τάξη, την οποία είχε επιβάλλει η αυθεντία και η δικαιοδοσία του Παπά. Παράλληλα μέσα από την έντονη κριτική η οποία ασκήθηκε στις προτεσταντικές διδασκαλίες, δημιουργήθηκε μία καινούργια αντίληψη για τον άνθρωπο, η οποία είχε ως βάση την εξατομίκευση. Στο τέλος του 17^{ου} αιώνα αποδεσμεύθηκαν πληθώρα ιδεών λόγω της Μεταρρύθμισης και αναπτύχθηκε μία φιλοσοφία, η οποία χαρακτηριζόταν από φιλελεύθερες και ριζοσπαστικές αντιλήψεις, υποστηρίζοντας ότι το

Επιπλέον, στις αρχές του 18^{ου} αιώνα κάνουν την εμφάνιση τους νέες μορφές κοινωνικών θεσμών, όπως για παράδειγμα τα καφεενεία στην Αγγλία και τα αντίστοιχα σαλόνια στο Παρίσι, ή οι επονομαζόμενες φιλολογικές λέσχες στη Γερμανία. Όλα τα προαναφερόμενα αποτέλεσαν χώρους όπου επιτρεπόταν η συνάντηση, εντός των οποίων λάμβαναν χώρα συζητήσεις που αφορούσαν τόσο την λογοτεχνία, όσο και την ανάπτυξη τη τέχνης του διαλόγου, με συνέπεια να επιτραπεί η αντικατάσταση της εξουσίας των τίτλων από την αυτήν του επιχειρήματος (Γουλιάμος, 1988 : 119).

Παρά το γεγονός ότι δεν συμμετείχε μεγάλο μέρος του πληθυσμού στους προαναφερόμενους χώρους συνάντησης, ωστόσο αυτοί συνέβαλαν σημαντικά στην προώθηση των δημοκρατικών ιδεών. Επίσης, αναγνωρίζεται ο σημαντικός ρόλος που διαδραμάτισαν οι πρώτες εφημερίδες, ώστε να δημιουργήσουν ένα ενεργό κοινό, το οποίο άρχισε να συζητά διάφορες δημοσιευμένες ειδήσεις (Γουλιάμος, 1988 : 119).

Ωστόσο, ο Habermas επισημαίνει ότι το ορθολογικό κοινό διαμορφώνεται όχι μόνο από τα διάφορα είδη ειδήσεων και πληροφοριών τα οποία θα λάβει, αλλά και από το σύνολο των καταστάσεων εντός των οποίων θα βρεθεί και από το βαθμό συζητήσεως αυτών των πληροφοριών ή των ειδήσεων. Επίσης, τονίζει ότι η διαπροσωπική κατάσταση στην οποία βρίσκεται κάθε άτομο διαμορφώνει το κατάλληλο πλαίσιο για τη δημιουργία μιας γνώμης, η οποία στηρίζεται στην πληροφορία. Συνέπεια των παραπάνω, το πλαίσιο των συνθηκών της διαπροσωπικής ζωής επηρεάζει καθοριστικά την ορθολογική διαμόρφωση της γνώμης του κοινού (Γουλιάμος, 1988 : 110).

Πέρα από τον Habermas και την άποψη του για τη δημόσια σφαίρα αξίζει να αναφερθούν και οι θέσεις άλλων σημαντικών επιστημόνων. Για παράδειγμα, ο McNair (2005) αναφέρει ότι η δημόσια σφαίρα αποτελεί εκείνο το πεδίο της κοινωνικής ζωής, στο οποίο διαμορφώνεται αυτό που ονομάζουμε κοινή γνώμη. Οι πολίτες δρώντας ως συλλογικό όργανο έχουν τη δυνατότητα να διαβουλεύονται χωρίς να υποβάλλονται από εξωτερικούς περιορισμούς, όταν τους έχει εξασφαλιστεί μέσω εγγυήσεων η ελευθερία του συνέρχεσθαι, και του συνεταιριζέσθαι αλλά και η ελευθερία της γνώμης και του τύπου (McNair, 2005).

άτομο πρέπει να είναι ελεύθερο να ακολουθήσει τις προτιμήσεις του σε κάθε τομέα της ζωής του, είτε αυτός είναι θρησκευτικός, οικονομικός είτε πολιτικός (Price, 1996: 28-30 & Preston & Metykova , 2009: 34).

Αντίστοιχα ο Gripsrud (2007) υποστηρίζει ότι η δημόσια σφαίρα αποτελεί ένα σύνολο θεσμών που αντιπροσωπεύουν μία περιοχή νεκρής ζώνης, η οποία βρίσκεται μεταξύ κράτους και της ιδιωτικής σφαίρας του ατόμου, ώστε το τελευταίο να προστατεύεται από την αυθαιρεσία της κρατικής εξουσίας, όταν αυτή αναμειγνύεται σε αποφάσεις οι οποίες αφορούν την ιδιωτικότητα του. Ειδικότερα, ο Τύπος, σύμφωνα με τον Gripsrud, πρέπει να λειτουργεί ως ένα όργανο ή ως ένας χώρος όπου η δημόσια συζήτηση να είναι συνειδητή και να εμπεριέχει το στοιχείο της κρίσης, πάνω σε κοινά θέματα συζήτησης όπως για παράδειγμα αυτά της κουλτούρας και της πολιτικής.

Η δημόσια σφαίρα αποτελεί εκείνο το ξεχωριστό χώρο για συζήτηση εντός του οποίου, υπάρχει μία σύνδεση μεταξύ των ατόμων ώστε να είναι ικανά να διαδραματίσουν το ρόλο μίας ισχυρής πολιτικής δύναμης. Στην ουσία, αναγνωρίζεται η δημόσια σφαίρα ως ένα αστικό πεδίο πολιτικής, το οποίο, στο πλαίσιο των σύγχρονων δημοκρατικών κοινωνιών, έχει διευρυνθεί εντός ευρύτερων πληθυσμιακών μαζών.

Συνοψίζοντας, γίνεται αντιληπτό από τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω ότι η δημόσια σφαίρα είναι ένας από τους κύριους θεσμούς επικοινωνίας της κοινωνίας, μέσω του οποίου πληθώρα γεγονότων και γνώμων κυκλοφορεί μεταξύ των ατόμων. Μέσω αυτής της διαδικασίας δημιουργείται ένα κοινό απόθεμα γνώσης, το οποίο λειτουργεί ως βάση για την συλλογική πολιτική δράση των ατόμων. Στην ουσία, η παραπάνω κατάσταση συντελείται μέσα από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, τα οποία ήδη από τον 18^ο αιώνα αποτελούν το βασικό και κύριο πεδίο άρθρωσης του δημοσίου διαλόγου (Metykova & Preston, 2009: 39). Ειδικότερα, οι ειδήσεις αποτελούν εκείνο το μέσο το οποίο προσφέρει στους πολίτες σημαντικές πληροφορίες, όσον αφορά της δραστηριότητες της πολιτικής σκηνής, οι οποίες τους αφορούν, αλλά ταυτόχρονα αποτελεί και το βασικό πεδίο άρθρωσης του δημοσίου διαλόγου. Οι δύο προαναφερόμενες λειτουργίες της δημόσιας σφαίρας είναι πλέον όχι απλά αυτονόητες, αλλά θεωρούνται και δεδομένες όσον αφορά την σύγχρονη δημοσιογραφία, τόσο την έντυπη όσο και την τηλεοπτική ή την ηλεκτρονική (McNair, 2005).

2.2 Τα Μοντέλα Κοινού & η Δημόσια Σφαίρα

Ανατρέχοντας στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία γίνεται αντιληπτό ότι υπάρχουν δύο βασικά μοντέλα κοινού τα οποία μαζί με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης συμμετέχουν στη δημόσια σφαίρα.

Το πρώτο είδος ονομάζεται Discursive Public, δηλαδή διαλεγόμενο κοινό, και συνδέεται άμεσα με την θέση του Habermas ως προς τον τρόπο διαμόρφωσης της δημόσιας σφαίρας, καθώς επίσης και την άποψη του συγγραφέα για συγκεκριμένες αντανakλάσεις και μορφές της τελευταίας (Schulz, 1997: 57).

Το δεύτερο μοντέλο ονομάζεται Liberal Public, δηλαδή φιλελεύθερο κοινό και έλκει την καταγωγή του από το φιλελεύθερο δημοκρατικό πολίτευμα, ενώ θεωρείται ως γέννημα των πολιτικών επιστημών (McNair, 1998: 43-44).

Τα δύο προαναφερόμενα μοντέλα θεωρούνται ως ιδεατοί τύποι όπως η έννοια έχει προσδιοριστεί από το M. Weber, εφόσον παραπέμπουν σε μία αφηρημένη, αλλά και ιδεαλιστική αντίληψη τόσο για συγκεκριμένους θεσμούς, όσο και για κάποια χαρακτηριστικά γνωρίσματα της δημόσιας σφαίρας (Schulz, 1997 : 57).

Επιπλέον, υποστηρίζεται και η ύπαρξη ενός τρίτου μοντέλου, το οποίο δεν είναι προσδιορισμένο με σαφήνεια, ούτε φέρει συγκεκριμένο όνομα. Αυτό το μοντέλο διαφέρει κατά πολύ σε σχέση με τα παραπάνω δύο και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τα ΜΜΕ είναι στην ουσία αυτά που διαχειρίζονται το πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσεται η δημόσια σφαίρα. Η συμμετοχή άλλων χώρων εκτός ΜΜΕ στους οποίους οι άνθρωποι συνυπάρχουν και μέσω συζητήσεων ανταλλάσσουν απόψεις και πληροφορίες έχουν σαφώς μικρότερη επιρροή στη διαμόρφωση της δημόσιας σφαίρας. Για παράδειγμα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα διεξαγόμενων ερευνών, έχει διαφανεί ότι κατά τη διάρκεια μιας προεκλογικής περιόδου το σύνολο σχεδόν των ψηφοφόρων βομβαρδίζεται καθημερινά και επηρεάζεται από την πληθώρα προεκλογικών μηνυμάτων που μεταδίδονται από τα ΜΜΕ. Αντίθετα, ελάχιστοι επηρεάζονται από την παρουσία τους στις προεκλογικές συγκεντρώσεις ή στις δια ζώσης επαφές με τους πολιτικούς.

Επιπλέον, μελέτες έχουν δείξει ότι το κοινό κατατάσσει την τηλεόραση και τον έντυπο τύπο ως τις πιο συχνές πηγές πληροφόρησης στη λίστα των απαντήσεων, ενώ η διαμόρφωση θέσεων μέσω των προσωπικών αλληλεπιδράσεων φαίνεται να διαδραματίζει μικρότερο ρόλο (Schulz, 1997: 59-60). Επίσης, έχει διαφανεί από εμπειρικές έρευνες ότι η

άποψη που διαμορφώνουν οι πολίτες εξαρτάται περισσότερο από τα ΜΜΕ και λιγότερο από τη μεταξύ τους συνδιαλλαγή και επικοινωνία. Αυτό συμβαίνει διότι ακόμα και οι προσωπικές συζητήσεις χρησιμοποιούν ως αναφορά τα ΜΜΕ και η σπουδαιότητα που αποδίδεται σε κάποιο ζήτημα εξαρτάται από τον βαθμό κάλυψής του από τα ΜΜΕ. Τα ΜΜΕ, λοιπόν, διαμορφώνουν τη δημόσια σφαίρα, αφού έχουν την δυνατότητα να αποφασίζουν ποια ζητήματα θα αποκτήσουν δημόσιο χαρακτήρα, με συνέπεια να παρουσιάζουν σε πολλές περιπτώσεις την είδηση με όποιον τρόπο τους εξυπηρετεί, για παράδειγμα μέσω της διαδικασίας της προσωποποίησης της είδησης, της αρνητικής κριτικής, της δραματοποίησης είτε μέσω της επίκλησης στο συναίσθημα (Schulz, 1997 : 59-60).

2.3 Κριτική Αποτίμηση της Δημόσιας Σφαίρας

Ο J. Thomson, όπως αναφέρεται στον Brüggemann (2005), επηρεάστηκε σε σημαντικό βαθμό από τις αναλύσεις του Habermas για τη δημόσια σφαίρα και εξέτασε τη σχέση που δημιουργείται ανάμεσα στα ΜΜΕ και στην ανάπτυξη της βιομηχανικής κοινωνίας. Σύμφωνα με τον Thomson, από τότε που ανακαλύφθηκε η τυπογραφία έως και τις μέρες μας που η ηλεκτρονική επικοινωνία κυριαρχεί, τα ΜΜΕ διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο και άσκησαν μεγάλη επιρροή στην πορεία και τον τρόπο ανάπτυξης των πολιτικών θεσμών. Αλλά παρά το γεγονός ότι επιδρούν καθοριστικά στη διαμόρφωση των πολιτικών θεσμών, δεν αποκλείουν το άτομο από την δυνατότητα να διαμορφώσει κριτική σκέψη. Αντιθέτως, αποτελούν πηγές παροχής πολλών μορφών πληροφορίας, στις οποίες παλαιότερα το άτομο δεν είχε πρόσβαση. Συγκεκριμένα, υποστήριξε ότι όταν ένα άτομο γίνεται αποδέκτης ενός μηνύματος από τα ΜΜΕ, συνηθίζει εκείνη τη στιγμή να το συζητά με άλλα άτομα με τα οποία μπορεί να βρίσκεται μαζί, ενώ μπορεί μέσα από τις επαναλαμβανόμενες διηγήσεις να τα επανερμηνεύει, να κάνει νέες παρατηρήσεις και να εμβαθύνει ως προς την κριτική του. Μάλιστα, μέσω της προαναφερόμενης διαδικασίας διευρύνει και τους ορίζοντες των εμπειριών του.

Η παραπάνω θέση του Thomson υποστηρίζεται με το επιχείρημα των τριών κατηγοριών διαντίδρασης. Συγκεκριμένα, η πρώτη κατηγορία αφορά την κατά πρόσωπο διαντίδραση και αφορά την περίπτωση που τα άτομα συζητούν πρόσωπο με πρόσωπο. Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει τη διαμεσολαβούμενη διαντίδραση και προϋποθέτει την χρήση

κάποιου τεχνολογικού μέσου, για παράδειγμα του τηλεφώνου, μεταξύ των ατόμων που επικοινωνούν. Η τρίτη ονομάζεται διαμεσολαβούμενη οιονεί διαντίδραση και σχετίζεται με τις κοινωνικές σχέσεις που διαμορφώνονται από τα ΜΜΕ.

Ωστόσο, σύμφωνα με τον Habermas, λόγω της επικράτησης του καπιταλισμού, πληθώρα πληροφοριών διαστρεβλώνονται και εμπορευματοποιούνται λόγω των ισχυρών συμφερόντων με συνέπεια η είδηση να προωθείται ως εμπορεύσιμο είδος, με απώτερο σκοπό να χειραγωγήσει και να κατευθύνει τους πολίτες. Την παραπάνω κατάσταση επιτείνει το γεγονός ότι στην κοινωνία κυριαρχεί ένας σχετικά μικρός αριθμός ΜΜΕ, με συνέπεια η δημοκρατική διαδικασία να υπονομεύεται λόγω της διαστρέβλωσης των πληροφοριών, οι δε πολίτες δεν μπορούν με ουσιαστικό τρόπο να συμμετέχουν ενεργά σε αυτήν.

Παρά το γεγονός ότι αρχικά η καπιταλιστική κοινωνία του 18^{ου} αιώνα συνέβαλε στην συνολική ανάπτυξη της κοινωνίας μεταξύ των οποίων στην ελεύθερη έκφραση των πολιτών και στην ανάπτυξη της ελευθεροτυπίας, σταδιακά η υπερανάπτυξη του καπιταλιστικού συστήματος λειτούργησε σε βάρος των δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων που είχαν συντελεστεί, ενώ το κράτος επεδίωκε να εξυπηρετήσει όσο το δυνατόν τα καπιταλιστικά συμφέροντα. Συνέπεια των παραπάνω ήταν το κράτος να υποταχθεί στο κεφάλαιο και να δημιουργηθεί, ένα κράτος καπιταλιστικό, ενώ το οργανωμένο συμφέρον περιόρισε την αυτονομία που κατείχε η δημόσια σφαίρα. Σταδιακά λοιπόν έχει συντελεστεί, σύμφωνα με τον Habermas η επαναφευδοποίηση της δημόσιας σφαίρας αυτή τη φορά από τον αναπτυγμένο καπιταλισμό.

Παράλληλα, πέρα από τον έλεγχο της δημόσιας σφαίρας από το οργανωμένο κεφάλαιο έχουν επέλθει τρεις σημαντικές αλλαγές οι οποίες έχουν οδηγήσει σε καπιταλιστικοποίηση της δημόσιας σφαίρας. Η πρώτη αλλαγή αφορά τον τρόπο με τον οποίο οι εκάστοτε δημόσιες υποθέσεις αποτελούν αφορμή για να δείξουν τα μεγάλα συμφέροντα την δύναμη που διαθέτουν. Επίσης έχουν επέλθει σημαντικές αλλαγές στον τομέα των ΜΜΕ, αφού έχουν μετατραπεί από μηχανισμοί ελέγχου και διερεύνησης των δημοσίων υποθέσεων, σε καπιταλιστικούς μηχανισμούς οι οποίοι υπηρετούν και εξυπηρετούν οικονομικά συμφέροντα, ενώ η τρίτη σημαντική αλλαγή σχετίζεται με το ήθος των ατόμων που χειρίζονται τις πληροφορίες που, σύμφωνα με τον Habermas, φθίνει. Αυτό έχει ως συνέπεια να μειώνεται αισθητά η κριτική σκέψη του ανθρώπου, οι

οποίοι τις περισσότερες φορές γίνονται έρμαια της παραπληροφόρησης και των αλλοιωμένων πληροφοριών που λαμβάνουν.

Ωστόσο, η θέση του Habermas για τη διαμόρφωση της δημόσιας σφαίρας έχει δεχθεί κριτική, καθώς, όπως υποστηρίζεται, παραμελεί την ύπαρξη και την λειτουργία των διαφόρων πολιτικών, κοινωνικών και λαϊκών κινημάτων, ενώ δίνει μεγαλύτερη έμφαση στον Τύπο παρά σε άλλες μορφές τυπωμένων μαρτυριών όπως για παράδειγμα είναι τα βιβλία, τα φυλλάδια και οι αφίσες. Επίσης η κριτική που του ασκείται εστιάζει στο γεγονός ότι οι θέσεις του Habermas περιορίζονται στις μορφωμένες και οικονομικά εύπορες ελίτ, ενώ αποκλείουν κάποιες ομάδες πολιτών όπως για παράδειγμα τις γυναίκες, τους εργάτες και τους αγρότες. Τέλος η θεωρία του Habermas συμπίπτει σε πολλά σημεία με τις θέσεις της Σχολής της Φρανκφούρτης για την θεωρία της Μαζικής Κουλτούρας και τη διαχείριση της δημοσιότητας και της πληροφορίας, οι οποίοι πιστεύουν ότι ο θεατής-δέκτης είναι παθητικός όσον αφορά την πρόσληψη των πληροφοριών. Ωστόσο θεωρείται ότι η άποψη αυτή είναι μάλλον πολύ απλοϊκή και πως η διαδικασία πρόληψης των πληροφοριών που συντελείται είναι μία διαδικασία πιο σύνθετη, δυναμική και εξαρτάται από τις εκάστοτε τοπικές και πολιτισμικές διαδικασίες οικειοποίησης.

2.4 Η Ευρωπαϊκή Δημόσια Σφαίρα

Η Ευρωπαϊκή ενοποίηση κυρίως όσον αφορά την πολιτική διάσταση θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Ωστόσο, η ύπαρξη μίας ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας οριοθετημένης και κατασκευασμένης εντός μίας μετα-εθνικής πολιτικής ταυτότητας και στη βάση ενός ανθρωποκεντρικού αξιακού συστήματος, τα οποία θα συνυπάρχουν, θα συμβάλλουν καθοριστικά στην περεταίρω διεύρυνση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών.

Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Ένωση, σύμφωνα με τη θέση που έχουν υιοθετήσει πολλοί θεωρητικοί, δεν αποτελεί ακόμη ένα εγχείρημα διεθνιστικού χαρακτήρα, αλλά όπως επισημάνει και ο Π. Ήφαιστος (2013), η ευρωπαϊκή απόπειρα αποτελεί ένα παράδειγμα-πρότυπο «εθνοκεντρικού διεθνούς συστήματος» το οποίο καθορίζεται, κατευθύνεται και μεταβάλλεται διακυβερνητικά (Ήφαιστος, 2013).

Όσον αφορά τον ευρωπαϊκό δημόσιο χώρο και το πεδίο ανάπτυξης του και άλλοι θεωρητικοί μέσα από τις επιστημονικές τους προσεγγίσεις εστίασαν προς μία μεταεθνική

κατεύθυνση, όπως για παράδειγμα ο Häberle (1999 :21), σύμφωνα με τον οποίο ο δημόσιος χώρος του συνταγματικού δικαίου αποτελεί πηγή διδαγμάτων, καθώς η Ευρώπη τόσο με την στενή, αλλά και με την ευρεία έννοια αποτελεί ένα σύνολο ή αλλιώς συμπαγή οντότητα από συνταγματικά κράτη, παρά το γεγονός ότι μεταξύ τους υφίστανται σημαντικές διαφορές (Häberle, 1999).

Επίσης, ο Habermas ο οποίος ήταν και αυτός προσανατολισμένος στην Ευρωπαϊκή ιδέα είχε σαν όραμα την ευρωπαϊκή ενοποίηση, προκειμένου να λειτουργήσει αντισταθμιστικά απέναντι στα σοβαρά εγκλήματα μαζικού χαρακτήρα, τα οποία είχαν λάβει χώρα τον 20^ο αιώνα, προϋδεάζοντας με αυτό τον τρόπο το τέλος της αθωότητας των εθνών, τα οποία δεν είναι δυνατόν να μείνουν ανεπηρέαστα από το Διεθνές Δίκαιο, όταν γίνεται παραβίαση των οικουμενικών αρχών. Στην ουσία, μέσω της προαναφερόμενης θέσης του πίστευε ότι το εθνικιστικό παρελθόν ήταν ευτελές και όχι μόνο θα έπρεπε να εγκαταλειφθεί, αλλά θα έπρεπε να το αντικαταστήσει ένα περιβάλλον, χαρακτηριστικό γνώρισμα του οποίου θα ήταν η παγκόσμια συναίνεση.

Είναι πλέον κοινά αποδεκτό ότι τα MME διαδραματίζουν αποφασιστικό ρόλο στην κατασκευή και την καλλιέργεια της εθνικής ταυτότητας και του έθνους (Metykova & Preston, 2009). Μάλιστα, τα MME θεωρούνται βασική δομική συνιστώσα στις δημόσιες σφαίρες των δυτικών χωρών (Gripsrud, 2007: 480), ενώ συμβάλλουν σημαντικά στην παραγωγή της εθνικής ταυτότητας, γεγονός που προάγει την ισχυρή τάση συμμετοχής στις πολιτικές διαδικασίες στα εθνικά κράτη της Ευρώπης (Gripsrud, 2007: 481). Άρα, σύμφωνα πάλι με τις θέσεις του Habermas, το συνεχώς εξελισσόμενο και μεταβαλλόμενο περιβάλλον δημιουργεί το κατάλληλο ερέθισμα, ώστε να δημιουργηθεί μία διακρατική δημόσια σφαίρα.

Σύμφωνα με τον Habermas, ως αντιστάθμισμα της προαναφερόμενης κατάστασης θεωρείται η δημιουργία και εφαρμογή δομών χαρακτηριστικό γνώρισμα των οποίων θα είναι ο διακρατικός και δημοκρατικός τους χαρακτήρας και η μετεξέλιξη της έννοιας του πολίτη, έχοντας ενσωματώσει στα μέχρι πρότινος χαρακτηριστικά της τόσο κοσμοπολίτικα, όσο και διεθνικά χαρακτηριστικά, όπως συμβαίνει στο παράδειγμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για να μπορέσει να δημιουργηθεί μία «από τα κάτω» ευρωπαϊκή ενοποίηση θεωρείται ως απαραίτητη προϋπόθεση τα μέσα επικοινωνίας να διαδραματίσουν τον ίδιο ακριβώς ρόλο, τον οποίο διαδραμάτισαν στην περίπτωση δημιουργίας και δόμησης των κρατών.

2.5 Το Θεωρητικό Υπόβαθρο της Ευρωπαϊκής Δημόσιας Σφαίρας

Βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα της ευρωπαϊκής ενοποίησης είναι ότι επιδιώκει να αποκτήσει ιστορικά έναν υπερβατικό χαρακτήρα, ώστε να ξεπεράσει τα όρια της ενοποιημένης οικονομικής αγοράς, καθιστώντας τον εαυτό της μία κοινότητα υπερκρατικού χαρακτήρα και έχοντας μία σαφή πολιτική προοπτική και διάσταση. Ωστόσο, αυτή την πολιτική ενοποίηση οι Ευρωπαίοι πολίτες δεν τη βλέπουν και σε κάθε περίπτωση για τις αποφάσεις που λαμβάνονται σε επίπεδο Βρυξελλών νιώθουν ότι δεν έχουν καμιά απολύτως συμμετοχή. Το ευρωπαϊκό κοινό έχει χάσει το ενδιαφέρον του για τις πολιτικές διαδικασίες της ΕΕ, ενώ η δυσπιστία απέναντι στα ευρωπαϊκά όργανα και τις ευρωπαϊκές πολιτικές αυξάνεται συνεχώς (Gripsrud, 2007 : 480).

Πολλοί δε αναλυτές θεωρούν ότι σε ευρωπαϊκό επίπεδο υπάρχει δημοκρατικό έλλειμμα¹⁶ (democratic deficit), που αφορά τόσο στη θεσμική διάσταση της ΕΕ, όσο και στην κοινωνικοψυχολογική, καθώς ο Ευρωπαίος πολίτης δε νιώθει μέρος της ΕΕ, ούτε ότι μπορεί μέσω των αποφάσεων του να επηρεάσει τη πορεία της (Χρήστος Φραγκονικολόπουλος, Προέδρου, & Προέδρου, 2015: 85).

Αυτή η διαμορφωμένη πραγματικότητα έχει σαν συνέπεια να φέρνει στο προσκήνιο συνεχώς ερωτήματα τα οποία αφορούν στη δημοκρατική νομιμοποίηση της Ε.Ε., καθώς και το κατά πόσο είναι επαρκής η δημόσια επικοινωνία ανάμεσα στους πολίτες, στο πλαίσιο της προσπάθειας διαμόρφωσης μίας συλλογικής ευρωπαϊκής ταυτότητας. Με βάση αυτά τα δεδομένα, οι επιστήμονες που ασχολούνται με το ζήτημα της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης κατέληξαν σε μία σειρά θεωρητικών μοντέλων που αφορούν την ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα (Brüggemann, 2005: 2-3)

¹⁶ Το δημοκρατικό έλλειμμα οφείλεται Καταρχάς στο γεγονός ότι η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση δεν καθορίζεται, ούτε καθοδηγείται από την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας. Επίσης απουσιάζει τόσο η ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα, όσο και ο ευρωπαϊκός δήμος, ενώ πολλές από τις πολιτικές διαδικασίες σε ευρωπαϊκό επίπεδο δεν χαρακτηρίζονται από διαφάνεια. Επιπλέον το δημοκρατικό έλλειμμα επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι αρκετοί ευρωπαϊκοί θεσμοί δεν είναι εκλεγμένοι, με συνέπεια να μην χαρακτηρίζονται από αντιπροσωπευτικότητα και νομιμοποίηση. Παράλληλα το δημοκρατικό έλλειμμα φανερώνεται μέσα από την αποδυνάμωση των εθνικών δημοκρατιών και την μεταφορά αρμοδιοτήτων τους στην ΕΕ, την δυσκολία που νιώθουν οι Ευρωπαίοι πολίτες να κατανοήσουν τους πολύπλοκους ευρωπαϊκούς θεσμούς, τον τρόπο που αυτοί λειτουργούν και να συμμετέχουν σε αυτά και τέλος στην απουσία αντιπολίτευσης. Φραγκονικολόπουλος & Προέδρου, 2015 : 85 & Steeg & Risse, 2010).

Α) Το Μοντέλο της Υπερεθνικής Δημόσιας Σφαίρας: Σύμφωνα με το συγκεκριμένο μοντέλο, τόσο η αναπαραγωγή, όσο και ο μετασχηματισμός των εθνικών δημοσίων χώρων σε επίπεδο πανευρωπαϊκό, προϋποθέτει την ύπαρξη και λειτουργία ενός συστήματος μέσων ενημέρωσης και επικοινωνίας πανευρωπαϊκού επιπέδου, ενώ παράλληλα επιτάσσει τη καλλιέργεια τόσο μίας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας, όσο και μίας κοινής γλώσσας. Ωστόσο, πρέπει να επισημανθεί ότι το προαναφερόμενο μοντέλο χαρακτηρίζεται από μαξιμαλισμό και ουτοπισμό, καθώς είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθούν αυτές οι προϋποθέσεις στο ευρωπαϊκό πλαίσιο. Οι Brüggeman και Schulz-Forberg (Brüggemann & Schulz-Forberg, 2009) απαριθμούν τα πανπεριφερειακά μέσα ενημέρωσης, ως το είδος των διακρατικών μέσων ενημέρωσης, που θα μπορούσαν να συμβάλουν περισσότερο σε μια ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα. Ένα από τα παραδείγματα που παρουσιάζονται στη μελέτη είναι το Euronews, το οποίο θεωρείται το πιο φιλόδοξο έργο ραδιοτηλεοπτικής μετάδοσης μεταξύ αυτών.

Ο Euronews έχει αυξανόμενη ακροαματικότητα και σήμερα, σύμφωνα με την ιστοσελίδα του Euronews, μεταδίδει σε δεκατρείς διαφορετικές γλώσσες, 24 ώρες την ημέρα, 7 ημέρες την εβδομάδα, φτάνοντας τα 400 εκατομμύρια νοικοκυριών σε 155 χώρες. Κατά το παρελθόν επιχορηγήθηκε έντονα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενώ σήμερα ανήκει σε τουλάχιστον 22 μετόχους, μεταξύ των οποίων είναι και οι δημόσιοι ραδιοτηλεοπτικοί φορείς ορισμένων κρατών μελών της ΕΕ, αλλά και χώρες όπως η Ρωσία και η Αλγερία. Άλλα παραδείγματα μέσων μαζικής ενημέρωσης που επικεντρώνονται στην ΕΕ είναι το Politico, το EurActiv.com και το EU Observer.

Β) Το Μοντέλο του Εξευρωπαϊσμού της Εθνικής δημόσιας Σφαίρας: Το συγκεκριμένο μοντέλο θέτει ως προϋπόθεση την προβολή των ευρωπαϊκών ζητημάτων και γενικότερα ζητημάτων που άπτονται της ευρωπαϊκής επικαιρότητας από τα εθνικά μέσα μαζικής επικοινωνίας, με απώτερο στόχο τη δημιουργία μιας κοινής προσέγγισης της ευρωπαϊκής θεματολογίας. Το συγκεκριμένο μοντέλο θεωρείται πιο ρεαλιστικό από το πρώτο, όμως ερείδεται στο ότι οι εθνικοί δημόσιοι χώροι που υπάρχουν, θα δημιουργήσουν ένα μωσαϊκό μιας ευρωπαϊκής δημοσίας σφαίρας. Ωστόσο, πρέπει να επισημανθεί ότι έχει παρατηρηθεί το εξής φαινόμενο: θέματα αμιγώς ευρωπαϊκού περιεχομένου αποτελούν πολύ λιγότερο αντικείμενο συζήτησης, σε σχέση με ζητήματα που αφορούν την εσωτερική πολιτική επικαιρότητα. Ακόμη και αν παρατηρηθεί αύξηση του ενδιαφέροντος

για τα ευρωπαϊκά ζητήματα, η προσέγγιση τους γίνεται σύμφωνα με την εθνική σκοπιά του κάθε κράτους μέλους¹⁷.

Γ) Το τρίτο μοντέλο κάνει αντιληπτή την Ευρωπαϊκή Δημόσια Σφαίρα ως ένα πλουραλιστικό σύνολο κοινών προσανατολισμένων αλλά ταυτοχρόνως διακριτών χώρων, εντός των οποίων κάθε ευρωπαϊκό ζήτημα το οποίο βρίσκεται στην επικαιρότητα, συζητείται εντός κοινού πλαισίου ενδιαφέροντος. Αυτό το μοντέλο δεν αποδέχεται ότι είναι εφικτή η συνύπαρξη της δημιουργίας μίας υπερεθνικής δημόσιας σφαίρας, ούτε η εξευρωπαϊσμός των εθνικών δημοσίων χώρων, παράλληλα με την εθνοκεντρική σύλληψη της δημόσιας σφαίρας.

Γίνεται αντιληπτό από τα όσα προαναφέρθηκαν ότι υπάρχουν τρεις επικρατούσες μορφές εξευρωπαϊσμού¹⁸ της δημόσιας πολιτικής επικοινωνίας (Koormans & Erbe, 2004: 97-118). Η πρώτη μορφή αφορά την υπερεθνικά εξευρωπαϊσμένη επικοινωνία, όπου γύρω από τα κυρίαρχα ευρωπαϊκά ζητήματα τόσο οι ευρωπαϊκοί θεσμικοί μηχανισμοί, όσο και οι συλλογικοί δρώντες αλληλεπιδρούν. Η δεύτερη μορφή αφορά τον κάθετο εξευρωπαϊσμό, όπου αυτός λαμβάνει χώρα μέσω επικοινωνιακών διασυνδέσεων, που υπάρχουν ανάμεσα σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Σε αυτή τη δεύτερη μορφή ο εξευρωπαϊσμός συντελείται είτε όταν οι εθνικοί φορείς κατευθύνουν τους αντίστοιχους ευρωπαϊκούς, ή ακόμη και όταν εκφράζουν την αντίθεση τους ή παράπονα για πολύ σημαντικά ευρωπαϊκά ζητήματα ή ακόμη και όταν οι ευρωπαϊκοί φορείς επεμβαίνουν σε πολιτικές εθνικές επικαλούμενοι τόσο τα ευρωπαϊκά νομοθετήματα, όσο και τα κοινά ευρωπαϊκά συμφέροντα. Τόσο οι ιδέες, όσο και οι πολιτικές της ΕΕ, μπορούν να παράσχουν νομιμοποίηση για την αλλαγή της εσωτερικής πολιτικής (Saurugger & Radaelli, 2008: 215).

Η τρίτη μορφή αφορά τον οριζόντιο εξευρωπαϊσμό ο οποίος συντελείται μέσω των διασυνδέσεων επικοινωνίας μεταξύ των κρατών μελών, είτε μέσω της ήπιας μορφής επικοινωνίας όπου απλά τα εθνικά ΜΜΕ ενημερώνουν μέσω μεταδόσεων τους τις πολιτικές συζητήσεις και τα γεγονότα ενός άλλου κράτους μέλους, είτε όταν οι φορείς

¹⁷ Σύμφωνα με τα αποτελέσματα εμπειρικών μελετών, κατά μέσο όρο 5-7% των πολιτικών εκθέσεων στα ευρωπαϊκά μέσα ενημέρωσης αφορούν ευρωπαϊκά θέματα και τέτοια θέματα παρουσιάζονται και συζητούνται κατά κύριο λόγο από ένα εθνικό σημείο θέα (Gripsrud, 2007: 483).

¹⁸ Ο εξευρωπαϊσμός είναι μια διαδικασία παραγωγής ενέργειας. Ανεξάρτητα από το πόσο σύνθετες είναι οι αιτιώδεις διαδικασίες και ανεξάρτητα από το πόσο μπορεί να δημιουργηθεί μάθηση από τις επαφές μεταξύ εθνικού επιπέδου και πολιτικών της ΕΕ, αυτές οι διαδικασίες είναι αναγκασμένες να δημιουργήσουν ισχύ. (Saurugger & Radaelli, 2008: 217).

ενός κράτους παρακινούν τους αντίστοιχους φορείς ή προσανατολίζουν την πολιτική ενός άλλου κράτους μέλους (Koormans & Erbe, 2004).

Γενικότερα, ο εξευρωπαϊσμός πρέπει να θεωρηθεί ως συνέχεια της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας και της μεγαλύτερης δημοκρατικής λογοδοσίας (Saurugger & Radaelli, 2008: 216). Μια ιδανική τυπική ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα για την Ευρωπαϊκή Ένωση θα προκύψει όταν τα ίδια (ευρωπαϊκά) θέματα συζητηθούν ταυτόχρονα με τα ίδια κριτήρια συνάφειας (van de Steeg, Risse, & Steeg, 2007). Ωστόσο, στη προσπάθεια αυτή καταγράφονται σοβαρά εμπόδια. Μερικά από αυτά είναι η έλλειψη ευρωπαϊκής ατζέντας ειδήσεων, η πληθώρα των γλωσσών που ομιλούνται στην Ευρώπη και η έλλειψη ευρωπαϊκής συλλογικής ταυτότητας. Τα προβλήματα αυτά εξασθενούν τις προοπτικές για τον εξευρωπαϊσμό του συστήματος των μέσων ενημέρωσης (Metykova & Preston, 2009) και φανερώνουν την αδυναμία δημιουργίας μίας ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας.

Μέσα από την ανάδειξη νέων μορφών δημόσιας σφαίρας, ως συνέπεια της δημιουργίας ενός πολυεπίπεδου και πολυπρισματικού πολιτικού συστήματος, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επιβάλλεται να υπάρξει πλήρης ανεξαρτητοποίηση της ευρωπαϊκής πολιτικής επικοινωνίας από τα αντίστοιχα εθνοκεντρικά πρότυπα των κρατών μελών. Πρέπει να αναδειχθεί το ευρωπαϊκό κοινό όσον αφορά τη συγκρότηση της ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας και να προωθηθεί η πολιτική επικοινωνίας ευρύτερα στον ευρωπαϊκό δημόσιο χώρο.

Όπως άλλωστε έχει επισημάνει και ο Habermas, η ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα δημιουργείται έχοντας τη μορφή ενός διεθνικού δικτύου πολιτικής επικοινωνίας ανάμεσα σε όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς όσον αφορά τα ευρωπαϊκά ζητήματα, με απώτερο στόχο οι ευρωπαϊκές αποφάσεις να νομιμοποιηθούν δημοκρατικά (Κανελλοπούλου-Μαλούχου, 2012). Πρόκειται, δηλαδή, για τον κοινωνικό χώρο που θα αναδυθεί ως αποτέλεσμα της δημιουργίας και της αλληλεπίδρασης του δημοσίου διαλόγου των πολιτών.

2.6 Πολιτική Επικοινωνία

Σύμφωνα με την Καϊτατζή-Γουίτλοκ (Σ. Καϊτατζή - Γουίτλοκ, 2010), η επικοινωνία και η πολιτική θεωρούνται ως διαδικασίες ομοούσιες. Αναλυτικότερα, ο συλλογικός χαρακτήρας της πολιτικής εδραιώνεται μέσω της επικοινωνίας επιβεβαιώνοντας τον

σύμφυτο και αναπόδραστο στοιχείο της επικοινωνιότητας της πρώτης. Εάν δεν υπήρχε η επικοινωνία, η δυνατότητα συλλογικής ενασχόλησης με τα δημόσια και τα κοινά ζητήματα θα ήταν αδιανόητη και μη εφικτή, καθώς δεν είναι δυνατόν η ύπαρξη κοινότητας χωρίς την επικοινωνία. Σε μία προσπάθεια μας να ορίσουμε την πολιτική επικοινωνία θα αναφέραμε ότι πρόκειται για την ηθελημένη ή μη μετάδοση αλλά και παραγωγή μηνυμάτων, τα οποία μπορεί να έχουν τόσο λεκτικό, όσο και μη λεκτικό χαρακτήρα. Σχετίζονται με την άσκηση της πολιτικής εξουσίας από τους πολιτικούς θεσμούς, αλλά και μεταξύ και εντός αυτών, ενώ τα μηνύματα έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν επιρροή στην εκάστοτε ατομική πολιτική γνώμη, τη στάση ή τη συμπεριφορά, τόσο σε τοπικό, όσο σε εθνικό ή σε διεθνές επίπεδο (McCombs, 1991: 54). Επίσης πρέπει να επισημανθεί ότι η ουσία της πολιτικής επικοινωνίας προέρχεται από το πλαίσιο των αξιών, των συμβόλων και των κανονισμών, σύμφωνα με το οποίο λειτουργεί το πολιτικό σύστημα (Δεμερτζής, 2002: 15-16).

Αναλύοντας τις βασικές αλλαγές στην κοινωνία και τα μέσα ενημέρωσης που έχουν διαμορφώσει την πολιτική επικοινωνία κατά την μεταπολεμική περίοδο, οι Blumler και Kavanagh (Blumler & Kavanagh, 1999) προσδιορίζουν τρεις ξεχωριστές περιόδους ή στάδια. Στην πρώτη, η πολιτική επικοινωνία υπακούει σε σχετικά ισχυρούς και σταθερούς πολιτικούς θεσμούς και πεποιθήσεις. Στο δεύτερο στάδιο, οι δραστηριότητες των πολιτικών κομμάτων έγιναν ολόένα και πιο «εξειδικευμένες», καθώς προσαρμόζουν τις πρακτικές επικοινωνίας τους στις αξίες και τις μορφές των ΜΜΕ. Στην τρίτη (ακόμα αναδυόμενη) περίοδο που χαρακτηρίζεται από την αφθονία των μέσων ενημέρωσης, η πολιτική επικοινωνία αναδιαμορφώνεται περαιτέρω από πέντε σημαντικές τάσεις. Αυτά περιλαμβάνουν την εντατικοποίηση των επαγγελματικών επιταγών, την αύξηση της ανταγωνιστικής πίεσης, τον αντι-ελιτιστικό λαϊκισμό, την «φυγοκεντρική διαφοροποίηση» και τις αλλαγές στον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι λαμβάνουν πολιτική. Για τους Blumler και Kavanagh (1999), αυτό το αναδυόμενο νέο σύστημα πολιτικής επικοινωνίας είναι γεμάτο εντάσεις και επαναφέρει πολλά μακρόχρονες αλλά θεμελιώδεις θεματικές της δημοκρατικής θεωρίας. Στην ουσία, λοιπόν, η έννοια της προβολής αναφέρεται κυρίως στις σημαντικές μετακινήσεις των θεσμικών φορέων σε όλο τον κόσμο, αλλά και σε άλλες έννοιες που αφορούν πρωτίστως τις μετατοπίσεις των μορφών διδασκαλίας, της γλώσσας και των γραμματικών των ειδησεογραφικών μέσων (Preston & Metykova, 2009 : 40).

Ανεξαρτήτως του επιπέδου του πολιτικού συστήματος στο οποίο εκδηλώνεται η πολιτική επικοινωνία, καθώς και σε ποια πολιτικά υποκείμενα απευθύνεται, χαρακτηρίζεται από συνέχεια και διαμορφώνεται εντός ενός ιστορικού χωροχρόνου. Λόγω της διαδικαστικής της φύσης, η πολιτική επικοινωνία βρίσκεται σε μία διαδικασία συνεχούς επανδιαπραγμάτευσης κυρίως διαμέσου συμβόλων, τα οποία μεταβιβάζονται είτε από άτομο σε άτομο, είτε μέσω των ΜΜΕ. Στην ουσία η πολιτική επικοινωνία είναι αποτέλεσμα των εξουσιαστικών και επικοινωνιακών σχέσεων των κοινωνικών εταίρων, γι' αυτό το λόγο και είναι μία διαδικασία ευρεία και ανοιχτή, ενώ χαρακτηριστικό της γνώρισμα είναι η μη προβλεψιμότητα. Επίσης βασικά συστατικά της στοιχεία αποτελούν η συνεχής εξέλιξη της ως διαδικασία, η εναλλαγή των πρωταγωνιστών, ότι χαρακτηρίζεται από συνέχειες και ασυνέχειες, από επιταχύνσεις αλλά και από στασιμότητα από ανάπτυξη, ρήξη και παλινδρόμηση (Ψυχογιός, 2003: 83).

Σύμφωνα με τον Habermas για να μπορέσει η πολιτική επικοινωνία να πραγματοποιήσει τους σκοπούς της έχουν δημιουργηθεί στη διάρκεια του χρόνου, 5 μορφές λόγου ή αλλιώς 5 πολιτικο-επικοινωνιακές κατηγορίες. Αναλυτικότερα, η πρώτη αφορά τη την πολιτική πληροφόρηση η οποία συντελείται μέσα από τα δελτία ειδήσεων ή τα ρεπορτάζ για ζητήματα που αφορούν την πολιτική, είτε πρόκειται για κάποια γεγονότα ή συμβάντα ή για ενέργειες ή αποφάσεις της εκάστοτε κυβέρνησης. Δίπλα στα παραπάνω πρέπει να εντάξουμε και την εκάστοτε τοποθέτηση των πολιτικών δρώντων, όσον αφορά σημαντικές πολιτικές αποφάσεις ή πολιτικά γεγονότα.

Η δεύτερη πολιτικοκοινωνική κατηγορία αφορά την ανάλυση συγκεκριμένων γεγονότων ή εξελίξεων πέραν αυτών που γνωστοποιούνται μέσω της ειδησεογραφίας, δίνοντας έμφαση σε εκείνα τα στοιχεία τα οποία φανερώνουν τη σπουδαιότητα τους, λόγω τόσο της συγκεκριμένης, όσο και της επίκαιρης σημαντικότητας τους. Μέσω της διαδικασίας της αναλυτικής πραγμάτευσης επιδιώκεται να εξηγηθούν πολύπλοκα ζητήματα και να τονιστούν οι διασυνδέσεις τους, ώστε να καταστούν ευρέως κατανοητά (Δεμερτζής, 2002 : 15-16).

Η τρίτη κατηγορία σχετίζεται με την ευθύνη που έχουν οι δημοσιογράφοι να γνωστοποιήσουν κείμενα τα οποία θα εμπεριέχουν κριτική αξιολόγηση όσον αφορά τον τρόπο άσκησης της πολιτικής εξουσίας. Σε αυτή την κατηγορία εντάσσονται πολλά από τα κύρια άρθρα των εφημερίδων και τα άρθρα γνώμης, καθώς επίσης και οποιουδήποτε είδους αναφορά η οποία εμπεριέχει σχόλια που σχετίζονται με τις τρέχουσες εξελίξεις,

αλλά και κρίσεις που αφορούν το κυβερνητικό έργο, ενώ κάνουν προσπάθεια να ερμηνεύσουν επιμέρους πτυχές του. Παράλληλα σε αυτή την κατηγορία εντάσσονται και η κριτική που ασκείται όσον αφορά τις τοποθετήσεις των πολιτικών κομμάτων σε φλέγοντα ζητήματα και είτε αξιολογείται η παρέμβαση, είτε η αδράνεια τους.

Η τέταρτη κατηγορία αφορά τον ευρύτερο δημόσιο ή κοινωνικό διάλογο απαραίτητη προϋπόθεση του οποίου θεωρείται και η δυνατότητα οργανωμένης πρόσβασης των πολιτών στο βήμα της δημοσιότητας όσον αφορά τα μέσα ενημέρωσης. Σε πρακτικό επίπεδο σε αυτή την κατηγορία εντάσσεται η κοινοποίηση θεμάτων στις σελίδες των εφημερίδων, τα οποία αφορούν είτε αιτήματα, είτε διαφωνία σε ζητήματα πολιτικής φιλοσοφίας, ή πολιτικής δράσης, είτε στην έκφραση απόψεων όσον αφορά τα πολιτικά ζητήματα.

Ολοκληρώνοντας, η πέμπτη κατηγορία αφορά τη διασφάλιση βήματος σχετικά την επιχειρηματολογία πάνω σε τοποθετήσεις ιδεολογικού ή πολιτικού χαρακτήρα των πολιτικών δυνάμεων. Σε αυτή την κατηγορία τα εμπλεκόμενα μέρη είτε υπερασπίζονται, είτε καταφέρονται κατά προγραμμάτων διακυβέρνησης (Δεμερτζής, 2002 : 15-16).

Ειδικότερα, ως προς την ανάλυση της πολιτικής επικοινωνίας, το σημαντικότερο ρόλο διαδραματίζει η ημερησία ατζέντα η οποία στην ουσία αφορά το σύνολο των πολιτικών αντιπαραθέσεων, οι οποίες τη δεδομένη στιγμή απασχολούν τα πολιτειακά όργανα. Γίνεται αντιληπτό από τα προαναφερόμενα ότι η ημερήσια ατζέντα χαρακτηρίζεται από ρευστότητα και συγκρούσεις, καθώς το διακύβευμα της δεδομένης στιγμής αποτελεί ταυτοχρόνως αντικείμενο διαπραγματεύσεων και ανταγωνισμών. Η ημερησία ατζέντα είναι αποτέλεσμα τριών επιμέρους διατάξεων και συγκεκριμένα της ημερήσια διάταξης των ΜΜΕ, της δημόσιας και της πολιτικής θεματολογίας. Η πρώτη αφορά τον τρόπο με τον οποίο τα ΜΜΕ ιεραρχούν τα θέματα τα οποία προβάλλουν. Η δημόσια θεματολογία αφορά πληθώρα δημοσίων θεμάτων τα οποία το κοινό τοποθετεί σε μία συγκεκριμένη σειρά, σύμφωνα με τις προτεραιότητες. Η πολιτική θεματολογία διαμορφώνεται από τις προτεραιότητες που θέτει η εκάστοτε πολιτική ελίτ, ώστε να υιοθετήσει και να εφαρμόσει συγκεκριμένες πολιτικές.

Η γενικότερη εκδοχή όσον αφορά την διαδικασία προσδιορισμού της θεματολογίας σχετίζεται τόσο στη σχέση που αναπτύσσεται, όσο και με τον ανταγωνισμό μεταξύ των ΜΜΕ, των πολιτικών ελίτ, και του κοινού, με απώτερο στόχο σε συγκεκριμένο χρόνο

χώρο να δημοσιοποιηθούν κάποια θέματα εις βάρος κάποιων άλλων. Στην ουσία η παραπάνω κατάσταση επηρεάζεται από μία πληθώρα κοινωνικών και πολιτικών συνθηκών, οι οποίες αποσκοπούν να αποτρέψουν το κοινό να σχηματίσει άποψη και γνώμη στη δημόσια σφαίρα, όσον αφορά μία σειρά ζητημάτων. Παράλληλα πρέπει να επισημανθεί ότι η ημερήσια διάταξη των θεμάτων από τα ΜΜΕ δεν είναι ενιαία, καθώς κάθε μέσο έχει διαφορετικές προτεραιότητες, με συνέπεια να επηρεάζει και τον τρόπο προβολής της ειδησεογραφικής του ύλης (Δεμερτζής, 2002 : 15-16). Τα ΜΜΕ μπορεί να μη λένε στον πολίτη τι να σκέφτεται αλλά του λένε περί τίνος να σκέφτεται σύμφωνα με τον MCombs (1991 :22).

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο τίθεται το ερώτημα για το ποιος είναι ο ρόλος των οποίων υπηρετούν τα ΜΜΕ, εάν δημοσιοποιούν την πολιτική ζωή ή εάν βοηθούν στη συγκρότηση και τη διαμόρφωση της. Εάν τα ΜΜΕ αποτελούν αναπαραστάσεις της κοινωνικοπολιτικής πραγματικότητας και άρα η τελευταία υφίσταται ανεξαρτήτως από τα εκάστοτε σύμβολα, ιδέες ή διαθέσεις ή εάν τα ΜΜΕ δεν αποτελούν απλά αντανάκλαση της πολιτικής πραγματικότητας αλλά βασικό και αναπόσπαστο μέρος της και για την οποία μεταφέρουν εικόνες διηγήσεις και πληροφορίες (Στεφανίδου, 1987). Ωστόσο πρέπει να τονιστεί ότι κάθε μέσο επικοινωνίας δεν έχει την δυνατότητα πιστής και πλήρους αντανάκλασης της πραγματικότητας αλλά διάθλασης της. Το ζητούμενο είναι σε ποιο βαθμό τα ΜΜΕ διαθλούν ή μεταπλάθουν την πραγματικότητα πολιτική ή μη, της οποίας αποτελούν απαραίτητο συστατικό της μέρος. Στην περίπτωση των δημοκρατικών χωρών τα εκάστοτε επικοινωνιακά συστήματα κατασκευάζουν ειδήσεις και καθορίζουν την θεματολογία τους τηρώντας κάποιους δεοντολογικούς κανόνες, ώστε να είναι αξιόπιστα. Παράλληλα κατά τη διαδικασία κατασκευής των ειδήσεων παρεμβάλλονται με έμμεσο τρόπο μία σειρά φίλτρων τα οποία αφορούν ιδεολογίες, συναίσθημα, δυνατότητα αξιολόγησης και το γνωστικό υπόβαθρο των δημοσιογράφων, ωστόσο σε πολλές περιπτώσεις οι ειδήσεις είναι αποτέλεσμα προπαγάνδας (Δεμερτζής, 2002 :16-17).

Ολοκληρώνοντας το ζήτημα της πολιτικής επικοινωνίας θα τονίζαμε ότι πρόκειται για μία πολυσχιδή και πολυεπίπεδη διαδικασία εντός της οποίας ενσωματώνονται δηλώσεις και συμβολισμοί, απεικονίσεις και διάφορες εκφάνσεις, οι οποίες ανταλλάσσονται μεταξύ δρώντων υποκειμένων και πολιτικού συστήματος. Ωστόσο τα ΜΜΕ έχοντας διαμεσολαβητικό χαρακτήρα και στο βαθμό που αυτός ασκείται, έχουν την δυνατότητα να καθορίσουν τόσο το πλαίσιο, όσο και το περιεχόμενο όλων όσων διακινούνται. Μέσω

της αποτελεσματικής χρήσης της πολιτικής επικοινωνίας ο χρήστης έχει την δυνατότητα είτε να πραγματοποιήσει σημαντικές πολιτικές αλλαγές, είτε να συντηρήσει την υπάρχουσα κατάσταση (Σ. Καϊτατζή - Γουίτλοκ, 2010).

2.7 Πολιτικές Εφημερίδες και Δημόσια Σφαίρα

Ο έντυπος Τύπος, που αποτελεί και το αντικείμενο της παρούσας μελέτης, έχει ρόλο διττό ως προς τη λειτουργία του, ο οποίος αφορά τόσο την αντίληψη του ως κοινωνικού, αλλά και ως πολιτικού θεσμού (Πουλακιδάκος, 2013). Ως κοινωνικός θεσμός, ο Τύπος αποσκοπεί στην επιβεβαίωση της ιδεατής λειτουργίας του, δηλαδή στο να πληροφορήσει και να ενημερώσει την κοινή γνώμη πάνω σε πληθώρα ζητημάτων που μπορεί να έχουν τοπική, εθνική ή παγκόσμια εμβέλεια (Heywood, 2014). Ωστόσο, ο Τύπος αποτελεί και φορέα κοινωνικοποίησης, αφού επιτρέπει στο άτομο μέσω της ενημέρωσης που του προσφέρει για ζητήματα που αφορούν τη δημόσια σφαίρα να ξεφεύγει από τον μικρόκοσμο του και να εντάσσεται σε κοινωνικά σύνολα, τα οποία χαρακτηρίζονται από ευρύτητα. Από τα σύγχρονα ΜΜΕ τόσο η τηλεόραση, όσο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης χαίρουν μεγάλης δημοφιλίας, καθώς μέσα από τη χρήση της εικόνας, της εύκολης πρόσβασης και της δωρεάν διάθεσης τους, είναι πιο επιβλητικά σε σχέση με τα γραπτά κείμενα.

Ο Τύπος όμως είναι πιο προσιτός, όσον αφορά το χρηματικό αντίτιμο, παρά το γεγονός ότι το ενδιαφερόμενο άτομο πρέπει να αναζητήσει μόνο του το υλικό για το οποίο ενδιαφέρεται να ενημερωθεί. Ωστόσο δεν χαρακτηρίζεται από περιθωριοποίηση ούτε στην περίπτωση της Ελλάδας. Η μη περιθωριοποίηση του τύπου παρά την εξέλιξη της τεχνολογίας, οφείλεται αφενός στο γεγονός ότι ο εκάστοτε πολιτικός συντάκτης της κάθε εφημερίδας διαθέτει περισσότερο χρόνο από τη στιγμή που θα λάβει την πρωτογενή πληροφορία, σε σχέση με έναν συντάκτη ενός τηλεοπτικού δελτίου ειδήσεων για παράδειγμα, έτσι ώστε να ερευνήσει και να επιβεβαιώσει ή όχι την είδηση και εν τέλει να την γνωστοποιήσει, με συνέπεια να θεωρείται πιο αξιόπιστο μέσο ενημέρωσης. Παράλληλα, ο αναγνώστης μίας εφημερίδας μπορεί να επεξεργαστεί την πληροφορία σε όποιο χρόνο και για όσο επιθυμεί (Στρατάκης, 2003: 196-198).

Ο ενεργός ρόλος ιδίως των εφημερίδων δημιουργεί μεγάλη συζήτηση και προβληματισμούς, όσον αφορά τη μεροληπτικότητα ή την αντικειμενικότητα των μέσων.

Σύμφωνα με κάποιους επιστήμονες, οι εφημερίδες δείχνουν περισσότερο ενδιαφέρον για την προβολή του ορθού, επιδιώκοντας να αποτελέσουν κέντρο προσοχής, παρά να έχουν ρόλο συμβουλευτικό, ως προς τις δημόσιες υποθέσεις ή να αποτελέσουν πεδίο αντιπαραθέσεων. Ωστόσο, η προαναφερόμενη διατύπωση ιδίως στην εποχή μας τείνει να καταρριφθεί. Εντός των δημοκρατικών συστημάτων τα ΜΜΕ, έχουν τον ρόλο του μεταδότη πολιτικής επικοινωνίας, αλλά ενίοτε λειτουργούν και ως πομποί μηνυμάτων τα οποία έχουν κατασκευάσει τα ίδια τα ΜΜΕ, οι εκάστοτε πολιτικές οργανώσεις, οι διάφορες κυβερνήσεις ή οι ομάδες πίεσης. Είτε ως πομποί, είτε ως δέκτες, τα ΜΜΕ έχουν ρόλο καταλύτη στην πολιτική επικοινωνία (McNair, 1998) και στη διαμόρφωση της δημόσιας σφαίρας.

Ειδικότερα, ο Τύπος διαδραματίζει και αυτός σπουδαίο ρόλο στην πολιτική διαδικασία, λόγω αφενός του άμεσου χαρακτήρα του και αφετέρου του γεγονότος, ότι υπάρχει η αίσθηση ότι οι εφημερίδες είναι εκφραστές της κοινής γνώμης, καθώς συχνά αποκαλούνται ως οι εκφραστές της άποψης του κοινού. Οι εφημερίδες ακολουθώντας συνήθως την πολιτική ή την εκδοτική γραμμή μέσω των δημοσιογραφικών σχολιασμών τους, των αναλύσεων τους και των θέσεων που δημοσιοποιούν, παρεμβαίνουν. Σε περιόδους κρίσιμων καταστάσεων, όπως για παράδειγμα κατά την προεκλογική περίοδο ή κατά την περίοδο ενός δημοψηφίσματος, ισχυρίζονται ότι όχι μόνο είναι αντιπρόσωποι της κοινής γνώμης, αλλά και πως αναπαριστούν την πραγματική εικόνα της εκάστοτε πολιτικής κατάστασης. Συνέπεια των παραπάνω να θεωρούνται ότι στην ουσία ενεργούν προς χάρη των πολιτών, καθώς αποτελούν τους διαμεσολαβητές των μηνυμάτων των πολιτών προς την πολιτική εξουσία. Ο Τύπος αν και δεν έχει τη δυνατότητα για μεγάλη χρονική περίοδο να υπαγορεύσει στα άτομα τι να πιστεύουν, διαθέτει απίστευτη ευκολία στο να προσανατολίσει τους αναγνώστες του στο τι πρέπει να σκέφτονται.

Όπως όλα τα ΜΜΕ, έτσι και ο Τύπος καθοδηγείται από τους κανόνες της αγοράς αλλά και από το κοινωνικοπολιτικό υπόβαθρο των αποδεκτών των εκάστοτε μηνυμάτων που μεταδίδει. Τόσο η αγορά όσο και η ποικιλία των πολιτικών και κοινωνικών απόψεων των αποδεκτών έχουν άμεση συνέπεια στον τρόπο νοηματοδότησης του εκάστοτε γεγονότος από το εκάστοτε έντυπο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, το κάθε μέσο μαζικής επικοινωνίας και η εκάστοτε εφημερίδα να ενεργοποιούν στρατηγικές δημοσίευσης της επικαιρότητας, οι οποίες ακολουθούν ένα συγκεκριμένο και επιθυμητό ερμηνευτικό πλαίσιο. Μάλιστα, οι ίδιοι ο δημοσιογράφοι προσδιορίζουν σε σημαντικό βαθμό τον τρόπο προβολής του

εκάστοτε γεγονότος, αφού έχουν την δυνατότητα να το μετατρέπουν από γεγονός σε πληροφορία και από πληροφορία σε θεματική της δημόσιας σφαίρας. Πέρα από την αντικειμενικότητα των μεταδιδόμενων ειδήσεων, η δημοσιογραφία πρέπει να ακολουθεί μία ακόμη σημαντική παράδοση, η οποία σχετίζεται με την ποιότητα της είδησης και με τη δυνατότητά της να διατηρήσει το ενδιαφέρον του κοινού. Αυτή η δεύτερη παράμετρος είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς παρεμβάλλεται στις εξουσιαστικές, οικονομικές και πολιτικές σχέσεις στην ατζέντα θεματολογίας των ΜΜΕ και την εκάστοτε εκδοτική κατεύθυνση. Γίνεται αντιληπτό, επομένως, ότι και οι εφημερίδες, όπως και γενικότερα τα ΜΜΕ, δεν λειτουργούν απλώς ως μεταδότες γεγονότων ή πληροφοριών, αλλά και ως δημιουργοί, καθώς αναπαράγουν συμβολικά την πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα (Χριστόφορος Βερναρδάκης, Γωγώ Βογιατζή & Κ.ά., 2002: 249).

2.8 Πολιτικός Παραλληλισμός

Βασικό αντικείμενο πραγμάτευσης του έργου των Daniel Hallin και Paolo Mancini (Hallin & Mancini, 2004) με τίτλο "Comparing Media Systems", αποτελεί η προσπάθεια απάντησης ενός αρκετά δύσκολου και πολύπλοκου ερωτήματος που σχετίζεται με τον τρόπο λειτουργίας του τύπου και τη διαφορετικότητα που παρουσιάζει αυτός ανά κράτος. Συντακτικό στοιχείο της μελέτης τους αποτελεί η έννοια του "πολιτικού παραλληλισμού".

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν, από την αρχή της εποχής της έντυπης δημοσιογραφίας, από τα τέλη του 18ου ή τις αρχές του 19ου αιώνα, οι εφημερίδες χρησιμοποιήθηκαν για να προβάλουν πολιτικές θέσεις και να επηρεάσουν την κοινή γνώμη προς συγκεκριμένες πολιτικές κατευθύνσεις. Ουσιαστικά, κανείς μελετητής δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι υπάρχει χώρα στον κόσμο όπου η δημοσιογραφία είναι ουδέτερη, αντικειμενική και ανεπηρέαστη από πολιτικές επιρροές. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι σε όλα τα κράτη οι εφημερίδες λειτουργούν με τον ίδιο τρόπο στις σχέσεις τους με το πολιτικό σύστημα και τους κομματικούς μηχανισμούς.

Η μεγαλύτερη διαφορά έγκειται στο ότι σε κάποιες χώρες η σχέση των ΜΜΕ με την πολιτική είναι εμφανής και ξεκάθαρη, ενώ σε άλλες είναι πιο συγκαλυμμένη. Πιο συγκεκριμένα, στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, για παράδειγμα στη Γερμανία, η κάθε μία από τις πιο γνωστές εφημερίδες έχουν συγκεκριμένο πολιτικό προσανατολισμό και ξεκάθαρη θέση στο πολιτικό φάσμα από τα αριστερά μέχρι τα δεξιά. Αντίθετα, στην

Αμερική αυτή η διάκριση δεν είναι τόσο εμφανής και ως απόδειξη, οι αριστεροί θεωρούν ότι το σύνολο των ΜΜΕ εκφράζουν δεξιές θέσεις ενώ οι δεξιοί χαρακτηρίζουν τα αμερικάνικα ΜΜΕ ως αριστερά. Για να διευκρινιστεί αυτή η διάκριση αναδιατυπώθηκε η έννοια του "πολιτικού παραλληλισμού" σε "παραλληλισμό κόμματος- τύπου" (Seymour-Ure 1974 & Blumler and Gurevitch 1975).

Σε ότι αφορά την Ευρώπη, παρότι στις αρχές του 20ου αιώνα κυριαρχούσε ο "παραλληλισμός κόμματος- τύπου", σε σημείο που π.χ. στη Δανία σε κάθε πόλη κυκλοφορούσαν 4 εφημερίδες όσες και μεγάλα κόμματα, τα τελευταία χρόνια αυτή η ένα προς ένα αντιστοίχιση κομμάτων-εφημερίδων είναι ολοένα και πιο ασυνήθιστη. Αντίθετα, στις μέρες μας επικρατεί περισσότερο ο "πολιτικός παραλληλισμός" με τέτοιο τρόπο, ώστε οι περισσότερες εφημερίδες συνδέονται με συγκεκριμένη πολιτική κατεύθυνση, αλλά δεν ταυτίζονται με συγκεκριμένα πολιτικά κόμματα.

3. Κεφάλαιο 3^ο Μελέτη Περίπτωσης

3.1 Το Δημοψήφισμα της 5η Ιουλίου 2015

Το 2015 διεξήχθησαν δύο βουλευτικές εκλογές στην Ελλάδα, τον Ιανουάριο και τον Σεπτέμβριο. Στις εκλογές του Ιανουαρίου, νικητής αποδείχτηκε ο ΣΥΡΙΖΑ, κόμμα αριστερής ιδεολογικής κατεύθυνσης, το οποίο προεκλογικά χρησιμοποίησε μία έντονη ρητορική εναντίον της λιτότητας που βίωνε το Ελληνικό Κράτος. Ο ΣΥΡΙΖΑ, υπό την ηγεσία του Αλέξη Τσίπρα και συνεργαζόμενο με το κόμμα των Ανεξάρτητων Ελλήνων (ΑΝΕΛ), κόμμα δεξιάς ιδεολογικής τοποθέτησης, σχημάτισε κυβέρνηση συνασπισμού, υποστηριζόμενη από δύο κόμματα. Λίγο καιρό αργότερα, και συγκεκριμένα στις 20 Φεβρουαρίου 2015, η ελληνική κυβέρνηση με τους Θεσμούς πέτυχαν την πρώτη συμφωνία, ωστόσο αυτή δεν υλοποιήθηκε ποτέ. Οι διαπραγματεύσεις των 5 μηνών που ακολούθησαν οδήγησαν τις συνομιλίες σε ναυάγιο.

Καθώς ο ελληνικός λαός δυσφορούσε έντονα λόγω της οικονομικής κρίσης και των πακέτων των οικονομικών μέτρων που διαδέχονταν το ένα το άλλο, ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Αλ. Τσίπρας την 26^η Ιουνίου 2015 (ΦΕΚ 62/Α'/28.6.2015) αποφασίζει να υποβάλει πρόταση για τη διενέργεια δημοψηφίσματος στην Ελλάδα, όπως ορίζει το άρθρο 44§2 του Συντάγματος κατά τη διάρκεια συνεδρίασης του Υπουργικού Συμβουλίου και δεδομένων των εξελίξεων της συμφωνίας με το Eurogroup της 25^{ης} Ιουνίου 2015. Μάλιστα, λόγω της κρισιμότητας της κατάστασης που επικρατούσε στην ελληνική κοινωνία θεωρήθηκε ότι η διαδικασία διενέργειας δημοψηφίσματος έπρεπε να είναι άμεση. Για το λόγο αυτό, ο πρωθυπουργός προτείνει, εφόσον γίνει αποδεκτή η πρόταση του, να πραγματοποιηθεί συζήτηση κατεπείγοντος στη Βουλή όπως ορίζεται από το άρθρο 115 του Κανονισμού της Βουλής ("Κανονισμός της Βουλής," 2010: 208-209).

Το τότε υπουργικό Συμβούλιο αποδέχθηκε την πρόταση του πρωθυπουργού για τη διενέργεια δημοψηφίσματος και διατύπωσε το ερώτημα που θα τεθεί σε αυτό ως εξής: *«Πρέπει να γίνει αποδεκτό το σχέδιο συμφωνίας το οποίο κατέθεσαν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο στο*

Eurogroup της 25/6/2015 και αποτελείται από δύο μέρη τα οποία συγκροτούν την ενιαία πρόταση τους;»

Όσοι Έλληνες πολίτες ήταν αντίθετοι με τις παραπάνω θέσεις και απέρριπταν τις προτάσεις των θεσμών ψήφισαν «Δεν εγκρίνεται/OXI», όσοι συμφωνούσαν με τις προτάσεις των θεσμών θα ψήφισαν «Εγκρίνεται- ΝΑΙ».

Όπως μάλιστα πληροφορούσε το σχετικό ΦΕΚ (ΦΕΚ 62/Α'/28.6.2015) το συγκεκριμένο δημοψήφισμα διενεργούνταν, ώστε οι Έλληνες πολίτες να ενημερωθούν λεπτομερώς για την πορεία των διαπραγματεύσεων, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν από τις 20 Φεβρουαρίου 2015 έως τις 26 Ιουνίου 2015. Ποιο συγκεκριμένα, να πληροφορηθούν όσον αφορά στο θεσμικό επίπεδο της Ε.Ε. και της Ευρωζώνης, να πάρουν θέση όσον αφορά στο περιεχόμενο των προαναφερόμενων προτάσεων των τριών Θεσμών και να εξουσιοδοτήσουν την Κυβέρνηση, ώστε να προχωρήσει σε περεταίρω χειρισμούς με το κρίσιμο εθνικό θέμα. Τέλος, το ΦΕΚ κατέληγε ότι το συγκεκριμένο δημοψήφισμα αποτελούσε τμήμα της διαπραγμάτευσης με σκοπό τη σύναψη συμφωνίας.

Την 27^η Ιουνίου 2015 η Ελληνική Βουλή ψηφίζει με 178 ψήφους υπέρ την πρόταση για διενέργεια δημοψηφίσματος. Στη συνέχεια, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Π. Παυλόπουλος, μέσω του υπ' αριθμ. 38 Προεδρικού Διατάγματος, προκηρύσσει την πραγματοποίηση του δημοψηφίσματος για κρίσιμο εθνικό θέμα για την Κυριακή 5 Ιουλίου 2015 (ΦΕΚ 63/Α' /28.6.2015). Παράλληλα, εντός της ίδιας μέρας, μέσω Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου, προσδιορίζει τον τρόπο οργάνωσης και διεξαγωγής της δημοψηφισματικής διαδικασίας, ώστε οι Έλληνες να εκφραστούν επί του θέματος και να μην παρατείνεται η πολιτική αβεβαιότητα σε βάρος της εθνικής οικονομίας (ΦΕΚ 64/Α'/28.6.2015).

Ταυτόχρονα, την ίδια μέρα εκδίδει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, μετά από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου, νέα Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου, λαμβάνοντας υπόψη και το άρθ.44 του Συντάγματος. Μέσω αυτής της πράξης ανακοινώνει την κήρυξη τραπεζικής αργίας για το χρονικό διάστημα από 28 Ιουνίου - 6 Ιουλίου 2015, ώστε να προστατέψει το χρηματοπιστωτικό σύστημα της Ελλάδας καθώς επίσης και την οικονομία της, εξαιτίας της έλλειψης ρευστότητας η οποία ήταν συνέπεια της απόφασης που έλαβε το Eurogroup στις 27 Ιουνίου 2015 αρνούμενο να επεκτείνει την δανειακή σύμβαση της Ελλάδας (ΦΕΚ 65/Α'/28.6.2015).

Το δημοψήφισμα είχε, όπως γίνεται αντιληπτό, προσωπικό χαρακτήρα καθώς απώτερος στόχος του ήταν ο Ελληνικός Λαός να εγκρίνει συνολικά τον τρόπο χειρισμού της Ελληνικής Κυβέρνησης και του Πρωθυπουργού (Βολουδάκης, 1994). Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης κατηγορήθηκαν ότι λειτούργησαν προπαγανδιστικά ως προς την ενημέρωση των πολιτών, ενώ οι θεσμοί εκφράζοντας την αντίδρασή τους απέσυραν την πρότασή τους, η οποία πρακτικά αφορούσε και στην ερώτηση που είχε τεθεί στο δημοψήφισμα πλήττοντας έτσι σε μεγάλο βαθμό την εγκυρότητα του.

Τελικά, το δημοψήφισμα διενεργήθηκε την προκαθορισμένη ημερομηνία, ενώ στις κάλπες υπολογίστηκε ότι προσήλθε το 62,15% των ψηφοφόρων, από το οποίο υπέρ του ΟΧΙ ψήφισε το 61,31%, ενώ υπέρ του ΝΑΙ του 38,69% (Υπουργείο Εσωτερικών, 2015).

Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος ήταν παράγωγο της διαιρετικής τομής που είχε επιφέρει το μνημόνιο κατά τη χρονική περίοδο 2010-2015, καθώς η πολιτική της λιτότητας που εφαρμόστηκε όλο αυτό το χρονικό διάστημα δεν κατόρθωσε να εξασφαλίσει την κοινωνική συναίνεση της ελληνικής κοινωνίας, παρά το γεγονός ότι τα κόμματα που ανέλαβαν την εξουσία της Ελλάδος, είχαν υποστηριχθεί από ένα διόλου ευκαταφρόνητο εκλογικό ποσοστό. Επίσης, το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος επηρεάστηκε και από το αποτέλεσμα των εκλογών του Ιανουαρίου του 2015, καθώς λόγω του ανανεωμένου κομματικού σχηματισμού από μέρους της ελληνικής κοινωνίας υπήρχε εφορία και διευρυμένη κοινωνική συσπείρωση. Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος κάθε άλλο παρά συγκυριακό ήταν (Μαυρή, 2016).

Λαμβάνοντας υπόψη την κοινωνική συμμετοχή, το δημοψήφισμα αποτέλεσε για τη σύγχρονη πολιτική ελληνική ιστορία¹⁹ κορυφαία στιγμή δημοκρατικής έκφρασης, καθώς κινητοποίησε πλήθος πολιτών σε όλη την ελληνική επικράτεια. Αξίζει να σημειωθεί ότι από τα εκλογικά αποτελέσματα φανερώθηκε η πόλωση του Ελληνικού Λαού σε πολιτικό, ηλικιακό και ταξικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, μεταξύ της ηλικιακής ομάδας 18-24 το ΟΧΙ επικράτησε σε ποσοστό 85%, ενώ στην αμέσως επόμενη ηλικιακή ομάδα των 25-37 σε ποσοστό 72%. Αντιστοίχως, υποστηρικτές του ΟΧΙ ήταν οι Έλληνες πολίτες ηλικίας άνω των 65 ετών σε ποσοστό 55%. Το ΌΧΙ ως απάντηση συγκέντρωσε τα υψηλότερα

¹⁹Από την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ και για τέσσερις δεκαετίες δεν είχε διενεργηθεί δημοψήφισμα ούτε για την ευρωπαϊκή ένταξη της χώρας, ούτε για να επικυρωθούν νεότερες συνθήκες, ούτε και για την ψήφιση ευρωπαϊκού συντάγματος (Μαυρή, 2016)

ποσοστά στους φοιτητές φτάνοντας το 85%, σε ανέργους αγγίζοντας το 73% και σε μισθωτούς το 71% (Μαυρή, 2016).

Η παραδοξότητα του συγκεκριμένου δημοψηφίσματος και η πρωτοτυπία του έγκειται στο γεγονός ότι αποτέλεσε το μοναδικό δημοψήφισμα, κατά το οποίο η Ελληνική Κυβέρνηση κινήθηκε αντίθετα με την ετυμηγορία του Ελληνικού Λαού. Μάλιστα, σύμφωνα με τον Μαυρή (2016), η αντιστροφή του εκλογικού αποτελέσματος στην οποία προέβη η κυβέρνηση Τσίπρα τερμάτισε και την εξαμηνιαία προσπάθεια της ελληνικής κυβέρνησης να προωθήσει έναν αριστερό τρόπο διακυβέρνησης εντός της ΕΕ, υποκύπτοντας εν τέλει και αυτή στη μνημονιακή στρατηγική.

3.2 Δείγμα Έρευνας

Η παρούσα ερευνητική προσπάθεια επικεντρώθηκε χρονικά στο δημοψήφισμα που διεξήχθη στις 5 Ιουλίου 2015 και θεματικά στον τρόπο με τον οποίο παρουσιάστηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι ευρωπαϊκοί θεσμοί στην ελληνική κοινή γνώμη διαμέσου των πρωτοσέλιδων των μελετώμενων εφημερίδων. Στο δείγμα της έρευνας καταγράφηκαν τα άρθρα από τα πρωτοσέλιδα των δύο υπό εξέταση εφημερίδων, και συγκεκριμένα των εφημερίδων «Καθημερινή» και «Εφημερίδα των Συντακτών», το χρονικό διάστημα από 02/06 έως και 18/07/2015, τα οποία είτε ανέφεραν ρητά το λήμμα «Ευρώπη», είτε έκαναν λόγο για τους ευρωπαϊκούς θεσμούς, είτε για έτερο κράτος – μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα άρθρα αυτά εξετάστηκαν υπό το πρίσμα τεσσάρων παραμέτρων, όπως θα παρουσιαστούν αναλυτικά στη συνέχεια. Πιο συγκεκριμένα, η ερευνήτρια μελέτησε τα άρθρα έχοντας υπόψη της την τοποθέτηση, άποψη ή γνώμη η οποία εκφράστηκε επί του θέματος μέσω των εντύπων (Μπαμπινιώτης, 2002).

3.3 Ερευνητικά Ερωτήματα & Μεθοδολογία

Προκειμένου να υπάρξει κάλυψη και των δύο πλευρών του πολιτικού φάσματος επιλέχθηκαν δύο εφημερίδες εθνικής εμβέλειας από τον χώρο των ανεξάρτητων κυρίαρχων μέσων ενημέρωσης (mainstream independent media) που εκφράζουν αντίθετους ιδεολογικούς χώρους και κατέχουν δεσπόζουσα θέση στον τομέα της ενημέρωσης και, επομένως, της επιρροής που ασκεί η κάθε μία στο χώρο της. Συγκεκριμένα, επιλέχθηκαν η «Καθημερινή» (εφεξής ΚΑΘ), από τον χώρο της

συντηρητικής δεξιάς, και η «Εφημερίδα των Συντακτών» (εφεξής ΕΦΣΥΝ) από τον χώρο της προοδευτικής αριστεράς. Είναι οι δύο αντιπροσωπευτικότερες εφημερίδες, οι οποίες εκφράζουν μεν τους πολιτικούς χώρους στους οποίους εντάσσονται, ωστόσο εκπροσωπούν τη λεγόμενη σοβαρή δημοσιογραφία, καθώς αποφεύγουν τις ακρότητες και ακολουθούν τους βασικούς κανόνες της δημοσιογραφικής δεοντολογίας. Σε κάθε περίπτωση, δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως κομματικά έντυπα.

Η μελέτη του θεωρητικού πλαισίου μέσα στο οποίο κινείται η έρευνά μας σε συνδυασμό με τον επιδιωκόμενο σκοπό διαμόρφωσαν τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα καθώς και τις σχετικές ερευνητικές υποθέσεις:

E1: Επηρεάζει η ιδεολογική τοποθέτηση της εφημερίδας τον τρόπο που παρουσιάζει την ΕΕ (θετικά ή αρνητικά);

Υ1: Με βάση την εμπειρία μας στη διαχείριση άλλων εθνικών πολιτικών ζητημάτων θεωρούμε ότι η ΚΑΘ θα εκφράζει φιλοευρωπαϊκές θέσεις, διότι στη συγκεκριμένη χρονική συγκυρία η αριστερή κυβέρνηση συγκρούεται με τους ευρωπαϊκούς θεσμούς. Αντίθετα η ΕΦΣΥΝ θα πρέπει να προσδίδει στους ευρωπαϊκούς θεσμούς αρνητικό πρόσημο, εξαιτίας της πίεσης που ασκούν στην αριστερή κυβέρνηση.

E2: Κατά την κρίσιμη περίοδο του δημοψηφίσματος δόθηκε η δυνατότητα σε Ευρωπαίους πολιτικούς και στους εκπροσώπους των ευρωπαϊκών θεσμών να επικοινωνήσουν τις απόψεις τους στο ελληνικό κοινό;

Υ2: Αναμένουμε την ΚΑΘ να δίνει περισσότερο τον λόγο σε εκπροσώπους των θεσμών, προκειμένου να καταθέσουν τις απόψεις τους σε σχέση με το αδιέξοδο στο οποίο οδηγήθηκαν οι διαπραγματεύσεις, ενώ η ΕΦΣΥΝ να δίνει λιγότερο χώρο στην «αντίπαλη» πλευρά της ελληνικής κυβέρνησης.

E3: Ως προς το είδος των συναισθημάτων που προσπάθησαν οι δύο εφημερίδες να προκαλέσουν στο κοινό, προκειμένου να επικοινωνήσουν τις απόψεις τους, κυριάρχησε η επίκληση της ελπίδας ή του φόβου στη σχέση Ελλάδας και Ευρωπαϊκής Ένωσης;

Υ3: Δεδομένης της φιλικής στάσης της ΕΦΣΥΝ προς την κυβέρνηση που μόλις πριν 5 μήνες είχε αναλάβει τη διακυβέρνηση της χώρας, αναμένουμε να έχει μια πιο αισιόδοξη στάση σχετικά με τη σχέση Ελλάδας και ΕΕ, αντίθετα με την ΚΑΘ, η οποία αναμένουμε

να προσπαθεί να σπείρει το φόβο των πολιτών για μια ενδεχόμενη σύγκρουση της Ελλάδας με την ΕΕ.

E4. Σε ποιο βαθμό από τα ευρήματα της έρευνας προκύπτει ότι ο ελληνικός τύπος συντελεί στη δημιουργία ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας;

Υ4: Αναμένουμε ότι με αφορμή τις κρίσιμες για τη χώρα εξελίξεις (διαπραγμάτευση για χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας, δημοψήφισμα, κίνδυνος έξοδος από το ευρώ, capital controls κ.λπ.) θα ενισχυθεί ο επικοινωνιακός διάλογος γύρω από το ρόλο και το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αυτός ο διάλογος θα ενισχύσει μέσω του τύπου τη δημιουργία ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας στην Ελλάδα.

Για την επίτευξη του σκοπού της έρευνας επιλέχθηκε η μέθοδος της ανάλυσης περιεχομένου, η οποία μετατρέπει δευτερογενές υλικό ποιοτικής φύσεως, σε μορφή ποσοτικών δεδομένων. Η ανάλυση περιεχομένου θεωρείται το καταλληλότερο εργαλείο για να αναλυθεί ο επικοινωνιακός λόγος, τόσο ο προφορικός, όσο και ο γραπτός. Κύριος εκπρόσωπος της συγκεκριμένης μεθοδολογίας θεωρείται ο B. B. Berelson, ο οποίος το 1952 μέσω του έργου του «Content Analysis in Communication Research» επισημαίνει ότι, η ανάλυση περιεχομένου αποτελεί μία ερευνητική τεχνική, η οποία επιτρέπει την αντικειμενική, τη συστηματική και την ποσοτική περιγραφή του φανερού, έκδηλου περιεχομένου της επικοινωνίας (Κόλλιας, 2014).

Η ιδέα για την ανάπτυξη της συγκεκριμένης μεθοδολογίας είχε ως έναυσμα την εξεύρεση ενός εργαλείου τεχνικής φύσεως το οποίο θα επέτρεπε στον ερευνητή να αναγνώσει πληθώρα επικοινωνιακών κειμένων, τα οποία είχαν δημοσιευθεί στις εφημερίδες, επιτρέποντας του τη συστηματική έρευνα και τη δυνατότητα εξαγωγής στατιστικών δεδομένων, τα οποία είτε θα επιβεβαίωναν, είτε θα απέρριπταν τις ερευνητικές υποθέσεις (Alonso, S., Volkens, A., & Gomez, 2012). Ειδικότερα, από το 1950 και έπειτα η ανάλυση περιεχομένου κατηγοριοποιήθηκε σε ποσοτική ανάλυση περιεχομένου και ποιοτική ή μικτή, εφόσον υπήρχε η δυνατότητα ποσοτικοποίησης των ποιοτικών δεδομένων. Η προαναφερόμενη διαδικασία, μάλιστα, έγινε ακόμη ευκολότερη μέσω της χρήσης της τεχνολογίας και εφαρμογής λογισμικών συστημάτων (Alonso, Volkens & Gomez, 2012).

Η συγκεκριμένη ανάλυση περιεχομένου, ως προς τη μεθοδολογία της, βασίζεται στην πραγματοποίηση τριών βασικών σταδίων. Πιο συγκεκριμένα, περιλαμβάνει το στάδιο της δειγματοληψίας, όπου η ερευνήτρια όρισε την πληθώρα των ερευνητικών της υποκειμένων, ώστε να δημιουργηθεί ένα αντιπροσωπευτικό στατιστικό δείγμα ως προς το σύνολο των υποκειμένων (Κυριαζή, 1999).

Το δεύτερο στάδιο αφορά στην επιλογή της μονάδας ανάλυσης. Σε αυτό το στάδιο ορίζονται οι μονάδες, σύμφωνα με τις οποίες θα αναλυθούν τα ερευνητικά υποκείμενα και εν συνεχεία θα κωδικοποιηθούν. Ως μονάδα ανάλυσης μπορεί να θεωρηθεί μία λέξη ένα σύμβολο, μία πρόταση, τμήμα αυτής καθώς επίσης και μία παράγραφος ή ακόμη και ένα ολόκληρο άρθρο στην προκειμένη περίπτωση. Γενικότερα δεν υπάρχει ένας προκαθορισμένος κανόνας ο οποίος θα προσδιορίζει ποια μονάδα ανάλυσης θα χρησιμοποιείται ανά περίπτωση. Αντιθέτως η παραπάνω επιλογή εναπόκειται στην ερευνητή αλλά και στο ερευνητικό υποκείμενο και τις ερευνητικές υποθέσεις (Κυριαζή, 1999).

Τέλος, το τρίτο στάδιο αφορά στην κωδικοποίηση και συγκεκριμένα στον συσχετισμό των επιλεγμένων μονάδων ανάλυσης με τα νοήματα και τις σημασίες. Αναλόγως των νοημάτων που αυτές φέρουν, κατηγοριοποιούνται και ταξινομούνται από τον ερευνητή, έτσι ώστε να αναφέρονται νοηματικά σε μία συγκεκριμένη ομάδα ανάλυσης. Στη συνέχεια το τελικό στάδιο της κωδικοποίησης είναι να ποσοτικοποιηθούν τα δεδομένα (Alonso, Volkens & Gomez, 2012).

Επειδή τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν παραπάνω είναι σύνθετα και απαιτούν τη διερεύνηση αξιών, στάσεων ή απόψεων, ως μονάδα καταγραφής επιλέχθηκε ο τίτλος, καθώς και ολόκληρο το σχετικό κείμενο που βρίσκεται στο πρωτοσέλιδο της εφημερίδας. (Κυριαζή, 1999).

Ειδικότερα, ως προς την επιλογή των τίτλων πρέπει να επισημανθεί ότι δεν υπήρξε δειγματοληψία των τίτλων, αφού συμπεριλήφθηκαν όλοι όσοι αναφέρονταν στο υπό μελέτη θέμα και είχαν δημοσιευτεί τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο από τα δύο έντυπα που εξετάζονται.

Αυτή η μονάδα καταγραφής προτιμήθηκε μετά από πειραματικές προσπάθειες που αρχικά περιελάμβαναν το σύνολο των σελίδων μιας εφημερίδας για ταξινόμηση των ποσοτικών χαρακτηριστικών των άρθρων που πληρούσαν τις προϋποθέσεις. Ο περιορισμός στα

πρωτοσέλιδα έγκειται στο γεγονός ότι αυτά δίνουν το στίγμα και τη στάση της εφημερίδας με τον πλέον χαρακτηριστικό τρόπο και επηρεάζουν ή έστω αγγίζουν πολύ μεγαλύτερο μέρος της κοινής γνώμης, καθώς οι εφημερίδες προβάλλονται καθημερινά στα περίπτερα της κάθε γειτονιάς, και με τον τρόπο αυτό είναι προσβάσιμες σε πλήθος ανθρώπων μεγαλύτερο από τους αναγνώστες της. Επίσης, τα πρωτοσέλιδα εφημερίδων παρουσιάζονται και στα τηλεοπτικά μέσα, όπως για παράδειγμα στις πρωινές ενημερωτικές εκπομπές, αλλά και σε διαδικτυακούς τόπους (πχ. frontpages.gr).

Από τη μελέτη των επιλεγμένων άρθρων καταγράφονται συγκεκριμένα δεδομένα που προκύπτουν από ποιοτική ανάλυσή του. Σε αυτά τα κωδικοποιημένα δεδομένα (στην πλειονότητά τους αριθμητικά) μετά την συμπλήρωση όλων των στοιχείων ακολουθεί στατιστική επεξεργασία και ποσοτική ανάλυση. Επομένως, στην παρούσα έρευνα δεν χρησιμοποιούμε πρωτογενή ποσοτική ανάλυση, αλλά ποιοτική ανάλυση περιεχομένου, την οποία ποσοτικοποιούμε, με βάση την ανάλυση των παραμέτρων στο πρόγραμμα Microsoft Excel.

Η περίοδος μελέτης είναι τα χρονικά διάστημα από τις 02/06/2015 έως και τις 18/07/2015. Ως ημερομηνία έναρξης επελέγη η πρώτη ημερομηνία του Ιουνίου 2015, κατά την οποία και οι δύο εφημερίδες δημοσίευσαν φύλλο. Ως καταληκτική ημερομηνία επελέγη η τελευταία ημέρα της δεύτερης εβδομάδας μετά το δημοψήφισμα, κατά την οποία σημειώθηκε επιστροφή σε μια σχετική κανονικότητα στη ροή των ειδήσεων αλλά και των εξελίξεων γύρω από το ελληνικό δημοψήφισμα. Συνολικά, μελετήθηκαν 309 δημοσιεύματα, 118 από την ΕΦΣΥΝ και 191 από την ΚΑΘ. Το χρονικό διάστημα αναφοράς αναλύθηκε περαιτέρω σε 3 επιμέρους χρονικά διαστήματα που παρουσίαζαν το καθένα από αυτά τις δικές τους ιδιαιτερότητες. Το πρώτο χρονικό διάστημα είναι από τις 2/6/2015 έως και την ανακοίνωση της διεξαγωγής του δημοψηφίσματος από τον Πρωθυπουργό στις 27/6/2015. Σε αυτό το χρονικό διάστημα παρακολουθούμε τις δραματικές εξελίξεις της διαπραγμάτευσης μεταξύ Ελληνικής Κυβέρνησης και Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη χρηματοδότηση της Ελληνικής οικονομίας και τη στάση που έλαβαν οι δύο εφημερίδες απέναντι στους ευρωπαϊκούς Θεσμούς. Η επόμενη χρονική περίοδος είναι από την επόμενη μέρα της ανακοίνωσης του δημοψηφίσματος (28/6/2015) μέχρι και την διεξαγωγή του στις 5/7/2015. Το τρίτο χρονικό διάστημα είναι από την επόμενη μέρα του δημοψηφίσματος (6/7/2015) έως και στις 18/7/2015.

Μελετήθηκαν πρωτοσέλιδα άρθρα που είχαν σχέση με ευρωπαϊκά θέματα ή ειδήσεις που αφορούσαν σε άλλα κράτη – μέλη της ΕΕ, με τις διαπραγματεύσεις της Ελληνικής κυβέρνησης με τους δανειστές της, με το μνημόνιο, με το δημοψήφισμα και με την σχέση της χώρας μας με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα στοιχεία που καταγράφηκαν για κάθε άρθρο που επιλέχθηκε είναι:

1. Ημερομηνία δημοσίευσης
2. Τίτλος άρθρου
3. Κύριος τίτλος στο πρωτοσέλιδο ή όχι – δηλώνει τη βαρύτητα που του δίνει η ομάδα έκδοσης – σύνταξης.
4. Πηγή πληροφορίας (δημοσιογράφος, συνέντευξη/δήλωση Έλληνα, συνέντευξη/δήλωση ξένου)
5. Διάθεση του άρθρου απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση (πολύ αρνητική, αρνητική, ουδέτερη, θετική, πολύ θετική)
6. Η επίκληση συναισθήματος ελπίδας, φόβου ή τίποτα από τα δύο
7. Συντελεί στη δημιουργία ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας;

Όλα τα παραπάνω στοιχεία καταγράφηκαν σε αρχείο Microsoft Excel 2007 με το οποίο ήταν δυνατό να γίνει η ποσοτική ανάλυση των δεδομένων. Δημιουργήθηκαν 3 φύλλα εργασίας, ένα για την ΕΦΣΥΝ, ένα για την ΚΑΘ και ένα για την στατιστική ανάλυση των δεδομένων.

1. Στην πρώτη στήλη (Α) καταχωρείται ο αύξων αριθμός του άρθρου.
2. Στη δεύτερη στήλη (Β) καταχωρείται η ημερομηνία του άρθρου.
3. Στην τρίτη στήλη (C) καταχωρείται ο τίτλος του άρθρου.
4. Στην τέταρτη στήλη (D) καταχωρείται ΝΑΙ αν το άρθρο αποτελεί τον κύριο τίτλο και ΟΧΙ αν δεν αποτελεί κύριο τίτλο.
5. Στην πέμπτη στήλη (Ε) καταγράφεται η πηγή του δημοσιεύματος. Αν πρόκειται για απόψεις του δημοσιογράφου χωρίς να προκύπτουν από δηλώσεις πολιτικού παράγοντα καταχωρείται η τιμή 1. Αν το άρθρο αναφέρει δηλώσεις ή απόψεις Έλληνα πολιτικού ή θεσμικού παράγοντα καταχωρείται η τιμή 2 και αν αναφέρει δηλώσεις ή απόψεις Ευρωπαίου ή γενικότερα ξένου θεσμικού παράγοντα καταχωρείται η τιμή 3.

6. Στην έκτη στήλη (F) καταγράφεται η διάθεση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τους θεσμούς. Για πολύ θετική καταχωρείται η τιμή 2, για θετική η τιμή 1, για ουδέτερη η τιμή 0, για αρνητική η τιμή -1 και για πολύ αρνητική η τιμή -2. Ασφαλώς, για την κατάταξη του κάθε άρθρου σε μία από τις πέντε παραπάνω κατηγορίες δεν υπάρχει μαθηματικός/αντικειμενικός κανόνας, δεδομένου ότι υπεισέρχεται κάποιος βαθμός υποκειμενικότητας. Οι ακραίες τιμές 2 και -2 ήταν σχετικά πιο εύκολες να κατηγοριοποιηθούν. Άρθρα που ανοικτά υποστηρίζουν το ΝΑΙ στο δημοψήφισμα, που καταγράφουν δηλώσεις παραγόντων υπέρ της παραμονής της Ελλάδας στην Ευρωζώνη ή στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ή ακόμα και άρθρα που παρουσιάζουν καταστροφολογικά σενάρια σε περίπτωση του ΟΧΙ στο δημοψήφισμα ή της κατάρρευσης των διαπραγματεύσεων λαμβάνουν τιμή 2. Στο άλλο άκρο, άρθρα που στηλιτεύουν την σκληρή και εμμονική στάση των δανειστών απέναντι στα δίκαια αιτήματα της Ελληνικής κυβέρνησης για χαλάρωση των όρων δανεισμού, άρθρα που καταγγέλλουν τις παρεμβάσεις των ξένων πολιτικών και οικονομικών παραγόντων στο δημοψήφισμα, όπως και άρθρα που ανοικτά στηρίζουν το ΟΧΙ κατηγοριοποιούνται με -2. Με τιμές 1 και -1 κατηγοριοποιούνται άρθρα που δείχνουν μεν κατεύθυνση υπέρ ή κατά της Ευρώπης αλλά με πιο ήπιο τρόπο και δεν ανήκουν στις παραπάνω ξεκάθαρα πιο ακραίες περιπτώσεις. Τα άρθρα που λαμβάνουν τιμή 0 είναι εκείνα που δεν παίρνουν θέση υπέρ ή κατά της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Θεσμών.

7. Στην έβδομη στήλη (G) καταγράφεται το συναίσθημα που εκφράζει το άρθρο σε σχέση με τους Ευρωπαϊκούς θεσμούς. Η επίκληση στην ελπίδα για το μέλλον δηλώνεται με την τιμή 1, η επίκληση στον φόβο με την τιμή -1 και αν δεν εκφράζεται κανένα από τα δύο συναισθήματα καταχωρείται η τιμή 0.

8. Τέλος, στην όγδοη στήλη (H) αντιμετωπίζεται το ζήτημα της Ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας. Αν το άρθρο συντελεί στη δημιουργία Ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας καταχωρίζεται η τιμή V (Vertical) για κάθετη σχέση (από τους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς την Ελλάδα και αντίστροφα) και η τιμή H (Horizontal) για οριζόντια σχέση (από τα άλλα κράτη μέλη προς την Ελλάδα και αντίστροφα), ενώ αν το άρθρο δεν συντελεί στη δημιουργία Ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας δεν καταχωρείται τιμή.

Στο Παράρτημα Α καταγράφονται όλα τα άρθρα που πληρούσαν τα κριτήρια της μελέτης και αξιολογήθηκαν με βάση την παραπάνω μεθοδολογία.

3.4 Στατιστική επεξεργασία των στοιχείων

3.4.1 Πηγή Δημοσιεύματος

Για όλο το χρονικό διάστημα καταγράφηκαν πόσα άρθρα είχαν ως πηγή τον δημοσιογράφο που συνέταξε το άρθρο, πόσα άρθρα περιείχαν δηλώσεις Έλληνα παράγοντα και πόσα άρθρα περιείχαν δηλώσεις ξένου παράγοντα για τις 2 εφημερίδες κάθε μία ξεχωριστά και συνολικά και για τις δύο μαζί. Για την αυτόματη καταμέτρησή τους χρησιμοποιήθηκε η συνάρτηση του Excel COUNTIF με παραμέτρους τις τιμές 1, 2 και 3. Επειδή τα άρθρα που πληρούσαν τις προϋποθέσεις ήταν πολύ περισσότερα στην ΚΑΘ από ότι στην ΕΦΣΥΝ (191 έναντι 118) και προκειμένου να αποτελέσματα να είναι συγκρίσιμα έγινε κανονικοποίηση στην εκατοστιαία κλίμακα (ποσοστό %) και για τις 3 στήλες δεδομένων. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται τόσο σε αριθμητική μορφή (πίνακες δεδομένων) όσο και σε γραφική (γραφήματα πίτας). Για το συνολικό χρονικό διάστημα παρουσιάζονται 3 πίνακες, ένας για την ΕΦΣΥΝ, ένας για την ΚΑΘ και ένας για το σύνολο των άρθρων και των δύο εφημερίδων. Σε κάθε πίνακα καταγράφεται τόσο ο αριθμός των άρθρων που έχουν τιμές 1, 2 ή 3, όσο και το % ποσοστό τους στο σύνολο των άρθρων. Κάθε τέτοιος πίνακας παράγει ένα γράφημα πίτας με το ποσοστό της κάθε κατηγορίας στο σύνολο των άρθρων ώστε να μπορεί να γίνει σύγκριση με άλλη εφημερίδα.

3.4.2 Διάθεση απέναντι στους ευρωπαϊκούς θεσμούς

Για τα 3 χρονικά διαστήματα (2/6-27/6/15, 28/6-5/7/15, 6/7-18/7/15) και για το συνολικό (2/6-18/7/15), για τις 2 εφημερίδες κάθε μία ξεχωριστά και συνολικά και για τις δύο μαζί, καταγράφεται ο αριθμός των άρθρων που έχουν πολύ θετική διάθεση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση (τιμή 2), θετική (τιμή 1), ουδέτερη (τιμή 0), αρνητική (τιμή -1) και πολύ αρνητική (τιμή -2). Για την αυτόματη καταμέτρησή τους χρησιμοποιήθηκε η συνάρτηση του Excel COUNTIF με παραμέτρους τις τιμές 2, 1, 0, -1 και -2. Επειδή τα άρθρα που πληρούσαν τις προϋποθέσεις ήταν πολύ περισσότερα στην ΚΑΘ από ότι στην ΕΦΣΥΝ (191 έναντι 118) και προκειμένου να αποτελέσματα να είναι συγκρίσιμα μεταξύ των δύο εφημερίδων, έγινε κανονικοποίηση στην εκατοστιαία κλίμακα (ποσοστό %) για τις 3 στήλες δεδομένων, στα 3 χρονικά διαστήματα και στο συνολικό. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται τόσο σε αριθμητική μορφή (πίνακες δεδομένων) όσο και σε γραφική (γραφική παράσταση στηλών). Κάθε ένας πίνακας παράγει δύο γραφήματα, ένα με τον

ακριβή αριθμό των άρθρων που αντιστοιχούν σε μια κατηγορία και ένα με τα ποσοστά ώστε να μπορεί να γίνει σύγκριση με άλλη εφημερίδα ή/και άλλα χρονικά διαστήματα.

Επειδή, προκειμένου να εξάγουμε ποιοτικά συμπεράσματα, είναι πολύ σημαντικό να μπορέσουμε να ποσοτικοποιήσουμε την τάση που εκφράζεται, για τις 3 στήλες δεδομένων, στα 3 χρονικά διαστήματα και στο συνολικό δημιουργήσαμε μια εξίσωση που εκφράζει με ποσοτικό τρόπο τον παραπάνω προβληματισμό. Θεωρώντας ότι η θετική και η αρνητική στάση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλληλοεξουδετερώνονται, με την εξίσωση αυτή μπορούμε να υπολογίσουμε αλγεβρικά τη συνολική στάση της εφημερίδας για το χρονικό διάστημα που μελετάμε. Η εξίσωση είναι η εξής:

$$\Sigma\tau = [A2*(2) + A1*(1) + A0*(0) + A-1*(-1) + A-2*(-2)] / \Delta, \text{ (εξίσωση 1) όπου:}$$

Στ: η τιμή που καταγράφει τη στάση που εκφράζει η εφημερίδα προς την ΕΕ το χρονικό διάστημα μελέτης

A2: ο αριθμός των πολύ θετικών δημοσιευμάτων (με τιμή 2)

A1: ο αριθμός των θετικών δημοσιευμάτων (με τιμή 1)

A0: ο αριθμός των ουδέτερων δημοσιευμάτων (με τιμή 0)

A-1: ο αριθμός των αρνητικών δημοσιευμάτων (με τιμή -1)

A-2: ο αριθμός των πολύ αρνητικών δημοσιευμάτων (με τιμή -2)

Δ: ο συνολικός αριθμός των δημοσιευμάτων του πίνακα που εξετάζουμε

Η διαίρεση με το Δ ήταν απαραίτητη προκειμένου τα αποτελέσματα να είναι συγκρίσιμα, δεδομένου ότι η ΚΑΘ είχε πολύ περισσότερα δημοσιεύματα από την ΕΦΣΥΝ. Με βάση τα παραπάνω και προκειμένου να είναι γρήγορα αντιληπτή η φυσική σημασία της τιμής που δώσει η εφαρμογή της παραπάνω εξίσωσης διευκρινίζεται ότι αυτή μπορεί τιμές από 2 έως -2. Η τιμή -2 αντιστοιχεί στην περίπτωση που όλα τα άρθρα είναι πολύ αρνητικά απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η τιμή 2 αν όλα τα άρθρα είναι πολύ αρνητικά, ανεξάρτητα του συνολικού αριθμού τους.

3.4.3 Επίκληση συναισθήματος

Για τα 3 χρονικά διαστήματα (2/6-27/6/15, 28/6-5/7/15, 6/7-18/7/15) και για το συνολικό (2/6-18/7/15), για τις 2 εφημερίδες κάθε μία ξεχωριστά και συνολικά και για τις δύο μαζί,

καταγράφεται ο αριθμός των άρθρων που εμπνέουν την ελπίδα (τιμή 1), το φόβο (τιμή -1) ή δεν εμπνέουν κανένα από αυτά τα συναισθήματα (τιμή 0). Για την αυτόματη καταμέτρησή τους χρησιμοποιήθηκε η συνάρτηση του Excel COUNTIF με παραμέτρους τις τιμές 1, 0 και -1. Επειδή τα άρθρα που πληρούσαν τις προϋποθέσεις ήταν πολύ περισσότερα στην ΚΑΘ από ότι στην ΕΦΣΥΝ (191 έναντι 118) και προκειμένου να αποτελέσματα να είναι συγκρίσιμα, έγινε κανονικοποίηση στην εκατοστιαία κλίμακα (ποσοστό %) για τις 3 στήλες δεδομένων, στα 3 χρονικά διαστήματα και στο συνολικό. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται τόσο σε αριθμητική μορφή (πίνακες δεδομένων) όσο και σε γραφική (γραφική παράσταση στηλών). Κάθε ένας πίνακας παράγει δύο γραφήματα, ένα με τον ακριβή αριθμό των άρθρων που αντιστοιχούν σε μια κατηγορία και ένα με τα ποσοστά ώστε να μπορεί να γίνει σύγκριση με άλλη εφημερίδα ή/και άλλα χρονικά διαστήματα.

Επειδή, προκειμένου να εξάγουμε ποιοτικά συμπεράσματα, είναι πολύ σημαντικό να μπορέσουμε να ποσοτικοποιήσουμε το συναίσθημα που εκφράζεται, για τις 3 στήλες δεδομένων, στα 3 χρονικά διαστήματα και στο συνολικό, δημιουργήσαμε μια εξίσωση που εκφράζει με ποσοτικό τρόπο το συναίσθημα που προκαλείται. Θεωρώντας ότι η ελπίδα και ο φόβος, στην περίπτωση που μελετάμε, εκφράζουν ακριβώς αντίθετα συναισθήματα, τα οποία οδηγούν και σε αντίθετες κατευθύνσεις σε σχέση με το δημοψήφισμα και την στάση των Ελλήνων πολιτών απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση και επομένως αλληλοεξουδετερώνονται, η παρακάτω εξίσωση αποδίδει ακριβώς αυτή την στάση της εφημερίδας:

$\Sigma\nu = (E - \Phi) / \Delta$, (εξίσωση 2) όπου:

$\Sigma\nu$: η τιμή του συναισθήματος που εκφράζει η εφημερίδα προς την ΕΕ το χρονικό διάστημα μελέτης

E : ο αριθμός των δημοσιευμάτων που εκφράζουν ελπίδα (με τιμή 1)

Φ : ο αριθμός των δημοσιευμάτων που εκφράζουν φόβο (με τιμή -1)

Δ : ο αριθμός των δημοσιευμάτων

Η διαίρεση με το Δ ήταν απαραίτητη προκειμένου τα αποτελέσματα να είναι συγκρίσιμα, δεδομένου ότι η ΚΑΘ είχε πολύ περισσότερα δημοσιεύματα από την ΕΦΣΥΝ. Με βάση τα παραπάνω και προκειμένου να είναι γρήγορα αντιληπτή η φυσική σημασία της τιμής

που δώσει η εφαρμογή της παραπάνω εξίσωσης διευκρινίζεται ότι αυτή μπορεί τιμές από 1 έως -1. Η τιμή -1 αντιστοιχεί στην περίπτωση που όλα τα άρθρα αποπνέουν τον φόβο για τις εξελίξεις που αναμένονται και η τιμή 1 αν όλα τα άρθρα δημιουργούν ελπίδα για το μέλλον, ανεξάρτητα του συνολικού αριθμού τους.

3.4.4 Ευρωπαϊκή Δημόσια Σφαίρα

Για το συνολικό χρονικό διάστημα (2/6-18/7/15), για τις 2 εφημερίδες κάθε μία ξεχωριστά και συνολικά και για τις δύο μαζί, καταγράφεται ο αριθμός των άρθρων που συντελούν στη δημιουργία Ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας με κάθετη σχέση (τιμή V), με οριζόντια σχέση (τιμή H) και ο αριθμός των άρθρων που δεν συντελούν στη δημιουργία Ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας (χωρίς τιμή). Για την αυτόματη καταμέτρησή τους χρησιμοποιήθηκε η συνάρτηση του Excel COUNTIF με παραμέτρους τις τιμές V, H και 0. Επειδή τα άρθρα που πληρούσαν τις προϋποθέσεις ήταν πολύ περισσότερα στην ΚΑΘ από ότι στην ΕΦΣΥΝ (191 έναντι 118) και προκειμένου να αποτελέσματα να είναι συγκρίσιμα έγινε κανονικοποίηση στην εκατοστιαία κλίμακα (ποσοστό %) για τις 3 στήλες δεδομένων, στο συνολικό χρονικό διάστημα. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται τόσο σε αριθμητική μορφή (πίνακας δεδομένων) όσο και σε γραφική (γραφική παράσταση στηλών).

4. Κεφάλαιο 4^ο Αποτελέσματα στατιστικής ανάλυσης

4.1 Δεδομένα της Έρευνας

Εκκινώντας τη συζήτηση των αποτελεσμάτων με ένα γενικό σχόλιο, το πρώτο που πρέπει να τονιστεί είναι το σύνολο των άρθρων που μελετήθηκε για το χρονικό διάστημα του 1,5 μηνός όπου και στην ουσία αποτελεί την περίοδο ενός μήνα πριν και 2 εβδομάδες μετά τη διενέργεια του δημοψηφίσματος του 2015. Συγκεκριμένα, τα πρωτοσέλιδα άρθρα που πληρούν τις προϋποθέσεις και συμπεριλήφθηκαν στην παρούσα έρευνα αριθμούν τα 191 για την εφημερίδα Καθημερινή και τα 118 για την «Εφημερίδα των Συντακτών». Λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό των άρθρων, παρατηρούμε ότι οι αναφορές της ΚΑΘ είναι πολύ περισσότερες σε σχέση με αυτές της ΕΦΣΥΝ (191 έναντι 118). Αυτό από μόνο του αποδεικνύει την προσπάθεια της πρώτης εφημερίδας, η οποία ανήκει στο στρατόπεδο της αντιπολίτευσης, να πείσει την κοινή γνώμη για τις θέσεις της, οι οποίες έρχονται σε σύγκρουση με τις κυβερνητικές πολιτικές επιλογές, μέσα από την παράθεση πληροφοριών. Σε αυτή της λοιπόν την προσπάθεια η ΚΑΘ, επικεντρώνεται στο θέμα του δημοψηφίσματος και παραθέτει όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες μέσα από πληθώρα άρθρων.

Τα ζητήματα που διαπραγματεύεται η έρευνά μας, όπως αναφέρονται αναλυτικά στο προηγούμενο κεφάλαιο είναι Α) η πηγή του δημοσιεύματος, Β) η στάση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Γ) η επίκληση συναισθήματος και Δ) η Ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα. Για κάθε ένα από τα παραπάνω μελετώμενα ζητήματα ακολουθεί παρακάτω παρουσίαση των αποτελεσμάτων και ανάλυσή τους.

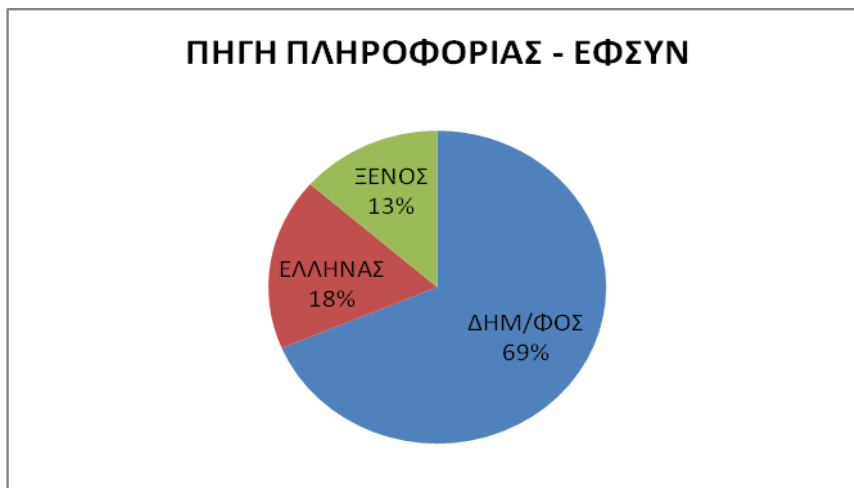
4.2 Πηγή Δημοσιεύματος

Στον πίνακα 1 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του συνόλου που έχουν ως πηγή τον δημοσιογράφο, ή στηρίζονται σε δηλώσεις Έλληνα ή ξένου παράγοντα στην ΕΦΣΥΝ. Στο Γράφημα 1 παριστάνεται το ποσοστό σε μορφή πίτας.

Πίνακας 1: ΕΦΣΥΝ πηγή πληροφορίας		
ΠΗΓΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ	αρ. άρθρων	Ποσοστό
ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ	81	68,64%

ΕΛΛΗΝΑΣ	21	17,80%
ΞΕΝΟΣ	16	13,56%
ΣΥΝΟΛΟ	118	100,00%

Πίνακας 1 ΕΦΣΥΝ πηγή πληροφορίας

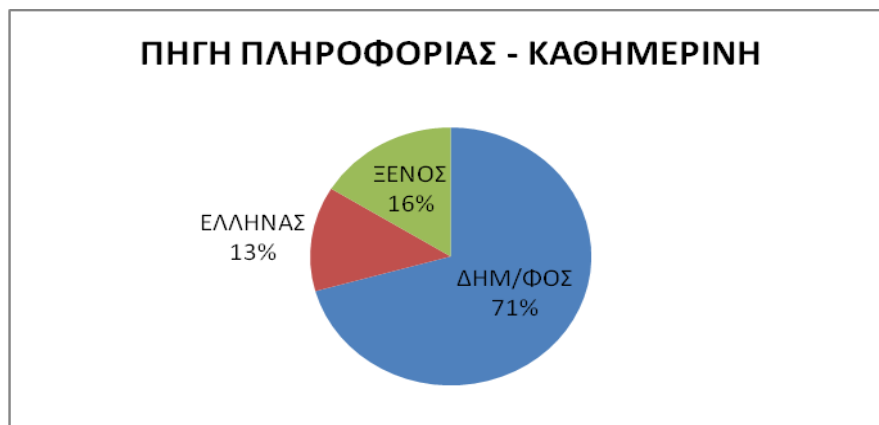

Γράφημα 1: Πηγή πληροφορίας ΕΦΣΥΝ

Στον πίνακα 2 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του συνόλου που έχουν ως πηγή τον δημοσιογράφο, ή στηρίζονται σε δηλώσεις Έλληνα ή ξένου παράγοντα στην ΚΑΘ. Στο Γράφημα 1 παριστάνεται το ποσοστό σε μορφή πίτας.

Πίνακας 2: ΚΑΘ πηγή πληροφορίας		
ΠΗΓΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ	αρ. άρθρων	Ποσοστό
ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ	135	70,68%
ΕΛΛΗΝΑΣ	25	13,09%
ΞΕΝΟΣ	31	16,23%
ΣΥΝΟΛΟ	191	100,00%

Πίνακας 2 ΚΑΘ πηγή πληροφορίας

Γράφημα 2 : Πηγή πληροφορίας ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Στον πίνακα 3 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του συνόλου που έχουν ως πηγή τον δημοσιογράφο, ή στηρίζονται σε δηλώσεις Έλληνα ή ξένου παράγοντα και στις δύο εφημερίδες. Στο Γράφημα 3 παριστάνεται το ποσοστό σε μορφή πίτας.

Πίνακας 3: Πηγή πληροφoρίας		
ΠΗΓΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ	αρ. άρθρων	ποσοστό
ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ	216	69,90%
ΕΛΛΗΝΑΣ	46	14,89%
ΞΕΝΟΣ	47	15,21%
ΣΥΝΟΛΟ	309	100,00%

Πίνακας 3 Πηγή Πληροφoρίας

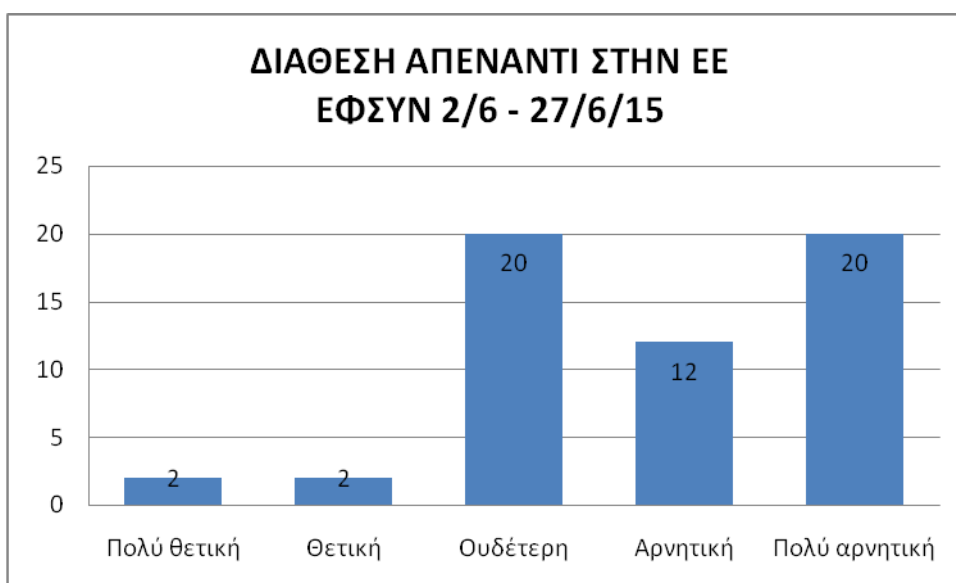
Γράφημα 3: Πηγή πληροφoρίας ΕΦΣΥΝ & ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

4.3 Στάση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση

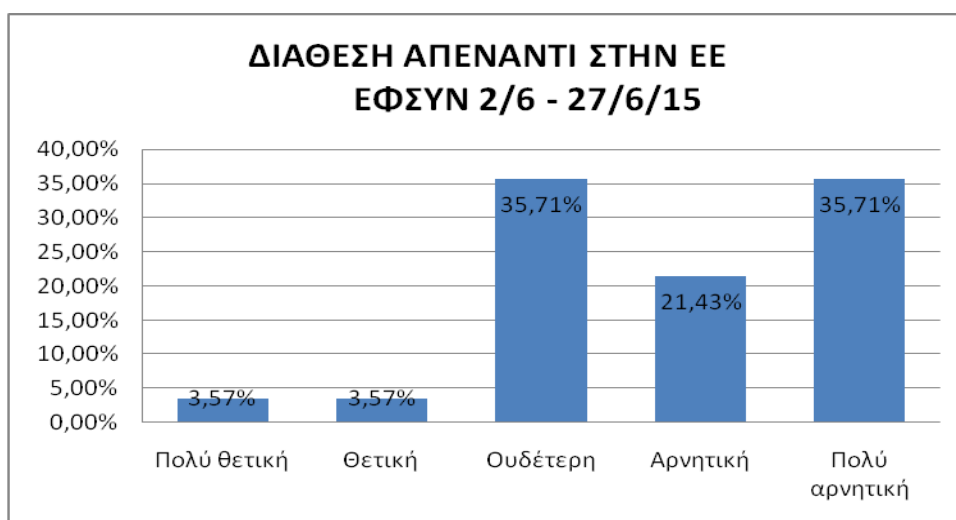
Στον πίνακα 4 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου της ΕΦΣΥΝ, για το χρονικό διάστημα 2/6-27/6/15, κατηγοριοποιημένα ανά διάθεση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση (πολύ θετική, θετική, ουδέτερη, αρνητική, πολύ αρνητική). Στα Γραφήματα 4Α και 4Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 4: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 2/6 - 27/6/15		
ΔΙΑΘΕΣΗ	αρ. άρθρων	ποσοστό
Πολύ θετική	2	3,57%
Θετική	2	3,57%
Ουδέτερη	20	35,71%
Αρνητική	12	21,43%
Πολύ αρνητική	20	35,71%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	56	100,00%

Πίνακας 4 Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 2/6 - 27/6/15

Γράφημα 4Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 2/6 - 27/6/15 (αριθμός άρθρων)

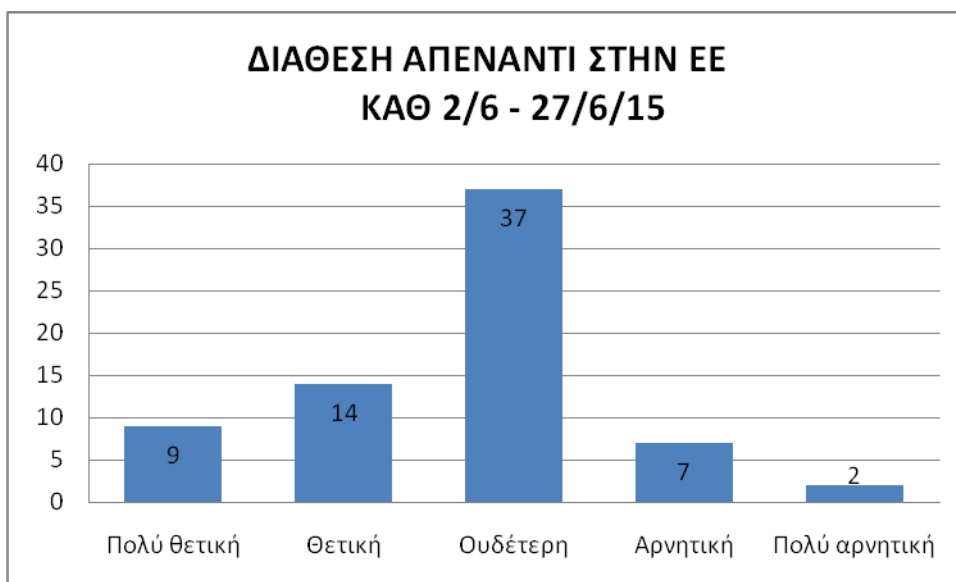
Γράφημα 4Β: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 2/6 - 27/6/15 (ποσοστά)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (1)²⁰ στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή στάσης προς την ΕΕ $\Sigma\tau=-0,82$.

Στον πίνακα 5 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου της ΚΑΘ, για το χρονικό διάστημα 2/6-27/6/15, κατηγοριοποιημένα ανά διάθεση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση (πολύ θετική, θετική, ουδέτερη, αρνητική, πολύ αρνητική). Στα Γραφήματα 5Α και 5Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

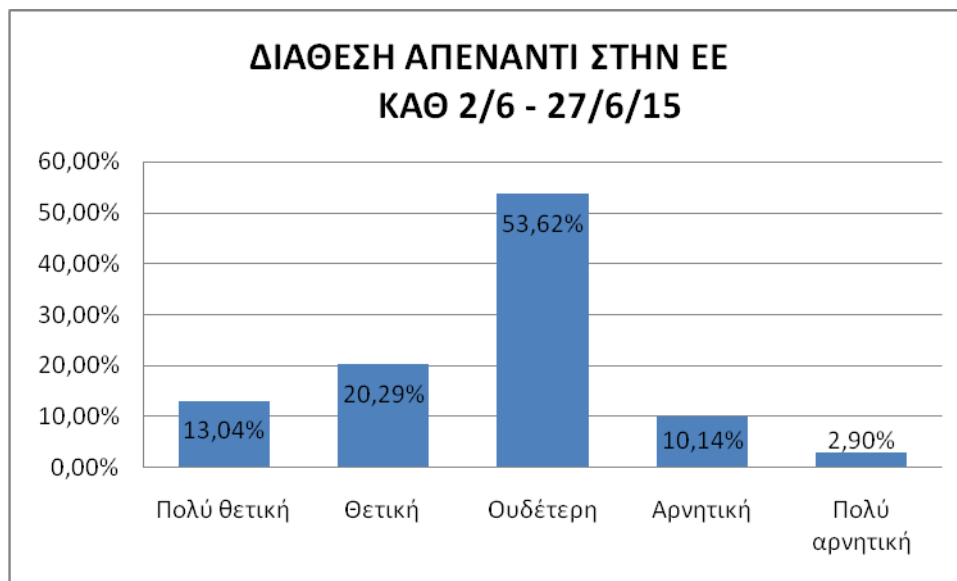
Πίνακας 5: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 2/6 - 27/6/15		
ΔΙΑΘΕΣΗ	αρ. άρθρων	ποσοστό
Πολύ θετική	9	13,04%
Θετική	14	20,29%
Ουδέτερη	37	53,62%
Αρνητική	7	10,14%
Πολύ αρνητική	2	2,90%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	69	100,00%

Πίνακας 5: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 2/6 - 27/6/15

Γράφημα 5Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 2/6 - 27/6/15 (αριθμός άρθρων)

²⁰ Βλ. Κεφ. 3 σελ. 57

Γράφημα 5B: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 2/6 - 27/6/15 (ποσοστά)

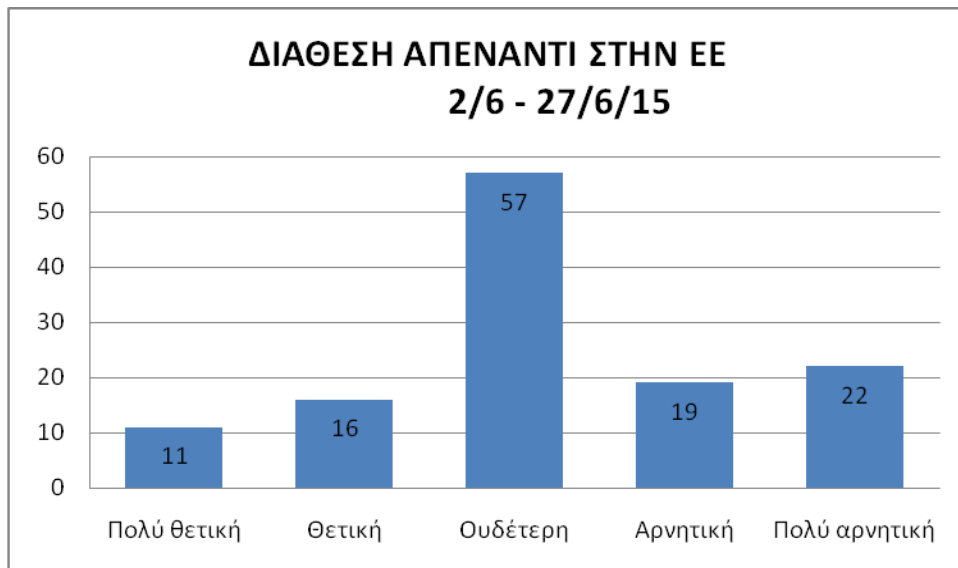
Η εφαρμογή της εξίσωσης (1)²¹ στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή στάσης προς την ΕΕ $\Sigma\tau=0,30$.

Στον πίνακα 6 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου και για τις 2 εφημερίδες, για το χρονικό διάστημα 2/6-27/6/15, κατηγοριοποιημένα ανά διάθεση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση (πολύ θετική, θετική, ουδέτερη, αρνητική, πολύ αρνητική). Στα Γραφήματα 6Α και 6Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

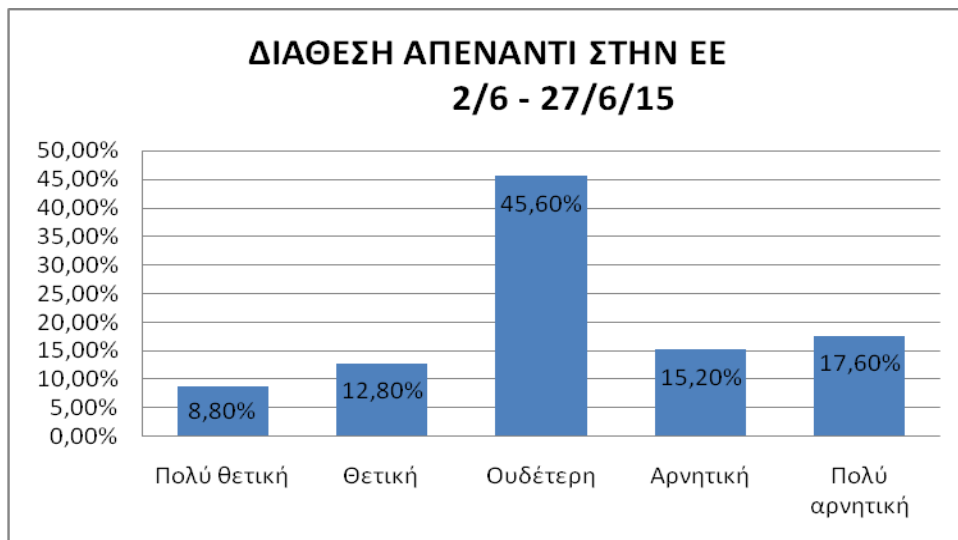
Πίνακας 6: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 2/6 - 27/6/15		
ΔΙΑΘΕΣΗ	αρ. άρθρων	ποσοστό
Πολύ θετική	11	8,80%
Θετική	16	12,80%
Ουδέτερη	59	45,60%
Αρνητική	19	15,20%
Πολύ αρνητική	22	17,60%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	125	100,00%

Πίνακας 6: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 2/6 - 27/6/15

²¹ Βλ. Κεφ. 3, σελ. 57

Γράφημα 6Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 2/6 - 27/6/15 (αριθμός άρθρων)

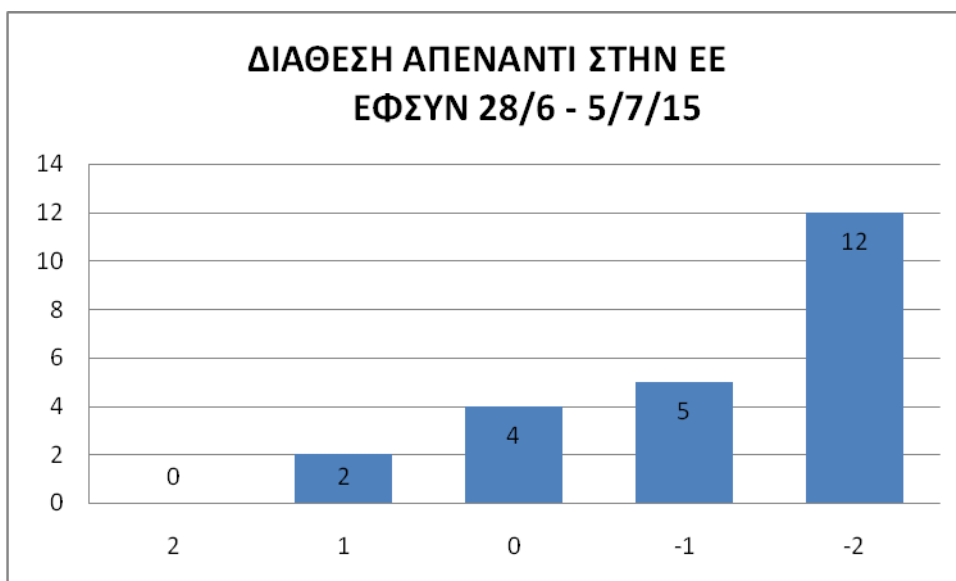
Γράφημα 6Β: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 2/6 - 27/6/15 (ποσοστά)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (1) στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή στάσης προς την ΕΕ $\Sigma\tau=-0,20$.

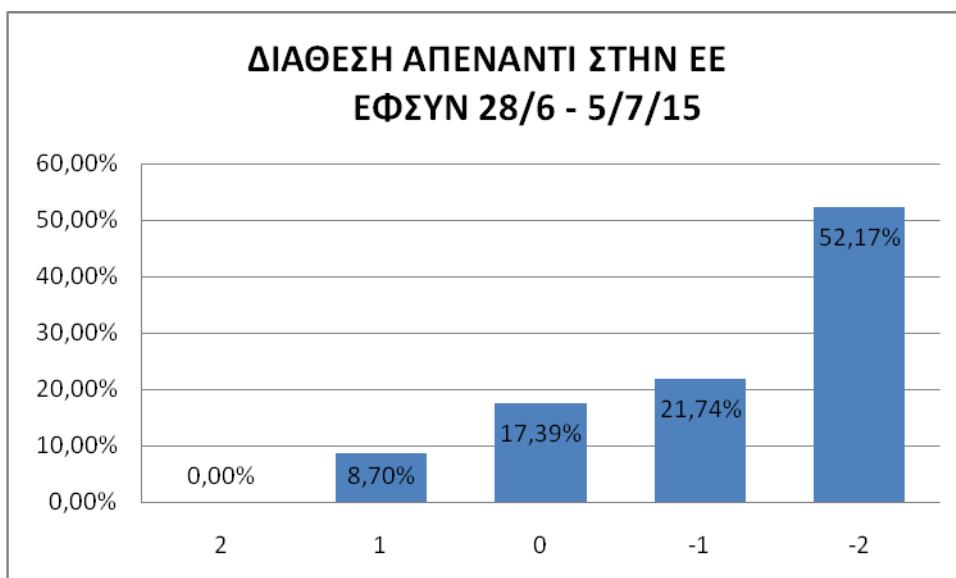
Στον πίνακα 7 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου της ΕΦΣΥΝ, για το χρονικό διάστημα 28/6-5/7/15, κατηγοριοποιημένα ανά διάθεση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση (πολύ θετική, θετική, ουδέτερη, αρνητική, πολύ αρνητική). Στα Γραφήματα 7Α και 7Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 7: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 28/6-5/7/15		
ΔΙΑΘΕΣΗ	αρ. άρθρων	ποσοστό
Πολύ θετική	0	0,00%
Θετική	2	8,70%
Ουδέτερη	4	17,39%
Αρνητική	5	21,74%
Πολύ αρνητική	12	52,17%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	23	100,00%

Πίνακας 7: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 28/6-5/7/15

Γράφημα 7Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 28/6 - 5/7/15 (αριθμός άρθρων)

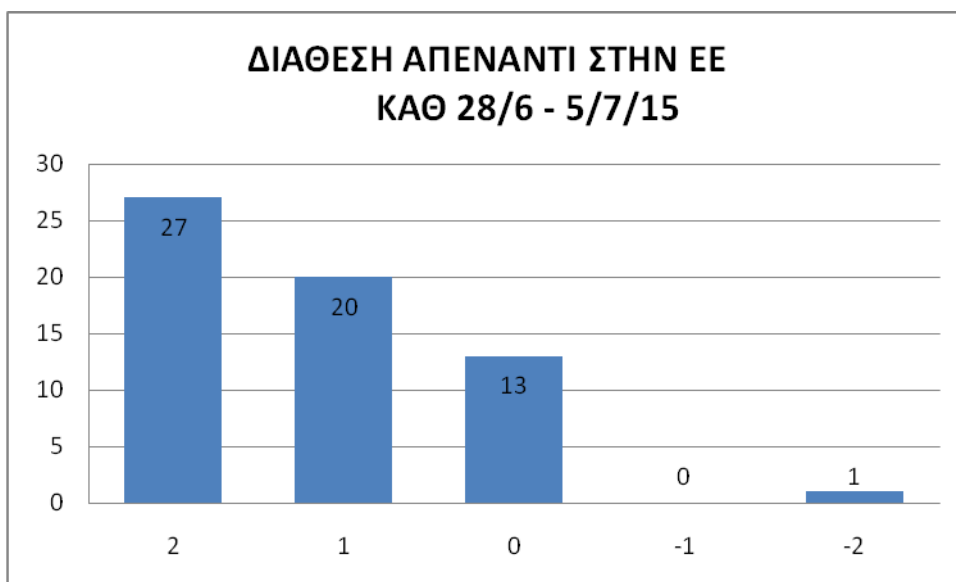
Γράφημα 7Β: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 28/6 - 5/7/15 (ποσοστά)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (1) στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή στάσης προς την ΕΕ $\Sigma\tau=-1,17$.

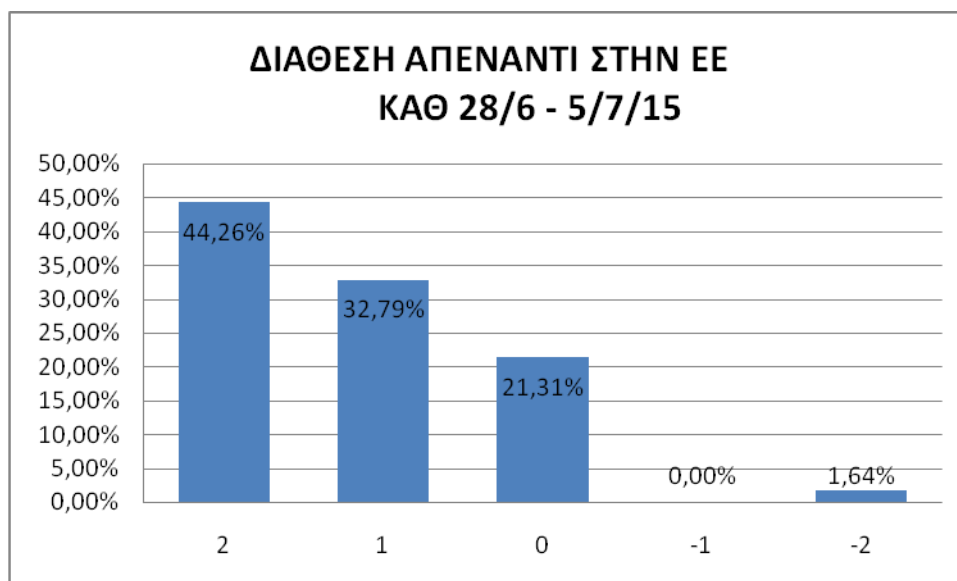
Στον πίνακα 8 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου της ΚΑΘ, για το χρονικό διάστημα 28/6-5/7/15, κατηγοριοποιημένα ανά διάθεση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση (πολύ θετική, θετική, ουδέτερη, αρνητική, πολύ αρνητική). Στα Γραφήματα 8Α και 8Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 8: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 28/6 - 5/7/15		
ΔΙΑΘΕΣΗ	αρ. άρθρων	ποσοστό
Πολύ θετική	27	44,26%
Θετική	20	32,79%
Ουδέτερη	13	21,31%
Αρνητική	0	0,00%
Πολύ αρνητική	1	1,64%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	61	100,00%

Πίνακας 8: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 28/6 - 5/7/15

Γράφημα 8Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 28/6 - 5/7/15 (αριθμός άρθρων)

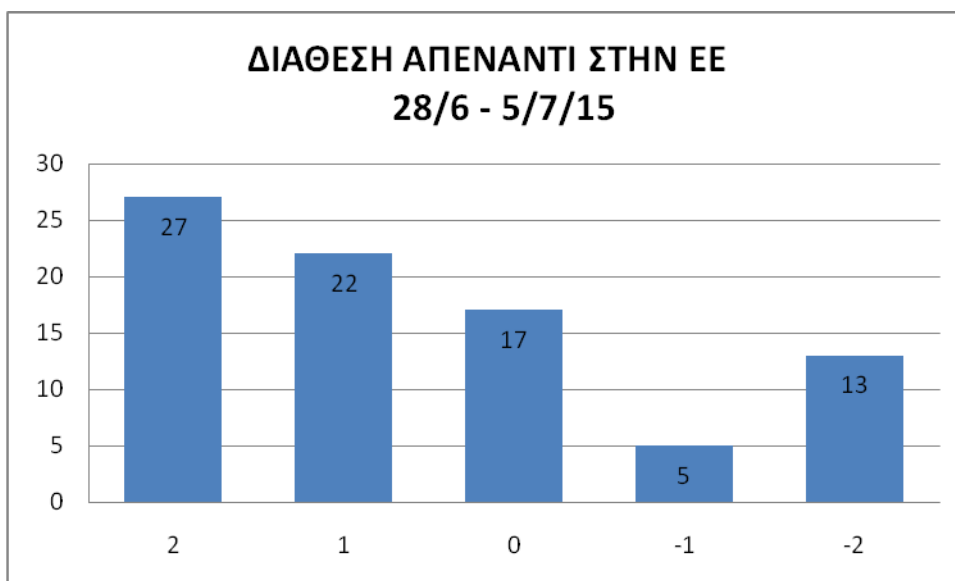
Γράφημα 8B: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 28/6 - 5/7/15 (ποσοστά)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (1) στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή στάσης προς την ΕΕ $\Sigma\tau=1,18$.

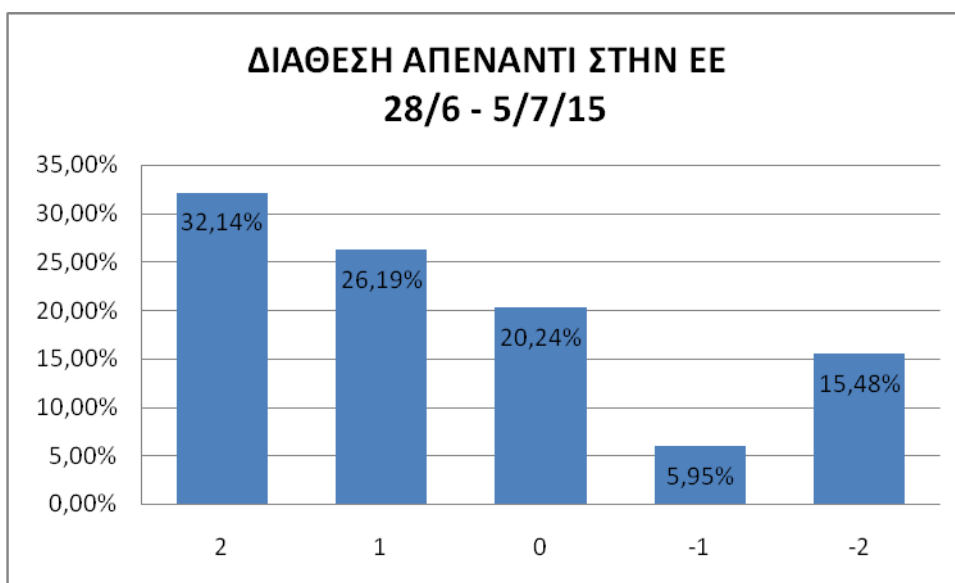
Στον πίνακα 9 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου και για τις 2 εφημερίδες, για το χρονικό διάστημα 28/6-5/7/15, κατηγοριοποιημένα ανά διάθεση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση (πολύ θετική, θετική, ουδέτερη, αρνητική, πολύ αρνητική). Στα Γραφήματα 9Α και 9Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 9: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 28/6 - 5/7/15		
ΔΙΑΘΕΣΗ	αρ. άρθρων	ποσοστό
Πολύ θετική	27	32,14%
Θετική	22	26,19%
Ουδέτερη	17	20,24%
Αρνητική	5	5,95%
Πολύ αρνητική	13	15,48%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	84	100,00%

Πίνακας 9: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 28/6 - 5/7/15

Γράφημα 9Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 28/6 - 5/7/15 (αριθμός άρθρων)

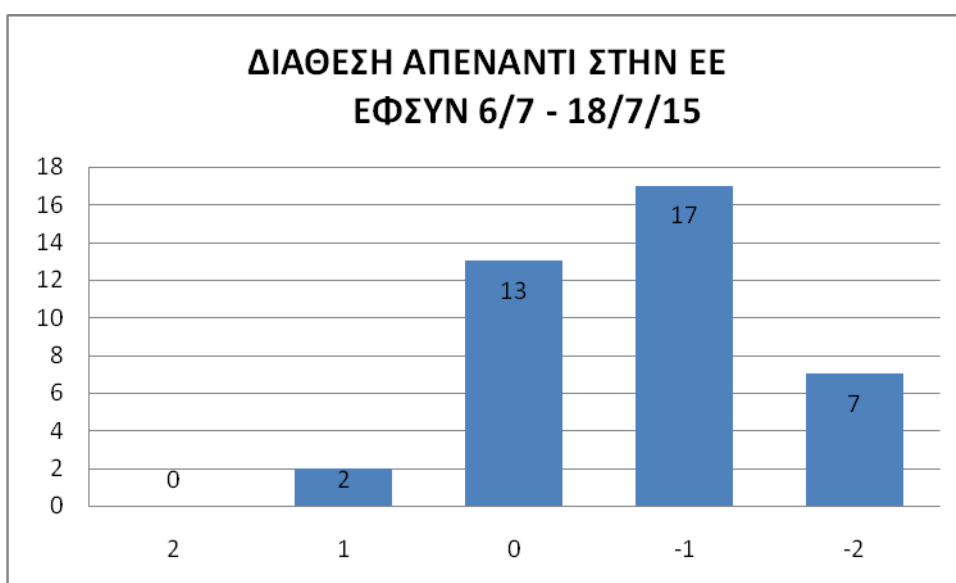
Γράφημα 9Β: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 28/6 - 5/7/15 (ποσοστά)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (1) στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή στάσης προς την ΕΕ $\Sigma\tau=0,54$.

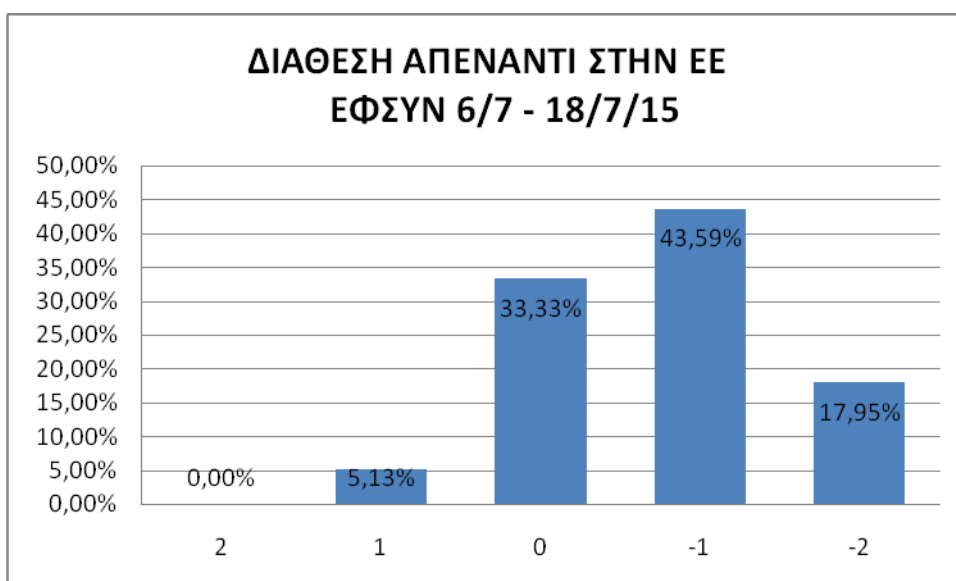
Στον πίνακα 10 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου της ΕΦΣΥΝ, για το χρονικό διάστημα 6/7-18/7/15, κατηγοριοποιημένα ανά διάθεση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση (πολύ θετική, θετική, ουδέτερη, αρνητική, πολύ αρνητική). Στα Γραφήματα 10Α και 10Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 10: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 6/7-18/7/15		
ΔΙΑΘΕΣΗ	αρ. άρθρων	ποσοστό
Πολύ θετική	0	0,00%
Θετική	2	5,13%
Ουδέτερη	13	33,33%
Αρνητική	17	43,59%
Πολύ αρνητική	7	17,95%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	39	100,00%

Πίνακας 10: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 6/7-18/7/15

Γράφημα 10Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 6/7 - 18/7/15 (αριθμός άρθρων)

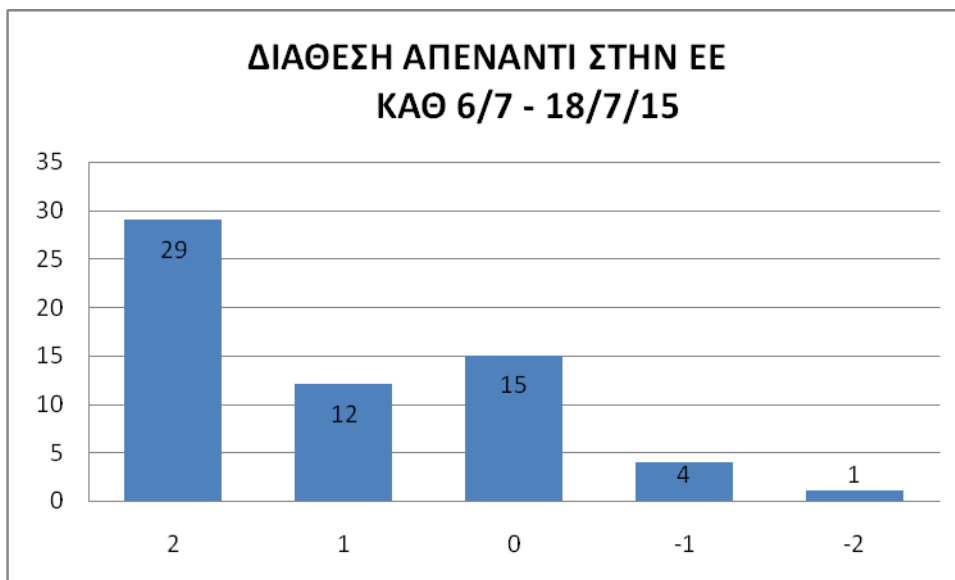
Γράφημα 10Β: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 6/7 - 18/7/15 (ποσοστά)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (1) στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή στάσης προς την ΕΕ $\Sigma\tau=-0,74$.

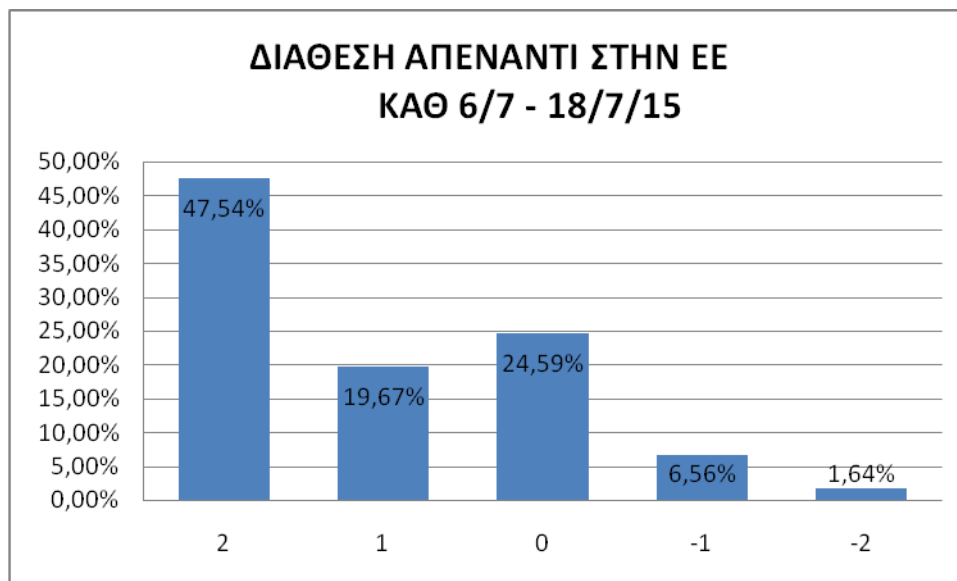
Στον πίνακα 11 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου της ΚΑΘ, για το χρονικό διάστημα 6/7-18/7/15, κατηγοριοποιημένα ανά διάθεση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση (πολύ θετική, θετική, ουδέτερη, αρνητική, πολύ αρνητική). Στα Γραφήματα 11Α και 11Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 11: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 6/7 - 18/7/15		
ΔΙΑΘΕΣΗ	αρ. άρθρων	ποσοστό
Πολύ θετική	29	47,54%
Θετική	12	19,67%
Ουδέτερη	15	24,59%
Αρνητική	4	6,56%
Πολύ αρνητική	1	1,64%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	61	100,00%

Πίνακας 11: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 6/7 - 18/7/15

Γράφημα 11Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 6/7- 18/7/15 (αριθμός άρθρων)

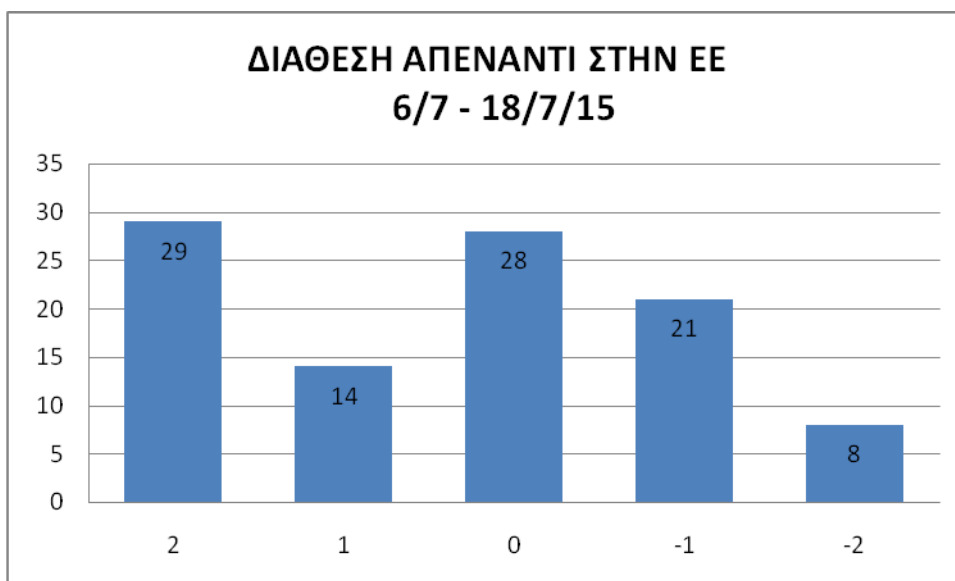
Γράφημα 11B: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 6/7 - 18/7/15 (ποσοστά)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (1) στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή στάσης προς την ΕΕ $\Sigma\tau=1,05$.

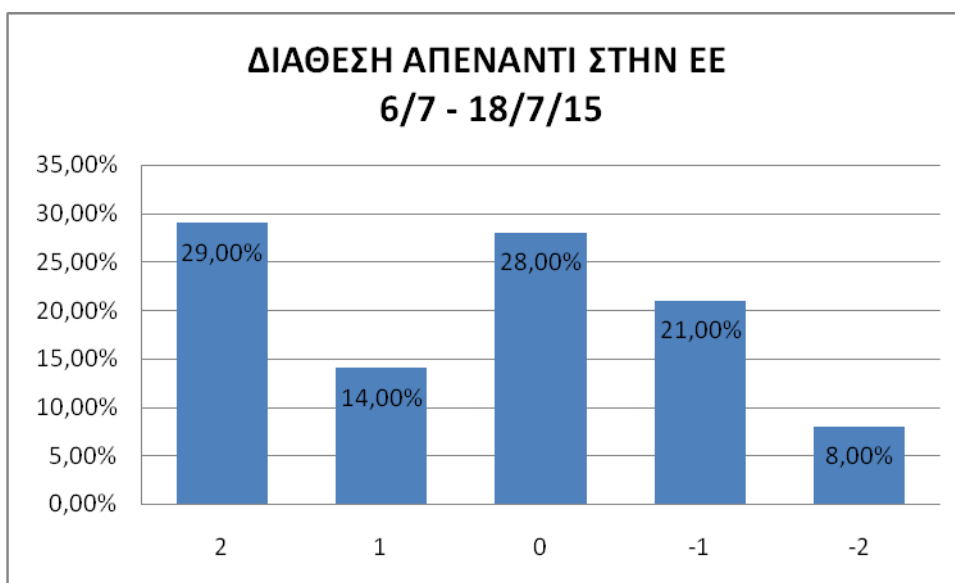
Στον πίνακα 12 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου και για τις 2 εφημερίδες, για το χρονικό διάστημα 6/7-18/7/15, κατηγοριοποιημένα ανά διάθεση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση (πολύ θετική, θετική, ουδέτερη, αρνητική, πολύ αρνητική). Στα Γραφήματα 12Α και 12Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 12: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 6/7 - 18/7/15		
ΔΙΑΘΕΣΗ	αρ. άρθρων	ποσοστό
Πολύ θετική	29	29,00%
Θετική	14	14,00%
Ουδέτερη	28	28,00%
Αρνητική	21	21,00%
Πολύ αρνητική	8	8,00%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100	100,00%

Πίνακας 12: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 6/7 - 18/7/15

Γράφημα 12Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 6/7 - 18/7/15 (αριθμός άρθρων)

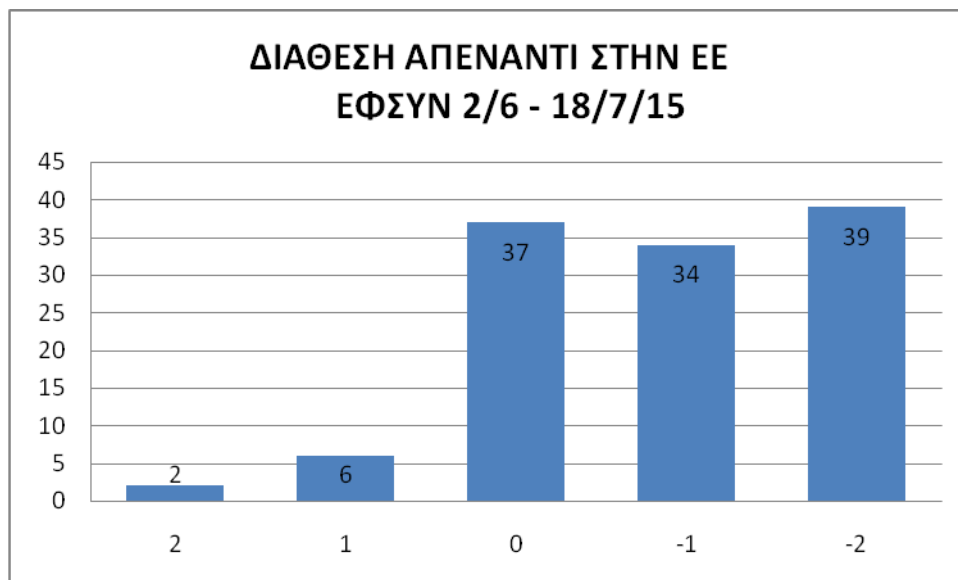
Γράφημα 12Β: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 28/6 - 5/7/15 (ποσοστά)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (1) στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή στάσης προς την σΕΕ $\Sigma\tau=0,35$.

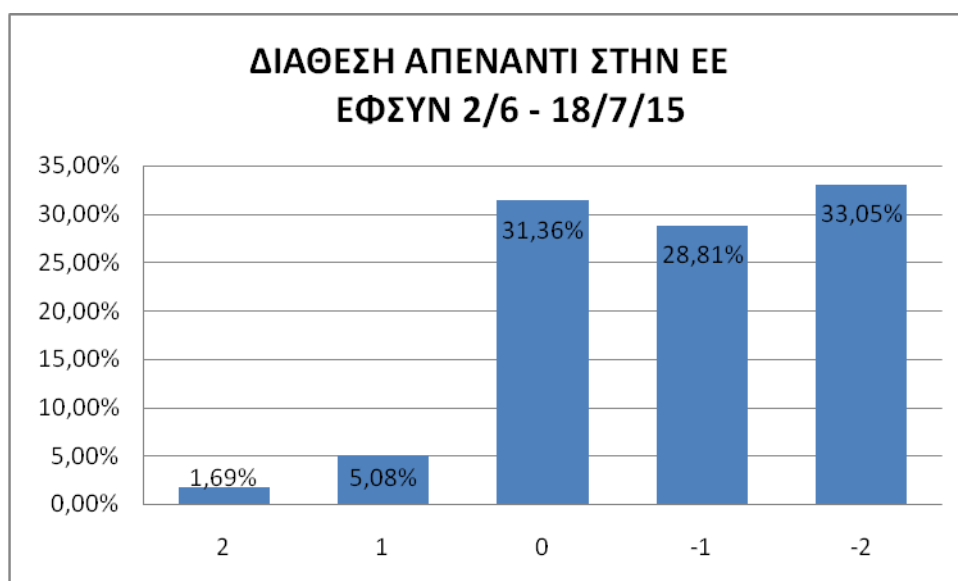
Στον πίνακα 13 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου της ΕΦΣΥΝ, για το όλο το χρονικό διάστημα 2/6-18/7/15, κατηγοριοποιημένα ανά διάθεση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση (πολύ θετική, θετική, ουδέτερη, αρνητική, πολύ αρνητική). Στα Γραφήματα 13Α και 13Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 13: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 2/6-18/7/15		
ΔΙΑΘΕΣΗ	αρ. άρθρων	ποσοστό
Πολύ θετική	2	1,69%
Θετική	6	5,08%
Ουδέτερη	37	31,36%
Αρνητική	34	28,81%
Πολύ αρνητική	39	33,05%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	118	100,00%

Πίνακας 13: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 2/6-18/7/15

Γράφημα 13Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 2/6 - 18/7/15 (αριθμός άρθρων)

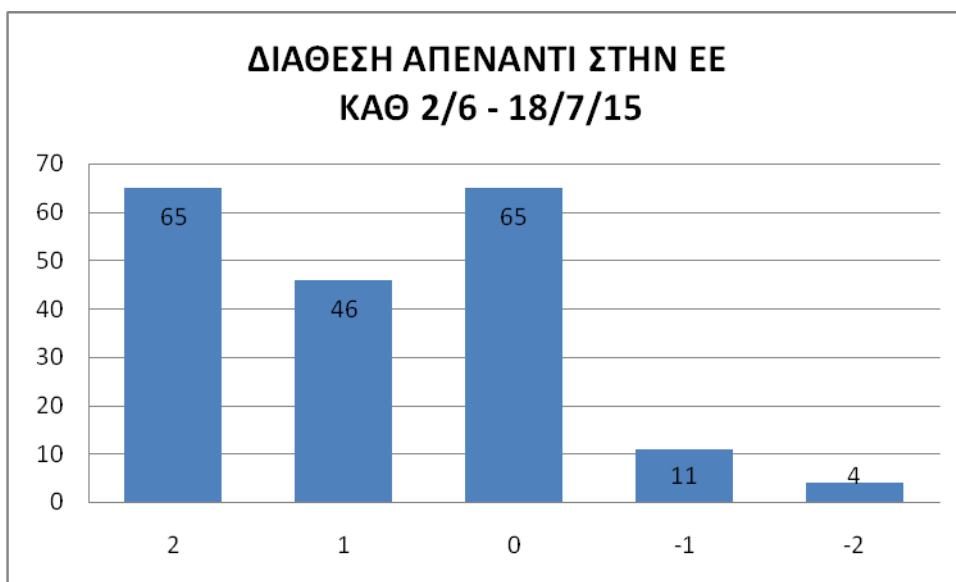
Γράφημα 13Β: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΕΦΣΥΝ 2/6 - 18/7/15 (ποσοστά)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (1) στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή στάσης προς την ΕΕ $\Sigma\tau=-0,86$.

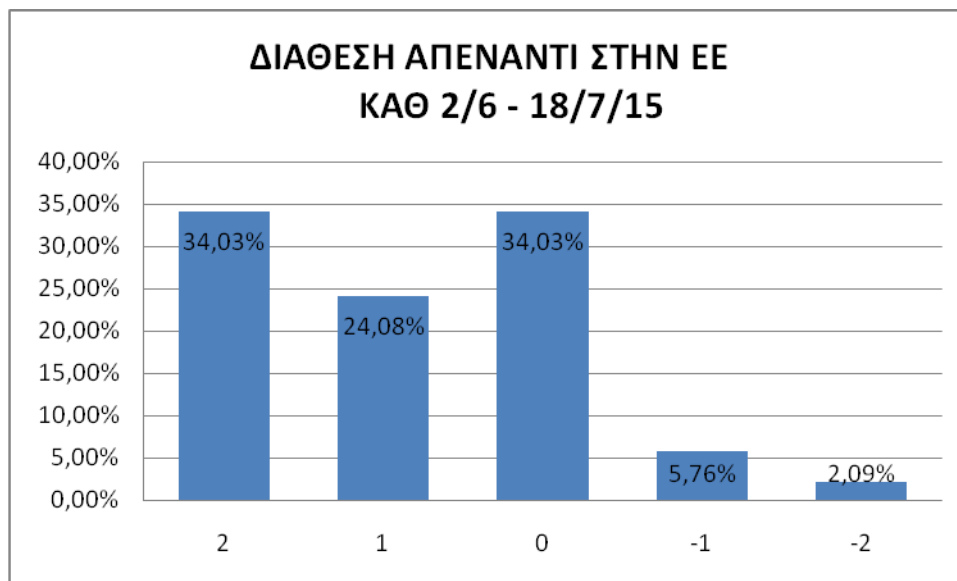
Στον πίνακα 14 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου της ΚΑΘ, για το χρονικό διάστημα 2/6-18/7/15, κατηγοριοποιημένα ανά διάθεση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση (πολύ θετική, θετική, ουδέτερη, αρνητική, πολύ αρνητική). Στα Γραφήματα 14Α και 14Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 14: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 2/6 - 18/7/15		
ΔΙΑΘΕΣΗ	αρ. άρθρων	ποσοστό
Πολύ θετική	65	34,03%
Θετική	46	24,08%
Ουδέτερη	65	34,03%
Αρνητική	11	5,76%
Πολύ αρνητική	4	2,09%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	191	100,00%

Πίνακας 14: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 2/6 - 18/7/15

Γράφημα 14Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 2/6 - 18/7/15 (αριθμός άρθρων)

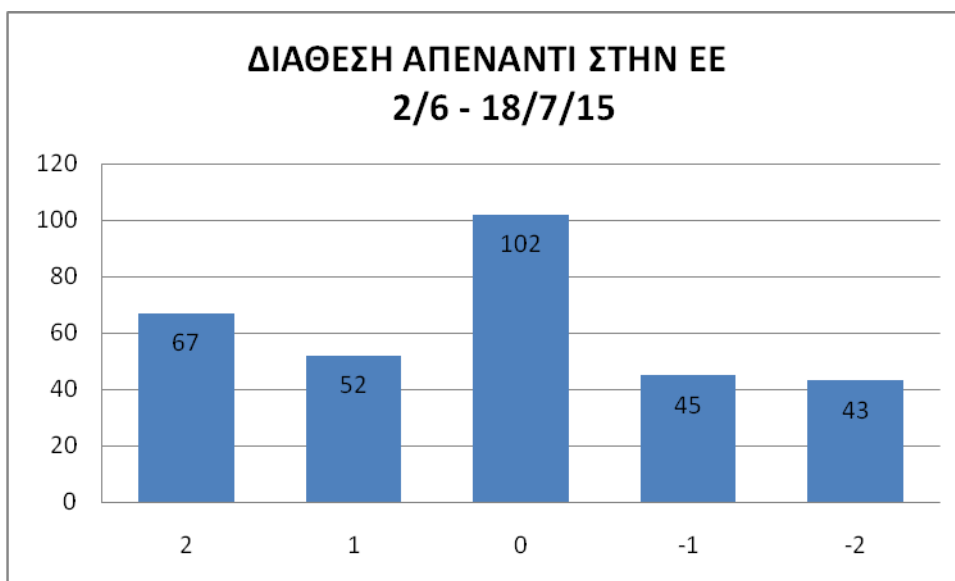
Γράφημα 14B: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ ΚΑΘ 2/6 - 18/7/15 (ποσοστά)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (1) στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή στάσης προς την ΕΕ $\Sigma\tau=0,82$.

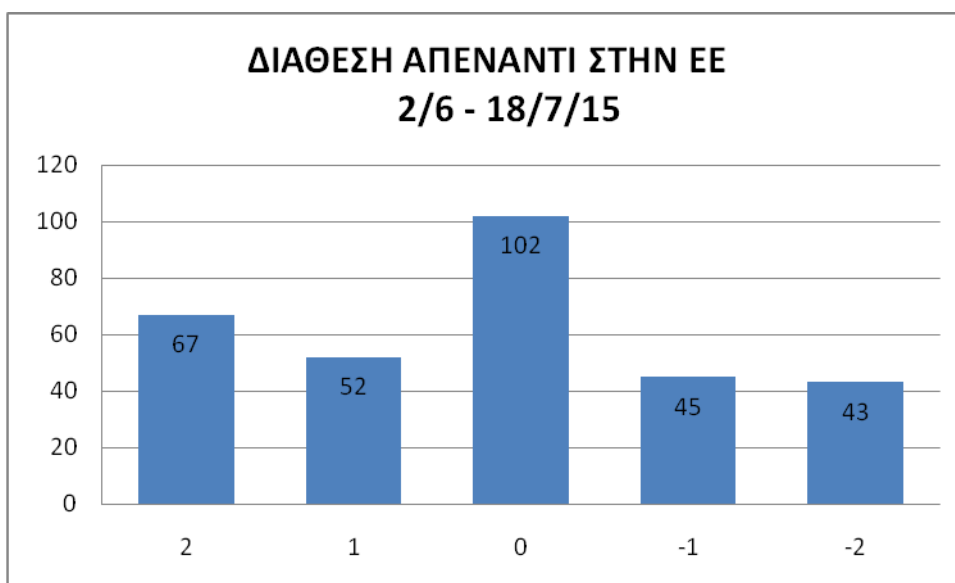
Στον πίνακα 15 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου και για τις 2 εφημερίδες, για το χρονικό διάστημα 2/6-18/7/15, κατηγοριοποιημένα ανά διάθεση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση (πολύ θετική, θετική, ουδέτερη, αρνητική, πολύ αρνητική). Στα Γραφήματα 15Α και 15B παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 15: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 2/6 - 18/7/15		
ΔΙΑΘΕΣΗ	αρ. άρθρων	ποσοστό
Πολύ θετική	67	21,68%
Θετική	52	16,83%
Ουδέτερη	102	33,01%
Αρνητική	45	14,56%
Πολύ αρνητική	43	13,92%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	309	100,00%

Πίνακας 15: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 2/6 - 18/7/15

Γράφημα 15Α: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 2/6 - 18/7/15 (αριθμός άρθρων)

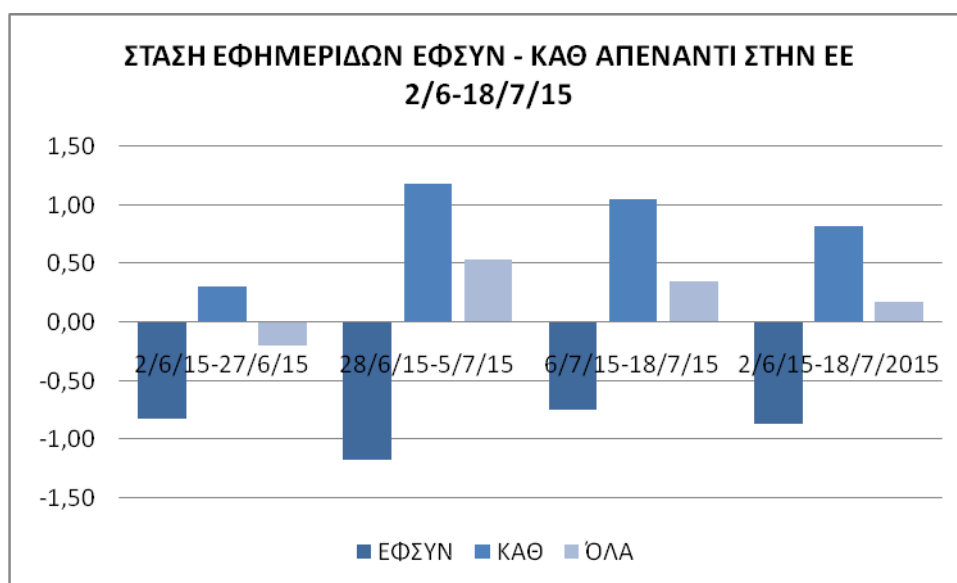
Γράφημα 15Β: Διάθεση απέναντι στην ΕΕ 2/6 - 18/7/15 (ποσοστά)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (1) στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή στάσης προς την ΕΕ $\Sigma\tau=0,18$.

Όλα τα αποτελέσματα της εξίσωσης (1) που δείχνει τη στάση των υπό εξέταση εφημερίδων απέναντι στην ΕΕ συνοψίζονται στον πίνακα 16 και στο Γράφημα 16.

Πίνακας 16: ΣΤΑΣΗ ΕΦΣΥΝ - ΚΑΘ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΕΕ 2/6-18/7/15			
Χρονικό διάστημα	ΕΦΣΥΝ	ΚΑΘ	ΌΛΑ
2/6/15-27/6/15	-0,82	0,30	-0,20
28/6/15-5/7/15	-1,17	1,18	0,54
6/7/15-18/7/15	-0,74	1,05	0,35
2/6/15-18/7/2015	-0,86	0,82	0,18

Πίνακας 16: ΣΤΑΣΗ ΕΦΣΥΝ - ΚΑΘ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΕΕ 2/6-18/7/15

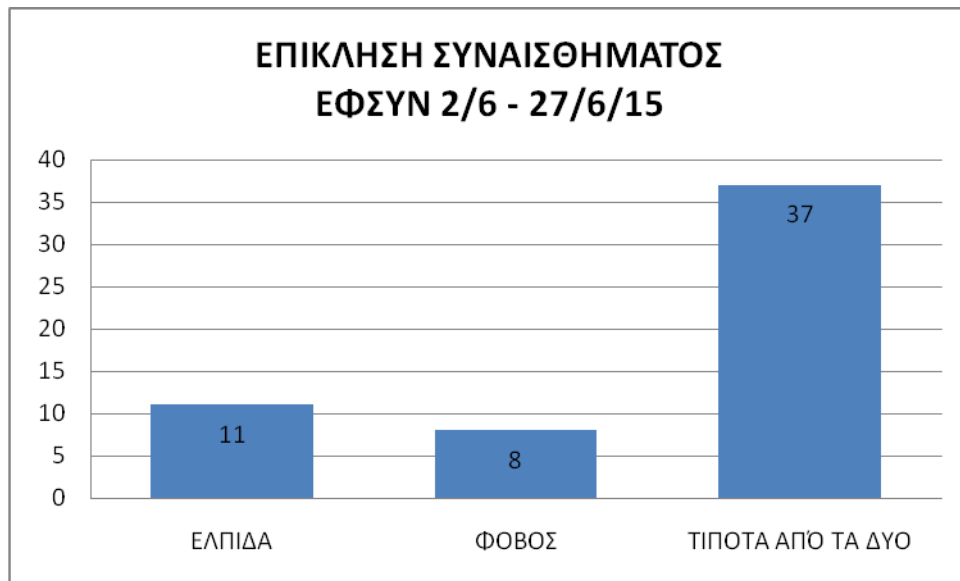
Γράφημα 16: Στάση ΕΦΣΥΝ και ΚΑΘ απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση το χρονικό διάστημα 2/6-18/7/15

4.4 Επίκληση Συναισθήματος

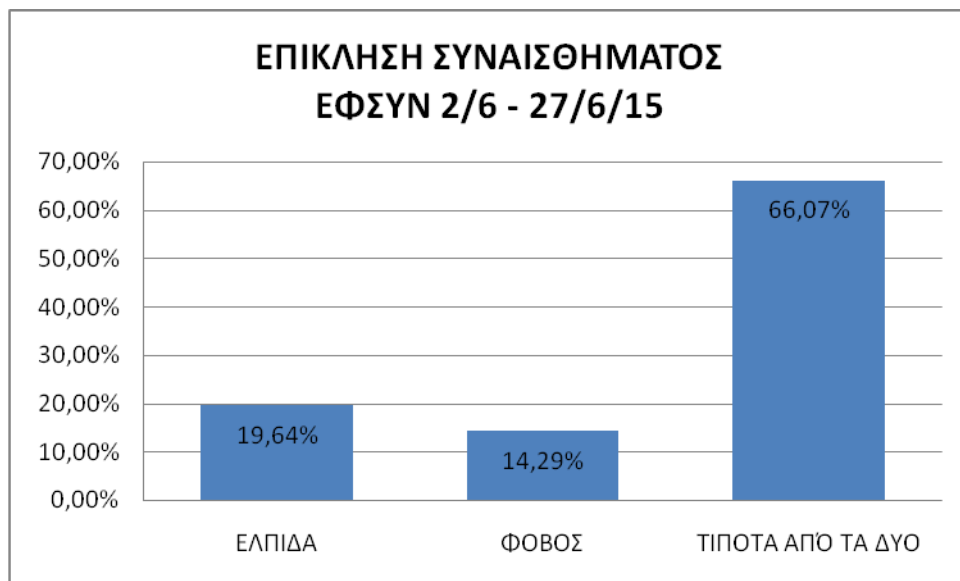
Στον πίνακα 17 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου της ΕΦΣΥΝ, για το χρονικό διάστημα 2/6-27/6/15, που εκφράζουν ελπίδα, φόβο ή κανένα από αυτά τα δύο συναισθήματα. Στα Γραφήματα 17Α και 17Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 17: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 2/6 - 27/6/15		
ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ	αρ. άρθρων	Ποσοστό
Ελπίδα	11	19,64%
Φόβος	8	14,29%
Τίποτα από τα δύο	37	66,07%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	56	100,00%

Πίνακας 17: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 2/6 - 27/6/15

Γράφημα 17Α: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 2/6 - 27/6/15 (αριθμός άρθρων)

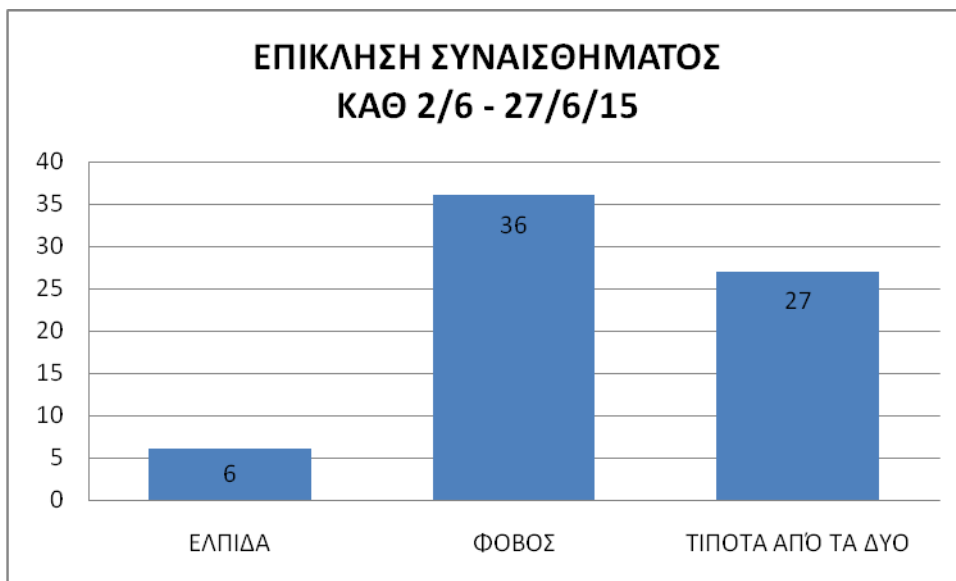
Γράφημα 19Β: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 2/6 - 27/6/15 (ποσοστό)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (2) στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή συναισθήματος $\Sigma v=0,05$.

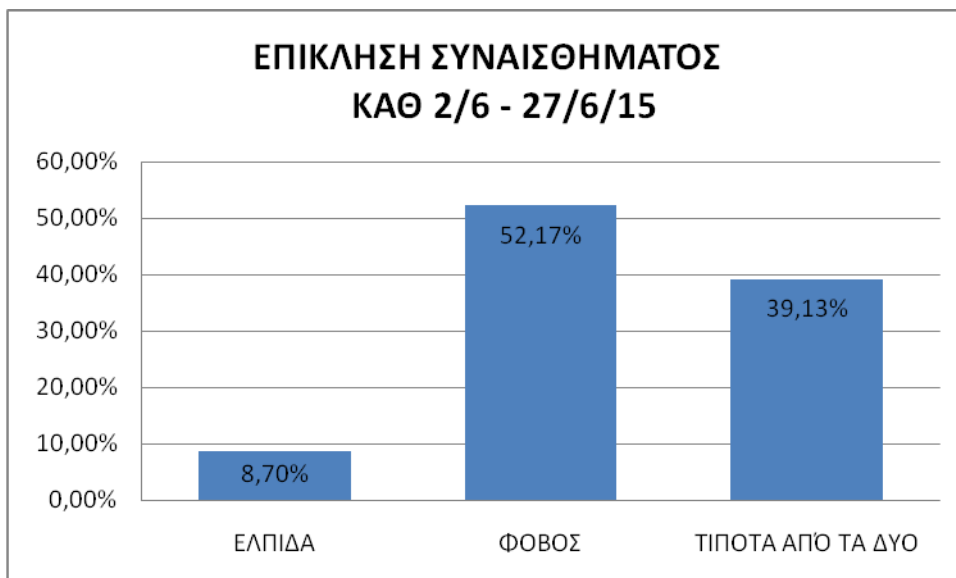
Στον πίνακα 18 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου της ΚΑΘ, για το χρονικό διάστημα 2/6-27/6/15, που εκφράζουν ελπίδα, φόβο ή κανένα από αυτά τα δύο συναισθήματα. Στα Γραφήματα 18Α και 18Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 18: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 2/6 - 27/6/15		
ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ	αρ. άρθρων	Ποσοστό
Ελπίδα	6	8,70%
Φόβος	36	52,17%
Τίποτα από τα δύο	27	39,13%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	69	100,00%

Πίνακας 18: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 2/6 - 27/6/15

Γράφημα 18Α: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 2/6 - 27/6/15 (αριθμός άρθρων)

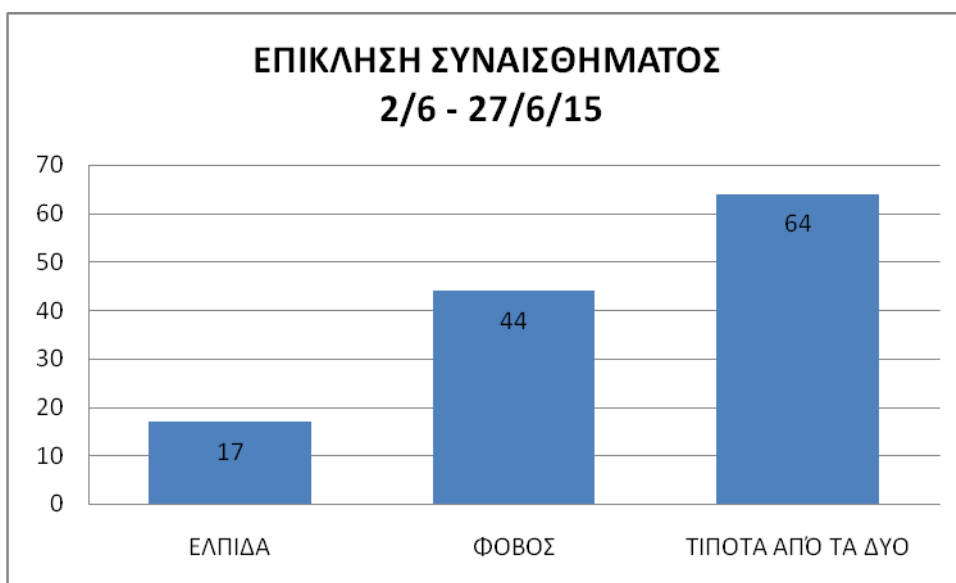
Γράφημα 18Β: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 2/6 - 27/6/15 (ποσοστό)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (2) στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή συναισθήματος $\Sigma\psi=-0,43$.

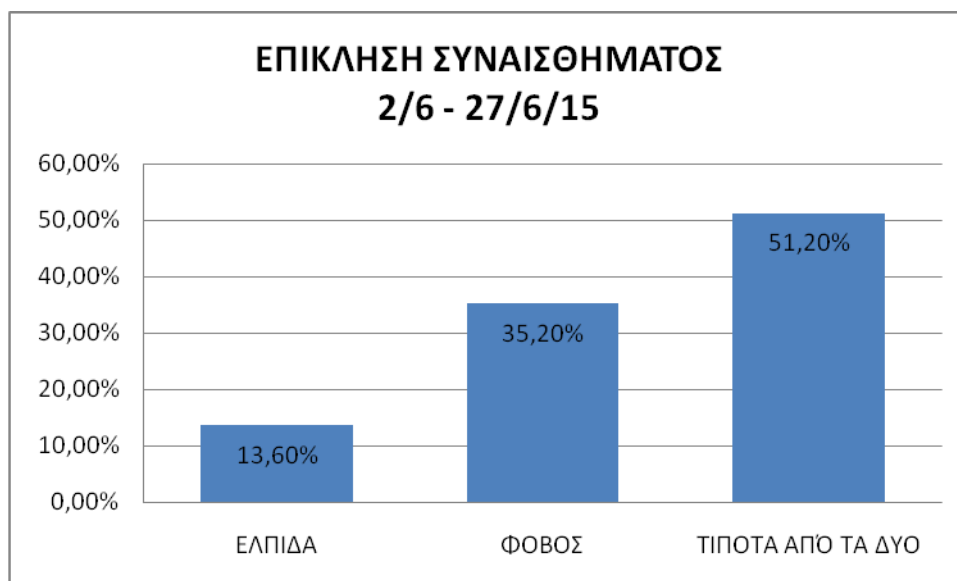
Στον πίνακα 19 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου και των δύο εφημερίδων, για το χρονικό διάστημα 2/6-27/6/15, που εκφράζουν ελπίδα, φόβο ή κανένα από αυτά τα δύο συναισθήματα. Στα Γράφηματα 19Α και 19Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 19: Επίκληση συναισθήματος 2/6 - 27/6/15		
ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ	αρ. άρθρων	Ποσοστό
Ελπίδα	17	13,60%
Φόβος	44	35,20%
Τίποτα από τα δύο	64	51,20%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	125	100,00%

Πίνακας 19: Επίκληση συναισθήματος 2/6 - 27/6/15

Γράφημα 19Α: Επίκληση συναισθήματος 2/6 - 27/6/15 (αριθμός άρθρων)

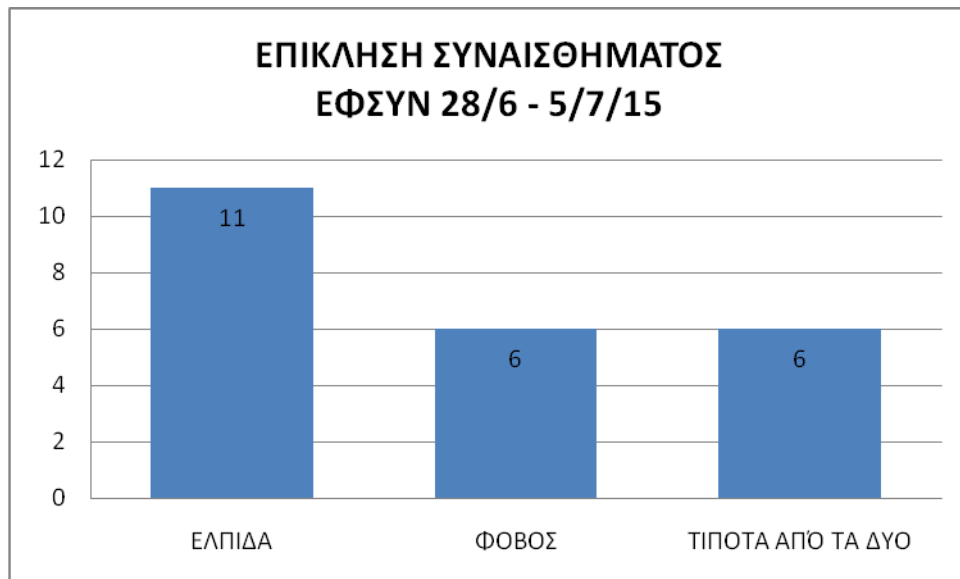
Γράφημα 19B: Επίκληση συναισθήματος 2/6 - 27/6/15 (ποσοστό)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (2) στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή συναισθήματος $\Sigma\psi = -0,22$.

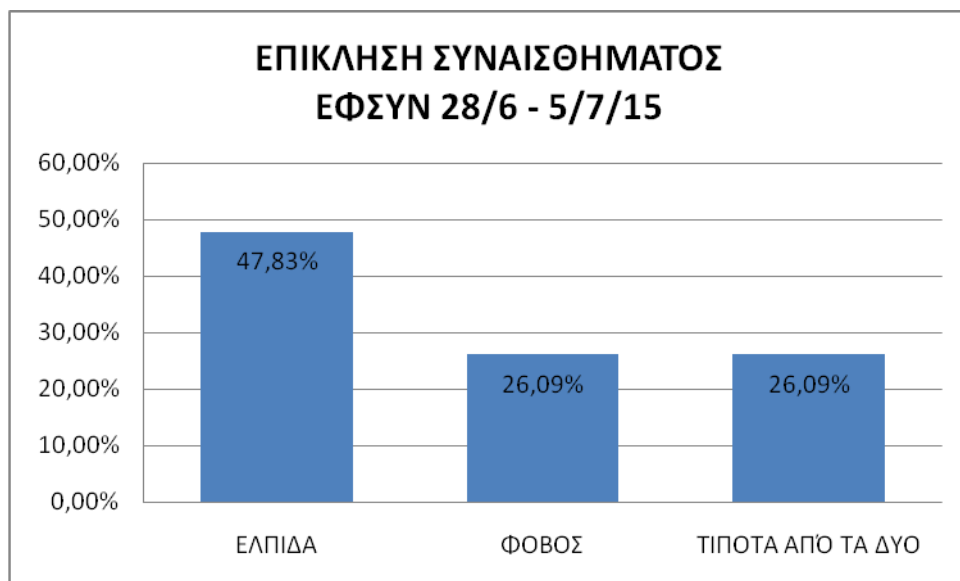
Στον πίνακα 20 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου της ΕΦΣΥΝ, για το χρονικό διάστημα 28/6-5/7/15, που εκφράζουν ελπίδα, φόβο ή κανένα από αυτά τα δύο συναισθήματα. Στα Γραφήματα 20Α και 20Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 20: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 28/6 - 5/7/15		
ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ	αρ. άρθρων	Ποσοστό
Ελπίδα	11	47,83%
Φόβος	6	26,09%
Τίποτα από τα δύο	6	26,09%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	23	100,00%

Πίνακας 20: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 28/6 - 5/7/15

Γράφημα 20Α: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 28/6 - 5/7/15 (αριθμός άρθρων)

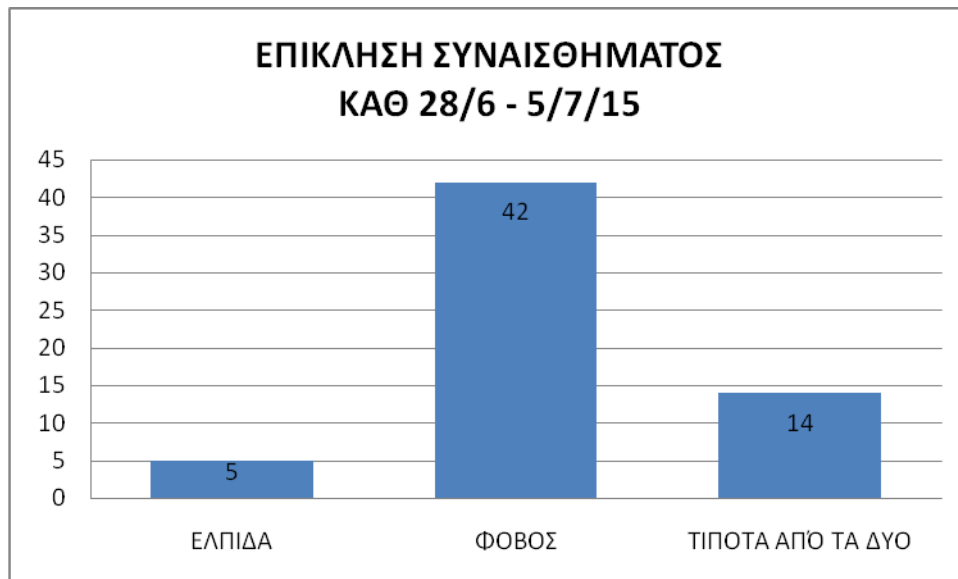
Γράφημα 20Β: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 28/6 - 5/7/15 (ποσοστό)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (2) στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή συναισθήματος $\Sigma\upsilon=0,22$.

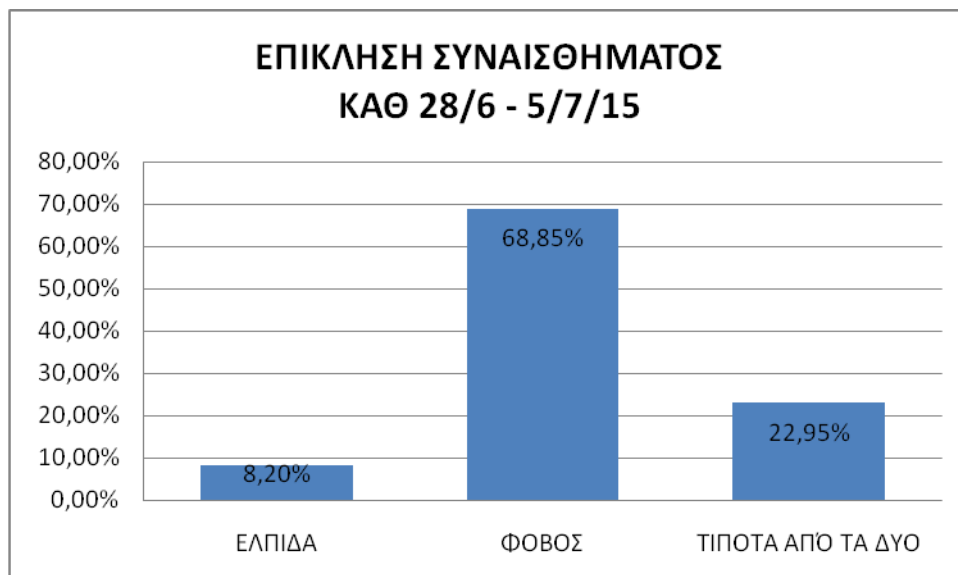
Στον πίνακα 21 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου της ΚΑΘ, για το χρονικό διάστημα 28/6-5/7/15, που εκφράζουν ελπίδα, φόβο ή κανένα από αυτά τα δύο συναισθήματα. Στα Γραφήματα 21Α και 21Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 21: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 28/6 - 5/7/15		
ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ	αρ. άρθρων	Ποσοστό
Ελπίδα	5	8,20%
Φόβος	42	68,85%
Τίποτα από τα δύο	14	22,95%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	61	100,00%

Πίνακας 21: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 28/6 - 5/7/15

Γράφημα 21Α: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 28/6 - 5/7/15 (αριθμός άρθρων)

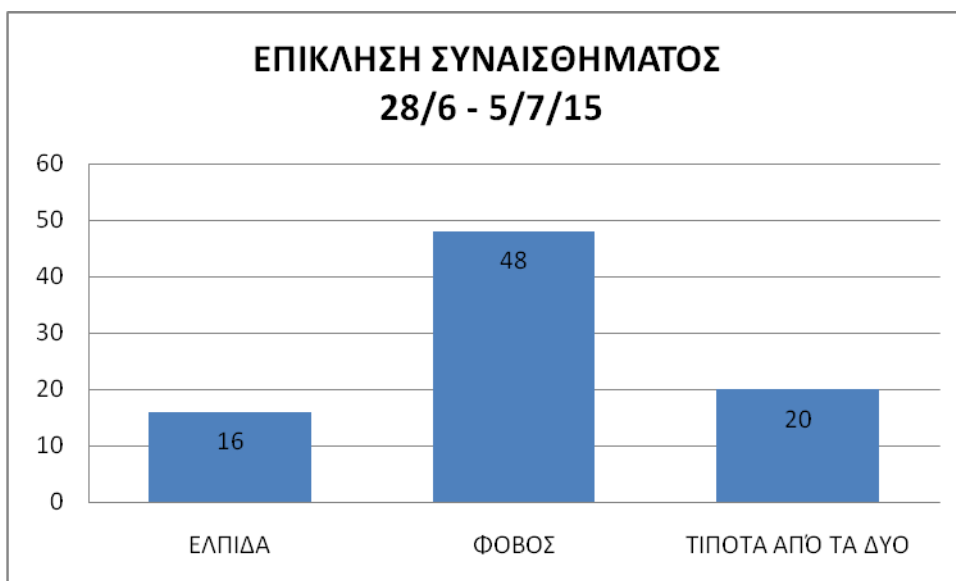
Γράφημα 21Β: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 28/6 - 5/7/15 (ποσοστό)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (2) στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή συναισθήματος $\Sigma\psi=-0,61$.

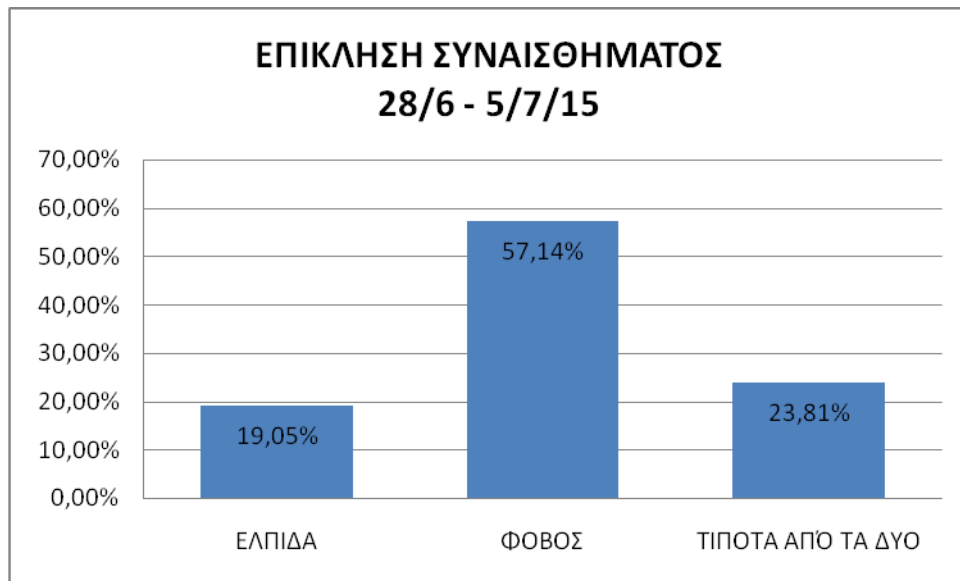
Στον πίνακα 22 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου και των δύο εφημερίδων, για το χρονικό διάστημα 28/6-5/7/15, που εκφράζουν ελπίδα, φόβο ή κανένα από αυτά τα δύο συναισθήματα. Στα Γραφήματα 22Α και 22Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 22: Επίκληση συναισθήματος 28/6 - 5/7/15		
ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ	αρ. άρθρων	Ποσοστό
Ελπίδα	16	19,05%
Φόβος	48	57,14%
Τίποτα από τα δύο	20	23,81%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	84	100,00%

Πίνακας 22: Επίκληση συναισθήματος 28/6 - 5/7/15

Γράφημα 22Α: Επίκληση συναισθήματος 28/6 - 5/7/15 (αριθμός άρθρων)

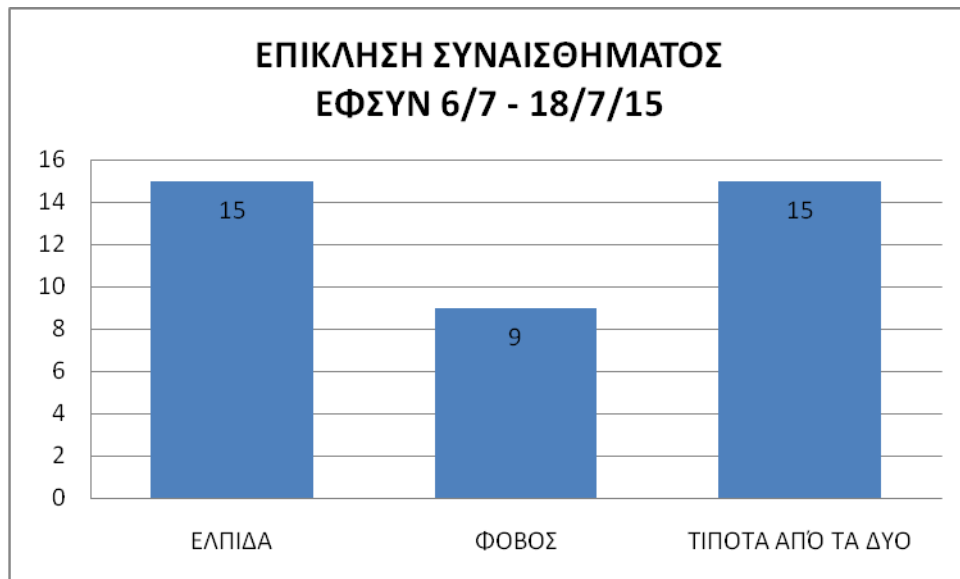
Γράφημα 22B: Επίκληση συναισθήματος 28/6 - 5/7/15 (ποσοστό)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (2) στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή συναισθήματος $\Sigma v = -0,38$.

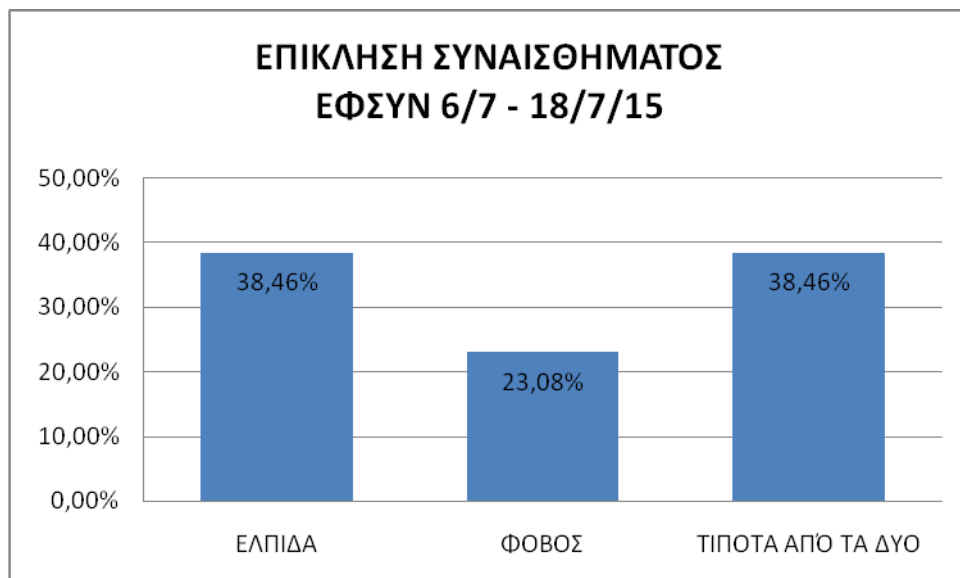
Στον πίνακα 23 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου της ΕΦΣΥΝ, για το χρονικό διάστημα 6/7-18/7/15, που εκφράζουν ελπίδα, φόβο ή κανένα από αυτά τα δύο συναισθήματα. Στα Γραφήματα 23Α και 23Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 23: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 6/7 - 18/7/15		
ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ	αρ. άρθρων	Ποσοστό
Ελπίδα	15	38,46%
Φόβος	9	23,08%
Τίποτα από τα δύο	15	38,46%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	39	100,00%

Πίνακας 23: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 6/7 - 18/7/15

Γράφημα 23Α: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 6/7 - 18/7/15 (αριθμός άρθρων)

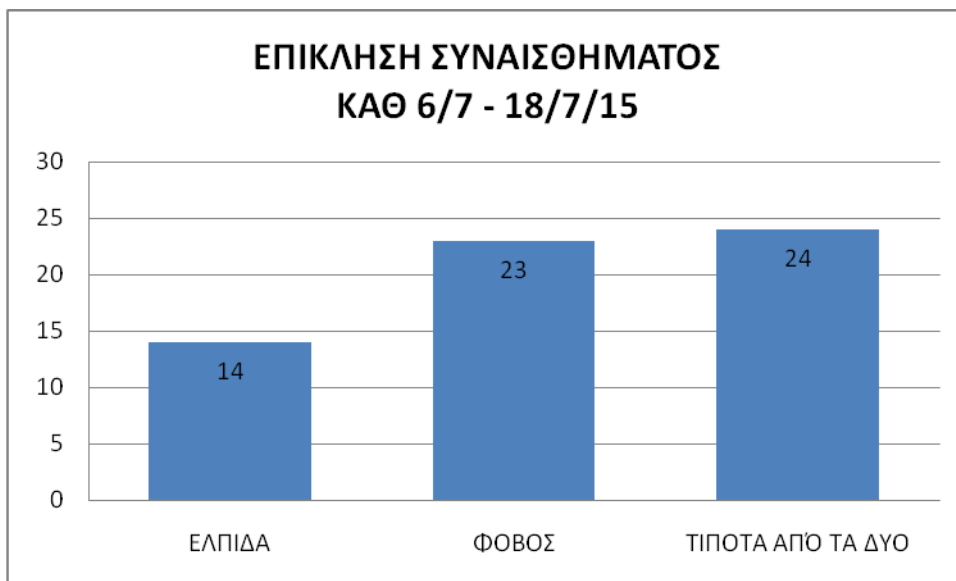
Γράφημα 23Β: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 6/7 - 18/7/15 (ποσοστό)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (2) στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή συναισθήματος **Συ=0,15**.

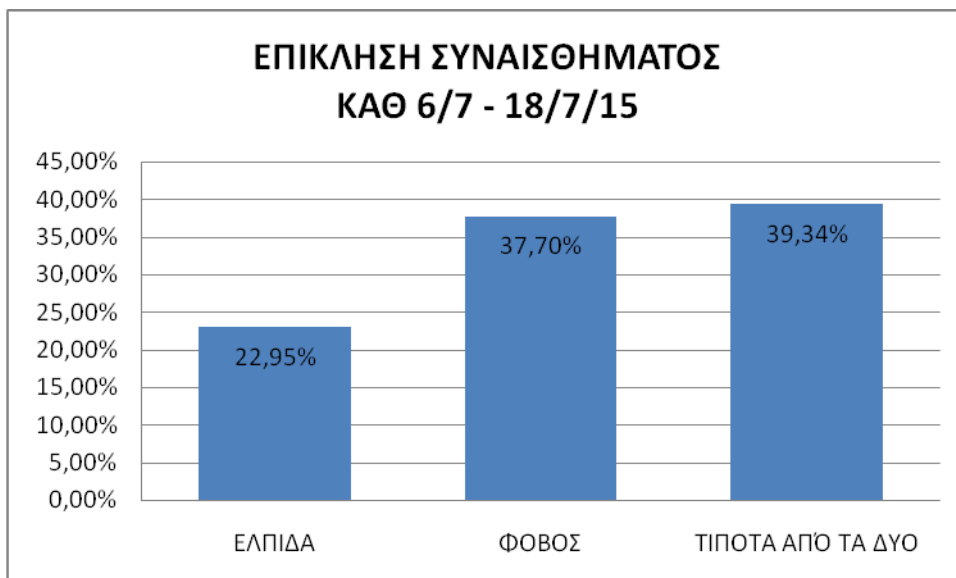
Στον πίνακα 24 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου της ΚΑΘ, για το χρονικό διάστημα 6/7-18/7/15, που εκφράζουν ελπίδα, φόβο ή κανένα από αυτά τα δύο συναισθήματα. Στα Γραφήματα 24Α και 24Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 24: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 6/7 - 18/7/15		
ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ	αρ. άρθρων	Ποσοστό
Ελπίδα	14	22,95%
Φόβος	23	37,70%
Τίποτα από τα δύο	24	39,34%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	61	100,00%

Πίνακας 24: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 6/7 - 18/7/15

Γράφημα 24Α: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 6/7 - 18/7/15 (αριθμός άρθρων)

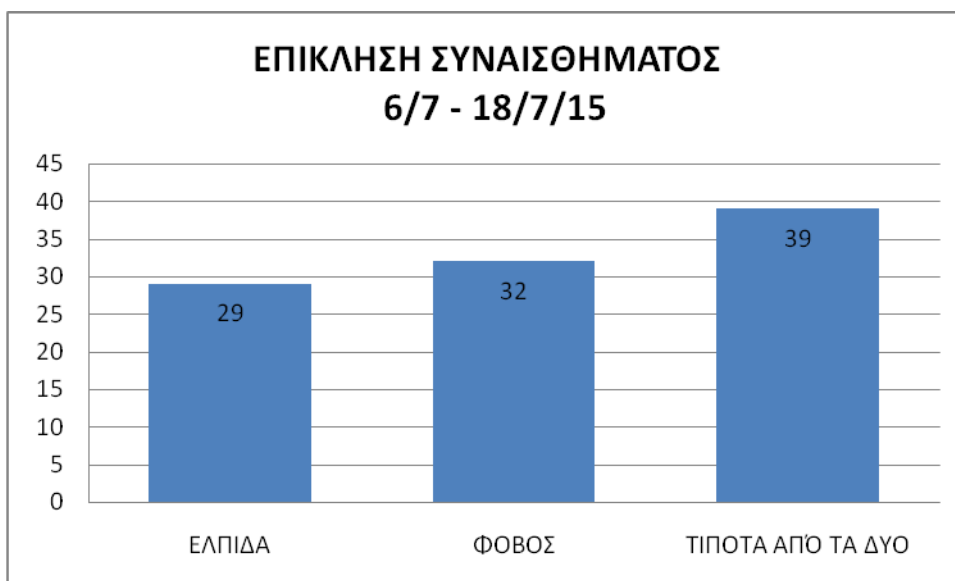
Γράφημα 24Β: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 6/7 - 18/7/15 (ποσοστό)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (2) στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή συναισθήματος $\Sigma\psi = -0,15$.

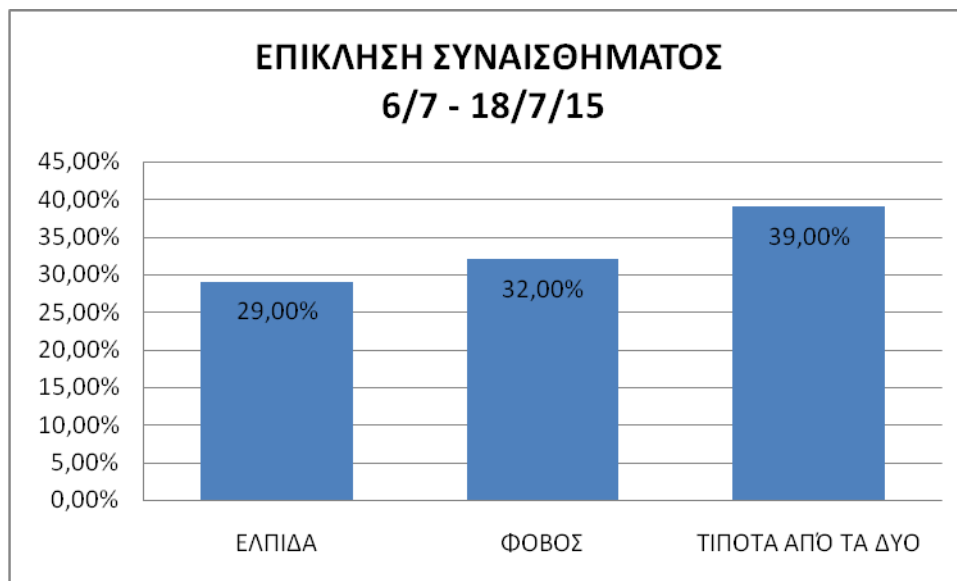
Στον πίνακα 25 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου και των δύο εφημερίδων, για το χρονικό διάστημα 6/7-18/7/15, που εκφράζουν ελπίδα, φόβο ή κανένα από αυτά τα δύο συναισθήματα. Στα Γραφήματα 25Α και 25Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 25: Επίκληση συναισθήματος 6/7 - 18/7/15		
ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ	αρ. άρθρων	Ποσοστό
Ελπίδα	29	29,00%
Φόβος	32	32,00%
Τίποτα από τα δύο	39	39,00%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	100	100,00%

Πίνακας 25: Επίκληση συναισθήματος 6/7 - 18/7/15

Γράφημα 25Α: Επίκληση συναισθήματος 6/7 - 18/7/15 (αριθμός άρθρων)

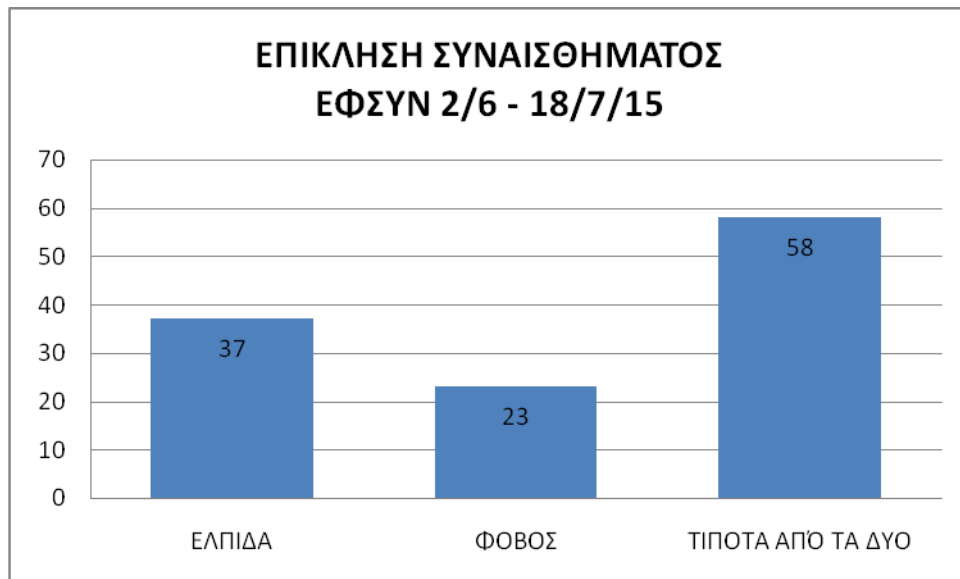
Γράφημα 25B: Επίκληση συναισθήματος 6/7 - 18/7/15 (ποσοστό)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (2) στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή συναισθήματος $\Sigma\upsilon=-0,03$.

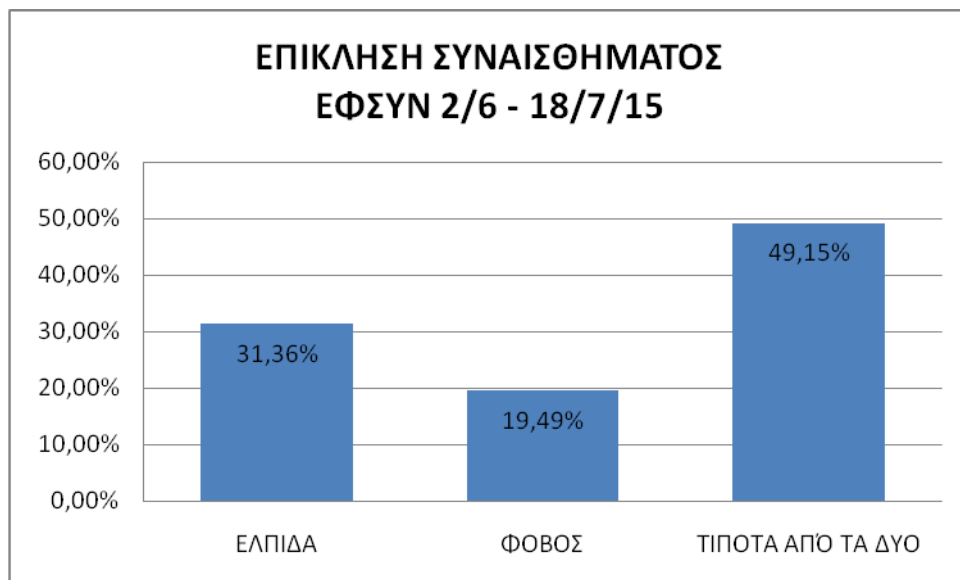
Στον πίνακα 26 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου της ΕΦΣΥΝ, για το χρονικό διάστημα 2/6-18/7/15, που εκφράζουν ελπίδα, φόβο ή κανένα από αυτά τα δύο συναισθήματα. Στα Γραφήματα 26Α και 26Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 26: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 2/6 - 18/7/15		
ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ	αρ. άρθρων	Ποσοστό
Ελπίδα	37	31,36%
Φόβος	23	19,49%
Τίποτα από τα δύο	58	49,15%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	118	100,00%

Πίνακας 26: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 2/6 - 18/7/15

Γράφημα 26Α: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 2/6- 18/7/15 (αριθμός άρθρων)

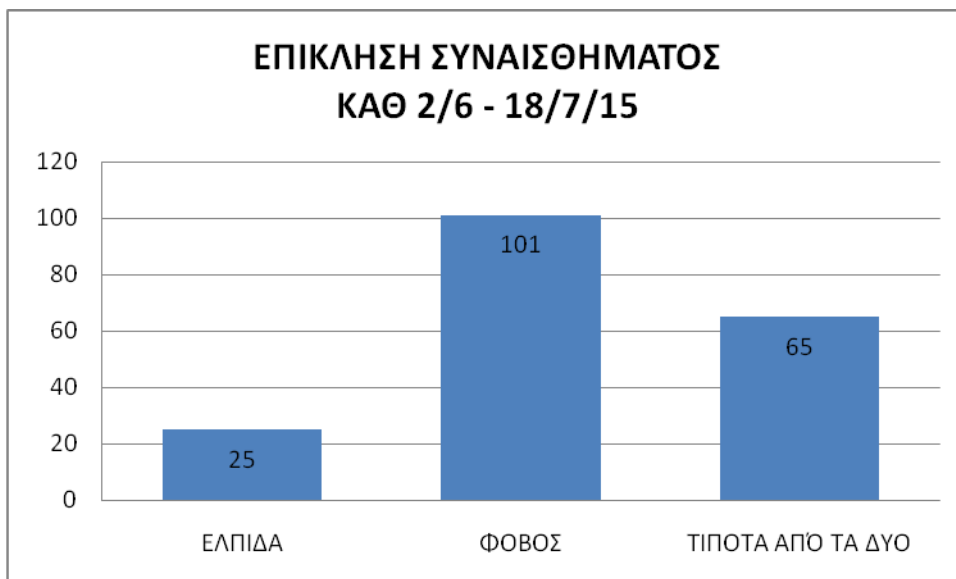
Γράφημα 26Β: Επίκληση συναισθήματος ΕΦΣΥΝ 2/6 - 18/7/15 (ποσοστό)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (2) στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή συναισθήματος **Συ=0,12**.

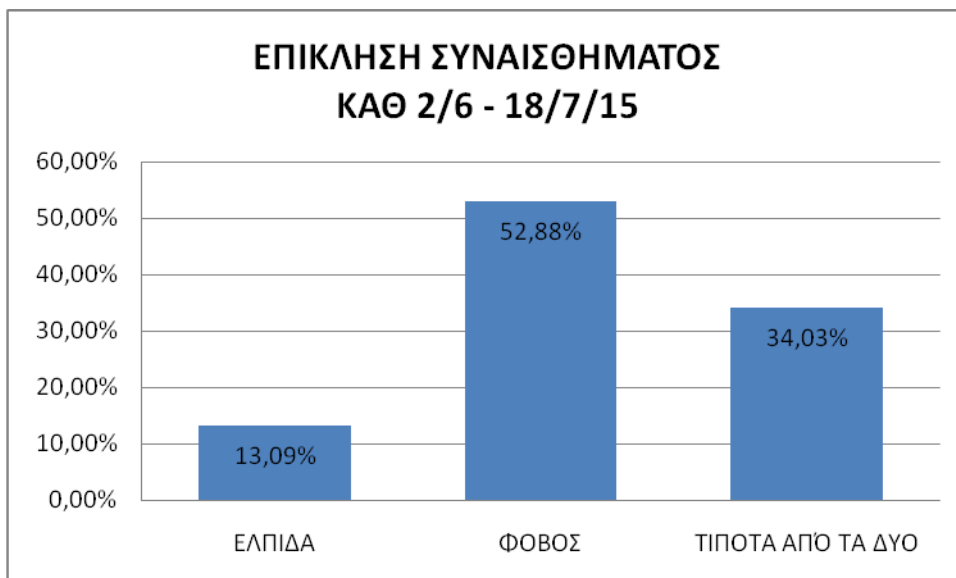
Στον πίνακα 27 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου της ΚΑΘ, για το χρονικό διάστημα 2/6-18/7/15, που εκφράζουν ελπίδα, φόβο ή κανένα από αυτά τα δύο συναισθήματα. Στα Γραφήματα 27Α και 27Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 27: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 2/6 - 18/7/15		
ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ	αρ. άρθρων	Ποσοστό
Ελπίδα	25	13,09%
Φόβος	101	52,88%
Τίποτα από τα δύο	65	34,03%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	191	100,00%

Πίνακας 27: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 2/6 - 18/7/15

Γράφημα 27Α: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 2/6 - 18/7/15 (αριθμός άρθρων)

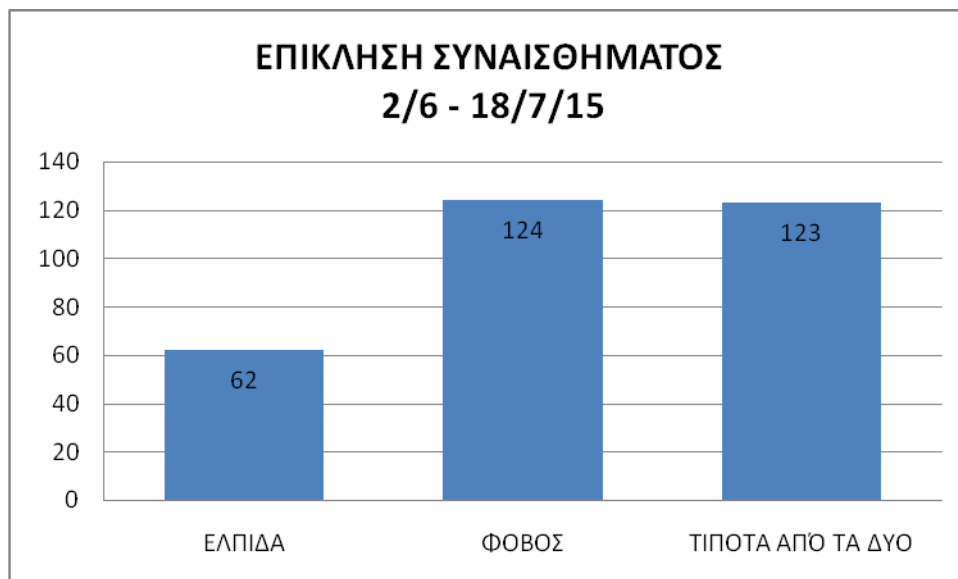
Γράφημα 27Β: Επίκληση συναισθήματος ΚΑΘ 2/6 - 18/7/15 (ποσοστό)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (2) στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή συναισθήματος $\Sigma\psi = -0,40$.

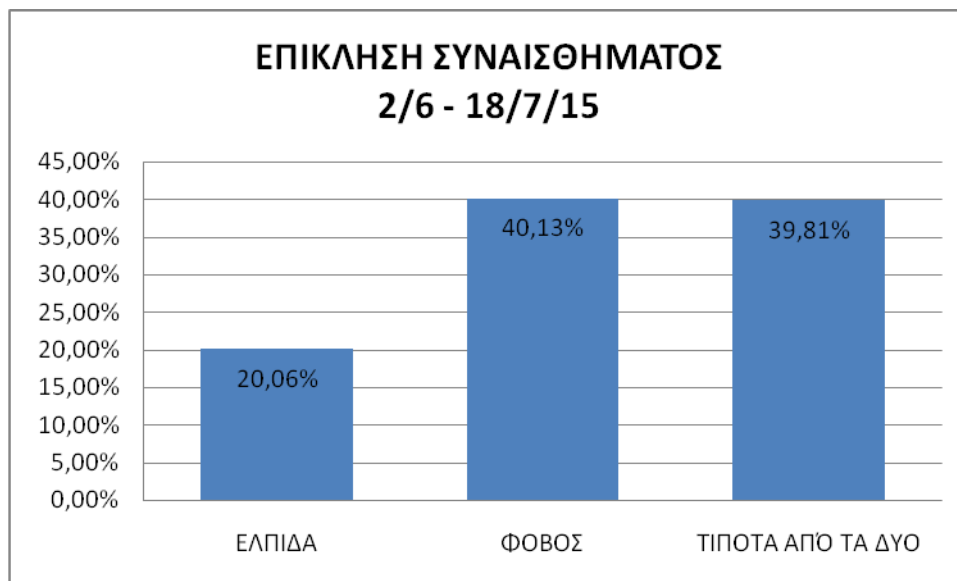
Στον πίνακα 28 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου και των δύο εφημερίδων, για το χρονικό διάστημα 2/6-18/7/15, που εκφράζουν ελπίδα, φόβο ή κανένα από αυτά τα δύο συναισθήματα. Στα Γραφήματα 28Α και 28Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 28: Επίκληση συναισθήματος 2/6 - 18/7/15		
ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ	αρ. άρθρων	Ποσοστό
Ελπίδα	62	20,06%
Φόβος	124	40,13%
Τίποτα από τα δύο	123	39,81%
ΜΕΡΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	309	100,00%

Πίνακας 28: Επίκληση συναισθήματος 2/6 - 18/7/15

Γράφημα 28Α: Επίκληση συναισθήματος 2/6 - 18/7/15 (αριθμός άρθρων)

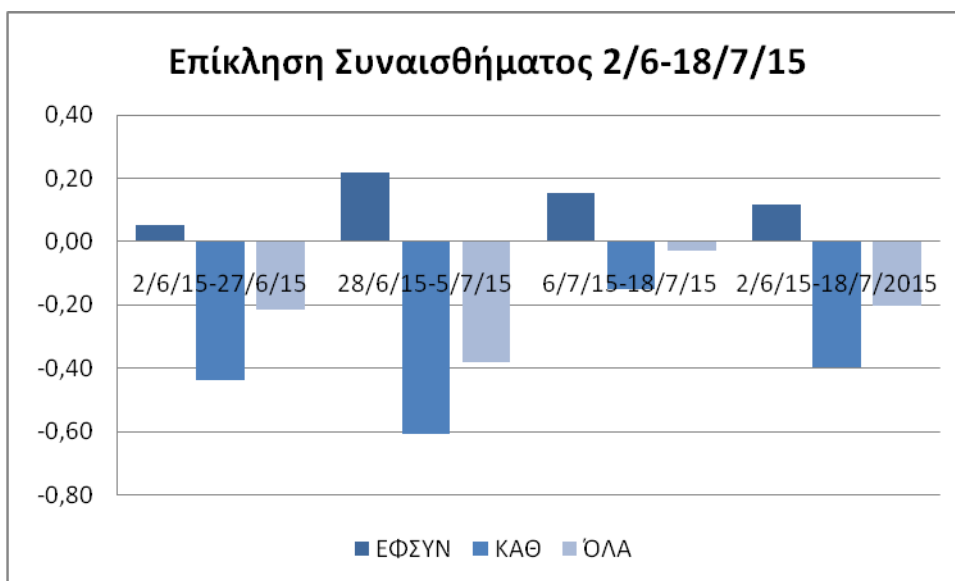
Γράφημα 28B: Επίκληση συναισθήματος 2/6 - 18/7/15 (ποσοστό)

Η εφαρμογή της εξίσωσης (2) στα παραπάνω δεδομένα μας δίνει τιμή συναισθήματος $\Sigma\upsilon=-0,20$.

Όλα τα αποτελέσματα της εξίσωσης (2) που δείχνει το συναίσθημα που εκφράζεται από τις δύο εφημερίδες το μελετώμενο χρονικό διάστημα συνοψίζονται στον πίνακα 29 και στο Γράφημα 29.

Πίνακας 29: Επίκληση Συναισθήματος 2/6-18/7/15			
Χρονικό διάστημα	ΕΦΣΥΝ	ΚΑΘ	ΌΛΑ
2/6/15-27/6/15	0,05	-0,43	-0,22
28/6/15-5/7/15	0,22	-0,61	-0,38
6/7/15-18/7/15	0,15	-0,15	-0,03
2/6/15-18/7/2015	0,12	-0,40	-0,20

Πίνακας 29: Επίκληση Συναισθήματος 2/6-18/7/15

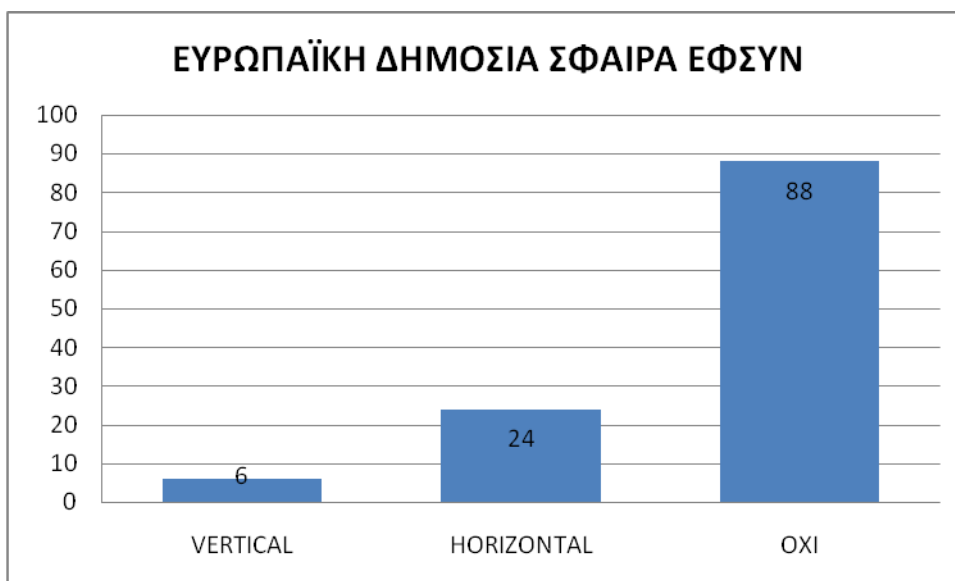
Γράφημα 29: Συναίσθημα που εκφράζεται από ΕΦΣΥΝ και ΚΑΘ το χρονικό διάστημα 2/6-18/7/15

4.5 Ευρωπαϊκή Δημόσια Σφαίρα

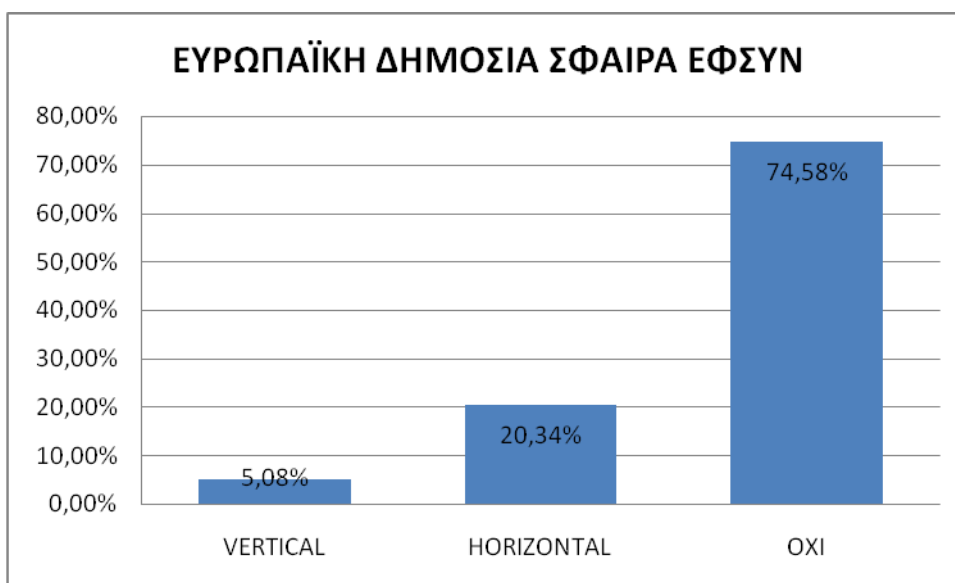
Στον πίνακα 30 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου της ΕΦΣΥΝ, για το χρονικό διάστημα 2/6-18/7/15, που συντελούν στη δημιουργία Ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας (Vertical) για κάθετη σχέση και (Horizontal) για οριζόντια σχέση. Στα Γραφήματα 30Α και 30Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 30: Ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα - ΕΦΣΥΝ		
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΦΑΙΡΑ	αρ. άρθρων	Ποσοστό
VERTICAL	6	5,08%
HORIZONTAL	24	20,34%
ΟΧΙ	88	74,58%
ΣΥΝΟΛΟ	118	100,00%

Πίνακας 30: Ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα - ΕΦΣΥΝ

Γράφημα 30Α: Ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα - ΕΦΣΥΝ (αριθμός άρθρων)

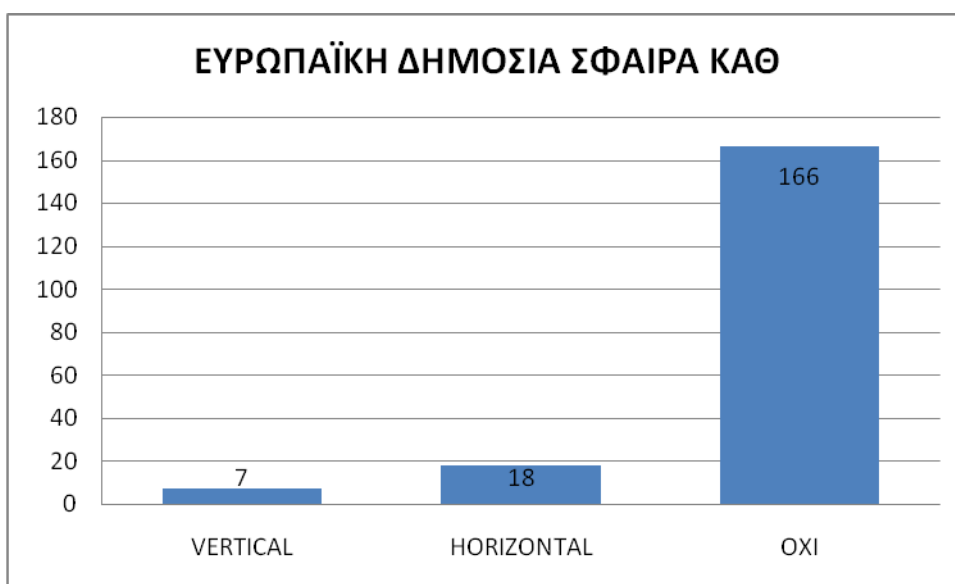

Γράφημα 30Β: Ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα - ΕΦΣΥΝ (ποσοστό)

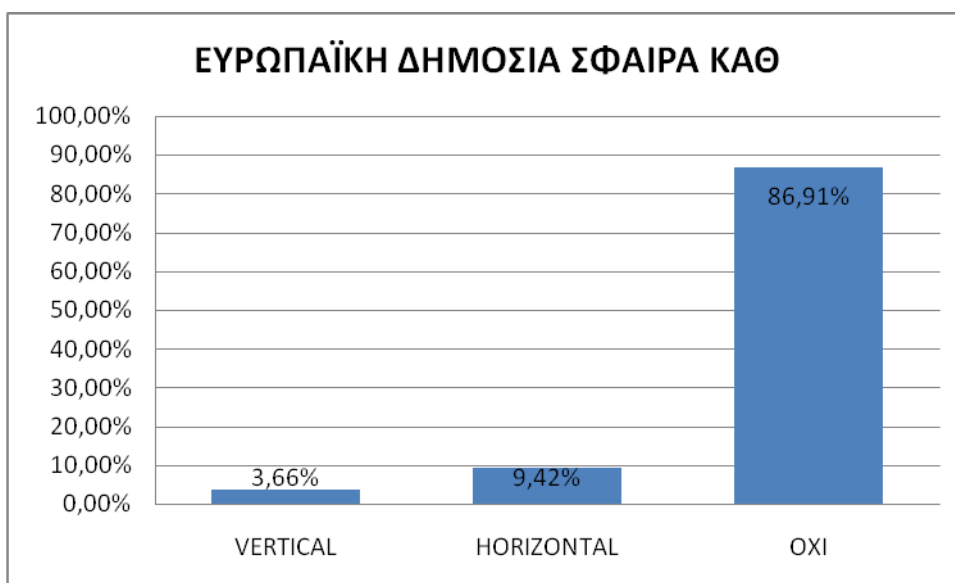
Στον πίνακα 31 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου της ΚΑΘ, για το χρονικό διάστημα 2/6-18/7/15, που συντελούν στη δημιουργία Ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας (Vertical) για κάθετη σχέση και (Horizontal) για οριζόντια σχέση. Στα Γραφήματα 31Α και 31Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 31: Ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα - ΚΑΘ		
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΦΑΙΡΑ	αρ. άρθρων	Ποσοστό
VERTICAL	7	3,66%
HORIZONTAL	18	9,42%
ΟΧΙ	166	86,91%
ΣΥΝΟΛΟ	191	100,00%

Πίνακας 31: Ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα - ΚΑΘ

Γράφημα 31Α: Ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα - ΚΑΘ (αριθμός άρθρων)

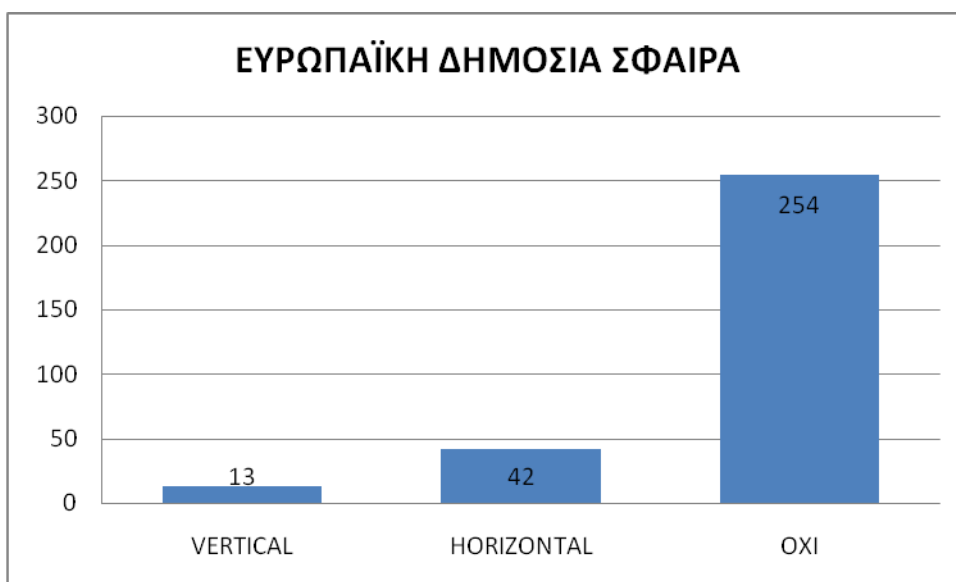

Γράφημα 31Β: Ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα - ΚΑΘ (ποσοστό)

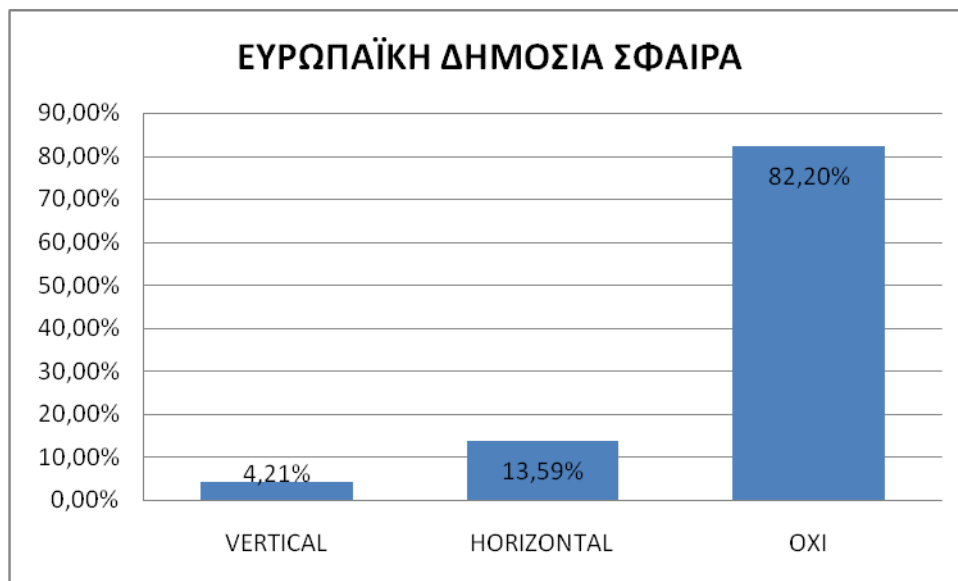
Στον πίνακα 32 εμφανίζονται ο αριθμός των άρθρων και το % ποσοστό τους επί του αντίστοιχου συνόλου και των δύο εφημερίδων, για το χρονικό διάστημα 2/6-18/7/15, που συντελούν στη δημιουργία Ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας (Vertical) για κάθετη σχέση και (Horizontal) για οριζόντια σχέση. Στα Γραφήματα 32Α και 32Β παριστάνονται ο αριθμός των άρθρων και το ποσοστό τους αντίστοιχα σε μορφή στηλών.

Πίνακας 32: Ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα		
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΦΑΙΡΑ	αρ. άρθρων	Ποσοστό
VERTICAL	13	4,21%
HORIZONTAL	42	13,59%
ΟΧΙ	254	82,20%
ΣΥΝΟΛΟ	309	100,00%

Πίνακας 32: Ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα

Γράφημα 32Α: Ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα (αριθμός άρθρων)

Γράφημα 32B: Ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα (ποσοστό)

5. Κεφάλαιο 5^ο Συζήτηση - Συμπερασματικές παρατηρήσεις

5.1 Πηγή Δημοσιεύματος

Για την καλύτερη παρακολούθηση των αποτελεσμάτων, υπενθυμίζουμε το ερευνητικό ερώτημα που αφορά στην πηγή του δημοσιεύματος:

E2: Κατά την κρίσιμη περίοδο του δημοψηφίσματος δόθηκε η δυνατότητα σε Ευρωπαίους πολιτικούς και στους εκπροσώπους των ευρωπαϊκών θεσμών να επικοινωνήσουν τις απόψεις τους στο ελληνικό κοινό;

Υ2: Αναμένουμε την ΚΑΘ να δίνει περισσότερο το λόγο σε εκπροσώπους των θεσμών, προκειμένου να καταθέσουν τις απόψεις τους σε σχέση με το αδιέξοδο στο οποίο οδηγήθηκαν οι διαπραγματεύσεις, ενώ η ΕΦΣΥΝ να δίνει λιγότερο χώρο στην «αντίπαλη» πλευρά της ελληνικής κυβέρνησης.

Από τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται στο προηγούμενο κεφάλαιο, είναι κατ' αρχήν φανερό ότι και στις δύο εφημερίδες η μεγάλη πλειοψηφία των άρθρων ανήκουν αποκλειστικά στις απόψεις των συντακτών τους, ενώ υπάρχει μικρό ποσοστό αναφορών σε δηλώσεις πολιτικών ή άλλων παραγόντων, τόσο Ελλήνων όσο και ξένων. Καταγράφεται μια μικρή προτίμηση στις απόψεις Ελλήνων έναντι ξένων (17,80% έναντι 13,56%) στην ΕΦΣΥΝ και μια αντίθετη προτίμηση στους ξένους έναντι στους Έλληνες (16,23% έναντι 13,09%), ίδιας διαφοράς περίπου 3-4%. Παρότι αυτές οι διαφορές δεν είναι σημαντικές, σε κάποιο βαθμό μπορούμε να ισχυριστούμε ότι επαληθεύουν την ερευνητική υπόθεση με βάση την οποία η ΚΑΘ, προκειμένου να αντιπαρατεθεί με την κυβέρνηση, θα δίνει περισσότερο το λόγο σε εκπροσώπους των θεσμών, προκειμένου να καταθέσουν τις απόψεις τους σε σχέση με το αδιέξοδο στο οποίο οδηγήθηκαν οι διαπραγματεύσεις, ενώ η ΕΦΣΥΝ θα δίνει περισσότερο χώρο στην πλευρά της ελληνικής κυβέρνησης.

5.2 Στάση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Για την καλύτερη παρακολούθηση των αποτελεσμάτων, υπενθυμίζουμε το ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη στάση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση:

E1: Επηρεάζει η ιδεολογική τοποθέτηση της εφημερίδας τον τρόπο που παρουσιάζει την ΕΕ (θετικά ή αρνητικά);

Υ1: Με βάση την εμπειρία μας στη διαχείριση και άλλων τοπικών, πολιτικών ζητημάτων θεωρούμε ότι η «Καθημερινή» θα εκφράζει φιλοευρωπαϊκές θέσεις, διότι στη συγκεκριμένη χρονική συγκυρία η αριστερή κυβέρνηση συγκρούεται με τους ευρωπαϊκούς θεσμούς και αντίθετα η «Εφημερίδα των Συντακτών» θα πρέπει να προσδίδει στους ευρωπαϊκούς θεσμούς αρνητικό πρόσημο, εξαιτίας της πίεσης που ασκούν στην αριστερή κυβέρνηση.

Μελετώντας τους πίνακες και τα γραφήματα στο προηγούμενο κεφάλαιο αποδεικνύεται ότι η απάντηση στο ερευνητικό ερώτημα E1, αν η ιδεολογική τοποθέτηση της κάθε εφημερίδας επηρεάζει τη στάση που υιοθετεί, τόσο όσον αφορά την περίοδο πριν το δημοψήφισμα, όσο και μετά τη διενέργεια του, είναι καταφατική. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από το περιεχόμενο της αρθρογραφίας της ΕΦΣΥΝ διακρίνεται η αρνητική στάση της απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τους Θεσμούς για όλη τη μελετώμενη περίοδο, ενώ αντιθέτως η ΚΑΘ για την ίδια χρονική περίοδο έχει θετική στάση τόσο απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και στους Θεσμούς.

Μάλιστα, αυτό που πρέπει να επισημανθεί, αναλύοντας διεξοδικότερα τις υποπεριόδους πριν και μετά το δημοψήφισμα, είναι ότι ως προς την ΕΦΣΥΝ, η πάγια αρνητική στάση της απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τους Θεσμούς κλιμακώνεται σε ένταση, ιδίως την περίοδο πριν το δημοψήφισμα, όπως αποδεικνύεται από τα στατιστικά στοιχεία, ενώ καταλαγιάζει μετά τη διεξαγωγή του, επανερχόμενη στα πρότερα του δημοψηφίσματος επίπεδα. Η αρχική αρνητική στάση $-0,82$ ανεβαίνει στην τιμή $-1,17$ την κρίσιμη εβδομάδα πριν το δημοψήφισμα και επιστρέφει σε τιμή μικρότερη από την αρχική $-0,74$ μετά το δημοψήφισμα. Η κλιμάκωση της στάσης της αποτυπώνεται μέσω του τρόπου παρουσίασης των δύο αντίπαλων στρατοπέδων στον αρθρογραφικό λόγο της. Αναλυτικότερα, η ελληνική κυβέρνηση, απέναντι στην οποία διάκειται ευνοϊκά σε ιδεολογικό επίπεδο η ΕΦΣΥΝ, παρουσιάζεται να επιδιώκει το καλύτερο αποτέλεσμα για την Ελλάδα και το μέλλον των Ελλήνων, αναγκαζόμενη να έρθει σε σύγκρουση με μία Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία δεν συμμερίζεται τις θυσίες του λαού και δεν φαίνεται να διαπνέεται από τις ευρωπαϊκές αρχές της αλληλεγγύης και της αλληλοβοήθειας. Την παραπάνω εικόνα φαίνεται να επιτείνει η παρουσίαση των επιθετικών δηλώσεων των θεσμών κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, τονίζοντας τη σκληρή τους στάση και

την εμμονή τους στους αριθμούς αντί για τον άνθρωπο. Τόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και οι Θεσμοί φέρονται να μην αναγνωρίζουν τις αγωνιώδεις προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης να εξευρεθεί δίκαιη λύση και αλλάζουν συνεχώς τους κανόνες του παιχνιδιού. Από την άλλη μεριά, η ελληνική κυβέρνηση, θεωρώντας δεδομένο ότι οι προτάσεις των δανειστών δεν θα φέρουν ευημερία στους πολίτες ούτε βραχυπρόθεσμα ούτε μακροπρόθεσμα, δικαιολογημένα, δεν συναινεί στις απάνθρωπες υποχωρήσεις που της απαιτούνται και, επομένως, καταλήγει αναπόφευκτα στη σύγκρουση με τους Θεσμούς.

Η εφημερίδα ΕΦΣΥΝ σκληραίνει φανερά τη στάση της την εβδομάδα πριν το δημοψήφισμα, υποστηρίζοντας το ΟΧΙ ως την προσήκουσα απάντηση στο δημοψηφισματικό ερώτημα. Με τον τρόπο αυτό, επιδιώκει να επηρεάσει την κοινή γνώμη, ενστερνιζόμενη τη θέση ότι το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος θα είναι καθοριστικό για την ευρωπαϊκή πορεία της Ελλάδας και παράλληλα, επιδιώκει να υπερασπιστεί την ιδεολογική της ταυτότητα, η οποία συνάδει με τη στάση και την αντίληψη της αριστερής κυβέρνησης. Μάλιστα, η τοποθέτησή της υπέρ του ΟΧΙ και κατά των Θεσμών, γίνεται ακόμη πιο σαφής και σκληρή, όταν πλέον γίνεται αντιληπτή η παρεμβατική στάση των τελευταίων και η απροκάλυπτη προσπάθεια να κατευθύνουν τους Έλληνες ψηφοφόρους προς την επιλογή του ΝΑΙ. Τα άρθρα όχι απλά δεν είναι ουδέτερα ως προς τους Θεσμούς και την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά αντίθετα στην πλειοψηφία τους είναι πολύ αρνητικά.

Η αρνητική στάση της ΕΦΣΥΝ καταλαγιάζει μετά το δημοψήφισμα, και μάλιστα, σε ποσοστό ελαφρώς μικρότερο της προ-δημοψηφισματικής περιόδου. Η παραπάνω αλλαγή εμφορείται από μία σειρά δεδομένων. Καταρχάς, το δημοψήφισμα έχει ήδη διενεργηθεί, οπότε δεν κρίνεται πλέον απαραίτητο μέσω των άρθρων της η ΕΦΣΥΝ να πείσει και να κατευθύνει την κοινή γνώμη για κάτι που έχει ήδη ολοκληρωθεί. Επίσης, το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος ήταν ακριβώς αυτό το οποίο επεδίωκε, καθώς το ΟΧΙ κέρδισε έναντι του ΝΑΙ. Τέλος, ο τρίτος και σημαντικότερος παράγοντας που αναγκάζει την εφημερίδα να ρίξει τους τόνους είναι το γεγονός ότι η κυβέρνηση μεταβάλλει την έως τότε θέση της απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τους Θεσμούς, υιοθετώντας μια στάση φιλικότερη και συναινετικότερη προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, ώστε να επέλθει συμφωνία. Η κυβερνητική ανακολουθία, ως προς την ακολουθούμενη πολιτική στάση της πριν και μετά το δημοψήφισμα, η οποία έρχεται σε σύγκρουση και με το ΟΧΙ στο

δημοψήφισμα αμέσως μετά τη διεξαγωγή του, διαταράσσει την ιδεολογική τοποθέτηση της εφημερίδας και κατ' επέκταση και τις θέσεις που πρέπει να υπερασπιστεί, καθώς στο εσωτερικό του κυβερνώντος κόμματος έχουν αρχίσει να υπάρχουν ισχυρές συγκρούσεις και έριδες. Στην προσπάθεια ανασυγκρότησης και επαναπροσδιορισμού της θέσης της η ΕΦΣΥΝ ρίχνει τους τόνους στην αρθρογραφία της και υιοθετεί μια πιο ήπια στάση.

Όσον αφορά στη δεύτερη μελέτη περίπτωσης, η ΚΑΘ ακολουθεί αντίστοιχη στάση με την ΕΦΣΥΝ αλλά προς την αντίθεση κατεύθυνση. Όντας μία εφημερίδα η οποία εκπροσωπεί τον δεξιό πολιτικό χώρο, που τη δεδομένη στιγμή αντιπολιτεύεται την αριστερή κυβέρνηση, όχι μόνο σε επίπεδο λόγου, αλλά κυρίως σε επίπεδο πολιτικών επιλογών, λαμβάνει θέση κριτική απέναντι στην κυβέρνηση και ευνοϊκή απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση όλο το χρονικό διάστημα της μελέτης, αν και καταγράφονται μεγάλες διακυμάνσεις ανά υποπερίοδο μελέτης. Η ανακοίνωση διενέργειας του δημοψηφίσματος τη βρίσκει απροετοίμαστη και στην προσπάθεια της να επηρεάσει την κοινή γνώμη προς την κατεύθυνση του ΝΑΙ, την εβδομάδα πριν το δημοψήφισμα, η αρθρογραφία της τόσο σε ποσότητα, όσο και ως προς το περιεχόμενο, εκδηλώνει μία άκρως θετική στάση απέναντι στους Θεσμούς και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μάλιστα, ο συνολικός αριθμός των πρωτοσέλιδων σχετικών άρθρων είναι σχεδόν τριπλάσιος (61 έναντι 23) από τα αντίστοιχα άρθρα της ΕΦΣΥΝ, γεγονός που φανερώνει την ακόμη μεγαλύτερη προσπάθεια της ΚΑΘ να επηρεάσει την κοινή γνώμη, γνωρίζοντας ενδεχομένως, ότι η πλειοψηφία του λαού τείνει προς το ΟΧΙ. Η θετική στάση της ΚΑΘ δεν είναι τόσο έντονη πριν την ανακοίνωση του δημοψηφίσματος (0,30), εκτοξεύεται, όμως, στο 1,18 την κρίσιμη εβδομάδα πριν το δημοψήφισμα, γεγονός που υποδηλώνει ότι η ΚΑΘ αιφνιδιάστηκε από την κίνηση του πρωθυπουργού και εστίασε όλες της τις δυνάμεις, προκειμένου να επηρεάσει την κοινή γνώμη προς την κατεύθυνση του ΝΑΙ παρουσιάζοντας πολύ θετικά τους ευρωπαϊκούς θεσμούς. Είναι χαρακτηριστικό το εύρημα ότι σε αυτό το χρονικό διάστημα η ΚΑΘ παρουσίασε μόνο 1 άρθρο με πολύ αρνητική στάση στην ΕΕ, κανένα με αρνητική και συνολικά το 77% των σχετικών άρθρων (47 από τα 61) εμφάνιζαν θετική ή πολύ θετική στάση προς την ΕΕ.

Μετά τη διενέργεια του δημοψηφίσματος η στάση της ΚΑΘ σε επίπεδο άρθρων εξακολουθεί να είναι θετική (1,05) ως προς τους θεσμούς και την Ευρωπαϊκή Ένωση, αν και έχει απομακρυνθεί σχετικά από την προδημοψηφισματική πόλωση που επεδίωκε. Η αλλαγή αυτή εξηγείται από το γεγονός ότι για αυτήν το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος

αποτελούσε πλήρη αποδοκιμασία από τους πολίτες τόσο στις θέσεις της εφημερίδας όσο και στη μεθοδολογία της προσέγγισης προς τους Ευρωπαϊκούς Θεσμούς. Ωστόσο, αντιλαμβανόμενη ότι η κυβερνητική πολιτική δεν σκόπευε να ακολουθήσει το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος, ούτε να αποχωρήσει από τη ευρωζώνη και την Ευρωπαϊκή Ένωση διατηρεί τη θετική στάση απέναντι στην Ευρώπη. Συνεχίζει να εκφράζεται πολύ θετικά απέναντι στους θεσμούς και την Ευρωπαϊκή Ένωση, υποσχόμενη μάλιστα στον πρωθυπουργό, ότι εάν συνεργαστεί και επιφέρει συμφωνία με τους Ευρωπαίους, όχι μόνο θα αναγνωρίσει την προσπάθεια του, αλλά και θα τον υποστηρίξει.

Οι παραπάνω παρατηρήσεις που αφορούν την έξαρση των ακραίων στάσεων (αρνητικής στάσης της ΕΦΣΥΝ και θετικής της ΚΑΘ) απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση γίνονται πολύ εύκολα αντιληπτές και μετά από οπτική παρατήρηση των διαγραμμάτων που αφορούν τον αριθμό και τα ποσοστά των θετικών και αρνητικών άρθρων και για τις δύο εφημερίδες, δηλαδή τα γραφήματα 6, 9 και 12. Είναι φανερό, ότι το γράφημα 6 εμφανίζει μια μορφή καμπάνας με συγκέντρωση των περισσότερων άρθρων στο κέντρο, στην ουδέτερη στάση, δηλαδή οι ακραίες θέσεις εκφράζονται σε μικρό ποσοστό. Στο γράφημα 9 η εικόνα αντιστρέφεται πλήρως. Το σχήμα παίρνει μορφή ανάποδης καμπάνας, αφού πλέον τα ουδέτερα άρθρα λιγοστεύουν, τα ακραία και από τις δύο πλευρές αυξάνουν και δημιουργείται μια ισχυρή πόλωση στα δύο άκρα. Μετά το δημοψήφισμα, η μορφή της νοητής καμπύλης επανέρχεται σε μορφή καμπάνας, η ουδέτερη στάση αυξάνει σε ποσοστό άρθρων, με μια μικρή απόκλιση ως προς την θετική στάση, η οποία όμως δικαιολογείται, όπως τεκμηριώθηκε παραπάνω, από το γεγονός ότι ακόμα και η ΕΦΣΥΝ μετά το δημοψήφισμα άλλαξε κάπως της στάση της απέναντι στους Ευρωπαίους.

Καταλήγοντας, ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, γίνεται αντιληπτό από τα όσα διαπιστώθηκαν, ότι η ιδεολογική κατεύθυνση της κάθε εφημερίδας καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τη στάση της απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιπλέον, χαρακτηριστική είναι και στις δύο εφημερίδες η επικοινωνιακή τους ευελιξία, καθώς, όπως προκύπτει από την παραπάνω ανάλυση, ανάλογα με την κρισιμότητα της χρονικής περιόδου, εναλλάσσονται μεταξύ ήπιας και σκληρής στάσης, προκειμένου να επηρεάσουν το αναγνωστικό τους κοινό προς την κατεύθυνση που επιθυμούν.

Εκτός από την ιδεολογική τους τοποθέτηση, ένας άλλος παράγοντας που είναι πάντοτε κρίσιμος για τα ΜΜΕ είναι το κέρδος. Και οι δύο εφημερίδες είναι ιδιωτικοί κερδοσκοπικοί οργανισμοί, οι οποίοι στηρίζονται στο κέρδος που θα τους επιφέρει η

πώληση εντύπων (Τσόμσκι, 1997). Διατηρώντας επομένως τη δυνατότητα ευελιξίας, έχουν το δικαίωμα της επικοινωνιακής επαναδιαπραγμάτευσης των θέσεων τους, αν όχι καθολικά, σίγουρα μερικώς, ώστε να βρίσκονται όσο το δυνατόν πλησιέστερα στην κοινή γνώμη, ανεξαρτήτως εάν δεν συγκλίνουν εξ ολοκλήρου οι θέσεις τους με αυτή. Η παραπάνω άποψη φαίνεται να επιβεβαιώνεται και από τις δηλώσεις του Γ. Αναστασάκου, διευθύνοντα συμβούλου της εταιρείας δημοσκοπουσών AGB Hellas, σύμφωνα με τον οποίο τα MME μετρούν την ανταπόκριση που έχουν στο κοινό, διαδικασία η οποία τους παρέχει να έχουν ένα μέτρο εμπορικής συναλλαγής ως προς τους διαφημιστές τους. Η παραπάνω διαδικασία θεωρείται, μάλιστα, αναγκαία, αφού τα έσοδα τους προέρχονται από τις διαφημίσεις. Στόχος, λοιπόν, των εκάστοτε MME μεταξύ των οποίων και των εφημερίδων, είναι να σχεδιάζουν το κοινό τους. Τα MME όντας οι κύριοι εκπρόσωποι της μαζικής επικοινωνίας αναδιαμορφώνουν συνεχώς το κοινό τους είτε πληθυσμιακά, είτε όσον αφορά τη σύνθεση. Όλα τα MME, και ακόμα περισσότερο οι εφημερίδες που έχουν πιο αφοσιωμένους αναγνώστες, έχουν τους «σκοπούμενους» αποδέκτες τους επιδιώκοντας ταυτοχρόνως να προσελκύσουν κι άλλους καθώς αυτό θα τα συντηρήσει οικονομικά (Χριστοδούλου, 2013).

5.3 Επίκληση Συναισθήματος

Για την καλύτερη παρακολούθηση των αποτελεσμάτων υπενθυμίζουμε το ερευνητικό ερώτημα που αφορά στην επίκληση συναισθήματος από τις δύο εφημερίδες:

E3: Ως προς το είδος των συναισθημάτων που προσπάθησαν οι δύο εφημερίδες να προκαλέσουν στο κοινό, προκειμένου να επικοινωνήσουν τις απόψεις τους, κυριάρχησε η επίκληση της ελπίδας ή του φόβου στη σχέση Ελλάδας και Ευρωπαϊκής Ένωσης;

Υ3: Δεδομένης της φιλικής στάσης της «Εφημερίδας των Συντακτών» προς την κυβέρνηση που μόλις πριν 5 μήνες είχε αναλάβει τη διακυβέρνηση της χώρας αναμένουμε να έχει μια πιο αισιόδοξη στάση σχετικά με τη σχέση Ελλάδας και ΕΕ, αντίθετα με την «Καθημερινή» η οποία αναμένουμε να προσπαθεί να σπείρει το φόβο των πολιτών για μια ενδεχόμενη σύγκρουση της Ελλάδας με την ΕΕ.

Από τα αποτελέσματα του προηγούμενου κεφαλαίου είναι ξεκάθαρο ότι η ΕΦΣΥΝ επιδιώκει να ενεργοποιήσει θετικά και ελπιδοφόρα συναισθήματα στην ελληνική κοινή

γνώμη, εκφράζοντας μία αισιόδοξη στάση για το μέλλον της χώρας και παράλληλα υποστηρίζοντας τις θέσεις της κυβέρνησης. Η θέση της αυτή είναι εμφανής καθ' όλη την υπό εξέταση περίοδο. Αντιθέτως, η ΚΑΘ, όπως και ήταν αναμενόμενο, κινούμενη στην αντίπερα όχθη, μέσα από την αρθρογραφία της επιδιώκει να ενεργοποιήσει αρνητικά συναισθήματα, με τον φόβο να κυριαρχεί στο ίδιο χρονικό διάστημα. Οι θέσεις κάθε μίας από τις δύο εφημερίδες είναι αναμενόμενες και επιβεβαιώνουν την αρχική υπόθεση της μελέτης.

Η ΕΦΣΥΝ επιλέγει προφανώς να στηρίζει την πολιτική της κυβέρνησης, και για το λόγο αυτό επιδιώκει να παρουσιάζει την θετική πλευρά των πραγμάτων. Παρότι η κοινωνία βιώνει μια δραματική περίοδο κατά την οποία δεν είναι δυνατό να λείπει ο φόβος για χρεοκοπία, για στάση πληρωμών, και για μια εν γένει επιδείνωση του βιοτικού επιπέδου, η εφημερίδα επιλέγει να προβάλλει την ελπίδα ως αντιστάθμισμα στο φόβο. Αναγνωρίζει ότι οι στιγμές είναι κρίσιμες, αλλά συντάσσεται με την κυβέρνηση υποστηρίζοντας ότι η μόνη επιλογή είναι η σύγκρουση, καθώς για να γίνει η χώρα σεβαστή και υπολογίσιμη από τους δανειστές, θα πρέπει να υψώσει ανάστημα απέναντι τους. Για να αντιμετωπιστεί ο φόβος που προκαλεί η αντίπαλη πλευρά, η εφημερίδα προβάλλει απόψεις, οι οποίες, χωρίς σοβαρή τεκμηρίωση, αφήνουν να εννοηθεί ότι υπάρχουν και άλλες λύσεις πέραν της υποταγής στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ότι η σύγκρουση δεν θα φτάσει μέχρι τα άκρα, διότι και η ίδια η Ευρώπη έχει απόλυτη ανάγκη την Ελλάδα. Είναι προφανές ότι στρατηγική επιλογή της εφημερίδας είναι οι πολίτες, την κρίσιμη ώρα του διλήμματος ενώπιον της κάλπης, να διακατέχονται από θετικά συναισθήματα ελπίδας για το μέλλον, εθνικής ανάταξης και αισιοδοξίας.

Αντιθέτως, η ΚΑΘ εκμεταλλευόμενη την ανασφάλεια που διακατέχει μεγάλο ποσοστό των Ελλήνων λόγω των πρωτόγωνων καταστάσεων που συμβαίνουν (κλείσιμο τραπεζών, μη καταβολή συντάξεων κ.λπ.) βρίσκει πρόσφορο έδαφος, ώστε να προκαλέσει φοβικά συναισθήματα στο κοινό. Η κυριαρχία του φόβου στους πολίτες έχει ως απώτερο σκοπό να προκαλέσει την άρση της στήριξής του στους επικίνδυνους χειρισμούς της κυβέρνησης, η οποία με τη σειρά της θα αναγκαστεί να εγκαταλείψει τις πεισματικές και ιδεοληπτικές, σύμφωνα πάντα με την ΚΑΘ, θέσεις της. Στρατηγική επιλογή της εφημερίδας είναι να καταδείξει ως άκρως επικίνδυνη τη στάση της κυβέρνησης που διακατέχεται από ιδεολογικό καταναγκασμό, ο οποίος οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια τη χώρα στον γκρεμό. Ο συνδυασμός της καλής Ευρωπαϊκής Ένωσης, της άπειρης σε

διαπραγματεύσεις και γεμάτης ιδεοληψίες κυβέρνησης και της ενδεχόμενης εξόδου της Ελλάδας από την Ευρωζώνη καλλιεργεί τον φόβο και τον πανικό. Όπως και η ΕΦΣΥΝ, η ΚΑΘ δεν στηρίζει τα άρθρα της σε ψυχραιμίες, επιστημονικές και αντικειμενικές αναλύσεις. Προσπαθεί να διασπείρει τον φόβο, προκειμένου ο πολίτης μπροστά στην κάλπη να σκεφτεί περισσότερο αυτά που πρόκειται να χάσει με το ΟΧΙ και λιγότερο αυτά που, ενδεχομένως, μπορεί να κερδίσει.

Αναλυτικότερα, όσον αφορά στις τρεις χρονικές υποπεριόδους μελέτης, δηλαδή την περίοδο των διαπραγματεύσεων, την περίοδο πριν και κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής του δημοψηφίσματος, καθώς επίσης και την περίοδο μετά το δημοψήφισμα, η εφημερίδα ΕΦΣΥΝ αρχικά προβάλλει την ελπίδα ως συναίσθημα, αλλά σχετικά συγκρατημένα (0,05), κατά τη δεύτερη περίοδο κλιμακώνει την ένταση των θετικών συναισθημάτων (0,22), ενώ η στάση της αμβλύνεται μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας (0,15). Όπως είναι λογικό, η στάση της συνάδει απόλυτα με την ιδεολογική της τοποθέτηση και τη στήριξη που παρέχει στην κυβέρνηση, δικαιολογώντας αυτή την επιλογή ως τη μόνη που δίνει μια προοπτική αισιοδοξίας και ελπίδας απεμπλοκής από την επιτροπεία και τα εξουθενωτικά για το λαό μνημόνια.

Η ΕΦΣΥΝ υποστηρίζει την κυβέρνηση και την πολιτική της, ωστόσο τα θετικά μηνύματα που επιδιώκει να μεταφέρει στην κοινή γνώμη, πρέπει πριν το δημοψήφισμα να γίνουν πιο έντονα, όπως και γίνονται. Αυτή η κίνηση εξυπηρετεί τόσο την πολιτική και ιδεολογική πόλωση, την οποία επεδίωκε μέσω της θετικής της στάσης προς την κυβέρνηση, όσο και την προσπάθεια της, να αντιπαρατεθεί στα αρνητικά συναισθήματα και την επίκληση του φόβου που παράγει η συντριπτική πλειοψηφία των γνωστών ΜΜΕ. Η επίκληση της ελπίδας εξακολουθεί να υπάρχει και μετά την διεξαγωγή του δημοψηφίσματος, ιδίως λόγω του θετικού για αυτήν αποτελέσματος. Όμως η ένταση είναι μικρότερη, γεγονός που δικαιολογείται επίσης από την στροφή που αποφασίζει να ακολουθήσει η κυβέρνηση, στροφή που δεν συνάδει με το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος. Αυτή η αλλαγή πλεύσης προκαλεί μια μορφή σύγχυσης στην εφημερίδα, καθώς ανατρέπονται πολλά από όσα υποστήριζε πριν το δημοψήφισμα.

Όσον αφορά την περίπτωση της ΚΑΘ η στάση της στην επίκληση του συναισθήματος είναι ανάλογη της ΕΦΣΥΝ, αλλά προς την αντίθετη κατεύθυνση. Αναλυτικότερα, η ΚΑΘ επιδιώκει να ενεργοποιήσει όχι θετικά, αλλά αρνητικά συναισθήματα στην κοινή γνώμη και ειδικότερα το συναίσθημα του φόβου. Το σημείο διαφοροποίησής της σε σχέση με την

ΕΦΣΥΝ είναι η ένταση, καθώς σύμφωνα με τα ερευνητικά αποτελέσματα, ο φόβος εκφράζεται με μεγάλη ένταση πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την διενέργεια του δημοψηφίσματος, έχοντας συχνές αναφορές στην καταστροφολογία. Η στάση αυτή της ΚΑΘ δικαιολογείται σε σημαντικό βαθμό λαμβάνοντας υπόψη ότι είναι μία αντιπολιτευτική εφημερίδα. Η στάση της κυβέρνησης απέναντι στους Θεσμούς κατά την περίοδο των διαπραγματεύσεων και οι συγκρούσεις που επέρχονται με συνέπεια την διακοπή των συνομιλιών έχουν σαν αποτέλεσμα το συναίσθημα του φόβου να εκφράζεται έντονα από την εφημερίδα (-0,43), καθώς θεωρεί τη στάση αυτή καταστροφική σε σχέση με όσα είχαν επιτύχει οι προηγούμενες κυβερνήσεις. Η χώρα, σύμφωνα με την ΚΑΘ, εξαιτίας της ριψοκίνδυνης στάσης της κυβέρνησης, οδεύει μαθηματικά προς την καταστροφή.

Η καταστροφολογική της στάση κορυφώνεται κατά την περίοδο πριν τη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος, οπότε και το συναίσθημα του φόβου γίνεται κυρίαρχο (-0,61) κάτι που επίσης δικαιολογείται, καθώς επιδιώκει να επιφέρει την πόλωση και μέσα από τη δημιουργία αρνητικών συναισθημάτων, να κατευθύνει τους πολίτες προς την ψήφιση του ΝΑΙ. Είναι χαρακτηριστικό το εύρημα ότι σε αυτό το χρονικό διάστημα η ΚΑΘ παρουσίασε 48 άρθρα που μετέφεραν το φόβο (69%) έναντι μόνο 5 άρθρων που είχαν ελπιδοφόρα χαρακτηριστικά. Η ένταση της επίκλησης στο αρνητικό συναίσθημα, μάλιστα, είναι πολύ πιο ισχυρή σε σχέση με την ΕΦΣΥΝ, κάτι που επίσης δικαιολογείται από το γεγονός ότι, ενδεχομένως, είχε διαφανεί από τις δημοσκοπήσεις ότι η πλειοψηφία των Ελλήνων τασσόταν υπέρ του ΟΧΙ.

Και σε αυτή την περίπτωση, μετά το πέρας του δημοψηφίσματος, παραμένει η επικράτηση του φόβου (-0,15), ωστόσο η έντασή του μειώνεται. Η μείωση αυτή δικαιολογείται αρχικά από το γεγονός ότι η επιλογή των Ελλήνων ήταν απορριπτική προς τα αρνητικά συναισθήματα, καθώς τόλμησαν το ΟΧΙ, που σημαίνει ότι επικράτησε η επίδραση της ελπίδας έναντι του φόβου. Επιπλέον, η ένταση πρόκλησης αρνητικών συναισθημάτων μειώθηκε, γιατί το δημοψήφισμα έχει ολοκληρωθεί οπότε δεν είχε πλέον ιδιαίτερο νόημα η επιμονή σε αυτό. Επίσης σε αυτή την αλλαγή έπαιξε ρόλο και η πολιτική στροφή της κυβέρνησης προς μία στάση συνεργασίας με τους δανειστές, οπότε αντιμετώπισε πολύ πιο ήπια τις επικείμενες εξελίξεις.

5.4 Ευρωπαϊκή Δημόσια Σφαίρα

Για την καλύτερη παρακολούθηση των αποτελεσμάτων, υπενθυμίζουμε το ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη δημιουργία Ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας:

Ε4. Σε ποιο βαθμό από τα ευρήματα της έρευνας προκύπτει ότι ο ελληνικός τύπος συντελεί στη δημιουργία ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας;

Υ4: Αναμένουμε ότι με αφορμή τις κρίσιμες για τη χώρα εξελίξεις (διαπραγμάτευση για χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας, δημοψήφισμα, κίνδυνος έξοδος από το ευρώ, capital controls κ.λπ.) θα ενισχυθεί ο εποικοδομητικός διάλογος γύρω από το ρόλο και το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αυτός ο διάλογος θα ενισχύσει μέσω του τύπου τη δημιουργία ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας στην Ελλάδα.

Από τους σχετικούς πίνακες και γραφήματα του προηγούμενου κεφαλαίου, είναι φανερό ότι και οι δύο εφημερίδες ελάχιστα συντελούν στη δημιουργία Ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας. Ακόμα και αυτά τα άρθρα που πληρούσαν τις προϋποθέσεις, προκειμένου να ενταχθούν στην ομάδα εκείνων που συντελούν στην ιδέα της ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας, στην πλειοψηφία τους εκπλήρωναν σκοπούς που είχαν σχέση με τον επηρεασμό του κοινού προς την γενικότερη κατεύθυνση που έδινε η εφημερίδα. Με βάση αυτά τα δεδομένα φαίνεται ότι ο ελληνικός Τύπος δεν έχει ευρωπαϊκό προσανατολισμό, αφού ούτε καν την περίοδο του δημοψηφίσματος, το οποίο αποτελούσε ευκαιρία ενασχόλησης με τα ευρωπαϊκά θέματα και τη σχέση της χώρας μας με την Ευρώπη, δεν προώθησε την ιδέα της Ευρωπαϊκής Δημόσιας Σφαίρας.

Η παραπάνω στάση των εφημερίδων, πάντως, δικαιολογείται σε σημαντικό βαθμό από την γενικότερη θέση και φυσιογνωμία του ελληνικού πολιτικού συστήματος και της ελληνικής κουλτούρας, καθώς, όπως έχει επισημάνει ο Βενιζέλος (Βενιζέλος, 2002), η Ελλάδα θεωρείται ως Δύση της Ανατολής και ως Ανατολή της Δύσης, θέλοντας να επισημάνει τα συγκρουσιακά και ταυτόχρονα φιλικά συναισθήματα απέναντι στην συνύπαρξη ή ακόμη καλύτερη στη σύζευξη της ελληνικότητας από την μία πλευρά και της ευρωπαϊκότητας των Ελλήνων από την άλλη.

Επιπλέον, φανερώνει ότι η δημόσια σφαίρα και δη η ευρωπαϊκή είναι αποστεωμένη, αφού η εγχώρια δημόσια σφαίρα έχει μετατραπεί σε έναν χώρο όπου ο διάλογος και ο στοχασμός, αποτελούν μία σκηνή στην οποία εκτυλίσσονται κακόγουστα κατευθυνόμενα

πολιτικά σόου, ενώ το εκάστοτε κόμμα επιζητά τις επευφημίες και την αποδοχή από άβουλο κοινό (Δουζίνας, 2015).

5.5 Δυνατότητες και Περιορισμοί της Έρευνας

Σε μεθοδολογικό επίπεδο η ποσοτική και εν συνεχεία ποιοτική ανάλυση περιεχομένου, η οποία αποσκοπούσε στη διερεύνηση των ερευνητικών ερωτημάτων που είχαν τεθεί για τη διεξαγωγή της παρούσας εργασίας, επέτρεψαν στην ερευνήτρια να εμβαθύνει στα δεδομένα της έρευνάς της, εξετάζοντας λεπτομερώς εκείνα τα στοιχεία τα οποία της επέτρεψαν να εξάγει έγκυρα και έγκαιρα αποτελέσματα. Επίσης, μέσω της συγκεκριμένης μεθοδολογίας επιτράπηκε η συγκριτική ανάλυση, όσον αφορά στο περιεχόμενο των άρθρων των δύο εφημερίδων.

Επιπροσθέτως, η διαφορετικότητα του δείγματος, καθώς μελετήθηκαν δύο εφημερίδες, κάθε μία εκ των οποίων ανήκε σε διαφορετική ιδεολογική κατεύθυνση, λειτούργησε ενδυναμωτικά της εσωτερικής εγκυρότητας των δεδομένων που συγκεντρώθηκαν, παρουσιάζοντας τις δύο κρατούσες αντιλήψεις σε επίπεδο έντυπου τύπου σε σχέση με το συγκεκριμένο δημοψήφισμα.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η υπόθεση του δημοψηφίσματος αποτέλεσε ένα γεγονός πρωτόγνωρο για τη σύγχρονη ελληνική πολιτική πραγματικότητα, καθώς δεν είχε διεξαχθεί άλλο δημοψήφισμα για πάνω από 40 χρόνια, σε συνδυασμό με τον πρόσφατο χρόνο διεξαγωγής του, γίνεται κατανοητό ότι δεν έχουν υπάρξει πολλές επιστημονικές μελέτες που να έχουν εξετάσει το συγκεκριμένο γεγονός. Γίνεται κατανοητό, επομένως, ότι η παρούσα έρευνα, έστω και στο ελάχιστο, θα διαφωτίσει την επιστημονική κοινότητα, ως προς το ζήτημα του δημοψηφίσματος, τον ρόλο των ΜΜΕ και, συγκεκριμένα, των εφημερίδων και στη δυνατότητα τους να επηρεάσουν την ελληνική κοινή γνώμη.

Ως προς τους περιορισμούς, πρέπει να αναφερθεί αρχικά ότι, επειδή πρόκειται για ένα πρόσφατο ζήτημα, οι βιβλιογραφικές αναφορές είναι πολύ περιορισμένες, ενώ παράλειψη της έρευνας θεωρείται ότι είναι η παράθεση πληροφοριών όσον αφορά τη θέση που υιοθέτησαν διεθνείς εφημερίδες, τόσο στη διαδικασία των διαπραγματευτικών διαδικασιών μεταξύ των Θεσμών και της Ελληνικής Κυβέρνησης, όσο και κατά τη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος. Η προαναφερόμενη παράλειψη θα επέτρεπε τη

δυνατότητα δημιουργίας μίας σφαιρικότερης αντίληψης επί του θέματος, καθώς θα εξετάζονταν οι θέσεις των ξένων ανταποκριτών που στην περίπτωση των ελληνικών εφημερίδων που εξετάστηκαν ήταν πολύ περιορισμένες.

Ένας ακόμη περιορισμός της συγκεκριμένης έρευνας ήταν ότι το δείγμα δεν ήταν ισομερώς καταμεμημένο, καθώς στην ΚΑΘ εξετάστηκαν 191 άρθρα έναντι 118 από την ΕΦΣΥΝ, γεγονός που περιπλέκει ως ένα βαθμό τη δυνατότητα γενίκευσης και εξωτερικής εγκυρότητας των αποτελεσμάτων. Αυτός ο περιορισμός αντιμετωπίστηκε από τη μαθηματική επεξεργασία των στοιχείων και την προσπάθεια κανονικοποίησης στην εκατοστιαία κλίμακα, προκειμένου να είναι τα αποτελέσματα συγκρίσιμα. Επιπλέον, λόγω της φύσης και της έκτασης της παρούσας διπλωματικής, δεν μπορούσε το εύρος του δείγματος να είναι μεγαλύτερο, γιατί δεν θα ήταν διαχειρίσιμο, με τον κίνδυνο των παραλείψεων να ελλοχεύει.

Τέλος, σε όλα τα παραπάνω πρέπει να αναφερθεί και η απειρία της ερευνήτριας, η οποία πραγματοποίησε για πρώτη φορά μεικτή ανάλυση περιεχομένου, διαδικασία η οποία είναι ιδιαίτερα δύσκολη και επίπονη, αν αναλογιστεί κανείς τα προβλήματα μέτρησης που προκύπτουν όσον αφορά την ποσοτικοποίηση ποιοτικών στοιχείων. Η δυνατότητα τέλει σχεδίασης και εκτέλεσης της ερευνητικής μελέτης ήταν αδύνατη, αφού είναι δεδομένο ότι κάθε ερευνητική μελέτη εμπεριέχει κάποιες ατέλειες.

5.6 Προτάσεις- Προοπτικές του Ερευνώμενου Θέματος

Στο πλαίσιο της παρούσας ερευνητικής μελέτης, ακόμη και αν υποθεθεί ότι δεν συνέβαλε σημαντικά στη μελέτη του εξεταζόμενου θέματος, θεωρείται ότι η προσπάθεια και μόνο διεξαγωγής της, μπορεί να αποτελέσει το έναυσμα για μία ευρύτερη έρευνα, η οποία να περιλαμβάνει μεγαλύτερο όγκο δεδομένων από περισσότερες εφημερίδες, ακόμα και από διαδικτυακά μέσα ενημέρωσης, αλλά και επέκταση του χρονικού διαστήματος της μελέτης. Παρά το γεγονός ότι αναμφίβολα τα ΜΜΕ επιδρούν καθοριστικά στην πολιτική, ωστόσο το εύρος επίδρασης τους είναι σε πολλά σημεία θολό, ιδίως όσον αφορά στο πεδίο της δημόσιας σφαίρας και πολύ περισσότερο της ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας, με συνέπεια να θεωρείται επιτακτική η περαιτέρω επιστημονική μελέτη του προαναφερόμενου συσχετισμού.

Η επιστημονική κοινότητα αλλά και οι φοιτητές, αξιοποιώντας τα αποτελέσματα της παρούσας ερευνητικής προσπάθειας, θα μπορούσαν να διευρύνουν το αντικείμενο μελέτης τους αλλά και να το χρησιμοποιήσουν ως πηγή για τη διερεύνηση άλλων συναφών προσεγγίσεων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι θα ήταν ιδιαίτερα ωφέλιμο να μελετηθεί ο ρόλος που διαδραματίζει ο εθνικός εγχώριος Τύπος, τόσο όσον αφορά στη διαμόρφωση των πολιτικών θέσεων της κοινής γνώμης, όσο και εάν και κατά πόσο συμβάλλει στη δημιουργία της δημόσιας σφαίρας. Όλα αυτά θεωρείται κρίσιμο να μελετηθούν στην εποχή μας περισσότερο από ποτέ, καθώς πολλοί είναι οι επιστήμονες οι οποίοι υποστηρίζοντας τις θέσεις της Σχολής της Φρανκφούρτης, δηλώνουν ότι η μαζική κουλτούρα που προωθείται και μέσα από τον Τύπο, δεν ωφελεί σε κάτι περισσότερο παρά στην ενίσχυση του καταναλωτισμού και της υποκουλτούρας.

Η παραπάνω άποψη συμπλέει ακόμη με όσους υποστηρίζουν επίσης ότι η δημόσια σφαίρα αποτελεί υποχέριο των οικονομικών συμφερόντων που κυριαρχούν, της προπαγάνδας που ασκούν τα ΜΜΕ και της ικανοποίησης των συμφερόντων των κομματικών ηγεσιών, ενώ η κοινή γνώμη μετατρέπεται σε παθητικούς δέκτες οι οποίοι δέχονται φιλτραρισμένες πληροφορίες (Δουζίνας, 2015).

Παρά τις προαναφερόμενες μη ενθαρρυντικές θέσεις, θεωρούμε ο Τύπος μπορεί να βοηθήσει στην αναβάθμιση της δημόσιας κουλτούρας και ο μισοπεθαμένος δημόσιος χώρος, ειδικότερα στην περίπτωση της Ελλάδας, να αναστηθεί δημιουργώντας τις κατάλληλες προϋποθέσεις για να αναπτυχθεί ένας διάλογος δημιουργικός και εποικοδομητικός, ο οποίος θα συμβάλλει στην ενίσχυση της δημοσίας σφαίρας ευρωπαϊκής και μη, διαδικασία στην οποία πρέπει να στοχεύει η σύγχρονη κοινωνία. Η παραπάνω επιδίωξη μπορεί να επιτευχθεί με εντεινόμενη επιστημονική έρευνα και μελέτη.

Τέλος, η περαιτέρω διερεύνηση του θέματος των ΜΜΕ και της δημόσιας σφαίρας θα μπορούσε να συμβάλει καθοριστικά στη βελτίωση των θέσεων και στον τρόπο λειτουργίας των ΜΜΕ γενικότερα και του τύπου ειδικότερα, εάν ο τελευταίος αναλογιστεί τον ρόλο που επιτελεί και την επίδραση που μπορεί να έχει πάνω στα κοινωνικοπολιτικά δρώμενα.

5.7 Επίλογος

Συνοψίζοντας, τα ΜΜΕ και ειδικότερα ο Τύπος ο οποίος αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας μελέτης, αντανakλά τις εκάστοτε θεματικές προτεραιότητες και τις επιλογές του κοινού του, με την ηγεμονική του θέση να εκπορεύεται από το γεγονός ότι αποτελεί μία από τις βασικές και καθημερινές πηγές πολιτικής πληροφόρησης. Έχοντας διαμορφώσει την προαναφερόμενη θέση, ο Τύπος συνηθίζει να μιλά στο όνομα της κοινωνίας και των πολιτών, αξιώνοντας την εκπροσώπηση της κοινής γνώμης, την οποία εξαργυρώνει σε υλικό και συμβολικό επίπεδο μέσω της κυριαρχίας του.

Η δυνατότητα του τύπου να διαμορφώνει και να επηρεάζει την κοινή γνώμη, σύμφωνα με τους Dearing & Rogers (2005), υπερτονίζει τη δυναμική του, αφού το κοινό επηρεάζεται από ότι γράφεται στις εφημερίδες, με συνέπεια οι δρώντες της πολιτικής να προσαρμόζονται αναγκαστικά στις προτεραιότητες που θέτουν τα ΜΜΕ μέσα από την αρθρογραφία τους, ώστε να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις του κοινωνικού σώματος που αντιπροσωπεύουν. Συνέπεια των παραπάνω είναι ο Τύπος, όπως και το σύνολο των ΜΜΕ, να επιδρά σημαντικά στην πολιτική σκηνή, καθώς θεωρούνται ως οι εκπρόσωποι του κοινού.

Όσον αφορά στη δημόσια σφαίρα, την ευρωπαϊκή και μη, πρέπει να επισημανθεί ότι, παρά το γεγονός ότι τα ποσοστά της αναγνωσιμότητας των εφημερίδων έχουν μειωθεί δραματικά λόγω της τεχνολογικής ανάπτυξης, ωστόσο ο Τύπος ασκεί σημαντική πολιτική επιρροή, η οποία έλκεται κυρίως από το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο των αναγνωστών του, αλλά και από το γεγονός ότι θεωρείται αξιόπιστο μέσο ως προς το ειδησεογραφικό του περιεχόμενο αλλά και όσον αφορά στις δημοσιογραφικές αναλύσεις που περιέχει. Γίνεται αντιληπτό, επομένως, ότι τα άρθρα του και το περιεχόμενο του αποτελούν το μέσο για την ανάπτυξη της δημόσιας σφαίρας, καθώς επηρεάζουν στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης.

Το εγχείρημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις μέρες μας έχει περάσει στη φάση της ενηλικίωσης. Έχει ξεπεράσει τις παιδικές ασθένειες, όμως νέες προκλήσεις έρχονται. Η παγκοσμιοποίηση των αγορών και των πολιτών, οι πόλεμοι που μαίνονται τριγύρω της και η αστάθεια των γειτονικών περιοχών είναι παράγοντες που δεν είχαν προβλεφθεί και, όπως αποδεικνύεται, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι έτοιμη να αντιμετωπίσει. Το κύμα μετανάστευσης που εισέρχεται στην Ευρώπη από τα νότια και τα νοτιοανατολικά σύνορά

της αντιμετωπίστηκε, αρχικά, πολύ επιφανειακά από τον βορρά της Ευρώπης, με αποτέλεσμα ακόμα να αποτελεί ζητούμενο η κοινή ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική και όχι δεδομένο. Η άνοδος των ακροδεξιών, ξενοφοβικών και αντιευρωπαϊκών κομμάτων οφείλεται ακριβώς στην αδυναμία των Ευρωπαϊκών Θεσμών να επικοινωνήσουν πειστικά προς τους πολίτες της τον ρόλο της στην επικράτηση της ειρήνης και της ευημερίας τα τελευταία 70 χρόνια. Χαρακτηριστική είναι η κριτική που ασκείται προς τα κέντρα αποφάσεων στις Βρυξέλλες, το Στρασβούργο και το Λουξεμβούργο για έπαρση, αλαζονεία και απομάκρυνση από την Ευρωπαϊκή ιδέα. Όπως όλο και πιο συχνά διατυπώνεται (Craig & Elliot, 2009) ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση γίνεται όμηρος των γραφειοκρατικών μηχανισμών των Θεσμών της. Νέοι Ευρωπαϊκοί Κανονισμοί εξαπλώνονται σε όλους τους τομείς της ζωής των πολιτών όχι για να τη βελτιώσουν, αλλά για να συντηρήσουν και να τροφοδοτήσουν το τέρας της Ευρωπαϊκής γραφειοκρατίας. Σε αυτή την αντίληψη συμβάλλουν ιστορίες απάτης, διαφθοράς και συναλλαγής μεταξύ οικονομικών παραγόντων και Ευρωπαϊκών Θεσμών.

Από την άλλη μεριά, υπάρχουν και οι πολύ αισιόδοξες και ελπιδοφόρες προβλέψεις για το ρόλο της Ευρώπης. Όπως ορθά υποστηρίζει και ο Leonard (2006), η Ευρώπη θα αναδειχτεί κυρίαρχη πολιτική δύναμη τον 21ο αιώνα, επειδή αποτελεί το μόνο πολιτικό σχήμα στον κόσμο που μπορεί να δαμάσει τους ανέμους της παγκοσμιοποίησης. Είναι προφανές ότι τόσο σε σχέση με τους επικριτές της όσο και με τους υποστηρικτές της η Ευρωπαϊκή Ένωση πάσχει από έλλειμμα επικοινωνίας με τους πολίτες της. Η επικοινωνία και η διαφάνεια των διαδικασιών θα έχει διττό ρόλο. Από τη μια θα βοηθήσει, ώστε να ενημερώνονται οι πολίτες για τις σημαντικές δράσεις, τις πρωτοβουλίες και τους σχεδιασμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την βελτίωση της ζωής τους σε όλους τους τομείς της καθημερινότητας. Από την άλλη, η δημοσιότητα και η διαφάνεια θα συντελέσει στην μείωση των φαινομένων διαφθοράς και συναλλαγής με τα οικονομικά συμφέροντα.

Ο μόνος τρόπος για να ενισχυθεί η επικοινωνία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τους πολίτες της είναι μέσω της δημιουργίας μιας Ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας. Μια ευρεία ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα μπορεί να οικοδομηθεί μόνο με τη δημιουργία μιας ταυτότητας πέραν των συνόρων. Αυτό το οικοδόμημα θα συμβάλει στην επίλυση προβλημάτων δημοκρατικού ελλείμματος, διότι θα αποτελέσει ένα δίκτυο που θα παρέχει στους πολίτες όλων των κρατών μελών την ευκαιρία να νιώθουν μέρος της πολιτικής διαδικασίας. Μέχρι στιγμής, ορισμένα μέσα ενημέρωσης συμβάλλουν στο αποτέλεσμα

αυτό, αλλά συνολικά, το κοινό εξακολουθεί να είναι εθνικά δεσμευμένο. Απαιτείται πολύ περισσότερη δουλειά, τόσο όσον αφορά στη διαφάνεια στις δημοκρατικές πολιτικές διαδικασίες στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα όσο και στα μέσα ενημέρωσης. Σε κάθε περίπτωση, τα ΜΜΕ έχουν πρωτεύοντα ρόλο σε αυτή τη διαδικασία, αφού η θεματολογία που επιλέγουν μπορεί να καθορίζει μέχρι και την εξωτερική πολιτική των κυβερνήσεων²². Για το καλό, λοιπόν, τόσο των Ευρωπαίων πολιτών, όσο και των Ευρωπαϊκών θεσμών, τα ΜΜΕ πρέπει να πιστέψουν και να εργαστούν για τη δημιουργία μιας δημοκρατικής και γόνιμης Ευρωπαϊκής δημόσιας σφαίρας.

²² Βλ. το φαινόμενο της CNNοποίησης (CNN effect) (Φραγκονικολόπουλος, 2015)

Βιβλιογραφία

- Alonso, S., Volkens, A., & Gomez, B. (2012). *Content - Analyzing Political Texts. A Quantitative Approach*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociologicas.
- Blumler, J. G., & Kavanagh, D. (1999). The Third Age of Political Communication: Influences and Features. *Political Communication*.
<https://doi.org/10.1080/105846099198596>
- Brüggemann, M. (2005). How the EU constructs the European Public Sphere: Seven strategies of information policy. *Javnost*, 12(2), 57–74.
<https://doi.org/10.1080/13183222.2005.11008888>
- Brüggemann, M., & Schulz-Forberg, H. (2009). Becoming pan-European?: Transnational media and the European public sphere. *International Communication Gazette*.
<https://doi.org/10.1177/1748048509345064>
- Charter, D. (2010). Storm over bailout of Greece, EU's most ailing economy. Retrieved July 31, 2018, from <https://www.thetimes.co.uk/article/storm-over-bailout-of-greece-eus-most-ailing-economy-vpxdwtbhfmt>
- Craig, D., & Elliot, M. (2009). *The great European rip-off*. London: Random House Books.
- Dearing, J. W., & Rogers, E. M. (2005). *Ορίζοντας τα θέματα Τα ΜΜΕ, οι πολιτικοί και το κοινό*. (Νίκος Δεμερτζής, Ed.). Εκδόσεις Παπαζήση.
- Giddens, A. (2002). *Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Gutenberg.
- Gripsrud, J. (2007). Television and the European Public Sphere. *European Journal of Communication*. <https://doi.org/10.1177/0267323107083064>
- Häberle, P. (1999). *Υπάρχει ένας Ευρωπαϊκός Δημόσιος Χώρος*. Αθήνα - Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Habermas, J. (1991). *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. *Contemporary Sociology*.
<https://doi.org/10.2307/2072652>
- Hague, R., & Harrop, M. (2011). *Συγκριτική πολιτική & διακυβέρνηση*. ΚΡΙΤΙΚΗ.
- Hallin, D. C., & Mancini, P. (2004). Comparing Media Systems. *Cambridge University Press*, 360.
- Heywood, A. (2014). *Εισαγωγή στην Πολιτική* (Τέταρτη έκ). Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Koopmans, R., & Erbe, J. (2004). Towards a European public sphere? *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 17(2), 97–118.
<https://doi.org/10.1080/1351161042000238643>
- Leonard, M. (2006). *21ος: Ο αιώνας της Ευρώπης*. Αθήνα: ΚΡΙΤΙΚΗ.
- McCombs. (1991). Contemporary public opinion.
- McNair, B. (1998). *Εισαγωγή στην Πολιτική Επικοινωνία*. Κατάρτι.

- McNair, B. (2005). *Making Journalists*. New York: Routledge.
- Metykova, M., & Preston, P. (2009). An Elusive 'European' Public Sphere?: The Role of Shared Journalistic Cultures. Charles, A. (Ed.) *Media in the Enlarged Europe: Politics, Policy and Industry*, (Bristol: Intellect).
- Nugent, N. (2009). *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ιστορία, Θεσμοί*. Αθήνα: Σαββάλας.
- Poster, M. (1995). CyberDemocracy: Internet and the Public Sphere. *University of California*.
- Price, M. E. (1995). Television, the Public Sphere, and National Identity. *Journal of Comparative Policy Analysis, Oxford and*, 213–219.
- Saurugger, S., & Radaelli, C. M. (2008). The Europeanization of Public Policies: Introduction. *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice*, 10(3), 213–219. <https://doi.org/10.1080/13876980802276847>
- Scheller, H. (2006). *The European Central Bank*. Frankfurt: ECB. Retrieved from <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecbhistoryrolefunctions2006en.pdf?b06761d1bdc5f8356cdadd57f5c5135>
- Schulz, W. (1997). Changes of mass media and the public sphere. *Javnost-the Public*. <https://doi.org/10.1080/13691830500058786>
- Steeg, M. van de, & Risse, T. (2010). The Emergence of a European Community of Communication: Insights from Empirical Research on the Europeanization of Public Spheres. *Connex Thematic Conference on Political*, 6(15), 1–29. Retrieved from <http://scholar.google.com/scholar?hl=en&btnG=Search&q=intitle:The+Emergence+of+a+European+Community+of+Communication.+Insights+from+Empirical+Research+on+the+Europeanization+of+Public+Spheres#1%5Cnhttp://scholar.google.com/scholar?hl=en&btnG=Search&q=inti>
- Treaty_on_European_Union_EI (1992).
- van de Steeg, M., Risse, T., & Steeg, M. Van De. (2007). *The Emergence of a European Community of Communication*.
- Αθανασίου, Θ. (2011). «Κούρεμα» 50% - Μόνιμη εποπτεία στην Αθήνα. Retrieved July 31, 2018, from http://www.real.gr/archive_moneu/arthro/kourema_50_monimi_epopteia_stin_athina-381099/
- Αποκρατικοποιήσεις με διαδικασία εξπρές. (2011). Retrieved July 31, 2018, from <https://www.news247.gr/oikonomia/apokratikopoiiseis-me-diadikasia-expres.6104410.html>
- Άρχισε η Σύνοδος Κορυφής. (2011). Retrieved July 31, 2018, from <http://www.zougla.gr/page.ashx?pid=2&cid=6&aid=404134>
- Βασίλης Αγγελόπουλος (Ed.). (2009). *Η Διεθνής Χρηματοπιστωτική Κρίση και η Ελλάδα*. Economia.
- Βενιζέλος, Ε. (2002). *Για έναν Πολιτισμό των Πολιτισμών*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Βερναρδάκης, Χ., Βογιατζή, Γ., & Κοντιάδης, Ξ. Ι. (2002). *Η κοινή γνώμη στην Ελλάδα 2002*. (Χριστόφορος Βερναρδάκης, Ed.). Εκδοτικός Οίκος Α.Α. Λιβάνη.

- Βολουδάκης, Β. (1994). *Ο Θεσμός του Δημοψηφίσματος μετά την Αναθεώρηση του Συντάγματος : Διεύρυνση της Λαϊκής Κυριαρχίας ή Δημοκρατική Πρόσοψη*; Αθήνα - Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Γαλλία: «Όχι» σε διμερείς συμφωνίες για Ελλάδα. (2011). Retrieved July 31, 2018, from <https://m.naftemporiki.gr/story/324149/gallia-oxi-se-dimereis-sumfonies-gia-ellada>
- Γερμανική παρέμβαση στη συμφωνία Ελλάδας και Φινλανδίας για τις εγγυήσεις. (2011). Retrieved July 31, 2018, from <http://www.kathimerini.gr/435303/article/oikonomia/ellhnikhoikonomia/germanikh-paremvash-sth-symfwnia-elladas-kai-finlandias-gia-tis-eggyhseis>
- Γουλιάμος, Κ. (1988). *Διδακτορική Διατριβή. Θεωρίες Μαζικής Επικοινωνίας. Νομική-Κοινωνική και Πολιτιστική Λειτουργία στη Δημόσια Σφαίρα*. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.
- Δεμερτζής, Ν. (2002). *Πολιτική επικοινωνία Διακινδύνευση, δημοσιότητα, διαδίκτυο*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Δημητρόπουλος, Α. (1997). *Το Δημοψήφισμα. Ο ρόλος και η Σημασία του Θεσμού στη Σύγχρονη Δημοκρατία*. Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Διαμαντόπουλος, Θ. (2011). *Το δημοψήφισμα ως θεσμός και ως πολιτική πράξη*. Εκδόσεις Ι. Σιδέρης.
- Δουζίνας, Κ. (2015, November 2). Η «νέα φεουδαρχία» των ΜΜΕ. Retrieved July 11, 2018, from <http://www.efsyn.gr/arthro/i-neia-feoydarhia-ton-mme>
- Ευρωπαϊκή συμφωνία για το ελληνικό χρέος στη Σύνοδο Κορυφής. (2011). Retrieved July 31, 2018, from <https://www.inewsg.com/128/evropaiki-symfonia-gia-to-elliniko-chreos-sti-synodo-koryfis.htm>
- Ηλιαδάκης, Τ. (2009). Το δημόσιο χρέος στο ελληνικό κράτος από το 1824. Retrieved July 27, 2018, from <http://archive.patris.gr/print/167958?PHPSESSID=bcfns3ovt8urhmbdj22i0nno92>
- Ήφαιστος, Π. (2013). *Εθνική Κοσμοθεωρία, συγκρότηση και συγκράτηση των κρατών, της Ευρώπης και του κόσμου*. Εκδόσεις Ποιότητα.
- Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση. (2018). Οι Συνθήκες του Μάαστριχτ και του Άμστερνταμ.
- Ιστορική Αναδρομή στην Ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (n.d.).
- Καλτσόγια-Τουρναβίτη, Ν. (2002). *Το σύνταγμα του 1975/1986/2001*. Αθήνα - Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Κανελλοπούλου-Μαλούχου, Ν. (2012). *Η Χειραφέτηση της Ευρώπης - Συνταγματική Θεωρία της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης*. Εκδόσεις Παπαζήση.
- Κανονισμός της Βουλής. (2010).
- Κατά των εγγυήσεων που ζητά η Φινλανδία τάχθηκε η Μέρκελ. (2011). Retrieved July 31, 2018, from <http://www.iefimerida.gr/news/16108/κατά-των-εγγυήσεων-που-ζητά-η-φινλανδία-τάχθηκε-η-μέρκελ>
- Κολιόπουλος, Ι., Σβολόπουλος, Κ., ΧατζηΒασιλείου, Ε., Νημάς, Θ., & Σχολινάκη-Χελιώτη, Χ. (n.d.). *Ιστορία του νεότερου και σύγχρονου κόσμου*. Αθήνα: Οργανισμός

Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.

- Κόλλιας, Α. (2014). *Ανάλυση Περιεχομένου. Εξέλιξη, Τεχνικές και Εφαρμογές της Μεθόδου στη Μελέτη της Επικοινωνίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Κυριαζή, Ν. (1999). *Η κοινωνιολογική έρευνα Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Εκδόσεις “Ελληνικά Γράμματα.”
- Λάμπρος Σταυρόπουλος. (2012). Πολιτική «Ναι» στο Μνημόνιο από 199 βουλευτές και «όχι» από 74. Retrieved July 31, 2018, from <http://www.tovima.gr/PrintArticle/?aid=443281>
- Μανιτάκης, Α. (2001). *Συνταγματική Οργάνωση του Κράτους*. Αθήνα - Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Μαυρής, Γ. (2016). Το Ελληνικό Δημοψήφισμα του 2015 : «Δημοκρατική Στιγμή» (ή) (και) Κύκνειο Άσμα της Μεταπολιτευτική Δημοκρατίας. Retrieved July 31, 2018, from http://www.mavris.gr/wp-content/uploads/2016/07/Mavris_GrRef2015.pdf
- Μαυριάς, Κ. Γ. (2014). *Συνταγματικό Δίκαιο 5η εκδ.* Π. Ν. Σάκκουλας.
- Μαύρος, Γ. (2015, August 4). Δημοψήφισμα: μια αποτίμηση. *The Book's Journal*. Retrieved from <http://booksjournal.gr/slideshow/item/1316-δημοψήφισμα-μια-αποτίμηση>
- Μέτρα σοκ για την έκτη δόση. (2011). Retrieved July 31, 2018, from <http://www.news247.gr/oikonomia/metra-sok-gia-tin-ekti-dosi.6118877.html>
- Μπεσίλα-Μακρίδη, Ε. (1997). Η εφαρμογή του θεσμού του Δημοψηφίσματος στην Ελλάδα. In *Αφιέρωμα στον Αντώνη Αντωνακόπουλο* (Vol. 1, pp. 355–379). Αθήνα: Πάντειος Ανώτατη Σχολή Πολιτικών Επιστημών.
- Νικολακόπουλος, Η. (1997). *Ο Θεσμός της Λαϊκής Νομοθετικής και Συνταγματικής Πρωτοβουλίας*. Αθήνα - Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Οι πρώτες εκτιμήσεις για το «κούρεμα» και τις επιπτώσεις στη ζωή μας. (2011). Retrieved July 31, 2018, from <http://www.in.gr/2011/10/27/economy/oi-prwtes-ektimiseis-gia-to-koyrema-kai-tis-epiptwseis-sti-zwi-mas/>
- Παντελής, Α., Κουτσομπίνας, Σ., & Γεροζήση, Σ. (1995). *Κείμενα Συνταγματικής Ιστορίας, Τόμ. Α' 1821-1923*. Αθήνα - Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Παπανδρέου: Δημοψήφισμα για τη νέα σύμβαση. (2011, October 31). *Τα Νέα*, pp. 2–4.
- Παπαρρηγόπουλος, Κ., & Καρολίδης, Π. (1993). *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*. Αθήνα: Κάκτος.
- Πουλακιδάκος, Σ. (2013). *Διδακτορική Διατριβή. Η Προπαγάνδα ως Θεμελιώδες Συστατικό του Δημόσιου Λόγου: Η Παρουσίαση του «Μνημονίου» από τα Ελληνικά ΜΜΕ*. ΕΚΠΑ.
- Σ. Καϊτατζή - Γουίτλοκ. (2010). *Μορφές και Μέσα Πολιτικής Επικοινωνίας*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Σε περιορισμένη χρεοκοπία η Ελλάδα. (2011).
- Σπηλιωτόπουλος, Ε. (1988). Η Νομική Φύση του Δημοψηφίσματος του Άρθρου 44§2 του Συντάγματος. In *Σύμμεικτα προς τιμήν Φαίδωνος Βεγλερή, Τόμος Α'*. Αθήνα - Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

- Στρατάκης, Μ. (2003). *Επικοινωνία ΜΜΕ και Ρητορική Τέχνη*. Αθήνα: Γερμανός.
- Τσόμσκι, Ν. (1997). *Τα ΜΜΕ ως όργανο κοινωνικού ελέγχου και επιβολής*. Μεταφρ. Νότης Πάτσας: Ελεύθερος Τύπος.
- Τσούρκας, Δ. (1982). *Ζητήματα εφαρμογής του θεσμού των δημοψηφίσματος κατά το Σύνταγμα του 1975*. Αθήνα: Αρμενόπουλος.
- ΦΕΚ 259/Α'/11.11.1920.
- ΦΕΚ 62/Α'/28.6.2015.
- ΦΕΚ 70/Α'/29.3.1924.
- Φραγκονικολόπουλος, Χ. (2015). Εισαγωγή στην ελληνική έκδοση. In *Διεθνείς ειδήσεις στον 21ο αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης.
- Φραγκονικολόπουλος, Χ., & Προέδρου, Φ. (2015). *Παγκόσμια πολιτική – δρώντες, δομές & διαδικασίες*. Αθήνα: Κάλλιπος.
- Χριστοδουλίδης, Θ. Α. (2010). *Από την Ευρωπαϊκή Ιδέα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ιστορική διάσταση του ευρωπαϊκού εγχειρήματος 1923-2004*. Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρης.
- Χριστοδούλου, Μ. (2013). Η «κοινή γνώμη» και τα Media. Retrieved July 31, 2018, from <http://commediama.blogspot.com/2013/04/media.html>
- Χρυσανθόπουλος, Μ. (2013). Διαμορφώνοντας τη δημόσια σφαίρα: λογοτεχνικές διαδρομές της ιστορίας. Retrieved from http://www.lit.auth.gr/sites/default/files/documents/5._dimosia_sfaira.pdf

Παράρτημα Α: «Επιλεγμένα άρθρα μελέτης»

ΕΦΣΥΝ

A	B	C	D	E	F	G	H
1	2/6/2015	ΤΣΙΠΡΑΣ ΣΤΗ «ΜΟ Τ»: «ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΓΙΑ ΤΗΝ Ε.Ε. ΑΝ ΝΑΥΑΓΗΣΟΥΝ ΟΙ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ» ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΖΗΤΑ Η ΑΘΗΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΔΟΣΗΣ Η όπερα της πεντάδας Σε πενταμερή συνάντηση των θεσμών μετατράπηκε η τριμερής των Μέρκελ, Ολάντ και Γιούνκερ. Στο Βερολίνο έφτασαν και η Λαγκάρντ με τον Ευρωπαϊκό κεντρικό τραπεζίτη Ντράγκι. Μετά τη συνεδρίαση-δείπνο που κράτησε έως τις πρώτες πρωινές ώρες οι πέντε έστειλαν νέο τηλεγράφο στην Αθήνα ότι δεν υπάρχει συμφωνία χωρίς πολιτικό κόστος, σύμφωνα με γερμανικές πηγές. Πάντως, ο Λευκός Οίκος ανακοίνωσε ότι ο Αμερικανός υπουργός Οικονομικών Τσακ Λιου έχει κάνει σημαντική δουλειά στο παρασκήνιο για να βρεθεί λύση.	ΑΙ	2	-1	-1	
2	2/6/2015	ΚΑΡΜΕΝΟΥ ΒΕΛΑ Ο ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΗΝ «ΕΦ.ΣΥΝ.» «Η Μεσόγειος απειλείται από τη ρύπανση. Ευρωπαϊκή πρόκληση και κοινή ευθύνη η διάσωση και η υποδοχή των μεταναστών» ... 10-11	ΟΧΙ	3	0	0	V
3	2/6/2015	ΙΤΑΛΙΑ / ΤΟΠΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ «Χαστούκι» για τον Ρέντσι Ανώμαλη προσγείωση για τον Ιταλό πρωθυπουργό, καθώς η Κεντροαριστερά κατάφερε να πάρει πέντε περιφέρειες, αλλά η ξενοφοβική Λέγκα του Βορρά θριάμβευσε στο Βένετο. Ένας από τους στενούς συνεργάτες του Σίλβιο Μπερλουσκόνι «κατέκτησε» τη Λιγουρία, ενώ ισχυρή παρουσία κατέγραψε και το κόμμα του Μπέπε Γκρίλο. ... 14-15	ΟΧΙ	1	0	0	H
4	3/6/2015	ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΣΙΠΡΑ-ΓΙΟΥΝΚΕΡ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ Μια ανάσα πριν το νήμα ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΩΝ 47 ΣΕΛΙΔΩΝ ΣΤΙΣ ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΘΑ ΤΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΟΥΝ ΤΙΣ ΘΕΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΚΑΤΕΛΗΞΑΝ ΟΙ ΘΕΣΜΟΙ Με τις προτάσεις της ελληνικής κυβέρνησης υπό μάλης μεταβαίνει σήμερα στη βελγική πρωτεύουσα ο πρωθυπουργός, για πολιτική διαπραγμάτευση με τον πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η πρόσκληση ήρθε μετά τον αιφνιδιαστικό ελιγμό της Αθήνας να γνωστοποιήσει πρώτη τις θέσεις της στους θεσμούς. Σε κοινό κείμενο φέρεται να κατέληξαν Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΕΚΤ και ΔΝΤ. «Έχουμε κάνει παραχωρήσεις, που ξέρουμε ότι θα είναι δύσκολες» δήλωσε χθες ο Αλέξης Τσίπρας	ΑΙ	2	0	0	
5	4/6/2015	Στο χείλος της ρήξης ΟΙ ΔΑΝΕΙΣΤΕΣ ΑΠΑΙΤΟΥΝ: ΦΠΑ 11% και 23% Μείωση συντάξεων κατά το 1% του ΑΕΠ Κατάργηση του ΕΚΑΣ Ιδιωτικοποίηση του ΑΔΜΗΕ και της «μικρής ΔΕΗ» Απελευθέρωση προϊόντων και επαγγελματιών Πρωτογενή πλεονάσματα 1, 2, 3 και 3,5% αντίστοιχα για κάθε χρόνο έως και το 2018 ΚΕΙΜΕΝΟ ΠΛΗΡΟΥΣ ΥΠΟΤΑΓΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕ Ο ΓΙΟΥΝΚΕΡ ΣΤΟΝ ΤΣΙΠΡΑ ΣΤΙΣ ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ Ελάχιστα περιθώρια ελιγμού άφησαν στον πρωθυπουργό οι δανειστές. Πρότειναν μέτρα που γνώριζαν ότι δεν μπορεί να αποδεχτεί η ελληνική κυβέρνηση, προαναγγέλλοντας νέο σκληρό πακέτο για το φθινόπωρο. Ο Αλ. Τσίπρας τόνισε ότι η διαπραγμάτευση συνεχίζεται και ότι υπάρχει διάθεση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για μια ρεαλιστική συμφωνία. Έγιναν γνωστές οι ελληνικές προτάσεις για την έκτακτη εισφορά, που θα επιβαρύνει μεσαία και ανώτερα εισοδήματα, καθώς και η κατάργηση του μειωμένου ΦΠΑ κατά 30% στα νησιά. ... 35	ΑΙ	1	-2	-1	

6	5/6/2015	Πολύ σκληρό για να περάσει ΟΜΟΒΡΟΝΤΙΑ ΔΗΛΩΣΕΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΑΚΡΑΙΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ Εκ διαμέτρου αντίθετες είναι οι προτάσεις των δανειστών και της Αθήνας. Όσα προτείνουν οι εταίροι (κατάργηση του ΕΚΑΣ, αύξηση του ΦΠΑ κλπ.) είναι αδύνατον να γίνουν αποδεκτά από τον ΣΥΡΙΖΑ, αλλά ενδεχομένως και από άλλα κόμματα της αντιπολίτευσης. Τηλεφωνική επικοινωνία τη νύχτα Τσίπρα-Μέρκελ-Ολάντ, με τον Έλληνα πρωθυπουργό να εξηγεί στους Ευρωπαίους ηγέτες ότι υπάρχει πιστωγύρισμα από τις δεσμεύσεις τους. . 3-7, 10-11, 15 ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ ΑΠΟΨΕ Η ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΣΙΠΡΑ ΤΕΛΟΣ ΙΟΥΝΙΟΥ ΘΑ ΠΛΗΡΩΘΟΥΝ ΟΛΕΣ ΟΙ ΔΟΣΕΙΣ ΣΤΟ ΔΝΤ	ΑΙ	1	-1	0	
7	6-7/6/2015	ΑΛΕΞΗΣ ΤΣΙΠΡΑΣ: ΑΥΤΗ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΔΕΝ ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΝΑ ΨΗΦΙΣΕΙ ΜΝΗΜΟΝΙΟ Εθνική ασυνεννοησία «Δεν υπάρχει χρονικό όριο στη διαπραγμάτευση» δήλωσε από το βήμα της Βουλής ο Αλέξης Τσίπρας, ο οποίος ζήτησε τη συναίνεση της αντιπολίτευσης για την επικείμενη συμφωνία και ξεκαθάρισε ότι απαραίτητη προϋπόθεση είναι η βιωσιμότητα του ελληνικού χρέους. Σαμαράς και Βενιζέλος ζήτησαν επί της ουσίας να υιοθετήσει η κυβέρνηση τη δική τους πολιτική. ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΑΜΑΡΑΣ: ΛΕΤΕ ΨΕΜΑΤΑ, Η ΧΩΡΑ ΠΑΕΙ ΣΕ ΤΡΙΤΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ ΣΤΑΥΡΟΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ: ΟΧΙ ΣΕ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΧΡΕΟΚΟΠΙΑΣ ΚΑΙ ΡΗΞΗΣ	ΑΙ	2	0	0	
8	6-7/6/2015	ΑΡΘΡΟ Γ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗ Κυβερνητικός εκπρόσωπος «Η συμφωνία είναι εφικτή (αρκεί να τη θέλουν όλοι)»	ΟΧΙ	2	-2	1	
9	6-7/6/2015	ΝΙΚΟΣ ΔΕΝΔΙΑΣ «Οι απόψεις μου είναι διαφορετικές από αυτές του Αντ. Σαμαρά» . 7	ΟΧΙ	2	0	-1	
10	8/6/2015	ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ ΔΑΝΕΙΣΤΩΝ Νέα συνάντηση Τσίπρα-Μέρκελ-Ολάντ Για το ελληνικό θέμα συζήτησαν ο Μπαράκ Ομπάμα και η Ανγκελα Μέρκελ στο περιθώριο της συνάντησης των G7, χωρίς να υπάρξει συμφωνία. Την ίδια ώρα το Μαξίμου διαγεύει ότι ο πρωθυπουργός τηλεφώνησε στον Γιούνκερ, ο οποίος διοχετεύει την πληροφορία ότι δεν σήκωσε το ακουστικό. Όλη η αλήθεια για τον πόλεμο στο παρασκήνιο. Κοινή γλώσσα αναζητούν σήμερα στο Βερολίνο Γ. Βαρουφάκης και Β. Σόιμπλε	ΟΧΙ	1	0	0	
11	8/6/2015	ΚΑΜΦΘΗΚΑΝ ΟΙ ΑΝΤΙΡΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΝΤ ΚΑΙ ΕΓΙΝΕ ΑΠΟΔΕΚΤΗ Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ Δεν αλλάζει ο ΦΠΑ στα νησιά ΑΝΑΖΗΤΟΥΝΤΑΙ ΙΣΟΔΥΝΑΜΑ ΜΕΤΡΑ ΥΨΟΥΣ 300 ΕΩΣ 350 ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΥΠΑ Τη διατήρηση του μειωμένου κατά 30% ΦΠΑ στα νησιά Αιγαίου -πλην Κρήτης- αποδέχτηκαν οι δανειστές και κυρίως το ΔΝΤ. Το οικονομικό επιτελείο καθαρογράφει τη νέα πρόταση που θα καλύψει τα 2 δισ. ευρώ του δημοσιονομικού κενού.	ΑΙ	1	0	1	
12	9/6/2015	Δικαιούμαστε τόσα όσα ακριβώς τους χρωστάμε ΣΦΙΓΤΟΥΝ ΤΕΧΝΗΤΑ ΤΗ ΘΗΛΙΑ ΓΙΑ ΝΑ ΠΡΟΚΑΛΕΣΟΥΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΣΦΥΞΙΑ Σύμφωνα με υπολογισμούς του μεγάρου Μαξίμου, μέχρι το τέλος του 2016 θα μπορούσαμε να είχαμε εισπράξει από τους θεσμούς περίπου 23,5 δισ. ευρώ που μας οφείλονται για διάφορους λόγους και δεν μας τα δίνουν για άσκηση πολιτικής πίεσης. Το συγκεκριμένο ποσό είναι περίπου ίσο με όσα χρωστάει η χώρα μας μέχρι το τέλος της επόμενης χρονιάς. . 4	ΟΧΙ	1	-2	0	
13	9/6/2015	Ασφυκτικός κλοιός ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΕ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΟΡΙΖΟΝΤΑ ΖΗΤΗΣΑΝ ΟΜΠΑΜΑ ΚΑΙ ΜΕΡΚΕΛ ΜΕ ΝΕΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΛΕΞΗΣ ΤΣΙΠΡΑΣ ΣΤΙΣ ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΜΕΡΚΕΛ ΚΑΙ ΟΛΑΝΤ ΣΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙ 9ΜΗΝΗ ΠΑΡΑΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ Αφόρητες πιέσεις δέχεται από παντού η Αθήνα προς επίτευξη συμφωνίας, ενόψει και της αριανής συνάντησης στις Βρυξέλλες Τσίπρα-Μέρκελ-Ολάντ. Ομπάμα και Μέρκελ, μετά το G7, ζήτησαν μεταρρυθμίσεις, με την καγκελάριο να θέτει ασφυκτικά χρονικά περιθώρια. Σόιμπλε και Βαρουφάκης δεν συμφώνησαν στο Βερολίνο, ενώ και ο Ζ.-Κλ. Γιούνκερ διεμήνυσε ότι «οι προτάσεις των θεσμών είναι η μόνη βάση συζήτησης». . 3, 5	ΑΙ	1	-2	0	

14	10/6/2015	ΑΠΟΡΡΙΠΤΟΥΝ ΒΕΡΟΛΙΝΟ® ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ ΤΙΣ ΝΕΕΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ. ΔΙΧΑΣΜΕΝΟ ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΚΑΓΚΕΛΑΡΙΟΥ ΘΕΣΜΟΙ ΑΙΜΑΤΟΣ Ευχαρίστας ναι, αλλά όχι. Αυτή ήταν η απάντηση των δανειστών, αργά χθες το βράδυ, οι οποίοι απαιτούν πρωτογενή πλεονάσματα 1%, 2% και 3% αντίστοιχα για 2015, '16 και '17. Φαίνεται όμως να βάζουν νερό στο κρασί τους σε ό,τι αφορά το συνταξιοδοτικό και τους συντελεστές ΦΠΑ. Η Αθήνα θεωρεί ότι με το νέο τετρασέλιδο κείμενο έχει εξαντλήσει τα περιθώρια για συμβιβασμό. . 3-7 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΛΥΣΗ ΘΑ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙ Ο ΑΛΕΞΗΣ ΤΣΙΠΡΑΣ ΣΤΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΜΕΡΚΕΛ ΟΛΑΝΤ ΣΤΙΣ ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ	ΑΙ	1	0	0	
15	11/6/2015	Επιμένουν και υπομένουν ΤΣΙΠΡΑΣ, ΜΕΡΚΕΛ ΚΑΙ ΟΛΑΝΤ ΣΥΜΦΩΝΗΣΑΝ ΝΑ ΕΝΤΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΟΥΝ ΤΙΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΑΛΕΞΗΣ ΤΣΙΠΡΑΣ: Η ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΤΑΛΑΒΑΙΝΕΙ ΟΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΩΣΟΥΜΕ ΛΥΣΗ ΓΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΟ ΧΡΕΟΣ Επίσπευση των συνομιλιών με στόχο τη γεφύρωση των διαφορών που έχουν απομείνει συμφωνήθηκε χθες αργά το βράδυ στη συνάντηση Τσίπρα, Μέρκελ, Ολάντ. Στόχος, η επίτευξη συμφωνίας που θα επιτρέψει την επιστροφή στην ανάπτυξη με κοινωνική συνοχή και βιώσιμο χρέος. Ο Έλληνας πρωθυπουργός συναντάται σήμερα στις Βρυξέλλες με τον Γιούνκερ. . 3-7 ΑΝΟΙΧΤΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΜΕΡΚΕΛ-ΣΟΪΜΠΛΕ ΒΛΕΠΟΥΝ ΟΙ ΓΕΡΜΑΝΟΙ	ΑΙ	2	0	0	
16	11/6/2015	ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΑ Όχι στο νέο μνημόνιο Κινητοποιήσεις ενάντια στην επικείμενη συμφωνία από ΠΑΜΕ και ΑΔΕΔΥ στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη και άλλες πόλεις. Σχέδιο του ΚΚΕ για επαναπροσέγγιση με τους δυσαρεστημένους ψηφοφόρους του ΣΥΡΙΖΑ. ____ 6	ΟΧΙ	1	0	0	
17	12/6/2015	ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ Στόχος η συμφωνία μέχρι τις 18 Ιουνίου Η αισιοδοξία διαδέχτηκε τις έως προχθές ψυχρές σχέσεις κυβέρνησης - εταίρων. Στόχος τώρα η επίτευξη συμφωνίας έως τις 18 του μήνα, οπότε συνεδριάζει το Eurogroup. Πάντως, τα γερμανικά Μέσα εξακολουθούν να μεταδίδουν τα περί διάστασης απόψεων Μέρκελ - Σόιμπλε, ενώ το ΔΝΤ βλέπει ακόμη μεγάλες διαφορές στη διαπραγμάτευση. Ο Γ. Βαρουφάκης από τη Βουλή ξεκαθάρισε ότι η Ελλάδα ουδέποτε συμφώνησε σε πρωτογενές πλεόνασμα 1% για το 2015, την ώρα που φωνές στον ΣΥΡΙΖΑ, όπως η Αριστερή Πλατφόρμα, επιμένουν στο «πρόγραμμα της Θεσσαλονίκης». - . 3-6, 14	ΟΧΙ	1	0	1	
18	12/6/2015	ΦΙΛΙΠ ΛΕΓΚΡΕΝ «Ηλίθιους και ανίκανους» χαράκτηρισε τους αξιωματούχους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην ελληνική Βουλή ο πρώην σύμβουλος του Μα- νουέλ Μπαρόζο, ενώ για το ελληνικό πρόγραμμα διάσωσης είπε πως «ήταν γνήσιο λάθος λόγω ιδεολογίας»	ΟΧΙ	3	-2	0	H
19	13-14/06/2015	ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ Με νέες προτάσεις απεσταλμένοι της Αθήνας στις Βρυξέλλες Η ελληνική κυβέρνηση θα καταθέσει αντιπροτάσεις, ώστε να γεφυρωθούν οι διαφορές με τους δανειστές. Για τον λόγο αυτό μεταβαίνει σήμερα στις Βρυξέλλες ελληνική αντιπροσωπεία για συνομιλίες με εκπροσώπους των θεσμών. ____ 4, 6	ΟΧΙ	1	0	0	
20	13-14/06/2015	ΙΣΠΑΝΙΑ Η Αριστερά σε Μαδρίτη και Βαρκελώνη Από σήμερα, οι δύο μεγαλύτερες πόλεις της Ισπανίας, Μαδρίτη και Βαρκελώνη, διοικούνται από την Αριστερά. Καρμένα και Κολάου αναλαμβάνουν, με άμεση προτεραιότητα κοινωνικά μέτρα. ____ 22	ΟΧΙ	1	0	0	H

21	15/6/2015	Δεν θα θάψουμε τη δημοκρατία Ο ΑΛΕΞΗΣ ΤΣΙΠΡΑΣ ΑΠΑΝΤΑ ΣΤΟΥΣ ΔΑΝΕΙΣΤΕΣ ΜΕΤΑ ΤΟ ΧΘΕΣΙΝΟ ΝΑΥΑΓΙΟ ΣΤΙΣ ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ ΟΙ ΔΑΝΕΙΣΤΕΣ ΑΠΕΡΡΙΨΑΝ ΤΙΣ ΝΕΕΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ Εξωθούν τη διαπραγμάτευση στα άκρα ΑΠΑΙΤΟΥΝ ΜΑΧΑΙΡΙ ΣΤΙΣ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΦΠΑ Μέσα σε 45 λεπτά έληξαν οι συνομιλίες μεταξύ της ελληνικής αντιπροσωπείας και των δανειστών στις Βρυξέλλες. Οι θεσμοί επιμένουν να κοπούν περαιτέρω κατά 1,8 δισ. ευρώ οι συντάξεις και να αυξηθούν τα έσοδα από τον ΦΠΑ ισόποσα. Δεν μίληκαν καν στη συζήτηση των προτάσεων της ελληνικής πλευράς, η οποία αναγκάστηκε να αποχωρήσει και να επιστρέψει στην Αθήνα. - . 3-7	ΑΙ	1	-2	0	
22	15/6/2015	ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ ΣΤΗΝ «ΕΦ.ΣΥΝ.»Μόνο πολιτική σκοπιμότητα μπορεί κανείς να διακρίνει στην επιμονή των θεσμών για νέες περικοπές στις συντάξεις μετά από πέντε χρόνια λεηλασίας από τα μνημόνια. Η ελληνική κυβέρνηση προσέρχεται στη διαπραγμάτευση με σχέδιο και με τεκμηριωμένες αντιπροτάσεις.Θα περιμένουμε υπομονετικά έως ότου οι θεσμοί προσχωρήσουν στον ρεαλισμό. Αν όμως κάποιοι εκλαμβάνουν ως αδυναμία την ειλικρινή μας επιθυμία για λύση και τα βήματα που έχουμε κάνει για να καλύψουμε τις διαφορές, ας αναλογιστούν: Δεν κουβαλάμε μόνο μια βαριά ιστορία αγώνων.Κουβαλάμε στις πλάτες μας την αξιοπρέπεια ενός λαού, αλλά και την ελπίδα των λαών της Ευρώπης. Είναι πολύ βαρύ το φορτίο για να το αγνοήσουμε. Δεν είναι ζήτημα ιδεολογικής εμμονής. Είναι ζήτημα δημοκρατίας.Δεν έχουμε το δικαίωμα να θάψουμε την ευρωπαϊκή δημοκρατία στον τόπο που γεννήθηκε.	ΟΧΙ	2	-1	0	
23	16/6/2015	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΜΕ ΕΝΟΡΧΗΣΤΡΩΤΗ ΤΟ ΒΕΡΟΛΙΝΟ Μάχη χαρακωμάτων ΝΕΟΣ ΓΥΡΟΣ ΕΠΑΦΩΝ ΤΟΥ ΑΛΕΞΗ ΤΣΙΠΡΑ ΜΕ ΚΟΥΡΥΦΑΙΟΥΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ. ΕΠΙΘΕΣΗ SPIEGEL ΣΤΟΝ ΣΟΪΜΠΛΕ. ΜΑΡΙΟ ΝΤΡΑΓΚΙ: ΝΑ ΑΠΟΦΑΣΙΣΟΥΝ ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ‘Ετοιμη ανά πάσα στιγμή δηλώνει η κυβέρνηση για τη συνέχιση της διαπραγμάτευσης. Την ίδια ώρα ασκούνται αφόρητες πιέσεις για να δεχτεί τις άτεγκτες προτάσεις των δανειστών. Η εκπρόσωπος του Π. Μοσκοβισί δηλώνει ότι «το πακέτο προτάσεων που υπέβαλαν οι θεσμοί στην κυβέρνηση είναι ισορροπημένο», ενώ η γερμανική εφημερίδα «Ζιντόιτσε Τσάιτουνγκ» προβλέπει ακόμη και έλεγχο κεφαλαίων και κλείσιμο τραπεζών αν δεν επιτευχθεί συμφωνία. Η «Sta dard & Poor's», πάντως, σημειώνει ότι δεν θα υπάρξει χρεοκοπία αν ως το τέλος του μήνα η Ελλάδα δεν πληρώσει ΔΝΤ και ΕΚΤ. ____ . 3-5, 11	ΑΙ	1	-1	-1	
24	17/6/2015	ΝΕΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΓΙΟΥΝΚΕΡ ΜΕ ΑΥΣΤΗΡΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΚΑΙ «ΕΥΕΛΙΞΙΑ» ...κι αν μας αντέξει το σχοινί... ΑΛΕΞΗΣ ΤΣΙΠΡΑΣ: ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΠΟΥ ΔΟΥΛΕΥΟΥΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΥΡΕΣΗ ΔΙΚΑΙΗΣ ΛΥΣΗΣ Από το βήμα της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ ο πρωθυπουργός διακήρυξε πως η χώρα δεν εκβιάζεται και κατήγγειλε τους θεσμούς ότι αποδέχονται «α λα καρτ» τα σκληρά μέτρα του ΔΝΤ. Ο Ζαν-Κλοντ Γιούνκερ κατήγγειλε την κυβέρνηση ότι λέει πράγματα που δεν ανταποκρίνονται στις δικές του προτάσεις, αν και -σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες- έστειλε νέο έγγραφο εν αγνοία των υπόλοιπων εταίρων, με το οποίο άρηνε περισσότερη ελευθερία κινήσεων στην κυβέρνηση. ____ . 3-7, 35	ΑΙ	1	-1	0	
25	17/6/2015	Θέλουμε να ακουστεί η φωνή μας Χιλιάδες πολίτες ανταποκρίνονται θετικά στη διαδικτυακή πρόσκληση για συμμετοχή στις διαδηλώσεις που διοργανώνονται απόψε με κεντρικό σύνθημα «Παίρνουμε τη διαπραγμάτευση στα χέρια μας, γκρεμίζουμε τη λιτότητα». Ανάλογες διαδηλώσεις θα πραγματοποιηθούν και σε άλλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες.	ΟΧΙ	1	-1	1	
26	17/6/2015	Ε.Ε. - COSCO Τέλος στο ευνοϊκό καθεστώς Οι Βρυξέλλες ζητούν μέχρι τις 12 Αυγούστου να καταργηθούν όλες οι φοροαπαλλαγές προς τον κινεζικό κολοσσό. Το ελληνικό Δημόσιο καλείται να ανακτήσει άμεσα τα χρήματα που κέρδισε η COSCO από αυτό το ευνοϊκό καθεστώς. ____ . 36-37	ΟΧΙ	1	0	0	V

27	18/6/2015	Β. ΣΟΪΜΠΛΕ: ΤΙΠΟΤΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΤΟΙΜΟ ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΤΑΛΗΞΟΥΜΕ ΣΕ ΑΠΟΦΑΣΗ ΣΤΟ EUROGROUP Όλοι στη σκληρή γραμμή ΑΛ. ΤΣΙΠΡΑΣ: Ή ΣΥΜΦΩΝΙΑ Ή ΘΑ ΠΑΡΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΥΘΥΝΗ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ «ΟΧΙ» Αμετακίνητοι στις θέσεις τους παραμένουν ελληνική κυβέρνηση και δανειστές, προεξοφλώντας ότι ούτε και στη σημερινή συνεδρίαση του Eurogroup θα επιτευχθεί συμφωνία. «Αν δεν έχουμε έντιμο συμβιβασμό, εμείς θα αναλάβουμε να πούμε "όχι" στη συνέχεια μιας καταστροφικής πολιτικής για την Ελλάδα», δήλωσε χθες ο Αλέξης Τσίπρας. Οι δανειστές, μέσω του Λετονού αντιπροέδρου, θαυμάστη του Β. Σόιμπλε, επιμένουν στις ανελαστικές προτάσεις τους. ____ 3-4	ΑΙ	1	-1	1	
28	18/6/2015	«Κατηγορώ» της Ζωής κατά Γ. Στουρνάρα Επέστρεψε ως απαράδεκτη την έκθεση του διοικητή της Τραπέζης της Ελλάδος Σκληρή γλώσσα της προέδρου της Βουλής κατά του Ζαν-Κλοντ Γιούνκερ ότι «αξιώνει την υποταγή του ελληνικού λαού», ενώ παράλληλα δεν παρέλαβε ως απαράδεκτη την έκθεση για τη νομισματική πολιτική από τον διοικητή της Τραπέζης της Ελλάδος Γ. Στουρνάρα, κατηγορώντας τον ότι παρεμβαίνει για να δημιουργήσει τετελεσμένα. Η Επιτροπή Λογιστικού Ελέγχου αποφάνθηκε ότι το ελληνικό χρέος είναι μη βιώσιμο, διότι η εξυπηρέτησή του παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα. ____ 7	ΟΧΙ	1	-2	0	
29	18/6/2015	Χείρα βοήθειας από τον Αυστριακό καγκελάριο Στήριξη στην Ελλάδα ζήτησε από τους Ευρωπαίους εταίρους ο Βέρνερ Φάιμαν, που συναντήθηκε στο Μαξίμου με τον Έλληνα πρωθυπουργό. «Πονάμε βλέποντας τη φτώχεια και την ένδεια στη χώρα» δήλωσε ο Αυστριακός καγκελάριος. Πρόσθεσε ότι μόνο μια αλληλέγγυα Ευρώπη θα μπορέσει να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του μέλλοντος. ____ 3	ΟΧΙ	1	1	1	Η
30	19/6/2018	ΚΑΤΑΙΓΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΕΚΒΙΑΣΜΟΥΣ ΜΕ ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΑΞΙΩΜΑΤΟΥΧΟΥΣ ΤΩΝ ΔΑΝΕΙΣΤΩΝ με το μαχαίρι στον λαιμό ΜΕ ΔΙΑΡΡΟΕΣ ΑΠΕΙΛΗΤΙΚΩΝ ΣΕΝΑΡΙΩΝ ΣΦΙΓΤΕΙ Ο ΚΛΟΙΟΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ Σωρεία εκβιαστικών δηλώσεων και διαρροών που στοχεύουν στη δημιουργία κλίματος πανικού. Μετά και την αναμενόμενη άκαρπη έκβαση του Eurogroup, η κυβέρνηση οδεύει στην έκτακτη σύνοδο κορυφής της Δευτέρας δίχως αλλαγή στις θέσεις της. Αμετακίνητοι είναι όμως και οι δανειστές, ενώ το φως της δημοσιότητας είδαν σενάρια για την αναδιάρθρωση του χρέους με προϋπόθεση την υιοθέτηση των θέσεων Γιούνκερ. Υπήρξαν όμως και αρκετά φιλελληνικά δημοσιεύματα, όπως του βρετανικού «Γκάρντιαν». ____ 3-4, 6, 37	ΑΙ	1	-2	0	
31	19/6/2018	Μια άψογα οργανωμένη συγκέντρωση Διγλωσσα πλακάτ και σφυρίχτρες μοιράστηκαν χθες στο Σύνταγμα. Τον τόνο έδωσαν στελέχη πρώτης γραμμής της Ν.Δ., τα συνθήματα της οποίας κυριάρχησαν στη συγκέντρωση που διοργανώθηκε για την παραμονή μας στην Ε.Ε. ____ 19	ΟΧΙ	1	2	0	
32	19/6/2018	ΣΕΒ Και οι βιομήχανοι στο πλευρό των δανειστών Υπέρ της περικοπής 1,8 δισ. ευρώ από τις συντάξεις, με... αντάλλαγμα την επίτευξη συμφωνίας, τάσσεται ο Σύνδεσμος Ελληνικών Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών. Αρκεί βέβαια η θετική έκβαση της διαπραγμάτευσης να μην αποδειχθεί επώδυνη για τους μεγαλοεπιχειρηματίες της χώρας. ____ 36	ΟΧΙ	1	-2	0	
33	20/6/2015	ΠΑΝΩ ΑΠΟ 1 ΤΡΙΣ. ΕΥΡΩ ΘΑ ΣΤΟΙΧΙΣΕΙ ΜΙΑ ΠΙΘΑΝΗ ΧΡΕΟΚΟΠΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ Είναι πολλά τα λεφτά Ευρώπη Παρά το κλίμα πανικού που επιχειρούν να δημιουργήσουν, οι δανειστές μάλλον θα έπρεπε να ανησυχούν περισσότερο από τους Έλληνες για το ενδεχόμενο ενός ναυαγίου στις διαπραγματεύσεις αφού, παρά τα όσα λέγονται, οι ζημιές θα είναι ανυπολόγιστες γι' αυτούς. Το συμπέρασμα ανήκει στον έγκυρο βρετανικό Guardian και συμπίπτει με εκτιμήσεις και άλλων διεθνών ΜΜΕ και οικονομολόγων ότι το κόστος από ένα ενδεχόμενο Grexit θα ξεπεράσει το 3,5% του ΑΕΠ της ευρωζώνης. ____ 6	ΑΙ	1	-1	-1	

34	20/6/2015	ΞΑΒΙΕ ΤΙΜΠΟ Ο Γάλλος οικονομολόγος λέει ότι είναι «μυωπική και άτολμη η πολιτική της κυρίαρχης ευρωπαϊκής ελίτ» σελ. 10-11	OXI	3	-2	0	H
35	20/6/2015	ΝΙΚΟΣ ΞΥΔΑΚΗΣ Αναπληρωτής υπουργός Πολιτισμού «Η Ευρώπη υπήρχε πολύ πριν από το ευρώ, θα υπάρχει και μετά» ____ 26-27	OXI	2	-1	1	
36	22/6/2015	ΜΕ ΝΕΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΙΜΗ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ ΤΩΝ ΒΡΥΞΕΛΛΩΝ Η μητέρα των συνόδων ΝΕΑ ΕΞΑΜΕΡΗΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΛΕΞΗ ΤΣΙΠΡΑ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΩΝ ΗΓΕΤΩΝ Η ΕΛΛΑΔΑ ΘΑ ΠΡΟΤΕΙΝΕΙ: ΜΕΤΑΤΑΞΕΙΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟ 13% ΣΤΟ 23% ΤΟΥ ΦΠΑ ΕΚΤΑΚΤΗ ΕΙΣΦΟΡΑ ΣΕ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΜΕ ΚΕΡΔΗ 500.000 ΕΥΡΩ ΤΟ 2014 ΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ ΔΕΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ Η πιο κρίσιμη για την Ελλάδα σύνοδος κορυφής της ευρωζώνης συνέρχεται σήμερα στις Βρυξέλλες. Το βράδυ θα αποφασιστεί αν η κυβέρνηση συμφωνήσει με τους δανειστές και αποσπάσει μια θετική δήλωση, ώστε να κλείσει η οριστική συμφωνία στη σύνοδο κορυφής των «28» την Πέμπτη 25 Ιουνίου. Σήμερα το πρωί ο Αλ. Τσίπρας θα μετασεί σε συνάντηση με τους Μέρκελ, Ολάντ, Γιούνκερ, Τούσκ και Ντάισελμπλουμ, ενώ στη 1 μ.μ. ώρα Ελλάδας συνεδριάζει το Eurogroup. Η παράταση της δανειακής σύμβασης βρίσκεται στην ατζέντα. ____ 3-4, 14	ΑΙ	1	0	0	
37	22/6/2015	Σταματήστε τη λιτότητα - Ελλάδα μαζί σου Μήνυμα αντίστασης στους εκβιασμούς των δανειστών έστειλε η Αθήνα, με μια μαζική συγκέντρωση συνδικάτων και της Αριστεράς. Ηχηρή στήριξη στην Ελλάδα με συνθήματα κατά της λιτότητας παρείχαν χιλιάδες διαδηλωτές, που κατέκλυσαν ευρωπαϊκές πρωτεύουσες -από τις Βρυξέλλες, το Βερολίνο και το Παρίσι, έως το Αμστερνταμ, τη Βιέννη, το Δουβλίνο, τη Ρώμη, αλλά και το Λονδίνο. ____ 7, 20, 37	OXI	1	-2	0	
38	22/6/2015	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ Τι σημαίνει για την ΕΚΤ η απόφαση για τα ομόλογα ____ 45	OXI	1	0	0	V
39	22/6/2015	ΡΟΜΠΙ ΓΟΥΙΔΙΑΜΣ «Μην το βάζετε κάτω» Πάνω από 30.000 θεατές στο Terra Vibe απόλαυσαν τον απόλυτο Βρετανό περφόρμερ. Είπε πως μετάνιωσε που δεν ήρθε νωρίτερα στη χώρα μας και τάχθηκε στο πλευρό των Ελλήνων που αγωνίζονται. ____ 33	OXI	3	-1	1	H
40	23/6/2015	ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΤΟ ΑΥΡΙΑΝΟ EUROGROUP ΓΙΑ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΠΡΟΣ ΟΛΥΝΗΡΟ ΣΥΜΒΙΒΑΣΜΟ ΑΛΕΞΗΣ ΤΣΙΠΡΑΣ: ΤΑ ΒΑΡΗ ΠΑΝΕ ΣΤΟΥΣ ΕΧΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΟΧΙ ΣΕ ΜΙΣΘΩΤΟΥΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΥΣ ΘΕΛΟΥΜΕ ΜΙΑ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΛΥΣΗ Σε συμφωνία έως την Παρασκευή φαίνεται ότι οδηγούνται κυβέρνηση και δανειστές. Γιούνκερ, Μέρκελ και Ολάντ απέκλεισαν από τη συζήτηση το ζήτημα του χρέους, ενώ απαίτησαν για την περαιτέρω χρηματοδότηση της χώρας να περάσουν πρώτα τα μέτρα από το Κοινοβούλιο. Ο Αλ. Τσίπρας έκανε λόγο για ισοδύναμα μέτρα, με βασικό κριτήριο την κοινωνική δικαιοσύνη. ____ 3-6	ΑΙ	1	0	0	
41	23/6/2015	«ΜΕΝΟΥΜΕ ΕΥΡΩΠΗ» Παρών και ο Μητσοτάκης Κατέβηκαν για δεύτερη φορά στο Σύνταγμα. Με σαφέστερη πολιτική ταυτότητα και ταξική φόρτιση που έγινε σύνθημα «Αλήτες, προδότες, κομμουνιστές» στη θέα της αναρχικής αντισυγκέντρωσης. Καταχειροκροτήθηκε ο επίτιμος πρόεδρος της Ν.Δ. Κωνσταντίνος Μητσοτάκης. Οι Μ. Βορίδης, Χρ. Λαζαρίδης, Θ. Φορτσάκης, Α. Λοβέρδος, Σπ. Λυκούδης μεταξύ των πρωτοκλασάτων στελεχών που συμμετείχαν. Λίγο μακρύτερα από το Σύνταγμα, κόσμος απογοητευμένος και αμέτοχος έστειλε το δικό του μήνυμα. ____ 20, 29	OXI	1	2	0	

42	24/6/2015	ΣΤΙΣ ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ Ο ΑΛ. ΤΣΙΠΡΑΣ ΓΙΑ ΣΥΝΟΜΙΛΙΕΣ ΜΕ ΓΙΟΥΝΚΕΡ, ΝΤΡΑΓΚΙ ΚΑΙ ΛΑΓΚΑΡΝΤ ΔΙΑΡΚΗΣ ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΗ ΤΟΡΙΠΛΗ ΤΟ ΔΝΤ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕ ΞΑΦΝΙΚΑ ΥΦΕΣΙΑΚΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΠΛΗΤΤΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΑΠΟ ΚΟΝΤΑ ΣΕΒ, ΕΒΕΑ, ΓΣΕΒΕΕ, ΣΕΤΕ, ΕΛΛΗΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ Την ύστατη στιγμή το ΔΝΤ εμποδίζει τη συμφωνία, ζητώντας αλλαγή του μείγματος των συμφωνηθέντων με τελικό στόχο περαιτέρω περικοπές σε μισθούς και συντάξεις. Για τον λόγο αυτό ο πρωθυπουργός σπεύδει στις Βρυξέλλες για να αποφευχθούν τα χειρότερα. ____ 3, 5, 43 Βαραίνει το πακέτο των μέτρων, που μεταξύ άλλων αφήνει αμετάβλητο τον ΕΝΦΙΑ ____ 6-7	ΑΙ	1	0	0	
43	24/6/2015	ΠΑΜΕ/ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ Είπαν «όχι» σε νέα μέτρα Χιλιάδες συνταξιούχοι και εργαζόμενοι μέλη του ΠΑΜΕ διαδήλωσαν χθες από την Ομόνοια ως το μέγαρο Μαξίμου όπου επέδωσαν ψήφισμα στον υπουργό Επικρατείας Αλέκο Φλαμπουράρη. Προσκλητήριο αγώνα «ενάντια στη νέα αντιλαϊκή συμφωνία» από τον γ.γ. του ΚΚΕ Δημήτρη Κουτσούμπα, ο οποίος συμμετείχε στην κινητοποίηση. Προγραμματίζεται νέο συλλαλητήριο την Παρασκευή στο Σύνταγμα. ____ 19	ΟΧΙ	1	-2	0	
44	25/6/2015	ΑΠΕΡΡΙΨΕ Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΙΣ ΑΚΡΑΙΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΑΝΕΙΣΤΩΝ Ως εδώ και μη παρέκει Την ταπείνωση της κυβέρνησης επιδίωξαν οι δανειστές κατά τις χθεσινές διαπραγματεύσεις στις Βρυξέλλες. Δημούργησαν μια ασφυκτική ατμόσφαιρα, απαιτώντας την κατάργηση του ΕΚΑΣ ή ΦΠΑ 23% στην εστίαση, ενώ απέφυγαν τη συζήτηση για το θέμα του χρέους. Απέρριψαν κάθε πρόταση για φορολογία στους έχοντες και τις κερδοφόρες επιχειρήσεις. ____ 4, 6-7, 10, 12-13 ΑΛΕΞΗΣ ΤΣΙΠΡΑΣ: Ή ΔΕΝ ΘΕΛΟΥΝ ΣΥΜΦΩΝΙΑ Ή ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ ΠΟΛΥΩΡΕΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ ΑΚΟΜΗ ΚΑΙ ΤΗ ΝΥΧΤΑ	ΑΙ	1	-2	0	
45	25/6/2015	ΕΠΙ ΠΟΔΟΣ ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΤΟΥ ΣΥΡΙΖΑ Ομόθυμη απόρριψη των εκβιασμών Δεν περνάνε τα μέτρα από κόμμα και κοινωνία, εκτίμησε χθες η Πολιτική Γραμματεία του ΣΥΡΙΖΑ. Σενάριο εκλογών στο τραπέζι. Τι δηλώνουν στην «Εφ.Συν.» Γ. Κατρούγκαλος, Δέσποινα Χαραλαμπίδου, Λίτσα Αμμανατίδου, Χαρά Καφαντάρη και Χρ. Καραγιαννίδης. ____ 3,	ΟΧΙ	1	-2	0	
46	25/6/2015	ΔΝΤ Φροντίζουν την πολυτέλειά τους Το ΔΝΤ απαιτεί περικοπή συντάξεων στην Ελλάδα, αλλά προσφέρει στους υπαλλήλους του πρόωρη συνταξιοδότηση στα 50 και κανονική στα 62! Πεντακόσιες πενήντα χιλιάδες δολάρια η ετήσια αμοιβή της Κριστίν Λαγκάρντ, αφορολόγητα και με ρήτρα πληθωρισμού. ____ 11	ΟΧΙ	1	-2	0	
47	25/6/2015	ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΜΝΗΣΤΕΙΑ ΟΙ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΥΨΗΛΟΒΑΘΜΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΗΣ ΕΕ ΜΕ ΛΟΜΠΙΣΤΕΣ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΩΝ	ΟΧΙ	1	-2	0	Η
48	26/6/2015	Την κεφαλήν του επί πίνακι ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΘΕΛΟΥΝ ΝΑ ΠΡΟΚΑΛΕΣΟΥΝ ΟΙ ΘΕΣΜΟΙ ΣΚΛΗΡΑΙΝΟΝΤΑΣ ΤΗ ΣΤΑΣΗ ΤΟΥΣ Σφίγγουν τον κλοιό οι δανειστές για να δουν την κυβέρνηση Τσίπρα να καταρρέει. Στόχος τους, σύμφωνα με εκτιμήσεις και κάποιων στελεχών της Δεξιάς, ο εξευτελισμός του ίδιου του πρωθυπουργού και η υποταγή του στις απαιτήσεις των δανειστών την ύστατη ώρα. Πάντως, ακόμη και ο διεθνής Τύπος επισημαίνει πλέον τις ασφυκτικές και απαράδεκτες πιέσεις που υφίσταται η ελληνική κυβέρνηση, παρά τις δικές της υποχωρήσεις, ενώ καταγιστικός κατά των δανειστών είναι ο Πολ Κρούγκμαν. ____ 3-7, 10-11	ΑΙ	1	-2	-1	
49	26/6/2015	ΑΝΓΚΕΛΑ ΜΕΡΚΕΛ: ΔΕΝ ΘΑ ΑΦΗΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΝΑ ΜΑΣ ΕΚΒΙΑΣΕΙ. ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΥΠΑΡΞΕΙ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΠΡΙΝ ΑΝΟΙΞΟΥΝ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ ΟΙ ΑΓΟΡΕΣ	ΟΧΙ	3	-1	-1	Η

50	26/6/2015	ΤΖΕΡΙ ΡΑΪΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΤΟΥ ΔΝΤ Η ΜΗ ΠΛΗΡΩΜΗ ΤΩΝ ΟΦΕΙΛΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΤΑΜΕΙΟ ΣΤΙΣ 30 ΙΟΥΝΙΟΥ ΔΕΝ ΣΥΝΙΣΤΑ ΧΡΕΟΚΟΠΙΑ ΝΤΟΝΑΛΑΝΤ ΤΟΥΣΚ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΕΥΡ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΕΛΕΙΩΣΕ	OXI	3	-1	-1	V
51	26/6/2015	ΑΛΕΞΗΣ ΤΣΙΠΡΑΣ: ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙ. ΚΑΙ ΜΗΝ ΥΠΟΤΙΜΑΤΕ ΜΕΧΡΙ ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΦΤΑΣΕΙ ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΟΤΑΝ ΑΙΣΘΑΝΘΕΙ ΤΑΠΕΙΝΩΜΕΝΟΣ	OXI	2	-2	1	
52	26/6/2015	ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΟ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΟ ΜΕΧΡΙ ΤΟ ΚΡΙΣΙΜΟ EUROGROUP ΤΟΥ ΣΑΒΒΑΤΟΥ	OXI	1	0	0	
53	27/6/2015	ΜΕ ΑΚΡΑΙΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΟΓΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΟΙ ΔΑΝΕΙΣΤΕΣ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ EUROGROUP Μας θέλουν αποικία ΑΛΕΞΗΣ ΤΣΙΠΡΑΣ: ΘΑ ΣΥΝΕΧΙΣΟΥΜΕ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΩΝ ΛΑΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ Τις «τρύπες» από τα προσπειτούμενα των προηγούμενων μνημονίων επικαλούνται τώρα οι εταίροι για τις εξωφρενικές απαιτήσεις τους, οι οποίες έχουν οδηγήσει σε ναυάγιο τις διαπραγματεύσεις. Ο Αλ. Τσίπρας από τις Βρυξέλλες ξεκαθάρισε ότι «η ελληνική κυβέρνηση θα συνεχίσει με αποφασιστικό τρόπο να δίνει τον αγώνα υπέρ των αξιών της δημοκρατίας, της αλληλεγγύης και του αμοιβαίου σεβασμού. Αυτές οι αρχές δεν βασίστηκαν σε εκβιασμούς και τελεσίγραφα». ____ . 4-7	ΑΙ	2	-2	0	
54	27/6/2015	ΠΑΝ. ΛΑΦΑΖΑΝΗΣ Υπάρχουν και άλλοι δρόμοι «Αν χρειαστεί, διαθέτουμε πολλαπλούς εναλλακτικούς δρόμους, οικονομικούς και γεωπολιτικούς». ____ . 6	OXI	2	-2	1	
55	27/6/2015	Ο... ΦΙΛΕΛΛΗΝΑΣ Ο ταλαντούχος κύριος Ντράγκι Ο καθοριστικός ρόλος του Ευρωπαϊού Κεντρικού Τραπεζίτη στις διαπραγματεύσεις. ____ . 77	OXI	1	1	1	
56	27/6/2015	ΓΑΛΛΙΑ_ΤΥΝΗΣΙΑ_ΚΟΥΒΕΪΤ Επίθεσις τρομοκρατών Τρομοσυναγερμός στη Γαλλία, μετά την επίθεση ισλαμιστών σε αμερικανικών συμφερόντων εργοστάσιο, με έναν νεκρό. Με διαφορά λίγων ωρών, ένοπλοι αιματοκύλισαν τουριστικό θέρετρο της Τυνησίας, σκοτώνοντας περισσότερους από 27 ανθρώπους. Λουτρό αίματος και σε σιτικό τέμενος του Κουβέιτ. ____ . 21	OXI	1	0	0	H
57	28/6/2015	ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ ΣΤΙΣ 5 ΙΟΥΛΙΟΥ 2015 ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ «ΟΧΙ» ΣΤΗΝ ΤΑΠΕΙΝΩΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΕ ΤΟ ΝΕΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ. ΑΝΑΜΕΝΕΙ ΝΕΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΘΕΣΜΟΥΣ	ΑΙ	1	-2	1	
58	28/6/2015	Ν.Δ. ΠΟΤΑΜΙ ΠΑΣΟΚ «ΝΑΙ» ΣΕ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΑΝΕΙΣΤΕΣ. ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΥΝ ΤΟ «ΛΟΜΠΙ ΤΗΣ ΔΡΑΧΜΗΣ». ΛΑΘΟΣ ΤΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ	ΑΙ	1	1	-1	
59	28/6/2015	ΘΕΣΜΟΙ ΑΠΕΙΛΕΣ ΚΑΙ ΕΚΒΙΑΣΜΟΙ ΑΠΟ ΤΟ EUROGROUP. ΜΙΛΟΥΝ ΓΙΑ ΑΙΦΙΝΙΔΙΑΣΜΟ ΚΑΙ ΣΤΕΛΝΟΥΝ ΤΕΛΕΣΙΓΡΑΦΑ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΤΡΙΤΗ	ΑΙ	1	-2	-1	
60	29/6/2015	ΚΛΙΜΑ ΠΑΝΙΚΟΥ ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΝ ΜΕΣΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ, ΕΓΧΩΡΙΟΙ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ Κλειστές τράπεζες... ...ανοιχτή διαπραγμάτευση ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΜΙΣΘΟΙ ΕΙΝΑΙ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΑ ΒΕΒΑΙΩΝΕΙ Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ ΟΙ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΔΕΝ ΘΑ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΝ ΤΟ ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΟΡΙΟ ΑΝΑΛΗΨΕΩΝ ΣΕ ΠΡΩΤΗ ΦΑΣΗ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ 60 ΕΥΡΩ Η δύσκολη απόφαση που αναγκάστηκε να πάρει η κυβέρνηση προκειμένου να διαφυλαχθεί η ευστάθεια του τραπεζικού συστήματος δημιουργεί νέα δεδομένα από σήμερα στην καθημερινότητα των πολιτών. Τις επόμενες ώρες θα γίνουν γνωστές όλες οι λεπτομέρειες εφαρμογής των περιοριστικών μέτρων στη διακίνηση κεφαλαίων. ____ . 5-7	ΑΙ	1	-2	1	

61	29/6/2015	ΔΙΑΓΓΕΛΜΑ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ ΑΛΕΞΗΣ ΤΣΙΠΡΑΣ ΔΕΝ ΘΑ ΑΦΗΣΟΥΜΕ ΝΑ ΜΑΣ ΚΕΡΑΙΣΕΙ Ο ΦΟΒΟΣ	OXI	2	-2	1	
62	29/6/2015	Κινητικότητα στα παρασκήνια για νέες διαπραγματεύσεις, ενόψει και της αναταραχής στις διεθνείς αγορές. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε νέο κείμενο προτάσεων, το οποίο δεν... παρέδωσε στην ελληνική κυβέρνηση. Ο Ζ.-Κ. Γιούνκερ δίνει σήμερα συνέντευξη και η Κριστίν Λαγκάρντ άφησε ανοιχτό παράθυρο διαπραγματεύσεων. Έκτακτη σύσκεψη πολιτικών αρχηγών στην Καγκελαρία, ενώ στο Βερολίνο εξετάζεται σύγκληση συνόδου κορυφής μέσα στην εβδομάδα. Μέρκελ και Ολάντ προετοιμάζουν διάγγελμα προς τον ελληνικό λαό. Νέα τηλεφωνική «παρέμβαση» από τον Μπαράκ Ομπάμα στην Ανγκελα Μέρκελ, ενώ ο Αμερικανός υπ. Οικονομικών Τζακ Λιου ζήτησε ρύθμιση του χρέους από τους Ευρωπαίους ομολόγους του. ____ . 3-4, 10-23	OXI	1	-1	0	
63	29/6/2015	OXI ΣΤΑ ΤΕΛΕΣΙΓΡΑΦΑ. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ στις 19.30 ΣΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ	OXI	1	-2	1	
64	30/6/2015	ΑΛ. ΤΣΙΠΡΑΣ: «ΘΑ ΣΕΒΑΣΤΟΥΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ. ΔΕΝ ΕΙΜΑΙ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΑΝΤΟΣ ΚΑΙΡΟΥ» «Δεν θα ταπεινωθώ» Σαφές μήνυμα στο εσωτερικό και το εξωτερικό έστειλε χθες ο Αλέξης Σίπρας. Στη συνέντευξή του στην ΕΡΤ είπε ότι αν ο ελληνικός λαός πει «ναι» στις προτάσεις των δανειστών, η κυβέρνησή του θα τις ψηφίσει και θα δρομολογήσει τις συνταγματικές διαδικασίες. Απαντώντας στις ευθείες απειλές των εταίρων, εμφανίστηκε ανοιχτός στη διαπραγμάτευση, αλλά τόνισε: «Θα επιβιώσουμε, θα σταθούμε όρθιοι και θα επιλέξουμε κυρίαρχα ποιο θα είναι το μέλλον μας». ____ . 3 Νέα πρόταση-παγίδα Γιούνκερ τη νύχτα, μετά την ωμή παρέμβασή του υπέρ του «ναι» «ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΤΟΙΜΟΙ ΓΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗ ΝΙΚΗ ΤΟΥ "OXI" ΣΤΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ» ΜΑΥΡΗ ΣΕΛΙΔΑ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΤΟ ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΕΣΑΝ ΟΙ ΔΑΝΕΙΣΤΕΣ ΟΙ ΘΕΣΜΟΙ ΕΠΙΜΕΝΟΥΝ ΣΕ ΜΕΤΡΑ ΧΩΡΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΟΦΕΛΟΣ	AI	2	-2	0	
65	30/6/2015	OXIΔΕΝ ΦΟΒΟΜΑΣΤΕΧιλιάδες κόσμου κατέβηκαν στο Σύνταγμα για το «Οχι της αξιοπρέπειας, της δημοκρατίας, της ζωής», σε μια συγκέντρωση που θύμιζε διαδηλώσεις του 2011. ____ . 20, 29	OXI	1	-1	1	
66	1/7/2015	ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΤΑΛΥΤΗΣ ΣΤΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΟ ΕΚΒΙΑΣΤΙΚΟ ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ Μπροστά το «όχι», αλλά... Οι προθέσεις των ψηφοφόρων εν όψει του δημοψηφίσματος της Κυριακής μεταστρέφονται θεαματικά μετά τους τραπεζικούς περιορισμούς που συνοδεύονται από τις απειλές των εταίρων αλλά και την προπαγάνδα πολλών εγχώριων Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Σύμφωνα με την έρευνα της ProRata, που δημοσιεύει η «Εφ.Συν.», την πρώτη που αποτυπώνει τις πολιτικές επιλογές των πολιτών, καταγράφεται προβάδισμα του «όχι» στο σύνολο του πληθυσμού (51%). Όμως μετά το κλείσιμο των τραπεζών, το «όχι» πέφτει στο 46% από 57% και το «ναι» ανεβαίνει στο 37% από το 30%. ____ . 6-7 ΕΝΑΣ ΣΤΟΥΣ ΔΥΟ ΘΕΩΡΕΙ ΣΩΣΤΗ ΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΑΛΕΞΗ ΤΣΙΠΡΑ ΓΙΑ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ	AI	1	-2	-1	
67	1/7/2015	«ΜΕΝΟΥΜΕ ΕΥΡΩΠΗ» Μαζικό «ναι» υπό βροχή Χηρό «ναι» στην πρόταση των δανειστών δόθηκε χθες από το κέντρο της πρωτεύουσας. Η Αθήνα διαδήλωσε μαζικά, δυναμικά και ευρωπαϊκά, μέχρι που άρχισαν τα... γαλλικά. Για την «τσογλανοπαρέα της Κουμουνδούρου», για τους «εαμβούλγαρους που ήθελαν να δώσουν τη Μακεδονία μας»... Η εμφυλιοπολεμική ρητορική ξένισε τμήμα του πλήθους, αλλά όλους τους ένωσαν τα λόγια του Γιώργου Καμίνη, του Γιάννη Μπουτάρη, του Νίκου Αλιβιζάτου και του Πύρρου Δήμα. Τέλος, στον πρωθυπουργό και την πρόεδρο της Βουλής χρεώθηκε ως και η κακοκαρία! ____ . 20, 29	OXI	1	1	0	

68	1/7/2015	ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ Άλλοι για εκτροπές Υποχρεωτικές άδειες, μη καταβολή μισθοδοσίας, απειλές για κλείσιμο της επιχείρησης αν υπερψηφιστεί το «όχι», «παροτρύνσεις» για συμμετοχή στη συγκέντρωση του «ναι» καταγγέλλουν εργαζόμενοι στην Επιθεώρηση Εργασίας. Καταγγελίες για «θεσμική εκτροπή» σε κορυφαίους επιστημονικούς συλλόγους (ΔΣΑ, ΔΣΘ, ΠΟΣΔΕΠ). ____ . 30-31, 33	OXI	1	0	-1	
69	2/7/2015	ΔΑΝΕΙΣΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ, ΜΕ ΟΠΛΑ ΤΑ ΜΜΕ ΚΑΙ ΤΑ ΑΤΜ, ΣΤΗΡΙΖΟΥΝ ΤΟ «ΝΑΙ» Η μηχανή του τρόμου Η πλειονότητα των μέσων ενημέρωσης προσπαθεί να χειραγωγήσει την κοινή γνώμη, δραματοποιώντας τις ειδήσεις, με άξονα την οικονομική ασφυξία που επέβαλαν οι δανειστές. Καλλιεργούν την καταστροφολογία με παραποιημένες ή ακόμη και ψευδείς ειδήσεις. Αν στην προπαγάνδα αθροίσουμε τις ωμές παρεμβάσεις ξένων ηγετών στα εσωτερικά της χώρας και το κλείσιμο της χρηματοδοτικής στρόφιγγας, μπορούμε να διακρίνουμε τι είναι αυτό με το οποίο επιχειρούν να παραλύσουν την κοινωνία. Οι πιστωτές διέκωψαν τις συνομιλίες με την κυβέρνηση ως τη Δευτέρα, ευελπιστώντας ότι η απόφαση του δημοψηφίσματος θα είναι «ναι» στα μνημόνια. Ο πρωθυπουργός Αλέξης Τσίπρας στο διάγγελμά του τόνισε ότι «το δημοψήφισμα δεν είναι πραξικόπημα, οι δότες κυβερνήσεις είναι». ____ . 3-20, 29-32 ΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ ΕΚΒΙΑΖΟΥΝ: ΟΙ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΞΑΝΑΡΧΙΖΟΥΝ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΔΙΑΜΗΝΥΕΙ ΟΤΙ ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ ΣΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙ ΚΑΙ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΕΚΕΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ ΤΣΙΠΡΑΣ: Το «όχι» δεν σημαίνει ρήξη, αλλά επιστροφή στην Ευρώπη των αξιών	ΑΙ	1	-1	1	
70	2/7/2015	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ Ούτε ρευστότητα ούτε «κούρεμα» Δεν βρήκε ανταπόκριση το αίτημα της ελληνικής πλευράς για παροχή επιπλέον ρευστότητας στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, μέσω του Εκτακτου Μηχανισμού (ELA). Θετικό το γεγονός ότι η ΕΚΤ δεν προχώρησε σε «κούρεμα» της αξίας των ενέχυρων. Ανοιχτές και σήμερα οι τράπεζες για τους συνταξιούχους. ____ . 18-19	OXI	1	0	0	
71	2/7/2015	Σεμπάστιαν Πλοτσένικ ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΤΟΥ ΤΟΥ PISM «Η στρατηγική της Γερμανίας στοχεύει στην κατάρρευση του ΣΥΡΙΖΑ και στο κλείσιμο της αριστερής παρένθεσης» ____ . 16	OXI	3	-2	-1	H
72	3/7/2015	MARTIN ΣΟΥΛΤΣ: _ΝΑΙ_ ΣΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΕΧΝΟΚΡΑΤΩΝ ΩΜΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ Επιχείρησε να το διαψεύσει το βράδυ, αλλά τα γραπτά μένουν: με συνέντευξή του στη Ha delblatt ο πρόεδρος του Ευρωκοινοβουλίου αποκάλυψε τις μύχιες επιθυμίες των δανειστών, οι οποίες είναι: «Ναι» η απάντηση στο δημοψήφισμα, παραίτηση της κυβέρνησης Αλέξη Τσίπρα, συγκρότηση κυβέρνησης τεχνοκρατών, ΨΗΦΙΣΗ ΤΩΝ ΜΝΗΜΟΝΙΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΕΚΛΟΓΕΣ. ____ . 3	ΑΙ	1	-2	-1	V
73	3/7/2015	ΕΚΘΕΣΗ ΚΟΛΑΦΟΣ ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΠΟΥ ΑΠΟΔΕΙΚΝΥΕΙ ΤΗΝ ΥΠΟΚΡΙΣΙΑ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΕΟΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΒΙΩΣΙΜΟ, ΠΑΡΑΔΕΧΕΤΑΙ ΤΟ ΔΝΤ Κυνική ομολογία Τουλάχιστον κατά 30 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ θα πρέπει να κουρευτεί το ελληνικό χρέος, ακόμη και στην περίπτωση που επικρατήσει το καλύτερο σενάριο των δανειστών. Αυτό διαπιστώνει το ΔΝΤ στην ανάλυσή του. ____ . 7	OXI	1	-1	0	
74	3/7/2015	ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ «Θα έχουμε συμφωνία 48 ώρες έπειτα από το δημοψήφισμα» Για τρικ της τελευταίας στιγμής κατηγορήσε τους εταίρους ο Αλέξης Τσίπρας στη χθεσινή συνέντευξή του στον «Αντέννα». Διαβεβαίωσε ότι οι τράπεζες θα ξαναοιζούν, είτε η συμφωνία είναι βιώσιμη είτε όχι. Κατήγγειλε τον «επικοινωνιακό ορυμαγδό» των τελευταίων ημερών και τόνισε ότι «όσο πιο ισχυρό είναι το "όχι" τόσο καλύτερη θα είναι η συμφωνία». ____ . 3	OXI	2	-1	1	

75	3/7/2015	ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ Η αναμέτρηση του «ναι» και του «όχι» Δύο παράλληλες συγκεντρώσεις σήμερα το απόγευμα: στην πλατεία Συντάγματος οι υποστηρικτές του «όχι». Μαζί τους δίνουν ραντεβού η Ορίγι al 21, ενώ 23 σύνδεσμοι του ΠΑΟΚ συμπαραστέκονται. Στο Καλλιμάρμαρο οι « αι στην Ελλάδα, Ναι στην Ευρώπη». Χθες συγκέντρωση του ΚΚΕ στο Σύνταγμα και στα Προπύλαια οργανώσεων της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς που στηρίζουν το «όχι». ____ . 10-11, 15	OXI	1	0	0	
76	3/7/2015	Β. Καλαματιανός Πρόην μέλος του Π. Γ. του ΚΚΕ Το πραγματικό νόημα του «όχι» για τους αριστερούς και τους κομμουνιστές σελ. 12	OXI	2	-2	1	
77	5/7/2015	ΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ ΜΝΗΜΟΝΙΩΝ ΧΩΡΙΣ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΘΥΜΑΜΑΙ... ΑΝΕΡΓΙΑ ΔΙΑΛΥΣΗ ΚΡΑΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ ΟΙ ΚΑΛΠΕΣ ΘΑ ΣΤΕΙΛΟΥΝ ΞΕΚΑΘΑΡΟ ΜΗΝΥΜΑ ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΗ ΧΩΡΑ Κάτω από τον ασφυκτικό κλοιό της προπαγανδιστικής εκστρατείας των κυρίαρχων ΜΜΕ και των απειλητικών δηλώσεων από τους δανειστές προσέρχονται οι ψηφοφόροι στο δημοψήφισμα, στο οποίο καλούνται να απαντήσουν με «ναι» ή «όχι» για το παρόν και για το μέλλον. Σημασία έχει να αποφασίσουν ψύχραιμα και να βγει πιο ενισχυμένη η χώρα στον δύσκολο δρόμο των διαπραγματεύσεων. ____ . 3-4, 10-15	ΑΙ	1	-2	1	
78	5/7/2015	ΑΛ. ΤΣΙΠΡΑΣ Το «ΟΧΙ» δεν σημαίνει ρήξη με την Ευρώπη, αλλά συνέχιση της διαπραγμάτευσης	OXI	2	0	1	
79	5/7/2015	ΤΖΟΝ ΜΑΚ ΚΟΡΜΙΚ Ο καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Σικάγο λέει πως δημοψήφισμα πρέπει να γίνει όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και σε όλη την Ευρώπη	OXI	3	-2	1	H
80	6/7/2015	OXI 61,3% NAI 38,7% (ολοσέλιδη φωτο του ντάισελμπλουμ με ύφος έκπληκτο)	ΑΙ	1	-1	1	
81	7/7/2015	ΓΕΜΑΤΗ Η ΦΑΡΕΤΡΑ ΤΟΥ ΑΛΕΞΗ ΤΣΙΠΡΑ ΣΤΙΣ ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΟΔΟ ΚΟΡΥΦΗΣ Με το «όχι» του λαού, και το «ναι» των αρχηγών Ισχυροποιημένος πολιτικά, ο Αλέξης Τσίπρας μεταβαίνει σήμερα στις Βρυξέλλες μαζί με τον νέο υπουργό Οικονομικών Ευκλείδη Τσακαλώτο για να μετάσχουν στην έκτακτη σύνοδο κορυφής ο πρώτος και στο έκτακτο Eurogroup ο δεύτερος. Μέρκελ και Ολάντ δήλωσαν ότι η πόρτα για την επανέναρξη των συζητήσεων, βάσει μιας «αξιοπιστής» ελληνικής πρότασης, είναι ανοιχτή. Τηλεφωνική επικοινωνία είχε ο πρωθυπουργός και με την Κριστίν Λαγκάρντ, τη Γερμανίδα καγκελάρια και τον Βλαντιμίρ Πούτιν. ____ . 3, 11	ΑΙ	1	1	1	
82	7/7/2015	ΤΡΑΠΕΖΕΣ Κλειδί η στάση της ΕΚΤ Με τους όρους που ήδη ισχύουν θα λειτουργήσουν οι τράπεζες μέχρι αύριο Τετάρτη, ενώ οι συνταξιούχοι που δεν έχουν κάρτα θα μείνουν με τα 120 ευρώ που πήραν την προηγούμενη εβδομάδα. Η ΕΚΤ ασκεί και αυτή πολιτική πίεση στην ελληνική κυβέρνηση και αποφάσισε να μην αυξήσει τον ΕΛΑ για τις ελληνικές τράπεζες, οι οποίες θα πρέπει να δώσουν περισσότερα ενέχυρα για να πάρουν κάποια στιγμή επιπλέον ρευστότητα. ____ . 6	OXI	1	-1	0	
83	7/7/2015	Στο πλευρό των Ελλήνων «Να μιμηθούν το ελληνικό παράδειγμα και άλλοι ευρωπαϊκοί λαοί» λένε στην «Εφ.Συν.» οι Εν.Τραβέρσο, Σ. Αμίν και Κ. Κράουτς.	OXI	3	-1	1	H

84	8/7/2015	ΞΑΝΑ ΤΕΛΕΣΙΓΡΑΦΑ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΤΑΙΡΟΥΣ ΠΟΥ ΑΠΑΙΤΟΥΝ ΣΚΛΗΡΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ Ή GREXIT Θέλουν παράδοση άνευ όρων ΑΛ. ΤΣΙΠΡΑΣ: ΣΥΝΕΧΙΖΟΥΜΕ ΜΕ ΟΠΛΟ ΤΗΝ ΕΤΥΜΗΓΟΡΙΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΓΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΚΟΡΥΦΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ «28» ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ Το πιο σκληρό πρόσωπό τους δείχνουν στην Ελλάδα οι δανειστές, αγνοώντας την ετυμηγορία του ελληνικού λαού και τη συναίνεση των πολιτικών αρχηγών. Ο Ζ.-Κ. Γιούνκερ το δήλωσε ευθέως: Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει έτοιμο σχέδιο για Grexit. Από κοντά η Α. Μέρκελ, που είπε πως «οι απαιτήσεις των 18 έχουν γίνει πιο πιεστικές». Μόνο ο Φρ. Ολάντ τόνισε πως «η Γαλλία θέλει την Ελλάδα στην ευρωζώνη». Οι δανειστές έδωσαν στην κυβέρνηση περιθώριο ως αύριο το βράδυ να παρουσιάσει τις προτάσεις της, οι οποίες θα αξιολογηθούν την Κυριακή. Ο Αλ. Τσίπρας διαβεβαίωσε ότι «η διαδικασία θα είναι ταχύτατη», σημειώνοντας πως όλοι κατανοούν ότι έχουμε να λύσουμε ένα ευρωπαϊκό πρόβλημα. ____ . 3-5, 10	ΑΙ	1	-1	1	
85	8/7/2015	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΡΕΥΝΑ Ποιος πληρώνει τους ανέργους Ερευνα σε επτά χώρες της Ε.Ε. αναδεικνύει τον ρόλο της οικογένειας στην προστασία των ανέργων της κρίσης στον Νότο, σε αντίθεση με τις χώρες της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης, όπου τον ρόλο του προστάτη αναλαμβάνει το κράτος πρόνοιας. ____ . 34-35	ΟΧΙ	1	0	0	V
86	8/7/2015	ΠΟΛ ΜΕΪΣΟΝ «Η κρίσιμη υπαρξιακή στιγμή της Ευρώπης» Ο Βρετανός δημοσιογράφος-συνάδελφος της ψύχραιμης ενημέρωσης μιλά για το μέλλον της ευρωζώνης, τον ρόλο της Γερμανίας και τους δρόμους που έχει μπροστά της η ελληνική κυβέρνηση. ____ . 30-31	ΟΧΙ	3	-1	1	H
87	8/7/2015	ΣΤΗΡΙΖΟΥΝ ΕΛΛΑΔΑ Το «όχι» ενέπνευσε πολιτικά οράματα Κορυφαίοι διανοητές, όπως οι Χάμπερμας, Ζίγκεκ, Χόλογουεϊ, Μετσάντρα και Ρόμπερτς, μιλούν στην «Εφ.Συν.» μετά το δημοψήφισμα. ____ . 6-7	ΟΧΙ	3	-1	1	H
88	8/7/2015	ΑΝΟΙΧΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΗ ΜΕΡΚΕΛ Μισό εκατομμύριο Ευρωπαίοι στο πλευρό των Ελλήνων Ο Τομά Πικετί, ο Τζέφρι Σακς και άλλοι διακεκριμένοι οικονομολόγοι ενώνουν τις φωνές τους με μισό εκατομμύριο Ευρωπαίους πολίτες, απευθύνοντας επιστολή-έκκληση προς την Α. Μέρκελ. Ολόκληρη η επιστολή αποκλειστικά στην Ελλάδα από την «Εφ. Συν.» ____ . 18	ΟΧΙ	1	-1	1	H
89	8/7/2015	ΛΙΝΑ ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Ψήφισα «όχι» επειδή θέλω να είμαι Ευρωπαία Η αγαπημένη στίχοι χοιργός μετέφρασε τον Ιταλό νομπελίστα Ντάριο Φο και συνυπογράφει με τον Σταμάτη Κραουνάκη την παράσταση «Ava ti Darío» που ανεβαίνει αύριο στο Ηρώδειο. Ένα έργο που υπενθυμίζει πως η τέχνη στέκεται πάντα απέναντι στην εξουσία. Γιατί ψήφισε «όχι». ____ . 24-25	ΟΧΙ	2	-1	1	
90	9/7/2015	ΕΥΡΩΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ Αλ. Τσίπρας: Δεν υπάρχει κρυφό σχέδιο Μόνη της έμεινε η ευρωπαϊκή Δεξιά στη συζήτηση στο Στρασβούργο, όπου ο πρωθυπουργός έγινε δεκτός με ενθουσιασμό. «Λέτε ψέματα στον λαό σας» είπε ο Χριστιανοκοινωνιστής Μάνφρεντ Βέμπερ. «Σας διέγραψαν το 60% των χρεών το 1953», απάντησε ο Αλέξης Τσίπρας. ____ . 10-11	ΟΧΙ	2	-1	1	H
91	9/7/2015	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΛΙΤΟΤΗΤΑΣ Το φάντασμα της Σιδηράς Κυρίας Οι αντιλαϊκές ιδέες της Θάτσερ ζουν και βασιλεύουν στη Βρετανία. Ο νέος προϋπολογισμός των Συντηρητικών προβλέπει την περικοπή 35 δισ. λιρών από τις κοινωνικές δαπάνες και 47 δισ. από την αύξηση της φορολογίας, μέσα στην επόμενη πενταετία! ____ . 17	ΟΧΙ	1	-1	-1	H
92	9/7/2015	ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ: ΡΑΦ. ΣΙΜΟΝΕ, Ρ. ΓΟΥΛΙΝ ΚΑΙ Ρ. ΓΟΥΛΦ ΣΕΛ. 6-7	ΟΧΙ	3	-1	1	H

93	10/7/2015	ΜΕΤΡΑ... ΣΤΑ ΜΕΤΡΑ ΤΩΝ ΔΑΝΕΙΣΤΩΝ ΑΛΛΑ ΜΕ ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ Διαπραγμάτευση σε κινούμενη άμμο ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΜΕ ΛΑΦΑΖΑΝΗ, ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΜΕ ΚΑΜΜΕΝΟ • ΠΟΙΟΙ ΦΟΡΟΙ ΑΥΞΑΝΟΝΤΑΙ ΑΠΟ 1η ΙΟΥΛΙΟΥ • ΤΙ ΑΛΛΑΖΕΙ ΣΕ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ, ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΕΝΟΙΚΙΑ, ΕΙΣΦΟΡΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ Με την απουσία των υπογραφών του Π. Λαφαζάνη και του Π. Καμμένου κατατέθηκε στη Βουλή και απεστάλη στον Γ. Ντάισελμπλουμ η πρόταση προς τους δανειστές. Η Βουλή καλείται τα μεσάνυχτα με ονομαστική ψηφοφορία να εξουσιοδοτήσει την κυβέρνηση για την τελική διαπραγμάτευση. ____ 3, 13-15	ΑΙ	1	0	0
94	10/7/2015	ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ: Το ερώτημα στο δημοψήφισμα δεν ήταν η έξοδος από το ευρώ ____ 4	ΟΧΙ	2	0	0
95	11-12/07/2015	ΜΕ ΑΠΩΛΕΙΕΣ ΕΞΟΥΣΙΟΔΟΤΗΘΗΚΕ ΤΑ ΞΗΜΕΡΩΜΑΤΑ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ Το εξπρές του μεσονυχτίου ΑΛ. ΤΣΙΠΡΑΣ: ΜΠΡΟΣΤΑ ΜΑΣ ΕΧΟΥΜΕ ΝΑΡΚΟΠΕΔΙΟ, ΚΑΝΑΜΕ ΚΑΙ ΛΑΘΗ ΝΑΙ 251ΚΛΠ Λίγο πριν από τα μεσάνυχτα ξεκίνησε τελικά στη Βουλή η συζήτηση για την παροχή εξουσιοδότησης στην κυβέρνηση για να διαπραγματευτεί τις τελικές προτάσεις με τους εταίρους. Η ονομαστική ψηφοφορία αποτέλεσε κρίσιμο τεστ αντοχής για τον ΣΥΡΙΖΑ, καθώς διαφοροποιήθηκαν 17 βουλευτές, μεταξύ των οποίων η πρόεδρος της Βουλής Ζωή Κωνσταντοπούλου, ο Π. Λαφαζάνης και ο Δ. Στρατούλης. Ο απόν Γ. Βαρουφάκης δήλωσε ότι θα ψήφιζε «ναι», ενώ 15 βουλευτές της «Αριστερής Πλατφόρμας» ψήφισαν «ναι» για να μην απολέσει τη δεδηλωμένη η κυβέρνηση. Συνεδριάζει σήμερα το Eurogroup. ____ 3-4, 6 ΕΥΚΛ. ΤΣΑΚΑΛΩΤΟΣ: Είναι δύσκολη συμφωνία, με επώδυνα μέτρα και δεν χωρούν θριαμβολογίες	ΑΙ	1	0	0
96	11-12/07/2015	ΕΛΛΑΔΑ - ΘΕΣΜΟΙ «Πέντε μήνες ταπεινώσης και εκβιασμών» Ενα χρονικό των διαπραγματεύσεων «από τα μέσα». ____ 14-15	ΟΧΙ	1	-2	1
97	13/7/2015	ΠΡΟΣΤΑΓΗ ΤΟΥ ΒΟΛΦΓΚΑΝΓΚ ΣΟΪΜΠΛΕ: «Βυθίσατε τη χώρα» ΟΔΥΝΗΡΑ, ΥΦΕΣΙΑΚΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΑΥΞΑΝΟΝΤΑΙ ΔΙΑΡΚΩΣ ΑΠΑΙΤΟΥΝ ΟΙ ΔΑΝΕΙΣΤΕΣ ΒΑΣΑΝΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΤΟ EUROGROUP ΚΑΙ ΣΤΗ ΣΥΝΟΔΟ ΚΟΡΥΦΗΣ «ΓΚΑΡΝΤΙΑΝ»: Ο ΑΛΕΞΗΣ ΤΣΙΠΡΑΣ ΥΠΟΒΛΗΘΗΚΕ ΣΕ ΕΙΚΟΝΙΚΟ ΠΝΙΓΜΟΣ Ενα μαύρο κεφάλαιο στην Ιστορία της Γηραιάς Ηπείρου έγραψαν χθες στις Βρυξέλλες οι 18 Ευρωπαίοι ηγέτες. Κυριάρχησε η εκδικητική πολιτική Σόιμπλε απέναντι στην ελληνική κυβέρνηση. Απαιτούν τη νομοθέτηση ενός δυσβάσταχτου πακέτου μέτρων μέσα στα επόμενα 24ωρα. Όλο το παρασκήνιο, οι συγκρούσεις και οι συμμαχίες. ____ 3-5	ΑΙ	3	-2	-1
98	14/7/2015	ΡΑΓΔΑΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΜΕΤΑ ΤΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΣΤΙΣ ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ ΙΛΙΓΤΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ: ΑΠΟΧΩΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΝΕΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΑΧΙΩΝ ΣΥΡΙΖΑ: ΧΩΡΙΣΜΕΝΟΣ ΣΕ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΘΕΤΟΥΣ ΜΕ ΤΗ ΝΕΑ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ: ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΓΗΣΙΑ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΤΡΑ Το βαρύ μνημόνιο προκαλεί τεκτονικούς κραδασμούς στην πολιτική ζωή. Ανασχηματισμός προ των πυλών, με το ερώτημα αν η νέα κυβέρνηση θα είναι ειδικού σκοπού ή αριστερής μειοψηφίας. Ο ΣΥΡΙΖΑ οδηγείται σε διάσπαση, αφού τουλάχιστον 25 βουλευτές (από διάφορες συνιστώσες) δηλώνουν ότι θα καταψηφίσουν τη συμφωνία. Κρίσιμη συνεδρίαση το πρωί της Κ.Ο. του κυβερνώντος κόμματος και των ΑΝ.ΕΛΛ. που η στάση των οποίων, παραμένει διφορούμενη. Τα σχέδια του Αλέξη Τσίπρα για την επόμενη μέρα. ____ 3-4, 15	ΑΙ	1	-1	0
99	14/7/2015	ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΒΑΡΟΥΦΑΚΗ Είχαμε ομάδα αυτοάμυνας για ενδεχόμενο Grexit Συμβούλιο εντός του υπουργείου Οικονομικών που προετοιμαζόταν για την αντιμετώπιση του Grexit αποκάλυψε ο τέως υπουργός. Επιβεβαίωσε ότι δέχτηκε εισήγηση για την έκδοση παράλληλου νομίσματος (ΙΟΥ) και «κουρέματος» των δανείων της ΕΚΤ. ____ 14	ΟΧΙ	2	-1	0

100	14/7/2015	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ Πίκρα και χιούμορ για τη συμφωνία Από τα πλέον δημοφιλή hashtags των τελευταίων δύο ημερών σε όλο τον κόσμο τα #ThisIsACoup και #TsiprasLeaveEUsummit. Επώνυμοι και ανώνυμοι χρήστες του Διαδικτύου εκφράζονται ευρηματικά για τα τεκταινόμενα στις Βρυξέλλες. . 20-21	OXI	1	0	0	H
101	14/7/2015	ΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ ΜΙΛΟΥΝ ΣΤΗΝ «ΕΦ.ΣΥΝ.» ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ Το τέλος των ψευδαισθήσεων Μετρούν όλη την κλίμακα των συναισθημάτων: από την οργή και τη συντριβή ως την ψυχραιμία και την ψυχική ανασύνταξη. Για τους υποστηρικτές του «ναι» τα πράγματα είναι πιο εύκολα και πιο αισιόδοξα. Ο λαός του «όχι» ψάχνει να βρει τα θετικά. Η ΑΔΕΔΥ κήρυξε 24ωρη απεργία για αύριο, όπως και οι φαρμακοποιοί. ____ . 22-23, 25	OXI	1	0	1	
102	14/7/2015	ΓΕΡΜΑΝΙΑ Μυστικά και ψέματα Αναταράξεις και στο Βερολίνο προκαλεί η επίτευξη συμφωνίας, καθώς αποκαλύπτεται ότι ο Σοσιαλδημοκράτης αντικαγκελάριος Γκάμπριελ γνώριζε τα σχέδια Σόιμπλε περί Grexit, αλλά δεν τον είχε εξουσιοδοτήσει να τα παρουσιάσει στο Eurogroup. Εκτακτη σύγκληση της γερμανικής Βουλής την Πέμπτη. ____ . 5	OXI	1	-1	0	H
103	15/7/2015	ΨΗΦΙΖΕΤΑΙ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ ΦΟΡΟΚΑΤΑΙΓΙΔΑ 3,6 ΔΙΣ. ΕΥΡΩ Μέτρα-φωτιά Βαρύς ο λογαριασμός των μέτρων για το σύνολο της κοινωνίας. Η πρώτη δόση των προαπαιτούμενων που ψηφίζεται σήμερα στη Βουλή περιλαμβάνει φοροκαταγίδα 3,6 δισ. ευρώ, που θα μειώσει το διαθέσιμο εισόδημα και θα αυξήσει το κόστος διαβίωσης για μισθωτούς, ελεύθερους επαγγελματίες, επιχειρήσεις και φυσικά για συνταξιούχους. Οι τελευταίοι θα δουν και μείωση στις συντάξεις τους. Μεγάλοι χαμένοι είναι όσοι κατέθεσαν αίτηση συνταξιοδότησης μετά τις 30/6/2015 και δεν έχουν συμπληρώσει το 67ο έτος ηλικίας. ____ . 16-18	AI	1	-1	0	
104	15/7/2015	ΑΛΕΞΗΣ ΤΣΙΠΡΑΣ ΣΤΗΝ ΕΡΤ: ΥΠΗΡΧΕ ΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ GREXIT «Αναλαμβάνω την ευθύνη» «Αναλαμβάνω πλήρως τις ευθύνες μου για λάθη και παραλείψεις και για την υπογραφή σε ένα κείμενο που δεν πιστεύω. Δεν προτίθεται να δραπετεύσω από τις ευθύνες μου και θα προσπαθήσω να υλοποιήσω το πολιτικό μου σχέδιο σε βάθος τετραετίας», υπογράμμισε χθες ο πρωθυπουργός στη συνέντευξή του στην ΕΡΤ. ____ . 3	OXI	2	0	1	
105	15/7/2015	ΔΝΤ Στο 200% θα φτάσει το ελληνικό χρέος Ηχηρό μήνυμα για τη μη βιωσιμότητα του ελληνικού χρέους από το ΔΝΤ καθιστά όλο και πιθανότερη την αποχώρησή του από το ελληνικό πρόγραμμα και τη χρηματοδότηση του τελευταίου έωλη. Η Βουλή καλείται να ψηφίσει μια σκληρή συμφωνία η χρηματοδότηση της οποίας δεν είναι διασφαλισμένη. ____ . 15	OXI	1	-1	-1	
106	15/7/2015	ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗ ΑΠΕΡΓΙΑ Στον δρόμο κατά του Μνημονίου Με 24ωρη απεργία και δύο συγκεντρώσεις-συλλαλητήρια, στις 11 π.μ. και στις 7.30 μ.μ., απαντούν στα μέτρα που ψηφίζονται σήμερα δημόσιοι υπάλληλοι, σωματεία, φαρμακοποιοί, κόμματα και οργανώσεις της Αριστεράς. Δύο συγκεντρώσεις και από το ΠΑΜΕ. ____ . 22-23	OXI	1	-1	-1	

107	16/7/2015	ΑΠΟ ΤΟΥΣ 149 ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ ΤΟΥ ΣΥΡΙΖΑ 32 ΕΙΠΑΝ «ΟΧΙ», 6 «ΠΑΡΩΝ» ΚΑΙ ΥΠΗΡΞΕ ΜΙΑ ΑΠΟΧΗΣυνεχίζει πληγωμένοςμέχρι νεωτέραςΝΑΙ 229 ΟΧΙ 64 ΠΑΡΩΝ 6ΑΛ. ΤΣΙΠΡΑΣ: ΟΙ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΠΕΦΤΟΥΝ ΟΤΑΝ ΧΑΝΟΥΝ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑΜε τραύματα βγήκε η κυβέρνηση από την ψηφοφορία στη Βουλή, καθώς από τους 149 βουλευτές του ΣΥΡΙΖΑ 39 συνολικά διαχώρισαν τη θέση τους από την επιλογή του πρωθυπουργού να καταλήξει σε συμφωνία με τους δανειστές. Κύκλοι του μεγάλου Μαξίμου διεμήνυσαν τις πρώτες πρωινές ώρες ότι η απόφαση του Αλ. Τσίπρα είναι πλέον να κλειδώσει η συμφωνία και μετά να προχωρήσουν οι προβλεπόμενες από το Σύνταγμα διαδικασίες. Κάτι που ερμηνευόταν και ως ότι δεν αποκλείεται ακόμη και η παραίτησή του εν ευνόχω χρόνο. Σήμερα αναμένεται ανασχηματισμός της κυβέρνησης με την αντικατάσταση των διαφωνούντων Λαφαζάνη, Στρατούλη και Ησυχου. ____ . 3, 6-7	ΑΙ	1	0	0	
108	16/7/2015	ΣΥΡΙΖΑ Διχασμός και στη βάση Η αριστερή υπογραφή στο τρίτο Μνημόνιο κατάφερε βαρύ τραύμα στο σώμα του ΣΥΡΙΖΑ. Αλληλοσπαραγμός σε δημόσια θέα, απώλεια λογικής και συντροφικότητας. Μέλη και στελέχη αντιμέτωποι με υπαρξιακές και πολιτικές αντιθέσεις ή αντιφάσεις που κουβαλούν από καταβολής ____ . 22-25	ΟΧΙ	1	0	0	
109	16/7/2015	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ Σήμα κινδύνου για ύφεση και χρέος Εφιαλτικές διαστάσεις θα προσλάβει η μείωση του ΑΕΠ τη διετία 2015-2016, σύμφωνα με την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ταυτόχρονα κρούει τον κώδωνα του κινδύνου για το δημόσιο χρέος που θα εκτιναχθεί, στην καλύτερη περίπτωση, στο 165% του ΑΕΠ το 2020 λόγω του νέου δανείου από τον ESM. Σήμερα οι αποφάσεις για το δάνειο-γέφυρα των 7 δισ. ευρώ. ____ . 12-13	ΟΧΙ	1	0	-1	
110	17/7/2015	ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ, ΜΕΛΗ ΤΗΣ Κ.Ε., ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΝ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟ Σύρριζα στη ρήξη Πολύ κοντά στη ρήξη μοιάζει να βρίσκεται ο ΣΥΡΙΖΑ. Ο πρωθυπουργός έδειξε χθες την έξοδο στους διαφωνούντες, κυρίως της Αριστερής Πλατφόρμας, αλλά όχι μόνο, ενώ άφησε σαφώς να εννοηθεί ότι η χώρα οδηγείται σε εκλογές το φθινόπωρο, είτε το κόμμα του παραμείνει ενωμένο είτε όχι. Στον ανασχηματισμό, που αναμένεται να ανακοινωθεί τελικά σήμερα, βέβαιη θεωρείται η απομάκρυνση των υπουργών που ψήφισαν «όχι» στα προαπαιτούμενα, δηλαδή των Λαφαζάνη, Στρατούλη και Ησυχου. Οι πληροφορίες θέλουν τον Αλ. Τσίπρα να μη σχηματίζει κυβέρνηση διευρυνμένη και με πρόσωπα εκτός ΣΥΡΙΖΑ και ΑΝ.ΕΛΛ. ____ . 3-4	ΑΙ	1	0	0	
111	17/7/2015	ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΙ Τυφλή ηλιθιότητα το ελληνικό πρόγραμμα Πυρ ομαδόν από τη διεθνή επιστημονική κοινότητα, που χαρακτηρίζει παράλογο και τιμωρητικό τον σχεδιασμό των θεσμών για έξοδο από την κρίση. Θέτουν στην Ελλάδα το δίλημμα: κατάρρευση ή έξοδος από την ευρωζώνη. ____ . 10-11	ΟΧΙ	1	-2	-1	H
112	17/7/2015	ΚΑΜΠΑΝΤΕΛΙΣ Ανοιχτή επιστολή στους Γερμανούς «Το Βερολίνο θα πρέπει να θυμάται το μάθημα της Ιστορίας τη στιγμή που παραδίδει δημοσιονομικά μαθήματα στην Αθήνα», γράφει σε «Ανοιχτή επιστολή σε έναν Γερμανό φίλο» ο πρώτος γραμματέας του γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος Ζαν-Κριστόφ Καμπαντελίσ. ____ . 12	ΟΧΙ	3	-2	0	H
113	17/7/2015	ΤΡΑΠΕΖΕΣ Επιτέλους... ΕΛΑ και ανοιχτές τράπεζες τη Δευτέρα Ρευστότητα 900 εκατ. Ευρώ έδωσε η ΕΚΤ και από τις 20 Ιουλίου θα αρχίσει η σταδιακή αποκατάσταση της ομαλότητας στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Ωστόσο οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων θα παραμείνουν. Υπέρ της ελάφρυνσης του χρέους ο Μάριο Ντράγκι. ____ . 14-15	ΟΧΙ	1	0	1	

114	17/7/2015	ΧΑΜΠΕΡΜΑΣ Παρέμβαση-φωτιά Είναι για πολλούς ο κορυφαίος εν ζωή διανοητής στην Ευρώπη. Εξαπέλυσε ολομέτωπη επίθεση στη γερμανική κυβέρνηση στο σύνολό της, δηλαδή τόσο στους Χριστιανοδημοκράτες όσο και τους Σοσιαλδημοκράτες, κατακεραυνώνοντάς τους για την «τιμωρητική» στάση τους απέναντι στην Ελλάδα. ____ 7	OXI	3	-2	-1	H
115	18/7/2015	ΣΕ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΜΠΗ Ο ΣΥΡΙΖΑ. ΑΝΑΖΗΤΕΙΤΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ Κόμμα εν καμίνω Εμφυλιοπολεμικό κλίμα επικρατεί στο κυβερνητικό κόμμα ύστερα από την υπογραφή της συμφωνίας με τους δανειστές. Η επίπλαστη ενότητα - που δημιουργήθηκε λόγω εκλογικού νόμου μετατρέποντας τον ΣΥΡΙΖΑ σε ενιαίο κόμμα- ποτέ δεν μετατράπηκε σε πραγματική. Αναζητείται νέα ενότητα και το κρίσιμο ερώτημα αφορά το πολιτικό της πρόσημο. ____ 7	AI	1	0	0	
116	18/7/2015	12-13 ΜΑΪΚΑ ΧΑΝΤΣΟΝ Καθηγήτρια Οικονομικών «Στόχος των Γερμανών, η λεηλασία του δημόσιου πλούτου»	OXI	3	-2	-1	H
117	18/7/2015	Εθνική Ευρώπης, γεια σου! Πορτρέτα, ιδιαιτερότητες και σκάνδαλα των «εταίρων». Οι γνωστοί- άγνωστοι ευρωκράτες που πρωταγωνίστησαν στο έργο τρόμου των τελευταίων έξι μηνών στις Βρυξέλλες	OXI	1	-2	-1	
118	18/7/2015	ΕΡΕΥΝΑ «Ναι» στα μέτρα και στο ευρώ Αυτοδυναμία με 42,5% και 164 έδρες θα έπαιρνε ο ΣΥΡΙΖΑ αν γίνονταν αύριο εκλογές. Αυτό προκύπτει από δημοσκοπήση της PALMOS A ALYSIS, που δημοσιεύει σήμερα η «Εφ.Συν.» Οι ερωτηθέντες με το ίδιο ποσοστό (24%) επιλέγουν οικουμενική ή κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝ. ΕΛΛ. από την παρούσα Βουλή, ενώ δεν θέλουν εκλογές. ____ 5	OXI	1	1	1	

ΚΑΘ

A	B	C	D	E	F	G	H
1	3/6/2015	Σε τεντωμένο σχοινί η διαπραγμάτευση	NAI	1	0	0	
2	3/6/2015	Συνέντευξη Γ. Στουρνάρα - Αισιόδοξος για συμφωνία με τους πιστωτές	OXI	2	0	1	
3	4/6/2015	Παράταση στο θρίλερ της διαπραγμάτευσης. Νέα συνάντηση αύριο Τσίπρα - Γιουνκέρ – Παραμένει το χάσμα για τα μέτρα –Σύγκλιση στα πλεονάσματα	NAI	1	0	0	
4	5/6/2015	Σκηνικό ρήξης και μεγάλο παιχνίδι. Δραματική συνομιλία Τσίπρα , Μέρκελ και Ολάντ χθες τη νύχτα – Απόψε συζήτηση προ ημερησίας στη Βουλή	NAI	1	0	-1	
5	5/6/2015	Υπουργοί κατά της πρότασης των δανειστών. Σενάρια για πρόωρες εκλογές στις 5 Ιουλίου	OXI	1	0	0	
6	6/6/2015	Απώλεια ελέγχου στην οικονομία. Καταποντισμός του Χρηματιστηρίου, εκτόξευση των ομολόγων, υστέρηση εσόδων, έλλειμμα στα Ταμεία	NAI	1	0	-1	
7	6/6/2015	Η καθυστέρηση κάνει ζημιά	OXI	1	0	-1	
8	7/6/2015	Η καμπάνια χτυπάει για όλους	NAI	1	-1	-1	
9	7/6/2015	Νέα σύνοδο θα επιδιώξει η Αθήνα. Το σενάριο της επέκτασης του προγράμματος και οι όροι	OXI	1	0	0	
10	9/6/2015	Τέλος χρόνου από Ομπάμα και Μέρκελ. Αργά χθες αναμένονταν στις Βρυξέλλες οι νέες ελληνικές προτάσεις – Πλήρης διαφωνία Σόιμπλε με Βαρουφάκη	NAI	3	0	-1	

11	9/6/2015	Εγκάρδια σχέση Τσίπρα με τη Γερμανίδα καγκελάρια Σύμφωνα με γερμανικά μέσα	OXI	1	1	1	H
12	9/6/2015	Προειδοποιήσεις για επιβολή capital co trols Από Moody's και JP Morga	OXI	1	0	-1	
13	9/6/2015	Αυξάνεται ο φόβος για πιθανό Grexit	OXI	1	0	-1	
14	9/6/2015	Στα στενά των διαπραγματεύσεων	OXI	1	0	0	
15	9/6/2015	Η Πορτογαλία προπληρώνει δόσεις οφειλής της στο ΔΝΤ	OXI	1	0	0	H
16	10/6/2015	Στο «κόκκινο» η διαπραγμάτευση Ενώ αναμένεται απόψε τριμερής συνάντηση –	NAI	1	0	-1	
17	10/6/2015	Γιουνκέρ: Η Ελλάδα έχασε την Κομισιόν	NAI	3	2	-1	V
18	10/6/2015	"Τρικλοποδιές" Υπουργών στις συνομιλίες	OXI	1	0	0	
19	11/6/2015	Από τη ρήξη στην παράταση της αγωνίας. Σε εντατικοποίηση των συνομιλιών της Αθήνας με τους θεσμούς συμφώνησαν Τσίπρας, Μέρκελ, Ολάντ	NAI	1	0	0	
20	11/6/2015	Υποβάθμιση σε CCC από τη Standard & Poor's	OXI	1	0	-1	
21	11/6/2015	Ανάσα 2,3 δις. στις ελληνικές τράπεζες από την EKT Η μεγαλύτερη από τον Φεβρουάριο	OXI	1	1	-1	
22	12/6/2015	Οι θεσμοί προσγειώνουν την Αθήνα ΔΝΤ: Είμαστε πολύ μακριά από μία συμφωνία – Τουσκ: Χρειαζόμαστε αποφάσεις, όχι διαπραγματεύσεις	NAI	3	0	-1	V
23	12/6/2015	Ο από μηχανής θεός θα είναι σκληρός	OXI	1	0	-1	
24	13/6/2015	Αρον άρον επιστροφή στις Βρυξέλλες Τρεις υπουργοί μεταφέρουν αντιπροτάσεις – Εταίροι : Συμφωνία και με τους τρεις θεσμούς	OXI	1	0	0	
25	13/6/2018	Το χρέος	OXI	1	0	0	
26	14/6/2015	Τελεινταία ευκαιρία στη σκιά του Grexit Η κυβέρνηση συμφωνεί σε περικοπές συντάξεων, με αντάλλαγμα διευθέτηση του χρέους	NAI	1	0	0	
27	14/6/2015	«Συμφωνία άμεσα!». Κραυγή αγωνίας 13 κορυφαίων Ελλήνων οικονομολόγων	OXI	2	2	-1	
28	16/6/2015	Πολλάπλά τελεσίγραφα στην Αθήνα. Βρυξέλλες, Βερολίνο, Φρανκφούρτη προειδοποιούν ότι «η μπάλα είναι στο γήπεδο της Ελλάδας» και ο χρόνος τελειώνει	NAI	1	0	-1	
29	16/6/2015	Δραματική έκκληση Αβραμόπουλου Στις πολιτικές δυνάμεις	OXI	3	2	-1	
30	16/6/2015	Από το «φάρμακο» στο δηλητήριο;	OXI	1	-1	0	
31	16/6/2015	Η Ευρώπη πρέπει να σώσει την Ελλάδα	OXI	3	1	-1	
32	17/6/2015	Επικίνδυνο φλερτ με τη χρεοκοπία. Ο κ. Τσίπρας αφήνει ανοικτό το ενδεχόμενο ρήξης και αθέτησης πληρωμών προς το ΔΝΤ	NAI	1	0	-1	
33	17/6/2015	Σκληρή απάντηση Γιουνκέρ. Αλλαγή στάσης από Μέρκελ	OXI	3	0	-1	
34	17/6/2015	Λιου: Επείγει να κινηθεί η Αθήνα	OXI	3	1	-1	
35	17/6/2015	Εγκλωβισμένος στο ρεύμα	OXI	1	0	0	
36	18/6/2015	Ενα βήμα πριν από το αδιέξοδο Απομονωμένη πολιτικά στην Ευρωζώνη η κυβέρνηση – 1,1 δις. ELA από την EKT	NAI	1	0	-1	
37	18/6/2015	SOS από Στουρνάρα	OXI	2	0	-1	
38	18/6/2015	Κοινή έκκληση από όλους τους φορείς επιχειρήσεων. Για παραμονή στην Ευρωζώνη	OXI	1	2	-1	
39	18/6/2015	Γεωπολιτικές συνέπειες ενός Grexit	OXI	1	1	-1	
40	19/6/2015	Σύννοδος «τελευταίας ευκαιρίας»	NAI	1	0	-1	
41	19/6/2015	Παρασκήνιο για συντάξεις	OXI	1	0	0	
42	19/6/2015	Σαμαράς: «Κόκκινη» γραμμή η παραμονή στην Ευρωζώνη	OXI	2	1	-1	
43	19/6/2015	Κωνσταντοπούλου: Να μην πληρωθεί το χρέος	OXI	2	-1	0	
44	19/6/2015	«Μένουμε Ευρώπη» Για πρώτη φορά χιλιάδες πολίτες διαδήλωσαν υπέρ της παραμονής της χώρας στην Ευρωζώνη	OXI	1	2	0	
45	19/6/2015	Να μας ενώνει η αγωνία	OXI	1	2	1	
46	20/6/2015	Σκληρό τελεσίγραφο από Ε.Ε. Ντόναλντ Τουσκ: Επίτευξη συμφωνίας με βάση τις προτάσεις των θεσμών ή χρεοκοπία	NAI	3	1	-1	
47	20/6/2015	Η ώρα της αλήθειας	OXI	1	1	-1	
48	20/6/2015	Νέα ένεση ELA προς τις τράπεζες	OXI	1	1	-1	
49	20/6/2015	Υπέρ διαγραφής χρέους 49 βουλευτές ΣΥΡΙΖΑ	OXI	1	-2	-1	
50	21/6/2015	Ωρες αγωνίας και ευθύνης για το μέλλον της Ελλάδας - Το ευρωπαϊκό τελεσίγραφο – Ο αγώνας δρόμου για συμφωνία – Η απομόνωση Τσίπρα	NAI	1	1	-1	

51	21/6/2015	Δεν υπάρχει εντολή για Grexit	OXI	1	1	-1	
52	21/6/2015	Απόφαση- βόμβα για «διευκόλυνση» της χρεοκοπίας Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης νομιμοποιεί την ΕΚΤ να παρεμβαίνει και να αγοράζει τίτλους χωρών της Ευρωζώνης.	OXI	1	0	-1	V
53	21/6/2015	Προσκλητήριο Σαμαρά για εθνική συνεννόηση Ακόμα και χωρίς τον ΣΥΡΙΖΑ	OXI	2	1	-1	
54	21/6/2015	Αρχιεπίσκοπος Ιερώνυμος: Η κοινή ευρωπαϊκή προοπτική μάς ενώνει	OXI	2	1	1	
55	21/6/2015	Δ. Παπαδημούλης: Τσίπρας και Ευρωπαίοι να τα βρουν	OXI	2	0	0	
56	21/6/2015	Ολλανδός πρέσβης: Εξυπνοι αλλά χωρίς ευκαιρίες Υπάρχουν πολλά βαρίδια που εμποδίζουν την πρόοδο της ελληνικής οικονομίας	OXI	3	2	1	H
57	23/6/2015	Προς συμφωνία με μέτρα 7,9 δισ. Η έγκριση της Βουλής προαπαιτούμενο για παράταση και εκταμίευση – Αργότερα το χρέος	NAI	1	0	0	
58	23/6/2015	Κρας τεστ για ΣΥΡΙΖΑ - ANEA Η πρόταση της Αθήνας	OXI	1	0	0	
59	23/6/2015	Η δύσκολη επιλογή Ο πρωθυπουργός έπραξε, χθες, το σωστό για τη χώρα	OXI	1	0	0	
60	23/6/2015	Δεύτερη μεγάλη συγκέντρωση «Μένουμε Ευρώπη»	OXI	1	2	0	
61	24/6/2015	Νέα εμπόδια στο παρά 5 Έκτακτη συνάντηση Τσίπρα με Γιουνκέρ, Ντράγκι και Λαγκάρντ σήμερα στις Βρυξέλλες	NAI	1	0	0	
62	24/6/2015	Η εμμονή και το λάθος	OXI	1	-2	0	
63	24/6/2015	Επτά βουλευτές του ΣΥΡΙΖΑ απειλούν να καταψηφίσουν	OXI	1	-1	0	
64	24/6/2015	Περισσότερα μέτρα έφερε η πεντάμηνη καθυστέρηση	OXI	1	1	-1	
65	24/6/2015	Εχουμε γίνει «ειδική περίπτωση»	OXI	1	-1	1	
66	25/6/2015	Η ώρα της τελικής διαπραγμάτευσης Παραμένει το χάσμα παρά τις μαραθώνιες διαβουλεύσεις – Προθεσμία έως το μεσημέρι από το Eurogroup	NAI	1	0	0	
67	25/6/2015	Μυστικές συναντήσεις Ολάντ - Γκάμπριελ για Grexit το 2012 Το Wikileaks αποκάλυψε ότι , το 2012, ο Ολάντ εξέφρασε παράπονα κατά της Γερμανίδας καγκελάριου.	OXI	1	-1	0	H
68	25/6/2015	Η Κίνα υπέρ παραμονής της Ελλάδας στην Ευρωζώνη	OXI	3	2	0	
69	26/6/2015	Λύση ή οριστική ρήξη την Κυριακή	NAI	1	-1	-1	
70	27/6/2015	Επιλογή ρήξης με δημοψήφισμα Με μεταμεσονύκτιο διάγγελμα ο κ. Τσίπρας ζήτησε να καταψηφιστεί η πρόταση των εταίρων	NAI	1	1	-1	
71	27/6/2015	Ευρώ ή δραχμή	OXI	1	2	-1	
72	27/6/2015	Αντ. Σαμαράς: Είμαστε υπέρ της δημοκρατίας και της Ευρώπης «Ανεύθυνος ο Τσίπρας»	OXI	2	2	-1	
73	28/6/2015	Θα μείνουμε Ευρώπη	NAI	1	2	1	
74	28/6/2015	Ανήσχυοι πολίτες έσπευσαν στα ATM Το κράτος πλέον μπορεί να εξυπηρετήσει τις υποχρεώσεις του έως και τις 30 Ιουνίου	OXI	1	0	-1	
75	28/6/2015	Βαθιά η ρήξη Αθήνας και Ευρωζώνης	OXI	1	0	-1	
76	29/6/2015	Δημοψήφισμα με τράπεζες κλειστές	NAI	1	0	-1	
77	29/6/2015	Ερωτήματα στον κ. Τσίπρα	OXI	1	1	-1	
78	29/6/2015	Αρνητική πρώτη αντίδραση των αγορών	OXI	1	0	-1	
79	29/6/2015	Πρωτοβουλία Ολάντ	OXI	1	2	0	H
80	29/6/2015	Σημίτης - Βήμα εξόδου από το ευρώ είναι το δημοψήφισμα	OXI	2	1	-1	
81	29/6/2015	Εθνική επιτροπή υποστήριξης του «ναι» Με Μπουτάρη και Καμίνη	OXI	1	2	0	
82	29/6/2015	«Εμφύλιος» στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης Μεταξύ οπαδών του «ναι» και του «όχι»	OXI	1	0	0	
83	29/6/2015	Παναγιώτης Πικραμμένος Το ερώτημα οδηγεί σε εξαπάτηση των πολιτών	OXI	2	2	0	
84	30/6/2015	Σημάδια αποσύνθεσης της χώρας Προβληματική η καταβολή συντάξεων, «πάγωσε» το εμπόριο από το κλείσιμο των τραπεζών, αγωνία στην αγορά	NAI	1	2	-1	

85	30/6/2015	Αφθαρτα πρόσωπα	OXI	1	2	-1	
		ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΑΚΟΜΑ: Κάθε μέρα στα ΑΤΜ για εφάπαξ ανάληψη ποσού 60 ευρώ. Ακυρώσεις κρατήσεων στον τουρισμό, εξετάζεται ακύρωση πτήσεων τσάρτερ, σε μικρά καταλύματα τουρίστες οι οποίοι δεν διαθέτουν κάρτες φεύγουν χωρίς να πληρώσουν. Αποδυναμώνεται η φύλαξη των συνόρων στον Εβρο, καθώς δεν μπορούν να καταβληθούν τα εκτός έδρας στους αστυνομικούς.					
86	30/6/2015	Ουρές σε βενζινάδικα και σούπερ μάρκετ.	OXI	1	1	-1	
87	30/6/2015	Πρόταση τελευταίας ευκαιρίας από Γιουνκέρ	OXI	3	2	0	
88	30/6/2015	Καθαρά μηνύματα από Ευρώπη και ΗΠΑ	OXI	3	2	-1	H
89	30/6/2015	Δεν αποκλείει και τη δραχμή ο ΣΥΡΙΖΑ Τσίπρας: Πάνω απ' όλα η επιβίωση του λαού	OXI	2	-2	1	
90	30/6/2015	Πρωτοβουλία διαύλων με τους εταίρους Από Μπουτάρη και Καμίνη – Απόψε η συγκέντρωση του «Μένουμε Ευρώπη» στο Σύνταγμα	OXI	1	2	0	
91	30/6/2015	Δραματική διαφοροποίηση Χρυσόγονου Ο ευρωβουλευτής του ΣΥΡΙΖΑ με επιστολή στον Τσίπρα είχε προειδοποιήσει ότι η Ελλάδα μπορεί να μετατραπεί «σε κάτι ελαφρώς χειρότερο από τη Ζιμπάμπουε».	OXI	2	2	-1	
92	30/6/2015	Η Standard & Poor's υποβάθμισε την Ελλάδα	OXI	1	0	-1	
93	30/6/2015	ΝΑΙ στο Ευρώ! Διακήρυξη 30 παγκοσμίως διακεκριμένων Ελλήνων οικονομολόγων	OXI	1	2	-1	
94	1/7/2015	Χρεοκοπία και διαφωνίες στο Μέγαρο Μαξίμου Δεν πληρώθηκε το ΔΝΤ – Αίτημα της Αθήνας για τρίτο Μνημόνιο – Διχογνωμία υπουργών για χειρισμούς, δημοψήφισμα	NAI	1	1	0	
95	1/7/2015	Επικίνδυνη αδυναμία	OXI	1	1	-1	
96	1/7/2015	Δυναμικό παρών στο «Μένουμε Ευρώπη»	OXI	1	2	0	
97	1/7/2015	Κείμενο 100 καθηγητών υπέρ του «Ναι»	OXI	2	2	-1	
98	1/7/2015	Επεισόδια σε ΔΣΑ, ΤΕΕ και ΙΣΑ Για να αποτραπούν ψηφίσματα υπέρ του «Ναι» από τα επαγγελματικά σωματεία	OXI	1	1	0	
99	1/7/2015	Ομπάμα: Δεν θα προκληθεί μείζον σοκ	OXI	3	0	1	
100	1/7/2015	Με αλφαβητική σειρά οι συνταξιούχοι	OXI	1	0	-1	
101	1/7/2015	Τα μοιραία λάθη του κ. Τσίπρα	OXI	1	1	-1	
102	2/7/2015	Παιχνίδια με τους θεσμούς και το ευρώ Εμμονή Τσίπρα στο ΟΧΙ – Eurogroup: Νέα βοήθεια ανάλογα με το αποτέλεσμα – Εκτός διεθνών προδιαγραφών το δημοψήφισμα	NAI	1	1	-1	
103	2/7/2015	ΝΑΙ, για να μείνουμε στο ευρώ	OXI	1	2	-1	
104	2/7/2015	Ούτε ευρώ από την ΕΚΤ μέχρι το δημοψήφισμα Μεγάλο «κούρεμα» καταθέσεων φέρνει ενδεχόμενο «Οχι»	OXI	1	1	-1	
105	2/7/2015	Εφιάλτης συνταξιούχων για τα 120 ευρώ	OXI	1	1	-1	
106	2/7/2015	Μαρκ Μαζάουερ Ο Τσίπρας επιθυμεί να εγκαταλείψει η Ελλάδα το ευρώ	OXI	3	1	-1	H
107	2/7/2015	ΓΣΕΕ υπέρ απόσυρσης του δημοψηφίσματος	OXI	2	1	0	
108	2/7/2015	Και η Moody's υποβάθμισε την Ελλάδα	OXI	1	1	-1	
109	2/7/2015	Ο κρατικός μηχανισμός στην υπηρεσία του ΟΧΙ	OXI	1	0	0	
110	2/7/2015	Χάνονται 50.000 κρατήσεις ημερησίως	OXI	1	1	-1	
111	2/7/2015	Φρένο στους στόχους τους, το «αι»	OXI	1	2	-1	
112	3/7/2015	Ομολογία-σοκ από Τσίπρα για το άνοιγμα των τραπεζών Δήλωσε ότι θα επαναλειτούργησουν όταν υπάρξει συμφωνία με τους εταίρους	NAI	2	0	-1	
113	3/7/2015	Καραμανλής: Επιλέγουμε το ΝΑΙ για εθνικούς λόγους	OXI	2	2	-1	
114	3/7/2015	Ατελείωτη ταλαιπωρία για τα 120 ευρώ	OXI	1	0	-1	
115	3/7/2015	Νέο πακέτο 52 δισ. ευρώ από το ΔΝΤ	OXI	1	1	1	
116	3/7/2015	Προέχει η πατρίδα	OXI	1	2	0	
117	3/7/2015	Τα εργοστάσια ξεμένουν από πρώτες ύλες	OXI	1	0	-1	
118	3/7/2015	Ο κατά Τσίπρα κόσμος	OXI	1	1	-1	
119	3/7/2015	Λένε «Ναι»: Γιατί επιλέγουν το «Ναι» στο μεθαιριανό δημοψήφισμα εξηγούν σε ανακοινώσεις τους πανεπιστημιακοί, συνταγματολόγοι, καθηγητές στους τομείς της Υγείας, επιχειρηματίες κ.ά.	OXI	2	2	-1	

120	3/7/2015	Πρώην αρχηγοί των Γενικών Επιτελείων Η Ευρώπη είναι σύμμαχός μας	OXI	2	2	0	
121	3/7/2015	Holger Schmiedig Ευρωζώνη ή... Βενεζουέλα	OXI	3	2	-1	H
122	3/7/2015	Θάνος Π. Ντόκος Γενικός Διευθυντής στο ΕΛΙΑΜΕΠ Να αποφύγουμε τη γεωπολιτική καταστροφή	OXI	2	2	-1	
123	3/7/2015	Δημήτρης Δασκαλόπουλος Πρώην πρόεδρος του ΣΕΒ. Το δικό μου ΝΑΙ στο δημοψήφισμα	OXI	2	2	-1	
124	4/7/2015	ΝΑΙ για Ευρώπη, δημοκρατία και ασφάλεια	NAI	1	2	-1	
125	4/7/2015	Οι Έλληνες ψηφίζουν και ελπίζουν Οι Έλληνες πολίτες προσέρχονται στις κάλπες του δημοψηφίσματος με την ελπίδα ότι η Ελλάδα θα παραμείνει στην Ευρώπη έπειτα από ένα ηχηρό ΝΑΙ.	OXI	1	2	1	
126	4/7/2015	Ραγδαίες εξελίξεις με όποιο αποτέλεσμα Σε δυσχερή θέση ο κ. Τσίπρας	OXI	1	0	0	
127	4/7/2015	Δύσκολη η καταβολή συντάξεων και μισθών	OXI	1	1	-1	
128	4/7/2015	Ανησυχία για κούρεμα στις καταθέσεις	OXI	1	1	-1	
129	4/7/2015	Καραμανλής υπέρ παραμονής στην Ευρώπη	OXI	2	2	-1	
130	4/7/2015	Πώς θα είναι η ζωή μας σε περίπτωση χρεοκοπίας Αν επικρατήσει το ΟΧΙ	OXI	1	1	-1	
131	6/7/2015	Συμφωνία ή Grexit μετά το ισχυρό «όχι» Σήμερα συμβούλιο αρχηγών – Αύριο Σύνοδος Κορυφής – Βαρύ το κλίμα στην Ευρώπη για την Αθήνα	NAI	1	0	0	
132	6/7/2015	Μπλόκο Βαλαβάνη στα χρήματα σε θυρίδες	OXI	1	0	-1	
133	6/7/2015	Βαρουφάκης για έκδοση IoU Αναίρεσε μετά την αναστάτωση	OXI	2	0	-1	
134	6/7/2015	Φοβούνται κούρεμα και εξοφλούν Επιχειρήσεις και νοικοκυριά πληρώνουν υποχρεώσεις με εντολές μέσω Ιντερνέτ	OXI	1	0	-1	
135	6/7/2015	Οι δύο τρόποι -Ο λαός έδωσε μία πολύ καθαρή νίκη στον κ. Τσίπρα. Απομένει να δούμε πώς θα τη χειρισθεί ο ίδιος.	OXI	1	0	-1	
136	6/7/2015	Έχει τη δύναμη να κάνει ό,τι χρειάζεται	OXI	1	0	-1	
137	6/7/2015	Κίνδυνος για Erasmus: Οι κλειστές τράπεζες εμποδίζουν την αναχώρηση Ελλήνων φοιτητών για τις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες	OXI	1	1	-1	
138	6/7/2015	Του ΚΩΣΤΑ ΚΩΣΤΗ* *Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Η φιλοδοξία Τσίπρα να καταστρέψει και την Ευρώπη μετά την Ελλάδα	OXI	2	2	-1	
139	7/7/2015	Η Σύνοδος που κρίνει το Grexit Με πρόταση η οποία θεωρείται ήδη ανεπαρκής από τους Ευρωπαίους προσέρχεται ο κ. Τσίπρας	NAI	1	0	-1	
140	7/7/2015	Ποιος θα αναλάβει την ευθύνη;	OXI	1	0	-1	
141	7/7/2015	Μίνιμουμ συναίνεσης στο Προεδρικό	OXI	1	2	1	
142	7/7/2015	Τελευταίο μήνυμα από Ντράγκι Παράταση τραπεζικής αργίας έως και αύριο Τετάρτη'	OXI	3	0	-1	V
143	7/7/2015	Ζισκάρ ντ' Εστέν: «Η συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωζώνη θα πρέπει να ανασταλεί από τη στιγμή που οι ψηφοφόροι της εγκατέλειψαν την οικονομική ένωση, και συνεπώς εμμέσως και τη νομισματική ένωση»	OXI	3	2	-1	H
144	7/7/2015	Περιορισμένη επίδραση στις αγορές	OXI	1	1	1	
145	7/7/2015	Είναι και ζήτημα ηγετών	OXI	1	1	1	
146	8/7/2015	Ευρώ ή δραχμή την Κυριακή Σκληρό και ομόφωνο μήνυμα των εταίρων προς τον κ. Τσίπρα	NAI	1	1	-1	
147	8/7/2015	Τα ψέματα τελείωσαν. Αν πάλι αποφασίσει, έστω και τώρα, να διαλέξει τον δρόμο της ευθύνης, θα έχει τη στήριξη όλων μας. Μακάρι να κάνει το σωστό	OXI	1	2	-1	
148	8/7/2015	Αγκελα Μέρκελ, καγκελάριος της Γερμανίας: Το νέο πρόγραμμα πρέπει να περιλαμβάνει περισσότερους όρους από αυτό των θεσμών. Με το δημοψήφισμα ενισχύθηκε η θέση του Έλληνα πρωθυπουργού, αλλά δεν αδυνάτισε τις προσδοκίες των άλλων 18 χωρών. Είναι εκτός συζήτησης το «κούρεμα» του χρέους. Δεν επιτρέπεται.	OXI	3	2	0	
149	8/7/2015	Φρανσουά Ολάντ, πρόεδρος της Γαλλίας: Αν δεν υπάρξει συμφωνία, η κατάσταση θα είναι σοβαρή και θα πρέπει να εξεταστούν άλλες εναλλακτικές. Η Γαλλία θέλει την Ελλάδα στην Ευρωζώνη, αλλά αυτό εξαρτάται από τους Έλληνες.	OXI	3	2	-1	H

150	8/7/2015	Ματέο Ρέντσι, πρωθυπουργός της Ιταλίας: Απόνε αποφασίσαμε ότι θα περιμένουμε έως την Κυριακή τη νέα πρόταση της ελληνικής κυβέρνησης. Αυτή μπορεί να είναι η τελευταία σύνοδος για την Ελλάδα. Ελπίζω να έχει ευτυχές τέλος.	OXI	3	2	0	H
151	8/7/2015	Ντόναλντ Τουσκ, πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου: Αν δεν υπάρξει συμφωνία, το χειρότερο σενάριο θα είναι η χρεοκοπία της Ελλάδας και η κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος. Απομένουν μόνο πέντε ημέρες. Η τελευταία προθεσμία τελειώνει την Κυριακή και μετά όλοι αναλαμβάνουμε την ευθύνη. Εχουμε ετοιμαστεί για το σενάριο του Grexit.	OXI	3	2	-1	V
152	8/7/2015	Ζαν - Κλοντ Γιουνκέρ, πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: Είναι το πιο αποφασιστικό σημείο στην Ιστορία μας, αλλά δεν μπορούμε να αποκλείσουμε και το «μαύρο» σενάριο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι έτοιμη για όλα. Εχουμε σενάριο για ανθρωπιστική βοήθεια. Εχουμε έτοιμο σενάριο για Grexit. Η ελληνική κυβέρνηση πρέπει να μας πει πού θέλει να πάει αυτή τη χώρα.	OXI	3	2	-1	V
153	8/7/2015	Αλέξης Τσίπρας, πρωθυπουργός της Ελλάδας: Βασική κατεύθυνση μια συμφωνία δίκαιη και οικονομικά βιώσιμη, η οποία περιλαμβάνει αξιόπιστες μεταρρυθμίσεις και ως αντάλλαγμα κάλυψη των χρηματοδοτικών αναγκών, επενδυτικό πακέτο και έναρξη συζήτησης για το χρέος.	OXI	2	0	1	
154	8/7/2015	Βέρνερ Φάιμαν, καγκελάριος της Αυστρίας: Αν δεν υπάρξει συμφωνία, είναι σαφές για μένα ότι θα πρέπει να παράσχουμε ανθρωπιστική βοήθεια για τους φτωχότερους Έλληνες.	OXI	3	2	-1	H
155	8/7/2015	Μαριάνο Ραχόι, πρωθυπουργός της Ισπανίας: Είμαι ευτυχής γιατί οι κανόνες της Ευρωζώνης έγιναν σεβαστοί. Αυτό προσφέρει αξιοπιστία, βεβαιότητα και ασφάλεια.	OXI	3	2	0	H
156	8/7/2015	Όλη η ευθύνη στον κ. Τσίπρα	OXI	1	2	0	
157	9/7/2015	Ο κ. Τσίπρας προ των ευθυνών του. Καλείται να αποδεχθεί μία σκληρή συμφωνία με την Ευρωζώνη, ενώ το «Οχι» ενίσχυσε ακραίους του ΣΥΡΙΖΑ	NAI	1	2	0	
158	9/7/2015	Πρωτοβουλίες αντιπολίτευσης κατά Grexit. Σε ανοιχτή γραμμή τα κόμματα	OXI	1	2	0	
159	9/7/2015	Ευεφημίες από Λεπέν και Φάρατζ. «Δεν προτάθηκαν ποτέ μειώσεις σε μισθούς και συντάξεις», ανέφερε ο Ζαν - Κλοντ Γιουνκέρ.	OXI	3	2	0	H
160	9/7/2015	Λιου: Το Grexit ενέχει γεωπολιτικούς κινδύνους. Υπέρ της αναδιάρθρωσης του χρέους τάχθηκε ο Αμερικανός υπ. Οικονομικών, όπως και η γενική διευθύντρια του ΔΝΤ Κριστίν Λαγκάρντ	OXI	3	2	-1	
161	10/7/2015	Θεσμοί και ΣΥΡΙΖΑ κρίνουν τη συμφωνία. Βαρύ το πακέτο μέτρων της κυβέρνησης – Εξουσιοδότηση από κόμμα και Βουλή με διαδικασίες εξπρές ζητεί ο Τσίπρας	NAI	1	1	0	
162	10/7/2015	Διφορούμενες δηλώσεις Σόιμπλε για το χρέος. Δεν τίθεται θέμα κλασικού «κουρέματος», εμμένει η Μέρκελ – Αμφιβολίες Ντράγκι για το κατά πόσον μπορεί να αποφευχθεί η χρεοκοπία	OXI	3	-1	-1	
163	10/7/2015	Ελπίδα αποφυγής κουρέματος καταθέσεων. Συγκρατημένη αισιοδοξία υπάρχει στις τράπεζες ότι, εάν υπάρξει συμφωνία με τους εταίρους, δεν θα τεθεί θέμα κουρέματος των καταθέσεων, τουλάχιστον όχι εκείνων που είναι μικρότερες των 100.000 ευρώ	OXI	1	2	1	
164	10/7/2015	Με τη μεγάλη πλειοψηφία	OXI	1	2	1	
165	11/7/2015	Πέρασε η πρόταση, χάνεται η δεδηλωμένη. Θέμα εμπιστοσύνης από τον κ. Τσίπρα – 251 ναι, 32 όχι, 8 παρών και 9 απόντες βουλευτές στη μεταμεσονύκτια ψηφοφορία	NAI	1	2	0	
166	11/7/2015	Στο Eurogroup η επόμενη δοκιμασία. Οι εκτιμήσεις των θεσμών. Αξιωματούχοι διαμνύνουν ότι το τελικό πρόγραμμα θα είναι πιο σκληρό – Αγωνία για τη στάση Σόιμπλε.	OXI	1	0	0	

167	12/7/2015	Σκληρό «παζάρι» στο Eurogroup. Το έλλειμμα εμπιστοσύνης, το περιεχόμενο της ελληνικής πρότασης, οι ελλείψεις-αγκάθια και η ψήφιση του πακέτου από τα Κοινοβούλια.	NAI	1	1	0	
168	12/7/2015	Θα ανοίξουν οι τράπεζες αλλά θα μείνουν τα capital controls	OXI	1	0	0	H
169	12/7/2015	Ζισκάρ Ντ' Εστεν στην "Κ": Το καλύτερο σενάριο είναι να κερδηθούν τρεις μήνες	OXI	3	1	-1	
170	12/7/2015	Τελευταία ευκαιρία	OXI	1	2	0	
171	12/7/2015	Τίμοθι Γκάρτον Ας: Διακυβεύεται το σχέδιο της ευρωπαϊκής ενοποίησης	OXI	3	2	-1	
172	12/7/2015	Τι θα αλλάξει στη ζωή μας. Με βάση τα μέτρα που περιλαμβάνει η ελληνική πρόταση στους εταίρους. Καταργείται το ειδικό καθεστώς στα νησιά - Αυξάνεται η ειδική εισφορά αλληλεγγύης - Καταργείται η έκπτωση στους αγρότες - Μειώνονται σημαντικά οι συντάξεις.	OXI	1	-1	-1	
173	13/7/2015	Ιστορική Σύνοδος για παραμονή στο ευρώ. Ανασχηματισμός ή κυβέρνηση εθνικού σκοπού στο τραπέζι. Οργισμένος ο πρωθυπουργός με την κ. Κωνσταντοπούλου – Αναζητείται τρόπος να αντικατασταθεί .	NAI	1	2	1	
174	13/7/2015	Ιδιωτικοποιήσεις, χρέος και ELA τα μεγάλα «αγκάθια». Δραματική Σύνοδος στις Βρυξέλλες – Μεγάλα «αγκάθια» ιδιωτικοποιήσεις, ELA, χρέος και μονομερείς νόμοι της κυβέρνησης Τσίπρα. Οι ηγέτες της Ευρωζώνης διέκοψαν δύο φορές προκειμένου να πραγματοποιηθούν τετραμερείς με τη συμμετοχή Μέρκελ, Ολάντ, Τσίπρα και Τουσκ.	OXI	1	1	0	
175	13/7/2015	Κλυδωνισμοί στη Γερμανία από το σχέδιο Σόιμπλε 1. Σάλος και κατά Γκάμπριελ. Ισχυρότατες αντιδράσεις από το συγκυβερνών Σοσιαδημοκρατικό Κόμμα, αλλά και αποδοκιμασία από τον πρόεδρο Γκάουκ.	OXI	1	0	0	H
176	13/7/2015	Χρειάζεται μια νέα αρχή	OXI	1	1	0	
177	14/7/2015	Agreement, σκληροί όροι και αυστηρή επιτήρηση	NAI	1	-1	0	
178	14/7/2015	Ο Βαρουφάκης είχε εισηγηθεί κινήσεις Grexit. Τι ομολόγησε σε συνέντευξή του. Αποκάλυψε ότι είχε προτείνει την έκδοση παράλληλου νομίσματος, το «κούρεμα» των ελληνικών ομολόγων που κατέχει η ΕΚΤ και την εθνικοποίηση της Τράπεζας της Ελλάδος.	OXI	1	1	0	
179	14/7/2015	Το μιγκ μπανγκ και ο κ. Τσίπρας	OXI	1	-2	-1	
180	15/7/2015	Να πείσει ότι θα γυρίσει σελίδα	OXI	1	1	0	
181	16/7/2015	Βαθιά ύφεση προκάλεσαν οι επιλογές της κυβέρνησης. Εκθέσεις Κομισιόν και ΔΝΤ	OXI	1	1	0	
182	16/7/2015	Χρηματοδότηση 7 δισ. από EFSM. Αποφασίζει το Eurogroup	OXI	1	2	1	
183	16/7/2015	Κοέλιο: Δεν θα γίνει Ελλάδα η Πορτογαλία. Για να πείσει τους Πορτογάλους ψηφοφόρους ότι δεν υπάρχει εναλλακτική.	OXI	3	0	0	H
184	16/7/2015	Η μεγάλη ευθύνη	OXI	1	2	1	
185	16/7/2015	Ο Ιούλιος των «θαυμάτων»	OXI	1	-1	0	
186	17/7/2015	Θετικές εξελίξεις από Ευρώπη	OXI	1	2	1	
187	17/7/2015	Συνέντευξη Τουσκ στην "Κ": Πώς κράτησα Τσίπρα και Μέρκελ στο ίδιο δωμάτιο. Παραλίγο Grexit για 2,5 δισ. Ευρώ. Πραγματικά με τρομάζει μια πολιτική και ιδεολογική διάχυση εξαιτίας της ελληνικής κρίσης. Των μεγαλύτερων τραγωδιών της ευρωπαϊκής ιστορίας προηγείτο η τακτική συμμαχία των ακραίων από όλες τις πλευρές.	OXI	3	2	1	V
188	17/7/2015	Πιέσεις Λιου για ελάφρυνση του ελληνικού χρέους	OXI	1	0	1	
189	17/7/2015	Ο κ. Τσίπρας και οι ψευδοπροφίτες	OXI	1	2	1	
190	18/7/2015	Η γερμανική Βουλή ενέκρινε τη συμφωνία. Ερευνα αποδεικνύει ότι κοστίζει ακριβά, σε έδαφος και νερό, η παραγωγή των βασικών καθημερινών μας αγαθών. Οι υπολογισμοί περιλαμβάνουν όλο τον κύκλο παραγωγής κάθε προϊόντος, ενώ η συσκευασία τους σπαταλά περισσότερους φυσικούς πόρους.	OXI	1	2	0	H
191	18/7/2015	Μνημόνιο: Επισήμως αρχίζουν πλέον οι διαπραγματεύσεις με την τρόικα για το νέο πρόγραμμα προς την Ελλάδα, καθώς χθες έδωσαν την έγκρισή τους το Eurogroup και το διοικητικό συμβούλιο του ESM. Επιπλέον, τη Δευτέρα θα αποδεσμευθούν 7,16 δισ. από το ταμείο EFSM προκειμένου να αποπληρώσει η Αθήνα το ομόλογο της ΕΚΤ και τις δόσεις προς το ΔΝΤ.	OXI	1	2	1	

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.